Ion Popa • Marinela Popa

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

pentru clasele V-VIII

NICULESCU

Scanned with OKEN Scanner

Despre carte

Lucrarea de faţă se adresează, în primul rând, elevilor de gimnaziu, dorindu-se a fi un instrument util de lucru, de muncă independentă, atât în vederea pregătirii lecţiilor curente de la clasă, cât şi în *vederea examenului de capacitate şi a celui de admitere în licee*. Materia este sistematizată şi prezentată urmărind strict manualele şcolare şi programa analitică în vigoare. Prezentul volum *este totodată destinat şi viitorilor candidaţi la admiterea în învăţământul superior*. Caracterul practic al lucrării constă în faptul că *după abordarea unor noţiuni teoretice sistematizate în fişe recapitulative*, au fost incluse exerciţii de tipuri diferite urmate de soluţiile lor. Datorită modului de prezentare a noţiunilor teoretice şi diversităţii exerciţiilor credem că *lucrarea poate fi folosită eficient şi de cadrele didactice în lecţiile de dobândire a cunoştinţelor şi în cele de recapitulare, sistematizare şi consolidare*.

Despre autori

Ion Popa (n. 1945) este profesor titular de limba şi literatura română. A publicat lucrările: "*Limba română - Subiecte date la examenele de admitere în licee şi şcoli profesionale în perioada 1972 - 1993. Rezolvări integrale şi îndrumări*, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1993 (împreună cu conf. dr. Dumitru Ivănuş) şi *Îndrumător de limba română*, Ed. "Eurobit", Timişoara, 1994 (împreună cu conf. dr. Dumitru Ivănuş). De asemenea, a publicat numeroase articole de specialitate în "Tribuna învăţământului" şi "Catedra".

Marinela Popa este profesor titular de limba şi literatura română. A desfăşurat şi desfăşoară o activitatea didactică susţinută, materializată în succesele meritorii ale elevilor săi la fazele naţionale ale Concursului "Mihai Eminescu".

Autorii au publicat la Ed. Niculescu remarcabila lucrare ***Limba şi literatura română***, destinată pregătirii examenelor de admitere în licee.

Scanned with OKEN Scanner

Ion Popa Marinela Popa

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

pentru clasele V - VIII

Ediţia a III-a

Niculescu

Scanned with OKEN Scanner

Ediţia a III-a

© Editura NICULESCU SRL, Bucureşti, 1998
Adresa: 78182 – Bucureşti, Sector 1,
Str. Octav Cocărăscu 79, Tel/Fax: 666.72.13
Procesare computerizată: *TOP-GAL SRL*
Tipărit în România
ISBN 973–568–181-1

Scanned with OKEN Scanner

Prefaţă

Lucrarea de faţă se adresează, în primul rând, elevilor de gimnaziu, dorindu-se a fi un instrument util de lucru, de muncă independentă, atât în vederea pregătirii lecţiilor curente de la clasă, cât şi în *vederea examenului de capacitate şi a celui de admitere în licee*. Având în vedere faptul că vizează conţinutul actualelor manuale şcolare de limba română care figurează şi în bibliografia pentru admiterea în facultăţi şi colegii, prezentul volum *este totodată destinat şi viitorilor candidaţi la admiterea în învăţământul superior*.

Caracterul practic al lucrării constă în faptul că *după abordarea unor noţiuni teoretice, au fost incluse exerciţii de tipuri diferite urmate de soluţiile lor*. Acolo unde a fost cazul, s-au făcut unele *observaţii şi precizări*, s-au dat unele *indicaţii asupra modului de rezolvare a exerciţiilor propuse*.

Noţiunile teoretice *au fost sistematizate în fişe recapitulative* cuprinzătoare, vizând notele definitorii ale fiecărei părţi de vorbire şi de propoziţie, ale fiecărei propoziţii subordonate, iar *noutatea absolută* a acestei lucrări *constă în abordarea concomitentă a unor noţiuni de morfologie şi de sintaxă*. Astfel, după verb, adverb şi interjecţie este tratat predicatul, după conjuncţie şi prepoziţie sunt puse în discuţie relaţiile (raporturile) sintactice din propoziţie şi din frază, cărora le urmează corespondenţa dintre părţile de propoziţie şi propoziţiile subordonate, felul acestora ş.a.m.d.

Datorită modului de prezentare a noţiunilor teoretice şi diversităţii exerciţiilor credem că *lucrarea poate fi folosită eficient şi de cadrele didactice în lecţiile de dobândire a cunoştinţelor şi în cele de recapitulare, sistematizare şi consolidare*. Ne exprimăm însă convingerea că ea îşi va dovedi utilitatea mai ales în pregătirea tuturor elevilor în vederea probelor pe care le vor susţine la limba română fie la examenul de capacitate, fie la examenele de admitere în învăţământul liceal şi chiar în cel universitar.

Autorii

Scanned with OKEN Scanner

Câteva precizări la ediţia a III-a

În linii generale, structura volumului a rămas aceeaşi ca la primele ediţii, modificările vizând doar unele intervenţii de amănunt. În primul rând, s-au introdus, la fiecare parte de vorbire, aspecte legate de ortografia şi ortoepia acestora, regulile fiind extrase, de obicei din *Îndreptarul ortografic, ortoepic şi de punctuaţie* şi/sau din *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*.

De asemenea, deşi la părţile de propoziţie figura realizarea acestora în toate cazurile unei părţi de vorbire sau ale alteia, am exemplificat şi la părţile de vorbire respective pentru fiecare caz în parte, realizând astfel o corespondenţă mai strânsă între părţile de propoziţie şi cele de vorbire.

Totodată, la fişa despre verb, am considerat că este necesară discutarea amănunţită a verbelor copulative şi auxiliare, care figura, iniţial, la predicatul nominal, operând astfel reaorganizarea materialului din cele două fişe. Alte modificări vizează reorganizarea materialului deja existent în cadrul aceleiaşi fişe recapitulative, cum ar fi cele referitoare la interjecţie şi la pronumele interogative şi relative.

S-a introdus capitolele „Semnele de punctuaţie şi ortografie", precum şi „Vorbirea directă şi vorbirea indirectă", împreună cu exerciţiile aferente.

Mulţumim pe această cale celor care ne-au sugerat unele din completările menţionate, colegilor profesori care au găsit o clipă de răgaz să se aplece cu atenţie asupra lucrării noastre.

Autorii

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Lista abrevierilor 9
Gramatica şi părţile ei 11
Verbul 13
Adverbul 32
Interjecţia 37
Predicatul 40
Exerciţii 45
Soluţiile exerciţiilor 50
Prepoziţia 71
Conjuncţia 75
Relaţii (raporturi) sintactice în propoziţie şi în frază 79
Exerciţii 85
Soluţiile exerciţiilor 89
Corespondenţa dintre părţile de propoziţie
şi propoziţiile subordonate 100
Felul propoziţiilor subordonate 105
Etapele analizei unei fraze 138
Exerciţii 143
Soluţiile exerciţiilor 145
Substantivul 164
Articolul 194
Exerciţii 202
Soluţiile exerciţiilor 204

Scanned with OKEN Scanner

Pronumele şi adjectivele pronominale 217
Exerciţii 253
Soluţiile exerciţiilor 258
Numeralul 282
Exerciţii 296
Soluţiile exerciţiilor 298
Subiectul 310
Acordul predicatului cu subiectul 316
Exerciţii 321
Soluţiile exerciţiilor 324
Adjectivul 333
Exerciţii 339
Soluţiile exerciţiilor 341
Atributul 350
Exerciţii 357
Soluţiile exerciţiilor 360
Complementul 373
Exerciţii 393
Soluţiile exerciţiilor 395
Semnele de punctuaţie şi ortografie 402
Vorbirea directă şi vorbirea indirectă 417
Exerciţii 419
Soluţiile exerciţiilor 420
Exerciţii complexe 425
Soluţiile exerciţiilor 428

Scanned with OKEN Scanner

LISTA ABREVIERILOR

A. - atribut;
Ac. - cazul acuzativ;
adj. - adjectiv (adjectival,ă);
adv. - adverb (adverbial,ă);
advers. - adversativ,ă;
APOZ - apoziţională;
art. - articol (articulat);
AT - propoziţie subordonată atributivă;
Avram, *Gramatica* - Avram, Mioara, *Gramatica pentru toţi*, Editura Academiei, Bucureşti, 1986;
Cag - complement de agent;
Ccl- complement circumstanţial de loc;
Ccm - complement circumstanţial de mod;
Ccs - complement circumstanţial de scop;
Cct - complement circumstanţial de timp;
Ccz - complement circumstanţial de cauză;
CD - propoziţie subordonată completivă directă;
Cd - complement direct;
CI - propoziţie subordonată completivă indirectă;
Ci - complement indirect;
CL - propoziţie subordonată circumstanţială de loc;
CM - propoziţie subordonată circumstanţială de mod sau modală;
CNS - propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă;
conj. - conjuncţie (conjuncţională);
coord. - coordonată, e (coordonare, coordonatoare);
cop. - copulativ, ă;
CS - propoziţie subordonată circumstanţială de scop;
CT - propoziţie subordonată circumstanţială de timp sau temporală;
CŢ - propoziţie subordonată circumstanţială condiţională;
CV - propoziţie subordonată circumstanţială concesivă;
CZ - propoziţie subordonată circumstanţială de cauză sau cauzală;
D. - cazul dativ;
d. - diateza;
DEL - Duda, Gabriela, Gugui Aglaia, Wojcicki, Marie Jeanne, *Dicţionar de expresii şi locuţiuni ale limbii române*, Editura "Albatros", Bucureşti, 1985;
dem. - demonstrativ;
det. - determină;
DEX - *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei, Bucureşti, 1975;
Diaconescu, *Probleme* - Diaconescu, Ion, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale. Construcţie şi analiză*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989;
disj. - disjunctivă;
DOOM - *Dicţionar otografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, Editura Academiei, Bucureşti, 1982;
F - propoziţie subordonată circumstanţială finală;
f. - feminin;
f. sint. - funcţie sintactică;
G. - cazul genitiv;
GA - *Gramatica limbii române*, volumele I şi II, ediţia a doua revăzută şi adăugită, tiraj nou, Editura Academiei, Bucureşti, 1966;
genit. - genitival;

Scanned with OKEN Scanner

inc. - incidentă;
ind. - independentă;
inf. - infinitiv;
inter. - interogativă;
interj. - interjecţie;
Iordan, Robu, *LRC* - Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir, *Limba româna contemporană*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978;
Irimia, *Structura* - Irimia, Dumitru, *Structura gramaticală a limbii române. Sintaxa*, Editura "Junimea", Iaşi, 1983;
ÎOOP - *Îndreptar ortografic, ortoepic şi de punctuaţie*, ediţia a V-a, Editura "Univers Enciclopedic", Bucureşti, 1995;
juxt. - juxtapunere;
LLR - *Limba şi literatura română*, revistă trimestrială pentru elevi, editată de Societatea de Ştiinţe Filologice din România;
loc. - locuţiune;
m.- Masculin;
Metea, Drincu, *Modele* - Metea, Alexandru, Drincu, Sergiu, *Modele şi teste rezolvate de analiză gramaticală pentru admiterea în licee şi învăţământul superior*, Editura "Petrion", Bucureşti, 1992;
N. - cazul nominativ;
n. - neutru;
Neamţu, *Elemente* - Neamţu, G.G., *Elemente de analiză gramaticală. 99 de confuzii/distincţii*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989;
neg. - negativ (ă);
neh. - nehotărât;
n. p. - nume predicativ;
nr. - numărul
part. - participiu;
pl. - plural;
PN - predicat nominal;
Popescu, *Gramatică* - Popescu Ştefania, *Gramatică practică a limbii române cu o culegere de exerciţii*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1971 (reeditată);
pos. - posesiv;
PP - propoziţie principală;
PR - propoziţie subordonată predicativă;
prep. - prepoziţie (prepoziţional,ă);
pron. - pronume (pronominal,ă);
Prop. - propoziţie;
PS - propoziţie secundară;
PV - predicat verbal;
Reg. - regentă;
rel. - relativ;
S - subiect;
s - substantiv;
SB - propoziţie subordonată subiectivă;
sg. - singular;
subord. - subordonată (subordonator, oare);
subst. - substantival,ă;
Şerban, *Sintaxa* - Şerban, Vasile, *Sintaxa limbii române. Curs practic*, ediţia a doua revăzută şi completată, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1970;
V. - cazul vocativ;
vb. - verb (verbal,ă).

Scanned with OKEN Scanner

GRAMATICA ŞI PĂRŢILE EI

A. *DEFINIŢIE*

Gramatica este ştiinţa care studiază totalitatea regulilor referitoare la forma cuvintelor şi la modificările ei în vorbire şi a celor referitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziţii şi a propoziţiilor în fraze.

Are două părţi: **morfologia** şi **sintaxa**.

B. *MORFOLOGIA*

Morfologia este partea gramaticii care studiază regulile referitoare la forma cuvintelor şi modificările ei în vorbire. Se ocupă cu studiul **părţilor de vorbire.**

Părţile de vorbire se clasifică în:

1. *părţi de vorbire flexibile* (îşi schimbă forma în vorbire):
   - a) substantivul;
   - b) articolul;
   - c) adjectivul;
   - d) pronumele;
   - e) numeralul;

   } - se declină (cu flexiune nominală)

   - f) verbul; - se conjugă (cu flexiune verbală)

2. *părţi de vorbire neflexibile* (nu îşi schimbă forma în vorbire):
   - a) adverbul;
   - b) prepoziţia;
   - c) conjuncţia;
   - d) interjecţia.

C. *SINTAXA*

Sintaxa este partea gramaticii care studiază regulile îmbinării cuvintelor în propoziţii şi a propoziţiilor în fraze. Are două părţi:

I. **Sintaxa propoziţiei,** care studiază regulile referitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziţii. Se ocupă cu studiul părţilor de propoziţie.

Scanned with OKEN Scanner

Părţile de propoziţie se clasifică în:

1. *părţi principale* de propoziţie:
   a) subiectul;
   b) predicatul;
2. *părţi secundare* de propoziţie:
   a) atributul;
   b) complementul;

II. **Sintaxa frazei**, care studiază regulile îmbinării propoziţiilor în fraze. Se ocupă cu studiul propoziţiilor din frază:

1) *principale*;
2) *secundare* (*subordonate*).

D. *LEGĂTURA DINTRE CELE DOUĂ PĂRŢI ALE GRAMATICII*

Cele două părţi ale gramaticii se află într-o strânsă legătură, manifestată sub următoarele aspecte:

- părţile de vorbire devin părţi de propoziţie numai atunci când sunt introduse într-o propoziţie, unde intră în relaţie cu alte părţi ale acesteia;
- sintaxa se foloseşte de modificările formei cuvintelor pentru a le îmbina între ele;
- felul părţilor de propoziţie se recunoaşte după partea de vorbire pe care o determină şi ele se exprimă prin părţi de vorbire;
- clasificarea unora dintre părţile de propoziţie (de pildă atributul) se face în funcţie de partea de vorbire prin care sunt exprimate;
- morfologia influenţează sintaxa în situaţia subiectului inclus şi se serveşte la rândul ei de sintaxă atunci când flexiunea se realizează şi prin mijloace analitice (îmbinări de cuvinte);
- există şi unele părţi de vorbire care nu au funcţie sintactică:
  - substantivul şi pronumele în cazul V.;
  - articolele;
  - prepoziţiile;
  - conjuncţiile;
  - unele adverbe (de negaţie, de întărire, comparative)
  - unele interjecţii,

dar unele dintre acestea ajută la exprimarea raporturilor sintactice din propoziţie sau din frază.

Scanned with OKEN Scanner

VERBUL

A. *DEFINIȚIE*

Verbul este partea de vorbire flexibilă care exprimă acțiunea, existența, starea, trebuința, necesitatea sau dorința: *a merge, a scrie, a se găsi, a exista, a sta, a dormi, a trebui, a vrea* etc.

B. *CLASIFICARE*

I. **După înțeles și predicativitate:**

1. *verbe predicative* (au înțeles de sine stătător și formează singure predicat verbal):

➠ Elevul *citește* poezia.

2. *verbe nepredicative* (nu au înțeles de sine stătător și nu formează singure predicat):

a) *verbe copulative* (nu au înțeles de sine stătător și intră în alcătuirea unui predicat nominal împreună cu un nume predicativ).

Verbele copulative sunt:

■ **a fi** - când nu are sensurile de *a exista, a se afla, a se găsi, a trăi, a trece, a se duce, a trebui, a se întâmpla, a fi necesar* etc.:

➠ Mihai ***este*** *silitor.*

■ **a deveni** - este întotdeauna verb copulativ:

➠ Fratele meu a ***devenit*** *profesor.*

■ **a ieși**
■ **ajunge**
■ **a se face**

} - când se înlocuiesc cu *a deveni*

➠ El **a ieșit** *doctor.*

➠ Tu **ai ajuns** *ofițer.*

➠ Ea **s-a făcut** *cercetător.*

■ **a însemna** - când nu se poate înlocui cu „a face un semn", „a marca printr-un semn":

➠ A învăța **înseamnă** *a munci.*(„a fi tot una cu")

■ **a părea** - când este personal și prezintă caracteristica subiectului ca aparență sau impersonal, în expresii verbale impersonale:

Scanned with OKEN Scanner

➠ Ea **părea** *bolnavă.*
➠ **Pare** *mai simplu* să mergi acolo.

■ *a rămâne* - când arată că subiectul a rămas sau va rămâne cu aceeaşi caracteristică:

➠ El **a rămas** *neschimbat.*

■ **a se naşte** - când nu are înţelesul de „a căpăta viaţă", „a veni pe lume".

➠ Românul **s-a născut** *poet.* („a fi prin origine", „a fi prin naştere")

Mai există şi *alte verbe copulative: a se chema, a se numi, a se preface* etc.

Verbele copulative (cu excepţia lui *a deveni)* pot fi şi predicative atunci când au înţeles de sine stătător:

➠ El *este* în clasă.
➠ Tu *ai ieşit* din casă.
➠ El *a ajuns* la şcoală.
➠ Acolo *s-a făcut* o casă.
➠ El *a însemnat* locul accidentului.
➠ I *se părea* că nimic nu s-a schimbat.
➠ Maria *a rămas* acasă.
➠ Mihai Eminescu *s-a născut* în anul 1850.

b) *verbe auxiliare* sau ajutătoare (nu au înţeles de sine stătător şi intră în alcătuirea unor forme verbale compuse - moduri, timpuri, diateza pasivă: *a fi* (indicativ viitor anterior, conjunctiv perfect, condiţional - optativ perfect, prezumtiv prezent şi perfect, infinitiv perfect, toate formele diatezei pasive), *a avea* (indicativ perfect compus şi viitor popular, condiţional - optativ prezent şi perfect) şi *a vrea* (indicativ viitor şi viitor anterior); prezumtiv prezent şi perfect; aceste verbe nu se analizează separat.

Verbele auxiliare pot fi predicative atunci când au înţeles de sine stătător.

➠ Acolo *sunt* munţi înalţi. (predicativ: „a se afla", „a exista")
➠ Să *fi* mers şi tu acolo. (auxiliar, în alcătuirea conjunctivului perfect)
➠ Eu *am* o carte. (predicativ: „a poseda")
➠ Eu *am* citit cartea. (auxiliar, în alcătuirea indicativului perfect compus)
➠ „Eu nu *voi* ca să mă laud..."
(M.Eminescu, Scrisoarea III)
(predicativ: „a dori")
➠ Eu *voi* merge acolo. (auxiliar, în alcătuirea indicativului viitor)

Scanned with OKEN Scanner

II. **După formele personale:**

1. *verbe personale* (când au forme pentru toate persoanele): *a scrie* (scriu, scrii, scrie etc), *a învăța* (învăț, înveți, învață etc.) *a merge* etc.

2. *verbe impersonale* (ca înțeles, acțiunea lor nu poate fi atribuită unei persoane, iar ca formă sunt unipersonale, având numai persoana a III-a singular): *a trebui, a se întâmpla, a se cuveni, a se părea, a se cădea, a -(i) fi sortit, a -(i) fi scris, a tuna, a fulgera, a ploua, a se înnopta* etc.

Tot unipersonale sunt și verbele care se referă la acțiuni pe care nu le fac oamenii sau anumite persoane: *latră, gâgâie, cotcodăcește, constă* etc. Aceste verbe au și persoana a III-a plural și nu trebuie confundate cu verbele impersonale prin conținutul lor.

Tot impersonale sunt și verbele copulative *a fi* și *a se părea*, când intră în alcătuirea unei expresii verbale impersonale: *este bine, este greu, este cu neputință, este lesne, (se) pare (mai) simplu* etc.

Expresiile verbale impersonale sunt construcții alcătuite dintr-un verb copulativ (mai ales verbul *a fi*) și un adverb sau locuțiune adverbială: *este ușor, este adevărat, este necesar, este de mirare, pare cu neputință* etc.

Pot deveni impersonale și unele verbe predicative personale prin adăugarea unei forme neaccentuate a pronumelui personal: *a-(i) ajunge, a-(i) veni, a-(i) rămâne* etc.

Îți *ajunge* [1]/ (cât) ai învățat. [2]/

Din cele arătate până aici se deduce că verbul **a fi** are **următoarele valori:**

- *predicativ:*
  - personal („se află", „se găsește", „există", „trăiește" etc.)
    - Cartea *este* pe masă.
  - impersonal („a trebui", „a se întâmpla", „a fi necesar")
    - Dacă *va fi* să pleci, anunță-mă și pe mine.
- *copulativ:*
  - personal
    - El *este* un copil ascultător.
  - impersonal (în expresii verbale impersonale)
    - *Este* ușor să ajungi până acolo.

Scanned with OKEN Scanner

- *auxiliar* (în alcătuirea unor moduri şi timpuri compuse şi a tuturor formelor diatezei pasive)
  - indicativ viitor anterior: *voi fi venit*
  - conjunctiv perfect: *să fi venit*
  - condiţional-optativ perfect: *aş fi venit*
  - infinitiv perfect: *a fi venit*
  - diateza pasivă: ***este chemat***

III. **După tranzitivitate:**

1. *verbe tranzitive* (care au sau pot avea complement direct): *a zice*, *a spune*, *a scrie* etc. Unele verbe au dublă tranzitivitate: *a învăţa* (ceva, pe cineva), *a ruga* (ceva, pe cineva) etc.

2. *verbe intranzitive* (care nu au sau nu pot avea complement direct): *a se teme*, *a se grăbi*, *a se înseninа* etc.

În funcţie de context, unele verbe intranzitive sunt folosite şi ca tranzitive, şi invers:

- *Aleargă* prin curte. (intranzitiv)
- L-*a alergat* toată curtea. (tranzitiv)
- Îl *ţine* de mână. (tranzitiv)
- *Nu ţine* să-l cunoască. (intranzitiv)

Deşi tranzitivitatea se stabileşte în funcţie de context, există *anumite categorii de verbe intranzitive*:

a) verbele copulative;
b) verbele impersonale;
c) verbele de mişcare;
d) verbele la diateza pasivă;
e) verbele la diateza reflexivă (majoritatea).

IV. **După flexiune:**

1. *verbe regulate* (nu îşi schimbă radicalul în timpul flexiunii, putând avea însă alternanţe fonetice);

2. *verbe neregulate* (îşi schimbă radicalul în timpul flexiunii): *a avea*, *a fi*, *a vrea*, *a da*, *a lua*, *a bea*, *a mânca*, *a sta*, *a usca*, *a (se) la* (apud *GA*, I, p. 238).

V. **După alcătuire:**

1. *verbe simple*: *a învăţa*, *a scrie*, *a citi*, *a merge* etc.

2. *verbe compuse: a binecuvânta*, *a binevoi* (compuse cu adverbul *bine*); *a (se) autoapăra*, *a teleghida* (compuse cu elemente de compunere).

Scanned with OKEN Scanner

3. *verbe defective* (verbe cărora le lipsesc anumite categorii gramaticale - număr, persoană, timp, mod - şi nu au o flexiune completă): verbe unipersonale, *a răsuna, a erupe, a rugini, a discerne, a zăcea* etc.

C. *CONJUGAREA* verbelor se stabileşte după forma de infinitiv prezent a verbului:

- *conjugarea I* - verbele terminate în *-a*: *a cânta, a ara, a mânca* etc.
- *conjugarea a II-a* - verbele terminate în *-ea*: *a avea, a cădea, a plăcea, a şedea* etc.
- *conjugarea a III-a* - verbele terminate în *-e*: *a merge, a scrie, a se teme* etc.
- *conjugarea a IV -a* - verbele terminate în *-i* sau *-î*: *a citi, a sosi, a veni, a coborî, a hotărî* etc.

D. *FLEXIUNEA VERBULUI* cuprinde următoarele categorii gramaticale:

I. diateza;
II. modul;
III. timpul;
IV. persoana;
V. numărul.

I. *DIATEZA* este forma pe care o ia verbul pentru a exprima raportul dintre acţiune şi subiect.

1. *Diateza activă* - acţiunea este făcută de subiectul gramatical şi se resfrânge sau nu, direct sau indirect, asupra altui obiect: *a citi, a scrie, a învăţa, a merge* etc.

2. *Diateza pasivă* - acţiunea este suferită de subiectul gramatical şi este făcută de altcineva (de un agent al acţiunii cu funcţie sintactică de complement de agent şi subiect logic al propoziţiei):

➠ Cartea *este citită* de Ionel.

Se formează cu ajutorul verbului auxiliar *a fi* şi participiul verbului de conjugat. Verbul auxiliar îşi schimbă forma după mod, timp, persoană şi număr, iar verbul de conjugat, după gen şi număr:

➠ El (ea) *este chemat(ă)* de cineva.
➠ Ei (ele) *să fie chemaţi(te)* de cineva.

Scanned with OKEN Scanner

3. *Diateza reflexivă* - acţiunea este săvârşită de subiectul gramatical care participă intens la acţiunea pe care o face în interesul lui; verbele la această diateză sunt însoţite de pronume reflexive (forma neaccentuată) în cazurile Ac. şi D.: *a se teme, a se gândi, a-şi uita, a-şi închipui* etc.

Nu toate verbele însoţite de pronume reflexive sunt la diateza reflexivă. Când pronumele reflexive de pe lângă verbe au funcţie sintactică proprie, verbele sunt la **diateza activă (pronominală)**. În această categorie intră:

a) *verbele pronominale obiective* (subiectul face acţiunea şi tot el o suportă sau e făcută de subiect în favoarea lui): *a se îmbrăca, a se spăla, a-şi croi* etc.;

b) *verbele pronominale reciproce* (acţiunea este făcută simultan de două sau mai multe subiecte şi fiecare dintre ele suferă efectele acţiunii făcute de celălalt (celelalte) sau acţiunea este atribuită de unul din subiecte subiectului (subiectelor) opus(e): *a se iubi, a se revedea, a-şi spune* etc.;

c) *verbele pronominale posesive* (subiectul este posesorul obiectului verbului): *a-şi lua, a-şi da, a-şi pune* etc.

Verbele **reflexive propriu-zise** se împart în următoarele categorii;

a) *reflexive dinamice*: *a se abţine, a se aciua, a se acomoda, a se supăra, a se zbate* etc.;

b) *reflexive impersonale*: *se zice, se spune, se crede, se întâmplă, se înserează, se pare* etc.;

c) *reflexive cu înţeles pasiv*: *a se introduce, a se închide, a se deschide* etc.

II. *MODURILE* sunt formele pe care le iau verbele pentru a arăta cum consideră vorbitorul acţiunea şi se împart în două categorii:

- *predicative (personale)* - verbele la aceste moduri au funcţie sintactică de predicat şi au forme personale;
- *nepredicative (nepersonale)* - verbele la aceste moduri nu au funcţie sintactică de predicat şi nu au forme personale.

III. *TIMPURILE* sunt formele pe care le iau verbele pentru a arăta când se petrece acţiunea faţă de momentul vorbirii.

Verbul are următoarele **moduri şi timpuri**:

Moduri predicative (personale)

1. *Indicativ* (exprimă o acţiune sigură, reală, adevărată; e singurul mod care are toate timpurile):

a) *prezent* (acţiunea se petrece în momentul vorbirii): *scriu, scrii, scrie* etc.;

Scanned with OKEN Scanner

3. *Diateza reflexivă* - acţiunea este săvârşită de subiectul gramatical care participă intens la acţiunea pe care o face în interesul lui; verbele la această diateză sunt însoţite de pronume reflexive (forma neaccentuată) în cazurile Ac. şi D.: *a se teme, a se gândi, a-şi uita, a-şi închipui* etc.

Nu toate verbele însoţite de pronume reflexive sunt la diateza reflexivă. Când pronumele reflexive de pe lângă verbe au funcţie sintactică proprie, verbele sunt la **diateza activă (pronominală)**. În această categorie intră:

a) *verbele pronominale obiective* (subiectul face acţiunea şi tot el o suportă sau e făcută de subiect în favoarea lui): *a se îmbrăca, a se spăla, a-şi croi* etc.;

b) *verbele pronominale reciproce* (acţiunea este făcută simultan de două sau mai multe subiecte şi fiecare dintre ele suferă efectele acţiunii făcute de celălalt (celelalte) sau acţiunea este atribuită de unul din subiecte subiectului (subiectelor) opus(e): *a se iubi, a se revedea, a-şi spune* etc.;

c) *verbele pronominale posesive* (subiectul este posesorul obiectului verbului): *a-şi lua, a-şi da, a-şi pune* etc.

Verbele **reflexive propriu-zise** se împart în următoarele categorii;

a) *reflexive dinamice*: *a se abţine, a se aciua, a se acomoda, a se supăra, a se zbate* etc.;

b) *reflexive impersonale*: *se zice, se spune, se crede, se întâmplă, se înserează, se pare* etc.;

c) *reflexive cu înţeles pasiv*: *a se introduce, a se închide, a se deschide* etc.

II. *MODURILE* sunt formele pe care le iau verbele pentru a arăta cum consideră vorbitorul acţiunea şi se împart în două categorii:

- *predicative (personale)* - verbele la aceste moduri au funcţie sintactică de predicat şi au forme personale;
- *nepredicative (nepersonale)* - verbele la aceste moduri nu au funcţie sintactică de predicat şi nu au forme personale.

III. *TIMPURILE* sunt formele pe care le iau verbele pentru a arăta când se petrece acţiunea faţă de momentul vorbirii.

Verbul are următoarele **moduri şi timpuri**:

Moduri predicative (personale)

1. *Indicativ* (exprimă o acţiune sigură, reală, adevărată; e singurul mod care are toate timpurile):

a) *prezent* (acţiunea se petrece în momentul vorbirii): *scriu, scrii, scrie* etc.;

Scanned with OKEN Scanner

b) *imperfect* (arată o acțiune trecută, dar neterminată): *scriam, scriai, scria* etc.;

c) *perfect simplu* (arată o acțiune trecută, terminată de curând și de scurtă durată): *scrisei, scriseși, scrise* etc.;

d) *perfect compus* (arată o acțiune trecută, terminată mai de mult, fără a se preciza când, și se formează din auxiliarul *a avea* + participiul verbului de conjugat): *am scris, ai scris, a scris* etc.;

e) *mai mult ca perfect* (arată o acțiune trecută, terminată înaintea altei acțiuni trecute): *scrisesem, scriseseși, scrisese* etc.;

f) *viitor* (arată că acțiunea se va petrece după momentul vorbirii și se formează din auxilarul *a vrea (a voi)* + infinitivul verbului): *voi scrie, vei scrie, va scrie* etc.; are și forme populare: *o să scriu, am să scriu, oi scrie* etc.; unele sunt identice cu infinitivul: de-*a fi* să mor...

g) *viitor anterior* (arată o acțiune viitoare care se va petrece înaintea altei acțiuni viitoare și se formează cu auxiliarele *a vrea (a voi)* și *a fi* + participiul verbului): *voi fi scris, vei fi scris, va fi scris* etc.

2. *Conjunctiv* (exprimă o acțiune posibilă, realizabilă)

- se recunoaște după conjuncția *să*, care însoțește verbul: *să scrie, să facă*;
- uneori conjuncția *să* poate lipsi, subînțelegâdu-se: *Facă* ce vrea!
- are două timpuri:

a) *prezent*: *să scriu, să scrii, să scrie* etc.;

b) *perfect* (se formează cu auxiliarul *a fi* + participiul verbului): *să fi scris, să fi scris, să fi scris* etc.

3. *Condițional - optativ* (exprimă o dorință a cărei realizare depinde de o anumită condiție)

- are două timpuri:

a) *prezent* (se formează cu auxiliarul *a avea* + infinitivul verbului): *aș scrie, ai scrie, ar scrie* etc.;

b) *perfect* (se formează cu auxiliarele *a avea* și *a fi* + participiul verbului): *aș fi scris, ai fi scris, ar fi scris* etc.

4. *Imperativ* (exprimă un ordin, o poruncă, un îndemn, o rugăminte)

- are numai timpul *prezent*;
- are numai persoana a II-a singular și plural;
- forma afirmativă:

Scrie (tu); *Scrieți* (voi);

- forma negativă:

Nu scrie (tu); Nu scrieți (voi);

Scanned with OKEN Scanner

5. Prezumtiv (exprimă o acțiune posibilă, prezentată de vorbitor ca nesigură, bănuită):

- are două timpuri:

a) *prezent* (se formează cu gerunziul adăugat verbului auxiliar *a fi* folosit la viitor: *va fi învățând (o fi învățând)*;

b) *perfect* (se formează cu participiul adăugat verbului auxiliar *a fi* folosit la viitor: *voi fi citit (oi fi citit)*;

Perfectul prezumtivului se confundă cu viitorul anterior, dar spre deosebire de acesta nu se mai raportează la o acțiune viitoare:

Când vei veni la mine, eu *voi fi citit* cartea. (viitor anterior)

Voi fi citit-o și eu! (prezumtiv perfect)

Verbele la aceste moduri au **funcție sintactică** de *predicate verbale* (când verbele sunt predicative) sau *intră în alcătuirea predicatului nominal* (când verbele sunt copulative).

Expresiile verbale impersonale folosite la moduri predicative (personale) au funcție sintactică de predicat nominal, având subiectul exprimat, de obicei, prin verb la infinitiv sau la supin ori prin propoziție subiectivă.

Moduri nepredicative (nepersonale)

1. *Infinitiv* (arată numele acțiunii)

- este însoțit de prepoziția *a*: *a scrie*, *a citi*, *a învăța* etc.;
- uneori, când infinitivul urmează după alt verb, prepoziția *a* poate lipsi, subînțelegându-se: nu poate *scrie* (*a scrie*);
- este singurul mod nepredicativ (nepersonal) care are timpuri:

a) *prezent*: *a scrie*, *a învăța* etc.;

b) *perfect* (format cu auxiliarul *a fi* + participiul verbului): *a fi scris*, *a fi învățat* etc.;

- are următoarele **funcții sintactice**:

■ *subiect*:

➠ *A citi* este o necesitate.

■ *nume predicativ*:

➠ Datoria lui este *de a se instrui*.

■ *atribut*:

➠ Are obligația morală *de a*-și *ajuta* părinții.

■ *complement direct*:

➠ Nu mai poate *veni* astăzi.

■ *complement indirect*:

➠ Se gândește *a pleca* spre casă.

Scanned with OKEN Scanner

5. Prezumtiv (exprimă o acțiune posibilă, prezentată de vorbitor ca nesigură, bănuită):

- are două timpuri:

a) *prezent* (se formează cu gerunziul adăugat verbului auxiliar *a fi* folosit la viitor: *va fi învățând (o fi învățând)*;

b) *perfect* (se formează cu participiul adăugat verbului auxiliar *a fi* folosit la viitor: *voi fi citit (oi fi citit)*;

Perfectul prezumtivului se confundă cu viitorul anterior, dar spre deosebire de acesta nu se mai raportează la o acțiune viitoare:

Când vei veni la mine, eu *voi fi citit* cartea. (viitor anterior)

Voi fi citit-o și eu! (prezumtiv perfect)

Verbele la aceste moduri au **funcție sintactică** de *predicate verbale* (când verbele sunt predicative) sau *intră în alcătuirea predicatului nominal* (când verbele sunt copulative).

Expresiile verbale impersonale folosite la moduri predicative (personale) au funcție sintactică de predicat nominal, având subiectul exprimat, de obicei, prin verb la infinitiv sau la supin ori prin propoziție subiectivă.

Moduri nepredicative (nepersonale)

1. *Infinitiv* (arată numele acțiunii)

- este însoțit de prepoziția *a*: *a scrie*, *a citi*, *a învăța* etc.;
- uneori, când infinitivul urmează după alt verb, prepoziția *a* poate lipsi, subînțelegându-se: nu poate *scrie* (*a scrie*);
- este singurul mod nepredicativ (nepersonal) care are timpuri:

a) *prezent*: *a scrie*, *a învăța* etc.;

b) *perfect* (format cu auxiliarul *a fi* + participiul verbului): *a fi scris*, *a fi învățat* etc.;

- are următoarele **funcții sintactice**:

■ *subiect*:

➠ *A citi* este o necesitate.

■ *nume predicativ*:

➠ Datoria lui este *de a se instrui*.

■ *atribut*:

➠ Are obligația morală *de a*-și *ajuta* părinții.

■ *complement direct*:

➠ Nu mai poate *veni* astăzi.

■ *complement indirect*:

➠ Se gândește *a pleca* spre casă.

Scanned with OKEN Scanner

■ *complement circumstanțial de timp*:
➠ *Înainte de a pleca*, să treci pe la mine.
■ *complement circumstanțial de mod*:
➠ Vorbește *fără a gândi*.
■ *complement circumstanțial de scop*:
➠ *Pentru a reuși*, este necesar un studiu aprofundat.
■ *complement circumstanțial de cauză*:
➠ L-a amendat *pentru a nu fi respectat* regulile de circulație.

- când are valoarea modului imperativ, poate avea și funcția sintactică de predicat verbal:

➠ *A nu se staționa* sub podul rulant!

- intră în alcătuirea următoarelor forme verbale compuse:
- indicativ viitor: voi *scrie*;
- condițional - optativ prezent: aș *scrie*;
- imperativ persoana a II-a singular, forma negativă: *nu scrie* (tu)!

2. *Gerunziu* (exprimă împrejurarea în care se săvârșește o altă acțiune, simultană cu cea a verbului la gerunziu, care este în plină desfășurare; formele verbului la gerunziu se termină în *-ând* sau *-ind*): *scriind*, *citind*, *coborând* etc.

- are următoarele **funcții sintactice**:
■ *subiect*:
➠ În depărtare, se auzea *ciripind*.
■ *nume predicativ*:
➠ Femeia era *suferindă*.
■ *atribut verbal*:
➠ S-a afișat tabelul *cuprinzând* pe cei admiși.
■ *atribut adjectival*:
➠ O frunză *tremurândă* plutea în văzduh.
■ *complement direct*:
➠ Mihai a auzit *strigând* la poartă.
■ *complement indirect*:
➠ S-a săturat *așteptând* o veste de la el.
■ *complement circumstanțial de timp*:
➠ *Mergând* spre casă, s-a întâlnit cu un coleg.
■ *complement circumstanțial de mod*:
➠ El venea *alergând* spre școală.
■ *complement circumstanțial de cauză*:
➠ *Îmbolnăvindu-se*, a lipsit de la școală.

- Când are funcție sintactică de nume predicativ sau atribut adjectival, verbul la gerunziu este acordat, dobândind valoare adjectivală: era *suferindă*; mână *tremurândă*.

Scanned with OKEN Scanner

- Gerunziul intră şi în alcătuirea prezumtivului prezent: *va fi citind* (şi el);

3. *Participiu* (exprimă o acţiune terminată şi suferită de o fiinţă sau de un lucru, având valoare de adjectiv):

m.sg. *citit*; f.sg. *citită*;

m.pl. *citiţi*; f. pl. *citite*;

La genul neutru împrumută forma de masculin pentru singular, şi pe cea de feminin, pentru plural.

- Verbul la modul participiu are următoarele *valori*:

a) *verbală*, când intră în componenţa unor forme verbale compuse:

- indicativ perfect compus: am *scris*;
- indicativ viitor anterior: voi fi *scris*;
- conjunctiv perfect: să fi *scris*;
- condiţional - optativ perfect: aş fi *scris*;
- prezumtiv perfect: va fi *citit*;
- infinitiv perfect: a fi *scris*;
- diateza pasivă: este *scris (ă)*;

b) *adjectivală*, când are regent un substantiv (un substitut al acestuia) sau un verb copulativ:

➠ Tema *scrisă* a fost efectuată corect.

➠ Câmpia este *înverzită*.

c) *adverbială*, când are regent un verb predicativ: vorbeşte *răguşit*; spune *deschis* etc.

d) *substantivală*, când se articulează şi se înlocuieşte cu un verb la participiu sau cu o atributivă:

➠ Învăţatul ştie multe.(omul *învăţat / care este învăţăt*).

- are următoarele **funcţii sintactice**:

■ *nume predicativ*:

➠ În bătaia soarelui, lanul de grâu pare *aurit*.

■ *atribut adjectival*:

➠ Am primit scrisoarea *trimisă* la începutul acestei luni.

■ *complement circumstanţial de timp*:

➠ *Ajunsă* în Bucureşti, l-a căutat pe Mihai.

■ *complement circumstanţial de mod*:

➠ Se uita *ca vrăjită*.

■ *complement circumstanţial de cauză*:

➠ Nu mai putea de *obosită*.

Scanned with OKEN Scanner

Când are valoare adverbială, verbul la participiu are funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod propriu-zis:

Spune *deschis* ce are de spus.

Când are valoarea substantivală, are acelaşi funcţii sintactice ca şi substantivul.

4. *Supin* (exprimă o acţiune ce urmează să fie realizată şi arată scopul altei acţiuni sau destinaţia unui obiect)

- se formează din participiul masculin singular precedat de prepoziţiile *de, după, la, pentru*:

de (după, la, pentru) scris;

- are următoarele **funcţii sintactice**:

■ *subiect*:

➠ E greu *de învăţat*.

■ *nume predicativ*:

➠ Poezia este de *memorat*.

■ *atribut verbal*:

➠ Şi-a cumpărat o maşină *de scris*.

■ *complement direct*:

➠ A terminat *de transcris* textul.

■ *complement indirect*:

➠ S-a săturat *de învăţat* la geografie.

■ *complement circumstanţial de loc*:

➠ A tras o raită *pe la căldat*.

■ *complement circumstanţial de scop*:

➠ Merge la munte *pentru vânat*.

Când are valoare de imperativ, poate avea funcţie sintactică de predicat:

➠ *De revăzut* exerciţiul efectuat!

■ *supinul fără prepoziţie* poate avea şi el valoare substantivală, atunci când se înlocuieşte prin infinitiv sau prin substantive provenite din infinitivul lung:

Recoltatul s-a terminat. (Recoltarea)

IV. *PERSOANA* este forma pe care o ia verbul pentru a arăta cine săvârşeşte sau suportă acţiunea:

1. *persoana I* - acţiunea este săvârşită sau suportată de persoana care vorbeşte: (eu) *scriu*; (noi) *scriem*; (eu) *sunt chemat(ă)*; (noi) *suntem chemaţi(te)*;

2. *persoana a II-a* - acţiunea este săvârşită sau suportată de persoana cu care se vorbeşte:

(tu) *scrii*; (voi) *scrieţi*; (tu) *eşti chemat(ă)*; (voi) *sunteţi chemaţi(te)*;

3. *persoana a III-a* - acţiunea este săvârşită sau suportată de persoana depre care se vorbeşte:

(el, ea) *scrie*; (ei, ele) *scriu*; (el, ea) *este chemat,ă*; (ei, ele) *sunt chemaţi(te)*;

Scanned with OKEN Scanner

V. *NUMĂRUL* este forma pe care o ia verbul pentru a arăta că acţiunea este săvârşită sau suportată de una sau de mai multe persoane:

1. *numărul singular* - acţiunea este săvârşită sau suportată de o singură persoană:

scriu, scrii, scrie;

sunt chemat(ă), eşti chemat(ă), este chemat(ă)

2. *numărul plural* - acţiunea este săvârşită sau suportată de două sau mai multe persoane:

scriem, scrieţi, scriu;

suntem chemaţi(te), sunteţi chemaţi(te), sunt chemaţi(te).

VI. FORMA (ASPECTUL) verbului

1. *formă afirmativă* (când acţiunea verbului se îndeplineşte);

2. *formă negativă* (când acţiunea verbului nu se îndeplineşte):

- alcătuită cu ajutorul unui adverb de negaţie (*nu, nici* etc.) care însoţeşte verbul;

- alcătuită cu ajutorul prefixului *ne-* (la gerunziu şi supin): *neauzind (nemaiauzind), nevăzut (nemaivăzut).*

E. *FUNCŢII SINTACTICE*

Din cele discutate până acum se observă că verbul are următoarele funcţii sintactice:

1. *predicat verbal*, când verbul predicativ este folosit, de obicei, la un mod predicativ sau personal:

➠ Pădurea *foşnea* în adierea vântului.

2. *intră în alcătuirea predicatului nominal*, împreună cu un nume predicativ, când verbul este copulativ şi este folosit la un mod predicativ (personal):

➠ Aceşti copii *sunt harnici.*

➠ *Este bine* să înveţi.

3. *subiect:*

➠ E uşor *a scrie* versuri. (infinitiv)

➠ Deodată s-a auzit *strigând.* (gerunziu neacordat)

➠ *Recoltatul* s-a terminat. (supin substantivizat)

➠ *Învăţătul* ştie multe. (participiu substantivizat)

E uşor *de memorat* această poezie. (supin)

4. *nume predicativ:*

➠ Plăcerea lui este *de a citi.* (infinitiv)

➠ Rana soldatului era *sângerândă.* (gerunziu acordat)

➠ Câmpia era *înverzită.* (participiu)

➠ Tema este *de scris.* (supin)

Scanned with OKEN Scanner

5. *atribut verbal*:

➠ Elevii au datoria *de a învăța*. (infinitiv)
➠ Coșuri *fumegând* se zăreau în depărtare. (gerunziu neacordat)
➠ Și-a procurat o mașină *de spălat*. (supin)

6. *atribut adjectival:*

➠ Cu mâna *tremurândă* abia apucă bastonul. (gerunziu acordat)
➠ Cartea *citită* mi-a plăcut foarte mult. (participiu)

7. *complement direct:*

➠ Ea a început *a plânge* în hohote. (infinitv)
➠ Deodată, am auzit *bătând* în ușă. (gerunziu)
➠ El a terminat *de scris* tema. (supin)

8. *complement indirect:*

➠ Se teme *a pleca* la drum noaptea. (infinitiv)
➠ S-a plictisit *așteptând* atâta vreme. (gerunziu)
➠ S-a săturat *de alergat*. (supin)

9. *complement circumstanțial de loc:*

➠ A dus vitele *la păscut*. (supin) (apud Popescu, Gramatică, 1995, p.318)

10. *complement circumstanțial de timp:*

➠ Plecau la secerat înainte de *a răsări* soarele. (infinitiv)
➠ *Plimbându-se* prin parc, bătrânul se gândea la vremurile de odinioară. (gerunziu)
➠ *Ajunsă* la destinație, mai întâi s-a odihnit puțin. (participiu)

11. *complement circumstanțial de mod:*

➠ Privea fix, *fără a clipi* măcar. (infinitiv)
➠ Venea spre mine *zburând*. (gerunziu)
➠ Asculta, *ca trăsnită*, cele întâmplate. (participiu)

12. *complement circumstanțial de cauză:*

➠ L-a certat *pentru a nu fi reușit* la facultate. (infinitiv perfect)
➠ *Întârziind*, n-a mai intrat în sala de spectacol. (gerunziu)
➠ Femeia nu mai putea *de obosită*. (participiu).

13. *complement circumstanțial de scop*:

➠ A venit la mine *pentru a lua* caietul. (infinitiv)
➠ S-a dus la pădure *după cules* mure. (supin)

F. *LOCUȚIUNILE VERBALE*

Locuțiunile verbale sunt grupuri de cuvinte care au sens unitar și țin locul unui verb: *a băga de seamă, a lua-o la sănătoasă, a avea loc, a-și aduce aminte* etc.

Locuțiunile verbale au următoarele caracteristici:

- au în alcătuirea lor, în mod obligatoriu, un verb;

Scanned with OKEN Scanner

- cealaltă parte componentă este un substantiv sau mai multe substantive precedate sau nu de prepoziții, însoțite sau nu de pronume (*a lua loc, a ține minte, a-și da sufletul*) un numeral (*a lua la trei, a da pe din două*), un adjectiv (*a o face lată*) un adverb sau o locuțiune adverbială (*a-și aduce aminte*);

- flexiunea locuțiunii este dată de verb, iar celălalt termen are, mai ales, rol lexical;

- apar la toate cele trei diateze: *a lua parte, a fi băgat în seamă, a se da de-a rostogolul* etc.

- în alcătuirea unei locuțiuni nu pot intra verbele copulative;

- au aceleași funcții sintactice ca și verbele.

G. *ORTOGRAFIA ȘI ORTOEPIA VERBULUI*

I. *Ortografia verbului* **a fi**

1. Verbul *a fi* se scrie cu un singur *-i* în următoarele situații:

a) la infinitiv prezent și perfect: *a fi, a fi fost;*

b) la imperativ, persoana a II-a, singular, formă negativă: *nu fi (trist);*

c) la indicativ viitor și viitor anterior: *voi fi, voi fi fost;*

d) la conjunctiv perfect: *să fi fost;*

e) la condițional-optativ prezent și perfect: *aș fi, aș fi fost;*

2. Verbul *a fi* se scrie cu doi *-i* în următoarele situații:

a) la imperativ, persoana a II-a, singular, formă afirmativă: *fii (cuminte);*

b) la conjunctiv prezent, persoana a II-a singular: *să fii (cuminte);*

c) la gerunziu: *fiind;*

3. Formele de indicativ prezent ale verbului *a fi, ești, este, e* și de imperfect, *eram, erai, era, erați, erau* se scriu corect cu *e* inițial, deși se rostesc cu „*ie-*", iar cele de imperfect nu primesc un *e* în plus după rădăcină: *eram*, (nu *eream*) etc;

4. Formele scurte de indicativ prezent pentru persoanele I singular și a III-a plural, *-s*, și persoana a III-a singular, *-i*, se scriu cu cratimă când urmează unor cuvinte terminate în vocală și cu care se rostesc împreună: *nu-i acasă; nu-s acolo;*

5. Formele de indicativ prezent pentru persoanele I singular și I, a II-a și a III-a plural ale verbului *a fi* se scriu și se pronunță (eu, ei) *sunt*, (noi) *suntem*, (voi) *sunteți.*

Scanned with OKEN Scanner

II. *Ortografia verbului* **a avea**

1. Forma corectă a verbului *a avea* la conjunctiv prezent, persoana a III-a singular şi plural este *să aibă*, (nu *să aibe*).

2. Forma lui de auxiliar care intră în alcătuirea condiţionalului-optativ prezent şi perfect este, la persoana I singular, *aş*, (nu *aşi*).

III. *Ortografia verbului* **a voi**

1. Verbul *a voi* se scrie şi se pronunţă la indicativ prezent şi conjunctiv prezent cu *ie*, nu cu *e:* (eu) *voiesc, (să voiesc), voieşti, (să voieşti), voieşte*, (ei) *voiesc.*

2. La indicativ perfect simplu se scrie şi se pronunţă cu doi *-i*, la persoana I singular, *(eu) voii*, şi cu un *-i* (accentuat) la persoana a III-a singular:*(el) voi.*

3. Tot cu un *-i* se scrie şi la infinitiv prezent şi la timpurile compuse formate cu infinitivul: *a voi, voi voi, aş voi.*

4. Sunt la fel de corecte formele verbului *a vrea*, ca şi cele ale verbului *a voi* [...]

Sunt neliterare formele: *a vroi, eu vroi* sau *vroiesc, tu vroieşti, am vroit* etc., ca şi formele de imperfect: *vroiam, vroiai* etc.

IV. Verbele de conjugarea I se conjugă după modelul verbelor *a lucra* şi *a aduna.* Verbele *a crea, a agrea, a situa, a efectua, a polua, a accentua, a evolua* se conjugă după modelul verbului *a lucra*; de aceea la rădăcina lor se adaugă aceleaşi terminaţii ca ale acestui verb, pentru modul şi timpul respectiv:

*lucr-***ez**	*cre-***ez**	*agre-***ez**	*situ-***ez**
*lucr-***ezi**	*cre-***ezi**	*agre-***ezi**	*situ-***ezi**
*lucr-***ează**	*cre-***ează**	*agre-***ează**	*situ-***ează**
*lucr-***ăm**	*cre-***ăm**	*agre-***ăm**	*situ-***ăm**
*lucr-***aţi**	*cre-***aţi**	*agre-***aţi**	*situ-***aţi**
*lucr-***ează**	*cre-***ează**	*agre-***ează**	*situ-***ează**

La alte verbe de conjugarea I de tipul: *a închiria, a paria, a înfia, a expedia, a domicilia, a varia, a aprecia, a linia, a copia, a premia* şi care se conjugă după modelul lui *a lucra* trebuie să ţinem cont şi de regula potrivit căreia la început de silabă, după

Scanned with OKEN Scanner

vocala *i*, scriem şi pronunţăm *e* şi *a*: *închiriez, închiriezi, închiriază, închiriem, închiriaţi, închiriază* etc.

La alte verbe, de tipul *a îmbăia, a întemeia, a înapoia* etc. care se conjugă tot după modelul verbului *a lucra* ţinem cont de regula conform căreia la început de silabă, după orice vocală în afară de *i*, scriem şi pronunţăm *ie* şi *ia*: *îmbăiez, îmbăiezi, îmbăiază, îmbăiem, îmbăiaţi, îmbăiază* etc.

V. Verbele de conjugarea a IV-a terminate în *-i* la infinitiv prezent se scriu cu un singur *-i* la acest mod, *(a veni, a citi, a sosi, a fi* etc.), excepţie făcând câteva verbe a căror rădăcină se termină în *-i*, la care se adaugă al doilea *i*, caracteristica infinitivului: *a înmii, a prii, a pustii, a se sfii*. Cu aceleaşi forme se folosesc şi la imperativul negativ la persoana a II-a singular.

VI. Verbele de conjugarea a IV-a cu infinitivul în *-i* precedat de consoană sau de altă vocală decât *-i* se scriu la persoana I singular a perfectului simplu cu doi *-i*, iar la persoana a III-a singular cu un singur *-i*: *citii, citi, suii, sui.*

Verbele la care rădăcina se termină în *-i (a înmii, a prii, a pustii, a se sfii*) se scriu la acelaşi timp cu *-iii* la persoana I sg. şi cu *-ii* la persoana a III-a singular: (eu) mă *sfiii*, (el) se *sfii*.

VII. Verbele de conjugarea a IV-a terminate în *-i* se scriu la viitor, ca şi la infinitiv, cu un singur *-i*, cu excepţia câtorva verbe: *a pustii, a prii, a înmii, a se sfii: vor citi, vor pustii.*

VIII. Verbele *a şti, a scrie, a ţine, a veni, a deveni* şi derivatele lor cu prefixe se scriu şi se pronunţă la indicativ şi conjunctiv, prezent, persoana a II-a singular cu *-ii*: *tu ştii, scrii, ţii, vii, devii; să ştii, să scrii, să ţii, să vii, să devii.*

IX. Verbele *a şti* şi *a scrie* şi derivatele cu prefixe ale celui din urmă au următoarele forme corecte pentru indicativ prezent şi imperfect: *ştiu, ştii, ştie, ştim, ştiţi, ştiu; scriu (descriu), scrii (descrii), scrie (descrie), scriem (descriem), scrieţi (descrieţi), scriu (descriu); ştiam, ştiai, ştia, ştiam, ştiaţi, ştiau; scriam (descriam), scriai (descriai), scria (descria), scriam (descriam), scriaţi (descriaţi), scriau (descriau).*

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

X. Verbele de conjugarea a IV-a terminate în *-i* precedat de vocala *u* - *a trebui, a contribui, a distribui, a dezvălui, a îngădui, a făgădui* etc. se scriu şi se pronunţă la persoana a III-a singular şi plural a indicativului prezent cu *-ie* final, iar indicativul imperfect îl formează cu *i*, nu cu *e*: *trebuie (trebuia), distribuie (distribuia)* etc.

XI. Verbele *a apropia, a împrăştia, a sfâşia* se scriu şi se pronunţă cu *-ii* la indicativ prezent, persoanele I şi a II-a singular: *(eu) apropii, (tu) apropii* etc.

XII. Se scrie şi pronunţă la infinitiv: *a cădea, a părea, a plăcea, a prevedea* (nu *a cade, a pare, a place, a prevede)*, iar la viitor şi condiţional: *va cădea, ar cădea* etc. (nu *va cade, ar cade* etc.).

XIII. Imperativul negativ al verbelor *a duce, a face, a zice* se scrie şi se pronunţă *nu duce, nu face, nu zice* (nu: *nu du, nu fă, nu zi*), dar imperativul pozitiv: *du, fă, zi.*

XIV. Imperfectul verbelor *a da, a sta* se scrie şi se pronunţă *dădeam, dădeai; stăteam, stăteai* (nu *dedeam, dedeai; steteam, steteai*), iar perfectul simplu: *dădui, stătui* (nu *detei, stătei*) etc.

XV. Verbul *a scrie* are următoarele forme corecte la imperativ: *scrie, scrieţi*, iar la conjunctiv: *să scriu, să scrii, să scrie, să scriem, să scrieţi, să scrie.*

XVI. Se pronunţă cu accentul pe prima silabă *bátem, báteţi, fácem, fáceţi, să bátem, să báteţi, să fácem, să fáceţi* (nu se pronunţă şi nici nu scrie *bătém, bătéţi, făcém, făcéţi*).

XVII. Se scrie şi se pronunţă *invoc, invocă, să invoce* (nu *invoacă, să invoace), abrog-abrogă, să abroge* (nu *abroagă, să abroage)*, dar se scrie şi se pronunţă: *convoc, convoacă, să convoace; provoc, provoacă, să provoace.*

XVIII. Verbele de conjugarea a IV-a ca *acoperi, suferi* se scriu şi se pronunţă la indicativ prezent: *(eu) acopăr, (eu) sufăr, (el,ei) acoperă, (el, ei) suferă* (nu *acoper, sufer, acopere, sufere).*

XIX. Formele corecte pentru indicativ prezent, persoanele I şi a II-a plural ale verbului *a lua* sunt *luăm, luaţi* nu *lom, loăm,*

Scanned with OKEN Scanner

loaţi, iar pentru imperfect *luam, luai* etc. nu *loam, loai* şi perfect simplu *luai, luaşi* etc. nu *loai, loaşi.*

XX. Verbele de conjugarea I cu rădăcina terminată în *-ş* sau *-j* formează indicativul imperfect adăugând terminaţiile *-am, -ai, -a* etc. *(încurajam, înfăţişam* etc.), iar cele de conjuugarea a IV-a, prin adăugarea terminaţiilor *-eam, -eai, ea* etc. *(păşeam, îngrijeam* etc.).

XXI. Verbele al căror radical se termină în *-i* se scriu şi se pronunţă la gerunziu cu *-ii: evidenţiind, fotografiind, apreciind,* copiind, *preştiind, fiind, ştiind, scriind* etc. Verbele cu radicalul terminat în vocala *â* precedată de consoanele *ş* sau *j* sau care au în radical vocala *â* au formele corecte de gerunziu: *vâjâind, fâşâind, mârâind, cârâind* etc.

Formele negative ale gerunziului şi participiului alcătuite cu prefixul *ne*-urmat sau nu de adverbul *mai* se scriu împreunat: *neauzind, nemaiauzind, nevăzut, nemaivăzut* etc.

XXII. În ortografierea verbului se foloseşte cratima în următoarele situaţii:

1. la scrierea formelor verbale inverse (cu auxiliarul la sfârşit) cu sau fără formă neaccentuată de pronume personal ori reflexiv: *văzut-am, veni-voi, văzutu-l-ai, duce-m-aş, datu-i-l-ai* etc.

2. la scrierea indicativului perfect compus, a condiţionalului-optativ prezent şi perfect, când verbul auxiliar se pronunţă împreună cu o formă neaccentuată a pronumelui personal ori reflexiv sau cu adverbul *nu* ori altă parte de vorbire precum şi atunci când participiul perfectului compus se pronunţă împreună cu pronumele personal *-o: l-am văzut, n-am văzut, l-aş chema, m-aş duce, m-aş fi lăudat, ce-ai zice, am văzut-o* etc.

3. la scrierea conjunctivului prezent şi perfect, când conjuncţia *să* se pronunţă împreună cu o formă neaccentuată de pronume: *să-l chemi, să-i fi dat, să-şi ia* etc.

4. la imperativ pozitiv şi la gerunziu, când verbul este urmat de forme neaccentuate de pronume personal ori reflexiv: *dă-mi, dă-i-l, du-te, lăudându-l, bucurându-se* etc.

5. la infinitiv, când prepoziţia *a* se pronunţă împreună cu o formă neaccentuată de pronume: *(pentru) a-l chema, (pentru) a-i da* etc. ori când îi urmează pronumele personal *o:* (pentru) *a chema-o* etc.

Scanned with OKEN Scanner

XXIII. Se scriu cu *-nn-* verbele derivate cu prefixul *în-* al căror radical începe cu *n: înnoda, înnopta, înnoi* etc.

XXIV. Verbele derivate cu prefixul *ne-* și compuse cu adverbul *mai* se scriu într-un singur cuvânt, la participiu și gerunziu: *neîntâlnit, nemaiîntâlnit, nevăzând, nemaivăzând* etc.

XXV. Verbele *a așeza, a înșela* și *a ședea* au formele corecte *așază* (nu *așează*), *înșală* (nu *înșeală*), *șade* (nu *șeade*), deoarece în rădăcina cuvântului, după *ș* se scrie și se pronunță *a*, nu *ea*, stabilindu-se alternanță *e-a: așez-așază; înșel-înșală, șed-șade.*

XXVI. Când *ș*— *sau* j se află la sfârșitul rădăcinii se scrie și se pronunță *ea: înfățișează, aranjează* etc.

Scanned with OKEN Scanner

ADVERBUL

A. *DEFINIŢIE*

Partea de vorbire neflexibilă care determină un verb, un adjectiv, o interjecţie sau un adverb ori locuţiunile corespunzătoare acestora şi arată modul acţiunii, al stării sau al însuşirii, o caracteristică ori împrejurarea în care se sevârşeşte o acţiune:

- Merge *repede*. Vine *mâine*.
- Este *destul* de înaltă.
- Vorbeşte *cam* încet.

Uneori, adverbul poate determina şi un substantiv sau pronume:

- Lecţia *de astăzi* a fost bine explicată.
- Cei *de acolo* sunt prietenii mei.

B. *CLASIFICARE*

I. **După înţeles:**

1. **de mod:** *aşa, astfel, altfel, da, nu, ba, cum, probabil, încă, alene, agale* etc.;
2. **de loc:** *aici, acolo, dincolo, sus, jos, departe, aproape, undeva, oriunde* etc.:
3. **de timp:** *astăzi, mâine, poimâine, niciodată, vreodată, cândva, oricând* etc.

II. **După structură (alcătuire):**

1. **simple:** *sus, aici, atunci, mai, ieri, jos, iar, lesne, încet, cam* etc.;
2. **compuse:** *niciodată, devreme, altădată* etc.

III. **După proveniență (origine):**

1. **primare (moştenite):** *iar, sus, jos, mai, ca, da, nu* etc.;
2. **provenite din alte părţi de vorbire:**

a) *prin schimbarea valorii morfologice:*

- din substantive: *dimineaţa, ziua, toamna, lunea* etc.
- din adjective: *frumos, urât, rău, rar, corect, expresiv* etc.;
- din verbe: *poate, răguşit, deschis, apăsat* etc.;
- din pronume: *ce, cât;*

Scanned with OKEN Scanner

b) *prin derivare cu sufixe din*:
- substantive: *prietenește, voinicește, bărbătește* etc.
- verbe: *târâș*;
- adverbe: *binișor, încetișor, repejor* etc.

IV. **După rolul lor în enunț și modul de comunicare a circumstanței:**

1. **interogative** (apar în propoziții interogative și ajută la adresarea întrebării): *când, unde, cum, cât, încotro*;

2. **relative** (apar în frază și stabilesc raportul de subordonare între o subordonată și regenta ei): *când, unde, cum, cât, încotro*;

3. **nehotărâte**: *altundeva, undeva, oricum, oricând, oricât* etc.;

4. **predicative** (îndeplinesc singure în propoziție funcția sintactică de predicat): *poate, fireşte, desigur, negreşit* etc.

C. GRADELE DE COMPARAȚIE

I. **Pozitiv**: *bine*;

II. **Comparativ**:
1.) *de egalitate*: *la fel (tot așa) de bine*;
2.) *de superioritate*: *mai bine*;
3.) *de inferioritate*: *mai puțin bine*;

III. **Superlativ**:
1. *relativ*:
   a) de superioritate: *cel mai bine*;
   b) de inferioritate: *cel mai puțin bine*;
2. *absolut*:
   a) de superioritate: *foarte bine*;
   b) de inferioritate: *foarte puțin bine*;

Nu toate adverbele au grade de comparație.

D. *FUNCȚII SINTACTICE*

1. *Predicat verbal* (când adverbul este predicativ):
➠ *Fireşte*[1]/(că) va veni.[2]

2. *Nume predicativ* (pe lângă un verb copulativ):
➠ *Așa* este el.

3. *Atribut adverbial*:
➠ Mersul *pe jos* este sănătos.

4. *Complement circumstanțial de loc*:
➠ Merge *acasă*.

Scanned with OKEN Scanner

5. *Complement circumstanțial de timp*:

➠ Sosesc *mâine*.

6. *Complement circumstanțial de mod*:

➠ *Abia* vine.

7. *Complement circumstanțial de scop*:

➠ A venit *dinadins*, ca să se convingă de adevăr.

Adverbele interogativ-relative au următoarele funcții sintactice:

- **unde**: *complement circumstanțial de loc*:

➠ *Unde* ai fost?

➠ Nu mi-ai spus[1]/ *unde* ai pus cartea.[2]

- **încotro**: *complement circumstanțial de loc*:

➠ *Încotro* mergi?

➠ Spune-mi[1]/ *încotro* te duci.[2]

- **când**: *complement circumstanțial de timp*:

➠ *Când* pleci la țară?

➠ Vine[1]/ *când* îl chemi.[2]

- **cum**: - *complement circumstanțial de mod*:

➠ *Cum* înveți?

➠ Nu știu[1]/ *cum* a procedat.[2]

- *nume predicativ*:

➠ *Cum* este timpul?

➠ Nici unul dintre ei nu este[1]/ *cum* este Ionel.[2]

- *cât*: - *complement circumstanțial de mod*:

➠ *Cât* costă cartea?

➠ Spune-mi[1]/ *cât* ai dat pe acest covor.[2]

- *nume predicativ*:

➠ *Cât* este casa?

➠ M-a impresionat[1]/ *cât* este casa.[2]

- *complement circumstanțial de timp*:

➠ *Cât* vei sta acolo?

➠ Nu-ți pot spune[1]/ *cât* voi sta acolo[2].

Nu toate adverbele au funcție sintactică (cele de întărire, de aproximație, explicative, comparative etc).

Adverbele relative *cum, unde, când* nu mai au funcție sintactică atunci când se înlocuiesc cu o conjuncție sau locuțiune conjuncțională subordonatoare, deoarece își schimbă valoarea morfologică:

➠ *Cum* a ajuns acasă, [1]/ a și telefonat. [2]/ („îndată ce")

➠ S-a supărat [1]/ *unde* l-ai certat. [2]/ („fiindcă")

➠ *Când* m-aș fi luat după tine, [1]/ aș fi ajuns rău. [2]/ („dacă")

Scanned with OKEN Scanner

E. *LOCUȚIUNILE ADVERBIALE*

- Sunt grupuri de cuvinte cu sens unitar care țin locul unui adverb.
- *Pot fi alcătuite* din:

a) o parte de vorbire (substantiv, numeral, adjectiv, pronume, verb la participiu, adverb) precedat de una sau mai multe prepoziții: *în veci, în față, pe vremuri, cu de-a sila, pe din două, din nou, de aceea, pe neașteptate, pe întrecute, de asemenea* etc.;

b) părți de vorbire repetate sau antonimul lor (substantiv, adverb, pronume) și una sau mai multe prepoziții ori conjuncție: *din vreme în vreme, an de an, din când în când, din ce în ce, ici și colo, așa și așa, când și când, zi și noapte* etc.;

c) cuvinte rimate: *calea-valea, talmeș-balmeș, treacă-meargă* etc.;

d) false propoziții sau fraze: *nu știu cum, te miri unde, cine știe cum, de când lumea (și pământul) cât ai bate din palme* etc.

- Au aceeași clasificare ca și adverbele:

a) *de loc*: *în față, de jur împrejur, din loc în loc* etc.;

b) *de timp*: *zi de zi, zi și noapte, din când în când* etc.;

c) *de mod*: *pe de rost, de-a valma, pas cu pas* etc.

- Adverbelor predicative le corespund locuțiuni adverbiale predicative: *fără îndoială, de bună seamă, cu siguranță* etc.

- Locuțiunile adverbiale pot avea, ca și adverbul, grade de comparație:

➠ Du-te *mai în față*.

- Au următoarele **funcții sintactice**:

1. *predicat verbal*:

➠ *De bună seamă*[1]/ (că) va veni.[2]/

2. *nume predicativ*:

➠ E *de prisos*[1]/ (să) te mai gândești la asta.[2]/

3. *atribut adverbial*:

➠ M-a surprins sosirea lor *pe neașteptate*.

4. *complement circumstanțial de loc*:

➠ *Din loc în loc* se zăresc urmele jivinelor.

5. *complement circumstanțial de timp*:

➠ *Din când în când* vine și pe la noi.

6. *complement circumstanțial de mod*:

➠ S-a dus acolo *cu de-a sila*.

7. *complement circumstanțial de cauză*:

➠ *De asta* n-a venit, că a fost bolnav.

8. *complement circumstanțial de scop*:

➠ *De aceea* a venit, ca să ia caietul.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

F. *ORTOGRAFIA ADVERBELOR ŞI A LOCUŢIUNILOR ADVERBIALE*

I. Adverbele formate cu sufixul *-iş (îş)* se scriu fără *-i* la sfârşit: *cruciş, pieptiş, târâş,* iar adverbele *iarăşi, totuşi* se scriu cu *-i* final.

II. Se scriu într-un singur cuvânt:

1. adverbele compuse: *dinăuntru, dincoace, dincolo, dinainte, dinapoi, dindărăt, dinadins, deasupra, dedesubt, degeaba, degrabă, deloc, desigur, deopotrivă, devreme, întruna* („mereu"), *astfel, alaltăieri, alaltăseară, astăzi, bunăoară, încoace, încolo, încotro, înăuntru, pretutindeni, demult, deseară, deunăzi, totdeauna, laolaltă, înadins, dinadins;*

2. adverbele compuse cu substantivul *dată: odată* („odinioară", „cândva"), *altădată* („odinioară"), *câteodată* („uneori"), *deodată, îndată, totodată* („în acelaşi timp"), *niciodată* („nicicând"), *deocamdată, vreodată;*

3. adverbele în componenţa cărora intră elementul *ori: oriçum, orişicum, oricât, orişicât, oricând, orişicând, oriunde, orişiunde, oriîncotro, oridincotro, uneori, alteori, deseori, rareori, adeseori, arareori;*

4. adverbele în componenţa cărora intră elementul *va: undeva, cumva, cândva.*

III. Se scriu cu cratimă:

1. adverbele compuse din adjectivul demonstrativ *astă* şi un substantiv: *astă-vară, astă-seară, astă-toamnă* etc.;

2. adverbele compuse cu prepoziţia *după* şi un substantiv, *după-masă, după-amiază, după-prânz* etc.

Observaţie: Aceste adverbe compuse (1-2) (vezi Popescu, *Gramatică*, p.349 şi *DOOM*, p.41, 195) sunt considerate, în *ÎOOP*, p. 34, locuţiuni adverbiale.

3. prepoziţia compusă *de-a* din alcătuirea locuţiunilor adverbiale: *cu de-a sila, de-a curmezişul, de-a dreptul, de-a surda* etc.

4. locuţiunile adverbiale alcătuite din cuvinte rimate: *calea-valea, talmeş-balmeş* etc.

5. locuţiunile adverbiale *într-adevăr, într-adins, într-un rând* etc., în alcătuirea cărora intră prepoziţia *într(u).*

IV. Celelalte locuţiuni adverbiale se scriu în cuvinte separate: *de câte ori, ori de câte ori, de obicei, în silă, din nou, în faţă, pe neaşteptate* etc.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

INTERJECȚIA

A. *DEFINIȚIE*

Este partea de vorbire neflexibilă care are intonație exclamativă, exprimă o stare sufletească (un sentiment), o adresare, un îndemn sau imită diferite sunete și zgomote din natură.

B. *CLASIFICARE*

I. **După înțeles:**

1. **interjecții propriu-zise** (exprimă sentimente, senzații, manifestări de voință): *ah*!, *vai*!, *au*!, *uf*!, *brr*!, *cea*! etc.

2. **interjecții de adresare:**

a) cu valoare apropiată de vocativ: *măi*, *bre*, *fa*, *băi* etc.

b) cu valoare apropiată de imperativ: *hai*, *iaca*, *iată*, *uite*, *na*, *dii* etc.;

3. **interjecții onomatopeice** (imită sunete sau zgomote din natură): *trosc*!, *pleosc*!, *miau*!, *cucurigu*! etc.

4. **interjecții predicative** (au valoarea unui verb și au funcție sintactică de predicat verbal): *hai*, *iată*, *zbâr* etc.

II. **După origine:**

1. **primare** (neanalizabile, preluate din alte limbi, sau create spontan): *a*, *bre*, *poc*, *iacătă*, *adio* etc.

2. **provenite din alte părți de vorbire** prin schimbarea valorii morfologice sau gramaticale (conversiune), prin compunere și prin trunchiere: *poftim*!, *liniște*!, *păzea*! etc.

III. **După formă (alcătuire):**

1. **simple**: *ah*, *boc*, *miau* etc.

2. **compuse** (formate numai din interjecții): *ei aș*, *haida-de*, *ia hai*, *tic-tac*, *hei-rup* etc.

C. *FUNCȚII SINTACTICE*

1. *Subiect*:

➠ S-a auzit *trosc*!

2. *Predicat verbal*:

➠ *Hai* la școală.

Scanned with OKEN Scanner

3. *Nume predicativ*:

➠ Este *vai* de voi.

4. *Atribut interjecțional*:

➠ Din depărtare se auzea îndemnul *hei-rup*!

5. *Complement direct*:

➠ Deodată am auzit *vai*!

6. *Complement circumstanțial de mod*:

➠ Ei mergeau *teleap-teleap*.

7. *Valoarea unei propoziții neanalizabile*:

➠ "- Ce ai, nene Iorgule? 1/ Parcă ai fi supărat? 2/
- *E*! ...3/"
(I.Al.Brătescu-Voinești, *Privighetoarea*)

Nu toate interjecțiile au funcție sintactică.

D. *LOCUȚIUNILE INTERJECȚIONALE*

- Sunt grupuri de cuvinte cu sens unitar care țin locul unei interjecții; *ia te uită, pe naiba, nu zău, Doamne ferește, păcatele mele.*

E. *PUNCTUAȚIA*

- După o interjecție se folosește virgula sau semnul exclamării, în funcție de intensitatea a ceea ce exprimă interjecția.

- La interjecțiile de adresare cu valoarea unui vocativ, virgula se folosește în funcție de locul ocupat de acestea în enunț:

➠ *Măi*[,] ce faci acolo?

➠ Ce faci[,] *măi*[,] acolo?

➠ Ce faci acolo[,] *măi*?

Dacă aceste interjecții sunt urmate de un substantiv în cazul vocativ, ele formează cu acesta un tot unitar:

➠ *Măi copile*[,] ce faci acolo?

➠ Ce faci[,] *măi copile*[,] acolo?

➠ Ce faci acolo[,] *măi copile*?

- După interjecții nu se folosește nici un semn de punctuație, în următoarele situații:

a) când interjecția este urmată de o parte de propoziție care o determină:

➠ *Hai* acasă.

➠ E *vai* de ei.

Scanned with OKEN Scanner

b) când este o interjecţie de adresare urmată de un verb la imperativ sau conjunctiv cu valoare de imperativ:

➠ *Ia* priviţi!

➠ *Ia* să vedem!

- Uneori, când interjecţiile se repetă, în locul virgulei sau al semnului mirării se foloseşte liniuţa:

Ha-ha-ha!

- Liniuţa se foloseşte şi între părţile componente ale unor interjecţii compuse: *tic-tac!, hei-rup!, ga-ga!, pu-pu-pup!*

Scanned with OKEN Scanner

PREDICATUL

A. *DEFINIŢIE*

Predicatul este partea principală de propoziţie care atribuie subiectului o acţiune, o stare, o caracteristică ori o însuşire. Altfel spus, predicatul este partea principală de propoziţie care arată ce face, cine este, ce este sau cum este subiectul.

Răspunde la întrebările ce face? cine este? ce este? cum este?

B. *FELURILE PREDICATULUI*

I. *Predicat verbal.*

II. *Predicat nominal.*

C. *PREDICATUL VERBAL*

1. Predicatul verbal *atribuie* subiectului o acţiune sau o stare şi *arată* ce face subiectul.

2. *Răspunde* la întrebarea *ce face* adresată subiectului. Verbul *a face* din întrebare îşi poate schimba forma.

3. *Se exprimă prin*:

a) *verb predicativ*, la orice diateză, folosit la un mod predicativ sau personal (indicativ, conjunctiv, condiţional-optativ, imperativ):

- Elevii *merg* la şcoală.
- *Du-te* mai repede!
- Mihai *a fost lăudat* de diriginte.

Predicatul poate fi exprimat şi printr-un verb la un mod nepredicativ (nepersonal) - infinitiv sau supin - cu valoare imperativă:

- *A nu se staţiona* sub macara!
- *De revăzut* rezolvarea exerciţiului!

b) *locuţiune verbală*, în aceleaşi condiţii ca şi verbul:

- *Şi-a dat seama* de cele întâmplate.

c) *interjecţie* cu valoare verbală (predicativă):

- *Hai* la şcoală!

Scanned with OKEN Scanner

d) *adverb* sau *locuțiune adverbială predicativă* care nu acceptă subînțelegerea unui verb copulativ și care sunt urmate de o conjuncție care introduce o subiectivă sau sunt izolate între virgule:

- *Desigur* că vine.
- Vine, *poate*, și el.
- *Fără îndoială* că va reuși.

Uneori predicatul verbal poate fi neexprimat sau exprimat parțial:

- - Când pleci? [1]/
- - Mâine. [2]/
- Dealurile au fost terasate și *plantate* cu pomi.

D. *PREDICATUL NOMINAL*

1. Predicatul nominal *atribuie* subiectului o identitate sau o însușire (îl califică) și *arată* cine este, ce este sau cum este subiectul.

2. *Răspunde* la întrebările *cine este? ce este? cum este?* adresate subiectului. Verbul copulativ *a fi* își poate schimba forma sau poate fi înlocuit cu un alt verb copulativ: *ce a fost? ce a devenit? cum părea?*. De asemenea, și pronumele interogativ care intră în alcătuirea întrebării își poate schimba forma în funcție de cazul la care se află numele predicativ: *pentru cine este? al cui este?* etc.

3. Predicatul nominal *este alcătuit* din:

a) *verb copulativ*;

b) *nume predicativ*.

Verbele copulative sunt instrumente gramaticale care nu au înțeles de sine stătător și fac legătura dintre numele predicativ și subiect:

- El este elev.

S+vb.cop.+n.p.

Verbele copulative sunt: *a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a ieși, a rămâne, a părea, a însemna, a se naște, a se numi, a se chema* etc. (Vezi *Verbul. Clasificarea după înțeles și predicativitate)*

Numele predicativ este partea esențială sau elementul de bază al predicatului nominal prin care se identifică sau se califică subiectul.

Scanned with OKEN Scanner

El este de **două feluri:**

- *simplu*, când este exprimat printr-o singură parte de vorbire:

➠ El *este* **harnic.**

- *multiplu*, când este exprimat prin două sau mai multe părți de vorbire coordonate între ele:

➠ El *este* **harnic și disciplinat.**

Se exprimă prin:

■ *substantiv comun sau propriu* în cazurile N.,G. (cu sau fără prepoziție), Ac. (cu prepoziție) și D. (cu prepoziție):

➠ El *este* **elev.** (N.)
➠ Cărțile *sunt* **ale lui Mihai.** (G.)
➠ Ei au *fost* **împotriva măsurilor** adoptate. (G.)
➠ Florile *sunt* **pentru mama.** (Ac.)
➠ Lucrarea *a fost* **conform planului.** (D.)

■ *adjectiv propriu-zis*, la orice grad de comparație, în cazul N.:

➠ Marin *este* **cel mai silitor.**

■ *pronume* de orice fel, în aceleași cazuri ca și substantivul:

➠ Prietenul meu *este* **acesta.** (N.)
➠ Meritele *sunt* **ale tuturor.** (G.)
➠ Toți *au fost* **contra lor.** (G.)
➠ Cărțile *nu sunt* **pentru nici unul** dintre voi. (Ac.)
➠ Și el este **asemenea lor.** (D)

■ *numeral*, în aceleași cazuri ca și substantivul:

➠ El *este* **al doilea.** (N.)
➠ Propunerea *este* **a celor doi.** (G.)
➠ *Am fost* **împotriva amândurora.** (G.)
➠ Diploma *este* **pentru primul** dintre câștigători. (Ac.)
➠ Și tu ești **aidoma celor doi.** (D)

■ *verb*, la modurile infinitiv, supin, participiu și gerunziu acordat:

➠ Datoria noastră *este* **de a învăța.**
➠ Poezia *este* **de memorat.**
➠ Câmpia *este* **înverzită.**
➠ Rana *era* **sângerândă.**

■ *adverb* sau *locuțiune adverbială*:

➠ El *este* **altfel.**
➠ *Este* **cu neputință** să ajungem acolo.

■ *interjecție*:

➠ *Este* **vai** de ei.

- Numele predicativ mai poate fi exprimat și prin locuțiuni corespunzătoare unora dintre părțile de vorbire menționate sau prin părți de vorbire substantivizate:

Scanned with OKEN Scanner

➠ Asta *înseamnă* **nebăgare de seamă**. (locuțiune substantivală)
➠ Obiectul acesta *este* **cel mai de preț.** (locuțiune adjectivală)
➠ El *a devenit* **nu știu ce** pe la o întreprindere. (locuțiune pronominală)
➠ *Este* **cu neputință** să faci un asemenea lucru. (locuțiune adverbială)
➠ Ei *sunt* **harnicii** despre care ți-am vorbit. (adjectiv substantivizat)
➠ Acesta *este* **un bine** pe care i-l poți face. (adverb substantivizat)

Există situații când verbul copulativ sau numele predicativ se poate subînțelege:

➠ Harnici sunt băieții, dar *mai harnice*, fetele.

Nu trebuie subînțeles verbul copulativ pe lângă fiecare parte componentă a numelui predicativ multiplu, deoarece acesta identifică sau califică același subiect.

Când predicatul nominal este exprimat numai prin verb copulativ căruia îi urmează o propoziție subordonată predicativă care ține locul numelui predicativ, se numește **predicat nominal incomplet (insuficient, gol)**:

Hotărârea lui **este**[1]/ *(să) învețe.*[2]/
↑ PR
P.N. învățătura
incomplet (a învăța)

E. *TOPICA*

Predicatul stă, de obicei, după subiect, dar poate sta și înaintea acestuia când accentul cade pe acțiunea sau caracteristica exprimată de predicat:

➠ Copiii *vin* la școală.
➠ *Vin* copiii la școală.
➠ Fata ei *este harnică.*
➠ *Este harnică* fata ei.

Numele predicativ stă, în mod obișnuit, după verbul copulativ, dar poate stă și înaintea acestuia când se insistă asupra însușirii sau calității atribuite subiectului prin numele predicativ:

➠ Acești oameni sunt *vrednici.*
➠ *Vrednici* sunt acești oameni.

Scanned with OKEN Scanner

Uneori între părţile componente ale unui predicat verbal exprimat prin locuţiune verbală sau între verbul copulativ şi numele predicativ se pot intercala alte părţi de propoziţie:

- Mai *ţin* apoi *minte* că tu n-ai fost acolo.
- *Să fie* el *sănătos*...

F. *PUNCTUAŢIA*

Între predicat şi subiect sau între verbul copulativ şi numele predicativ nu se foloseşte virgula când între ele nu sunt intercalate alte părţi de propoziţie:

- *Tata* **citeşte** ziarul.

Dacă între predicat şi subiect se intercalează un complement circumstanţial şi subiectul se află înaintea predicatului sau dacă se intercalează o apoziţie, o propoziţie incidentă sau un grup de propoziţii, aceste unităţi sintactice se izolează între virgule:

- *Povestea* bătrână[,] în măreţia codrului[,] **aduce** înfiorări pe chipurile lor.
- *Mihai*[,] colegul meu[,] **este fruntaş.**
- *Mihai*[,] dacă-l întrebi[,] **va răspunde.**

Virgula se foloseşte între numele predicativ şi subiect pentru a marca lipsa verbului copulativ:

- *Băiatul*[,] **o minune** de copil!

Între verbul copulativ şi numele predicativ se poate folosi virgula dacă între acestea se intercalează părţi de propoziţie, o propoziţie sau o frază:

- *Este*[,] acum[,] *mai convingător* decât altădată.
- *Fii*[,] i-am zis[,] *mai prudent.*

Părţile componente ale numelui predicativ multiplu se despart prin virgulă când sunt coordonate copulativ prin juxtapunere ori prin conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale *nici, nu numai... ci (dar) şi, atât... cât şi, precum şi*, coordonate adversativ, disjunctiv (cu conjuncţia şi la primul termen) sau prin *şi* repetat, cu valoarea intensivă:

- Este *harnic*[,] *silitor* şi disciplinat.
- Este *spătos*[,] dar *nu prea înalt.*
- Este ori *nepriceput*[,] ori *incompetent.*
- Este şi *harnic*[,] şi *inteligent.*

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Faceţi analiza verbelor din textele de mai jos:

a) „Şi azi, când a mea minte, a farmecului roabă,
Din orişice durere îţi face o podoabă,
Şi când răsai nainte-mi ca marmura de clară,
Când ochiul tău cel mândru străluce în afară,
Întunecând privirea-mi de nu pot să văd încă
Ce-adânc trecut de gânduri e-n noaptea lui adâncă,
Azi, când a mea iubire e-atâta de curată
Ca farmecul de care tu eşti împresurată,
Ca setea cea eternă ce-o au după olaltă
Lumina de-ntuneric şi marmura de daltă,
Când dorul meu e-atâta de-adânc şi-atât de sfânt
Cum nu mai e nimica în cer şi pe pământ,
Când e o-namorare de tot ce e al tău,
De-un zâmbet, de-un cutremur, de bine şi de rău,
Când eşti enigma însăşi a vieţii mele-ntregi...,
Azi văd din a ta vorbă că nu mă înţelegi!“

(M.Eminescu, *Nu mă înţelegi*)

b) „Credinţa lui Densusianu că numai el şi cei câţiva străvezii colaboratori rămaşi fideli ştiu să facă versuri libere, consecvenţa lui de a le contesta la alţii, chiar dacă aceştia erau aliaţii săi cei mai fireşti, ideea de neînţeles că există un tip de vers liber, supraindividual, care urmează să fie adoptat cum se adoptă orice formă de vers clasic, înseamnă că exponentul noutăţii nesocotea noutatea în înseşi temeiurile ei, deşi, teoretic, vorbise deschis despre ritmul intern, deci personal, care legitima formele ritmice cele mai feţurite.“

(Vl.Streinu, *Pagini de critică literară*)

c) „Astăzi, când copiii umblă pe toate drumurile şi când visul fiecăruia e să se desfacă pe cât poate mai iute din casa părinţilor a căror vedere singură pare că le stăvileşte libertatea şi înseamnă o umilinţă, nu-şi închipuie cineva din generaţiile nouă cât de pe încetul ajungea un copil de atunci să cunoască lumea din jurul său.“

(N.Iorga, *O viaţă de om. Aşa cum a fost*)

Scanned with OKEN Scanner

2. Analizaţi predicatele din textele de mai jos:

a) „O, dacă geniul, ce scoase,
Ca din adâncul unei mări,
Din fundul inimii zdrobite
Comoara asta de cântări,
Nu te-ar fi ars zvâcnindu-ţi tâmpla
De flăcările înăbuşite,
Ce-ţi luminau ale gândirii
Împărăţii neţărmurite,
Şi de-ar fi fost lăsat prin lume
Să treci ca orice om de rând,
Ce lesne-ai fi pus frâu durerii
Şi răzvrătitului tău gând."

(Al.Vlahuţă, *Lui Eminescu*)

b) „Nu se ştie când şi în ce fel se stabilise în familie că, decât să iasă toţi în lume şi să se facă de râs că sunt rău îmbrăcaţi, mai bine să iasă unul - mai bine îmbrăcat -, iar ceilalţi să stea şi să nu se ducă nicăieri."

(M.Preda, *Moromeţii*)

c) „Agripina ... s-ar fi trântit întreagă în omătul ce fierbea la nodurile Iablanicioarei şi-ar fi secat şuvoiul dintr-o sorbire, dar mai avea atâta minte să cugete că ar fi rămas pe loc trăsnită, copiii s-ar fi prăpădit şi osteneala ei de până atunci ar fi fost de prisos".

(G.Galaction, *La Vulturi!*)

3. Precizaţi ce valori poate să aibă verbul *a fi*, şi exemplificaţi-le.

4. Formulaţi propoziţii sau fraze în care să folosiţi verbele *a ieşi, a ajunge, a se face, a însemna, a (se) părea, a rămâne, a se naşte* atât ca verbe copulative, cât şi ca predicative. Subliniaţi predicatele şi arătaţi felul lor.

5. Folosiţi în propoziţii verbe *a fi, a avea, şi a vrea (a voi)* mai întâi ca verbe predicative şi apoi ca verbe auxiliare.

6. Precizaţi la ce moduri pot sta verbele cu următoarele funcţii sintactice şi exemplificaţi: subiect, nume predicativ, atribut, complement direct, complement indirect, complement circumstanţial de loc, de timp, de mod, de scop şi de cauză.

Scanned with OKEN Scanner

7. Completaţi diferit propoziţiile de mai jos, încât verbele să capete valori diferite. Precizaţi aceste valori, subliniaţi predicatele şi indicaţi felul lor.
   Soţia mea este .....
   Fratele meu a ajuns .....
   El a ieşit .....

8. Formulaţi propoziţii sau fraze în care să folosiţi verbele *a acoperi, a lăuda, a sădi*, la cele trei diateze, modurile conjunctiv şi condiţional - optativ prezent şi perfect.

9. Scoateţi verbele din exemplele de mai jos, precizaţi felul lor, diateza, modul şi funcţia sintactică pe care o îndeplinesc:
   a) Voi plantaţi pomi.
   b) El este convins să meargă acolo.
   c) El este convins că n-a greşit.
   d) Pomii sunt plantaţi de elevii şcolii.
   e) Pomii plantaţi au crescut.
   f) Pomii se plantează primăvara.
   g) El pare obosit.
   h) Mi se pare că au venit şi ei.
   i) Mi se pare mai simplu să procedezi aşa.
   j) Asta se cheamă obrăznicie.
   k) El îi cheamă pe colegi.
   l) Colegii sunt chemaţi de profesor.

10. Formulaţi enunţuri în care să existe adverbe care să determine, pe rând, un verb, o locuţiune verbală, un adjectiv, o interjecţie şi un adverb. Precizaţi-le funcţia sintactică.

11. Identificaţi adverbele şi locuţiunile adverbiale din enunţurile de mai jos şi indicaţi-le funcţia sintactică:
   a) Din când în când el vine pe la voi.
   b) Vino şi tu când vrei.
   c) Din ce în ce a stagnat ritmul.
   d) Ce lesne a ajuns până la culme!
   e) Nu mi-a spus ce face acolo.
   f) Ici şi colo se zăreau urmele luptei.
   g) Din loc în loc se mai vedeau porţiuni acoperite de zăpadă.
   h) Cei accidentaţi au murit pe loc.
   i) E cu neputinţă să ajungem până sus.
   j) De bună seamă că efortul a fost foarte mare.
   k) E de prisos să încerci din nou.
   l) Eforturile lui au fost de prisos.

Scanned with OKEN Scanner

12. Scoateţi adverbele din exemplele de mai jos şi precizaţi funcţia lor sintactică. Indicaţi apoi şi valorile morfologice (gramaticale) cu care sunt folosite în celelalate exemple:
   a) Acest copil este frumos.
   b) A ascultat un cântec frumos.
   c) El cântă frumos.
   d) Este frumos să-ţi ajuţi colegii.
   e) Toţi turiştii admiră frumosul din natură.
   f) Toamna se numără bobocii.
   g) Toamna a sosit pe meleagurile voastre.
   h) În această toamnă a mers la bunica.
   i) Tu scrii bine.
   j) E bine să scrii.
   k) Binele cu bine se plăteşte.
   l) El poate să înveţe.
   m) Poate că vine şi el.

13. Identificaţi adverbele relative şi precizaţi-le funcţia sintactică:
   a) Nu se ştie cum este acolo.
   b) A plecat când a hotărât.
   c) S-a dus unde l-ai trimis.
   d) Nu mi-a spus încotro se duce.
   e) N-a mărturisit cât a câştigat.
   f) A procedat cum l-ai învăţat.
   g) Cum n-a cunoscut drumul, s-a rătăcit.
   h) Mă întrebam cât este oraşul acesta.
   i) Mă întrebam unde este oraşul tău natal.
   j) Mă întrebam cum este oraşul acesta.
   k) Mă întrebam cât de mare este oraşul acesta.

14. Formulaţia enunţuri în care să existe adverbe şi locuţiuni adverbiale cu funcţie sintactică de predicat verbal şi nume predicativ.

15. Faceţia analiza morfologică şi sintactică a adverbelor şi locuţiunilor adverbiale din textele de mai jos:
   a) „Uimirea de atunci o am şi acum, faţă de acest pui de om de lângă mine."

   (M. Sadoveanu, *Nicoară Potcoavă*)

   b) „Când şi când, un stejar, răzbătând pâcla, ni se arăta ca o nălucă din altă lume, cu braţele întinse, cu trupul învăluit de un giulgiu alb; şi, din vreme în vreme, câte un vultur spăriet bătea din aripi şi se izbea în sus, umplând codrul de ţipete furioase."

   (V. Alecsandri, *O primblare la munţi*)

Scanned with OKEN Scanner

c) „Gură fac ca roata morii;
Şi de-a valma se pornesc
Cum prin gard se gâlcevesc
Vrăbii gureşe, când norii
Ploi vestesc."

(G. Coşbuc, *Iarna pe uliţă*)

d) „Clipa de cumpănă de-acum va fi de bună seamă mâine învăţător aprig."

(M. Sadoveanu, *Opere, VI*)

e) „Dar, când înfloresc salcâmii, ca la o auzită numai de ei poruncă, într-o noapte, vântul trece peste sat şi duce departe, departe de tot mireasma ameţitoare, dulce veştedă, a florilor de salcâm."

(Zaharia Stancu, *Desculţ*)

16. Scoateţi interjecţiile din exemplele de mai jos şi precizaţi funcţia lor de sintactică (acolo unde este cazul):
a) Ia ascultaţi, măi!
b) Iată ce s-a întâmplat.
c) Hai acasă.
d) Deodată am auzit trosc!
e) În depărtare se auzea toc, toc, toc!
f) Ce faci, bre omule, acolo?
g) Este vai de ei!
h) Oful lui este altul.

17. Formaţi verbe de la interjecţii şi introduceţi-le în enunţuri.

18. Puneţi virgulele în enunţurile de mai jos, acolo unde sunt necesare:
a) Du-te bre de aici!
b) Staţi bre oameni buni!
c) Mai potoliţi-vă măi fraţilor odată!
d) Ia ascultaţi la mine!
e) Ia să stăm de vorbă oleacă!
f) Măi mare încurcătură!...
g) Tu măi flăcăule du-te acolo!

19. Alcătuiţi o scurtă compunere, cu o temă la alegere, în care să folosiţi şi diferite feluri de interjecţii. Scoateţi-le şi precizaţi felul lor.

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1.a)

face - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, forma afirmativă, funcţia sintactică de predicat verbal;

răsai - verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a II-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţia sintactică de predicat verbal;

străluce - verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a,numărul singular, formă afirmativă, funcţia sintactică de predicat verbal;

întunecând - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - gerunziu, formă afirmativă, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod propriu-zis;

nu pot - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana I, numărul singular, formă negativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

să văd - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana I, numărul singular, formă afirmativă, funcţia sintactică de predicat verbal;

e - verb predicativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

e - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, formează predicat nominal cu numele predicativ *curată*;

eşti împresurată - verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza pasivă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a II-a, numărul singular, genul feminin, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

Scanned with OKEN Scanner

au - verb predicativ, personal, tranzitiv, neregulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă, funcţia sintactică de predicat verbal;

e - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, formează predicat nominal împreună cu numele predicativ multiplu ... *adânc şi ... sfânt;*

nu... e - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă negativă, formează predicat nominal împreună cu numele predicativ *cum*;

e - verb predicativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţia sintactică de predicat verbal;

e - verb copulativ, personal, intranzítiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, formează predicat nominal împreună cu numele predicativ *al tău*;

eşti - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a II-a, numărul singular, formă afirmativă, formează predicat nominal împreună cu numele predicativ *enigma*;

văd - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a II-a,diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana I, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

nu... înţelegi - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singuloar, formă negativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

1.b)

rămaşi - verb copulativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - participiu cu valoare adjectivală, formă afirmativă, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *colaboratori* - masculin, plural, N.-, funcţie sintactică de atribut adjectival împreună cu adjectivul *fideli*, cu rol de nume predicativ;

Scanned with OKEN Scanner

ştiu - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, forma afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

să facă - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, forma afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

(de) a... contesta - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - infinitiv, timpul prezent, precedat de prepoziţia simplă *de*, formă afirmativă, funcţie sintactică de atribut verbal;

erau - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, formează predicat nominal împreună cu numele predicativ *aliaţii*;

de neînţeles - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - supin, formă negativă, funcţie sintactică de atribut verbal;

există - verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

urmează - verb predicativ, impersonal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

să fie adoptat - verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza pasivă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

se adoptă - verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza reflexivă - cu înţeles pasiv -, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

înseamnă - verbul copulativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat nominal incomplet, fiind urmat de o propoziţie subordonată predicativă care ţine locul numelui predicativ;

Scanned with OKEN Scanner

nesocotea - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

vorbise - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul mai mult ca perfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

legitima - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

1.c)

umblă - verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

e - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat nominal incomplet, fiind urmat de o predicativă care ţine locul numelui predicativ;

să... desfacă - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă pronominală, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

poate - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

pare - verb copulativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat nominal incomplet fiind urmat de o propoziţie subordonată predicativă, care ţine locul numelui predicativ;

stăvileşte - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

Scanned with OKEN Scanner

înseamnă - verb copulativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, formează predicat nominal împreună cu numele predicativ *umilinţă*;

nu-şi închipuie - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă negativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

ajungea - verb copulativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timp imperfect, persoana a III-a,numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat nominal incomplet fiind urmat de o propoziţie subordonată predicativă;

să cunoască - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, funcţie sintactică de predicat verbal;

2.a)

scoase - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

nu... ar fi ars - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, conjugarea a III-a, diateza activă, modul condiţional-optativ, timpul perfect, persoana a III-a, numărul sigular, formă negativă;

luminau - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;

ar fi fost lăsat - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, impersonal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza pasivă, modul condiţional-optativ, timpul perfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

să treci - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a II-a, numărul singular, formă afirmativă;

Scanned with OKEN Scanner

ai fi pus frâu - predicat verbal exprimat prin locuţiune verbală intranzitivă, formată din:

ai fi pus - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul condiţional-optativ, timpul perfect, persoana a II-a, numărul singular, formă afirmativă;

frâu - substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., nearticulat;

2.b)

nu se ştie - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, impersonal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă negativă;

se stabilise - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, impersonal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă cu înţeles pasiv, timpul mai mult ca perfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

să iasă - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;

să se facă de râs - predicat verbal exprimat prin locuţiune verbală intranzitivă, alcătuită din:

să se facă - verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza reflexivă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;

de râs - substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular (defectiv de plural), cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;

sunt îmbrăcaţi - predicat nominal alcătuit din:

sunt - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;

îmbrăcaţi - nume predicativ exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - participiu cu valoarea adjectivală la genul masculin, numărul plural, cazul N., fără grad de comparaţie;

Notă: Acest nume predicativ se mai poate analiza şi astfel:

îmbrăcaţi - nume predicativ exprimat prin adjectiv provenit din verb la participiu (verb la participiu cu valoare adjectivală), variabil cu două terminaţii, genul masculin, numărul plural, cazul N., fără grad de comparaţie;

Scanned with OKEN Scanner

(este) mai bine - predicat nominal exprimat prin expresie verbală impersonală acătuită din:
(este) - verb copulativ impersonal subînţeles;
mai bine - nume predicativ exprimat prin adverb de mod simplu, gradul comparativ de superioritate;
să iasă - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;
să stea - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea I, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;
să nu se ducă - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza reflexivă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă negativă;

2.c)

s-ar fi trântit - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă, modul condiţional-optativ, timpul perfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;
fierbea - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;
ar fi secat - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul condiţional-optativ, timpul perfect, persoana a III-a, numărul singular, forma afirmativă;
avea - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, neregulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, forma afirmativă;
să cugete - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;
ar fi rămas trăsnită - predicat nominal format din:
ar fi rămas - verb copulativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul condiţional-optativ, timpul perfect, persoana a III-a, numărul singular, forma afirmativă;

Scanned with OKEN Scanner

trăsnită - nume predicativ exprimat prin verb la modul participiu cu valoare adjectivală, genul feminin, numărul singular, cazul N. (prin acord cu subiectul), formă afirmativă;

s-ar fi prăpădit - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă, modul condiţional-optativ, timpul perfect, persoana a III-a, numărul plural, forma afirmativă;

ar fi fost de prisos - predicat nominal format din:

ar fi fost - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul condiţional-optativ, timpul perfect, persoana a III-a, numărul singular;

de prisos - nume predicativ, exprimat prin locuţiunea adjectivală ("zadarnică").

Observaţie: *De prisos* este atât locuţiune adjectivală, cât şi adverbială (vezi DEX, p. 745.) În această situaţie o considerăm locuţiune adjectivală, deoarece cuvântul prin care se poate înlocui realizează şi acordul cu subiectul.

Locuţiune adverbială este într-o expresie verbală impersonală: *E de prisos*[1]/ (să) insişti[2]/.

3.

Verbul **a fi** are următoarele valori:

a) verb **predicativ** (are înţeles de sine stătător şi formează singur un predicat verbal, când se află la un mod predicativ):

- *personal* - (când are sensul de „a se afla", „a se găsi", „a exista" etc).

El *este* acasă.

- *impersonal* - (când are sensul de „a trebui", „a se întâmpla", „a fi necesar").

"Şi de-*a fi* să mor
În câmp de mohor
Să-i spui lui vrâncean..."
(*Mioriţa*)

b) verb **copulativ** (când nu are înţeles de sine stătător şi intră în alcătuirea unui predicat nominal împreună cu un nume predicativ):

- *personal*:

Mihai *este* elev.

- *impersonal* (în alcătuirea unor expresii verbale impersonale):

Este bine să înveţi.

Scanned with OKEN Scanner

c) verb *auxiliar* (ajută la formarea unor moduri şi timpuri compuse şi a tuturor formelor diatezei pasive):

- indicativ viitor anterior: voi *fi* cântat;
- conjunctiv perfect: să *fi* mers;
- condiţional-optativ perfect: aş *fi* mers;
- infinitiv perfect: a *fi* mers;
- toate formele diatezei pasive: *este* lăudat.

4.

a ieşi

a) *verb predicativ*:

- personal: El *a ieşit* din clasă. (predicat verbal)
- impersonal: În cărţi i-*a ieşit* că va face un drum. (predicat verbal)

b) *verb copulativ*:

- personal: El **a ieşit** *profesor*. (predicat nominal)

a junge

a) *verb predicativ*:

- personal: *A ajuns* imediat la gară. (predicat verbal)
- impersonal: *Ajunge* cât ai învăţat. (predicat verbal)

b) *verb copulativ*:

- personal: Diaconescu **va ajunge** *ministru*. (predicat nominal)

a se face:

a) *verb predicativ*:

- personal: Acolo *se face* o şcoală nouă. (predicat verbal)
- impersonal: În vis *se făcea* că este urmărit de un monstru. (predicat verbal)

b) *verb copulativ*:

- personal: Maria **se va face** *asistentă*. (predicat nominal)

a însemna:

a) *verb predicativ*:

- personal: El *a însemnat* exerciţiul de rezolvat. (predicat verbal)

b) *verb copulativ*:

- personal: Învăţătura **înseamnă** *muncă*. (predicat nominal)

a se părea:

a) *verb predicativ*:

- impersonal: Mi *se părea* că va ploua. (predicat verbal)
  Pare că va ninge. (predicat verbal)
  Îmi **pare** *bine* că vii. (predicat verbal-locuţiune verbală)

b) *copulativ*:

- personal: El **pare** *bolnav*. (predicat nominal)

Scanned with OKEN Scanner

■ impersonal: **Pare** *mai simplu* să faci aşa. (predicat nominal)
Mi se **pare** *mai corect* să te duci acolo. (predicat nominal).

a rămâne:

a) *verb predicativ*:
■ personal: El *a rămas* acasă. (predicat verbal)
■ impersonal: *Rămâne* să mai vedem. (predicat verbal)
Nu-ţi rămâne decât să înveţi.
b) *verb copulativ*:
■ personal: Tu **ai rămas** *acelaşi*. (predicat nominal)
■ impersonal: **Rămâne** *hotărât* să ne întâlnim. (predicat nominal)

a se naşte

a) *verb predicativ*:
■ personal: El *s-a născut* în luna mai. (predicat verbal)
b) *verb copulativ*:
■ personal: Românul **s-a născut** *poet*. (predicat nominal)

5.

a fi
■ *predicativ*: *Eşti* acasă?
■ *auxiliar*: *Să* **fi** *mers* şi tu acolo.

a avea
■ *predicativ*: Eu *am* o carte nouă.
■ *auxiliar*: Eu **am** *citit* cartea.

a vrea (a voi)
■ *predicativ*: „Şi *nu voi* ca să mă laud..."
(M. Eminescu, *Scrisoarea III*)
■ *auxiliar*: *Nu* **voi** *veni* la tine.

6.

Subiect:
a) *infinitiv*: E indicat *a te deplasa* pe jos.
b) *supin*: E uşor *de constatat*.
c) *gerunziu*: S-a auzit *strigând*.
d) *participiu* (substantivizat): *Rănitul* a fost salvat.

Nume predicativ:
a) *infinitiv*: Obligaţia mea este *de a* te *anunţa*.
b) *supin*: Poezia este *de memorat*.
c) *gerunziu* (acordat): Rana este *sângerândă*.
d) *participiu*: Câmpia este *înverzită*.

Scanned with OKEN Scanner

Atribut verbal:
a) *infinitiv*: A luat hotărârea *de a pleca.*
b) *gerunziu* (neacordat): Soldaţi *cântând* treceau pe stradă.
c) *supin*: I-am împrumutat maşina *de călcat.*

Atribut adjectival:
a) *gerunziu* (acordat): Mâna-i *tremurândă* abia ţinea bastonul.
b) *participiu*: Cartea *citită* mi-a plăcut mult.

Complement direct:
a) *infinitiv*: Copilul nu *se* putea *opri* din plâns.
b) *supin*: A terminat *de cotrobăit* peste tot.
c) *gerunziu*: A auzit *vorbindu-se* la radio.

Complement indirect:
a) *infinitiv*: Se teme *a pleca* la drum noaptea.
b) *supin*: S-a săturat *de întrebat* întruna.
c) *gerunziu*: S-a plictisit *aşteptând* de ieri.

Complement circumstanţial de loc:
a) *supin*: Întârziase *pe la prins* de raci. (apud Avram, *Gramatica*)

Complement circumstanţial de timp:
a) *infinitiv*: *Până a veni* tu, era linişte aici.
b) *gerunziu*: *Ajungând* acolo, imediat s-a interesat de el.
c) *participiu*: *Ajuns* la şcoală, s-a odihnit puţin.

Complement circumstanţial de mod:
a) *infinitiv*: Priveşte în gol *fără a scoate o vorbă.*
b) *gerunziu*: Venea *alergând* spre şcoală.
c) *participiu*: Se uita în jurul ei *ca vrăjită.*

Complement circumstanţial de scop:
a) *infinitiv*: L-am sfătuit *pentru a nu greşi.*
b) *supin*: S-a dus acolo *la cules* mure.

Complement circumstanţial de cauză:
a) *infinitiv perfect*: L-a certat *pentru a nu fi reuşit.*
b) *gerunziu*: *Nestudiind*, a luat notă mică.
c) *participiu*: Mama nu mai putea *de obosită.*

Scanned with OKEN Scanner

7.

Soţia mea *este medic*. (copulativ, predicat nominal)
Soţia mea *este* la piaţă. (predicativ, predicat verbal)
Soţia mea *este chemată* la serviciu. (auxiliar, predicat verbal)
Fratele meu *a ajuns de nerecunoscut*. (copulativ, predicat nominal)
Fratele meu *a ajuns* până lângă el. (predicativ, predicat verbal)
El *a ieşit profesor*. (copulativ, predicat nominal)
El *a ieşit* la plimbare. (predicativ, predicat verbal)

8.

a acoperi

a) *diateza activă*:

- *conjunctiv prezent*:
  Să-l *acoperi* bine!
- *conjunctiv perfect*:
  Să-l *fi acoperit* la timp!
- *condiţional-optativ perfect*:
  Aş acoperi garajul dacă aş avea cu ce.
- *condiţional-optativ prezent*:
  Aş fi acoperit oala, dacă aş fi găsit capacul.

b) *diateza reflexivă*:

- *conjunctiv prezent*:
  L-a sfătuit *să se acopere*.
- *conjunctiv perfect*:
  Să se fi acoperit bine, nu răcea.
- *condiţional-optativ prezent*:
  Dacă *s-ar acoperi*, n-ar răci.
- *condiţional-optativ perfect*:
  Dacă *s-ar fi acoperit* cu o pălărie, n-ar fi făcut insolaţie.

c) *diateza pasivă*:

- conjunctiv prezent:
  Copilul *să fie* bine *acoperit*.
- conjunctiv perfect:
  Trebuia ca oala *să fi fost acoperită* bine.
- condiţional-optativ prezent:
  Dacă *ar fi acoperit* de voi, n-ar păţi nimic rău.
- condiţional-optativ perfect:
  Dacă oala *ar fi fost* bine *acoperită*, mâncarea s-ar fi păstrat mai bine.

Scanned with OKEN Scanner

a lăuda

a) *diateza activă*:

- *conjunctiv prezent*:
  Să-l *lauzi* pe Mihai
- *conjunctiv perfect*:
  Era bine *să*-l *fi lăudat*.
- *condiţional-optativ prezent*:
  I-*aş lăuda* faptele bune.
- *condiţional-optativ perfect*:
  Dacă ştiam, i-*aş fi lăudat* comportarea.

b) *diateza reflexivă*:

- *conjunctiv prezent*:
  Nu e bine *să te lauzi*.
- *conjunctiv perfect*:
  Să te fi lăudat dacă aveai cu ce.
- *condiţional-optativ prezent*:
  S-ar lăuda, dacă nu l-aş cunoaşte.
- *condiţional-optativ perfect*:
  S-ar fi lăudat, dar nu îndrăznea.

c) *diateza pasivă*:

- *conjunctiv prezent*:
  E bine *să fie lăudat* pentru fapta sa.
- *conjunctiv perfect*:
  Să fi fost lăudat de voi, ar fi fost prezent la concurs.
- *condiţional-optativ prezent*:
  Aş fi şi eu *lăudat*, dacă aş fi învăţat.
- *condiţional-optativ perfect*:
  Ai fi fost lăudat de toţi, dacă te-ai fi comportat frumos.

a sădi

a) *diateza activă*:

- *conjunctiv prezent*:
  Să sădeşti mâine florile.
- *conjunctiv perfect*:
  Era bine *să* le *fi sădit* mai repede.
- *condiţional-optativ prezent*:
  Le-*aş sădi* mâine.
- *condiţional-optativ perfect*:
  Le-*aş fi sădit* de mult, dacă aş fi avut timp.

Scanned with OKEN Scanner

b) *diateza reflexivă*:
- *conjunctiv prezent*:
  Florile trebuie *să se sădească* primăvara.
- *conjunctiv perfect*:
  Trebuia ca florile *să se fi sădit* mai înainte.
- *condiţional-optativ prezent*:
  S-ar sădi şi acum, dacă ar fi mai răcoare.
- *condiţional-optativ perfect*:
  Dacă *s-ar fi sădit* la timp, erau deja mari.

c) *diateza pasivă*:
- *conjunctiv prezent*:
  Să fie sădite mai repede.
- *conjunctiv perfect*:
  Să fi fost sădite, ar fi fost deja mari.
- *condiţional-optativ prezent*:
  Dacă *ar fi sădite* acum, ar avea timp să crească.
- *condiţional-optativ perfect*:
  Dacă *ar fi fost sădite* acum o lună, ar fi înflorit deja.

9.

a) *plantaţi* - verb predicativ, diateza activă, modul indicativ, predicat verbal;
b) *este convins* - verb predicativ, diateza pasivă, modul indicativ, predicat verbal;
să meargă - verb predicativ, diateza activă, modul conjunctiv, predicat verbal;
c) *este* - verb copulativ, diateza activă, modul indicativ, formează predicat nominal împreună cu numele predicativ *convins*;
convins - verb predicativ, diateza activă, modul participiu, nume predicativ;
n-a greşit - verb predicativ, diateza activă, modul indicativ, predicat verbal;
d) *sunt plantaţi* - verb predicativ, diateza pasivă, modul indicativ, predicat verbal;
e) *plantaţi* - verb predicativ, diateza activă, modul participiu, atribut adjectival;
au crescut - verb predicativ, diateza activă, modul indicativ, predicat verbal;
f) *se plantează* - verb predicativ, diateza reflexivă (cu înţeles pasiv), modul indicativ, predicat verbal;

Scanned with OKEN Scanner

g) *pare* - verb copulativ, diateza activă, modul indicativ, formează predicat nominal împreună cu numele predicativ *obosit*;
obosit - verb predicativ, diateza activă, modul participiu, nume predicativ;
h) *se pare* - verb predicativ, diateza reflexivă, modul indicativ, predicat verbal;
au venit - verb predicativ, diateza activă, modul indicativ, predicat verbal;
i) *se pare* - verb copulativ, diateza reflexivă, modul indicativ, formează predicat nominal împreună cu numele predicativ *mai simplu*; (*se pare mai simplu* este expresie verbală impersonală);
să procedezi - verb predicativ, diateza activă, modul conjunctiv, predicat verbal;
j) *se cheamă* - verb copulativ, diateza reflexivă, modul indicativ, formează predicat nominal împreună cu numele predicativ *obrăznicie*;
k) *cheamă* - verb predicativ, diateza activă, modul indicativ, predicat verbal;
l) *sunt chemaţi* - verb predicativ, diateza pasivă, modul indicativ, predicat verbal;

10. Du-te *acolo repede*! (determină verbul *du-te*)
Acum nu-şi aduce aminte nimic de cele întâmplate. (determină locuţiunea verbală *nu-şi aduce aminte*)
Este un copil *puţin* neatent. (determină adjectivul *neatent*)
Hai *acum mai repede acasă*. (determină interjecţia *hai*)
Vorbesc *cam* încet. (determină adverbul *încet*)
Funcţiile sintactice ale adverbelor:
acolo - complement circumstanţial de loc;
repede - complement circumstanţial de mod;
acum - complement circumstanţial de timp;
puţin - complement circumstanţial de mod;
acum - complement circumstanţial de timp;
mai repede - complement circumstanţial de mod;
acasă - complement circumstanţial de loc;
cam - complement circumstanţial de mod.

11.
a) *din când în când* - locuţiune adverbială de timp - complement circumstanţial de timp;

Scanned with OKEN Scanner

b) *şi* - adverb de mod - fără funcţie sintactică (are rol de întărire);
când - adverb de timp (relativ) - complement circumstanţial de timp;
c) *din ce în ce* - locuţiune adverbială de mod - complement circumstanţial de mod;
d) *ce* - adverb de mod - complement circumstanţial de mod;
lesne - adverb de mod - complement circumstanţial de mod;
e) *nu* - adverb de mod (de negaţie) - nu are funcţie sintactică (neagă predicatul şi se ia împreună cu acesta);
acolo - adverb de loc - complement circumstanţial de loc;
f) *ici şi colo* - locuţiune adverbială de loc - complement circumstanţial de loc;
g) *din loc în loc* - locuţiune adverbială de loc - complement circumstanţial de loc;
mai - adverb de mod - complement circumstanţial de mod;
h) *pe loc* - locuţiune adverbială de timp - complement circumstanţial de timp;
i) *cu neputinţă* - locuţiune adverbială de mod - nume predicativ (intră în alcătuirea unei expresii verbale impersonale);
(până) sus - adverb de loc precedat de prepoziţie - complement circumstanţial de loc;
j) *de bună seamă* - locuţiune adverbială de mod (predicativă) - predicat verbal;
foarte - adverb de mod - nu are funcţie sintactică (intră în alcătuirea gradului superlativ absolut de superioritate al adjectivului *mare*);
k) *de prisos* - locuţiune adverbială de mod - nume predicativ (intră în alcătuirea unei expresii verbale impersonale);
din nou - locuţiune adverbială de timp - complement circumstanţial de timp;
l) În acest exemplu, *de prisos*, este locuţiunea adjectivală, deoarece nu mai apare în expresie verbală impersonală, iar cuvântul prin care se înlocuieşte - „zadarnic", „inutil" - realizează acordul cu subiectul „eforturile".

12.

Adverbe se află în exemplele *c*, *d*, *f*, *i*, *j*, *m*:
c) *frumos* - adverb de mod - complement circumstanţial de mod;
d) *frumos* - adverb de mod - nume predicativ (intră în alcătuirea unei expresii verbale impersonale sinonimă cu *este bine*);

În celelalte exemple, cuvântul *frumos* are alte valori morfologice (gramaticale);

- în *a* şi *b* este adjectiv;
- în *e* este substantiv.

Scanned with OKEN Scanner

f) *toamna* - adverb de timp - complement circumstanţial de timp;
În exemplele *g* şi *h* cuvântul toamna este substantiv.
i) *bine* - adverb de mod - complement circumstanţial de mod;
j) *bine* - adverb de mod - nume predicativ (intră în alcătuirea unei expresii verbale impersonale):
În exemplul *k*, *binele* şi *bine* sunt substantive.
m) *poate* - adverb de mod predicativ - predicat verbal;
şi - adverb de mod - fără funcţie sintactică (are rol de întărire).
Cuvântul *poate* din exemplul *l* este forma de indicativ prezent a verbului *a putea*.

13.

a) *cum* - nume predicativ;
b) *când* - complement circumstanţial de timp;
c) *unde* - complement circumstanţial de loc;
d) *încotro* - complement circumstanţial de loc;
e) *cât* - complement circumstanţial de mod;
f) *cum* - complement circumstanţial de mod;
g) *cum* - nu are funcţie sintactică, deoarece adverbul are valoarea unei conjuncţii subordonatoare cauzale; unii specialişti consideră că în această situaţie *cum* este conjuncţie subordonatoare provenită din adverb prin conversiune (schimbarea valorii morfologice);
h) *cât* - nume predicativ;
i) *unde* - complement circumstanţial de loc;
j) *cum* - nume predicativ;
k) *cât* (de) - complement circumstanţial de mod (determină adjectivul *mare*).

14.

Predicat verbal

Adverbe:
Desigur că vine.
Negreşit că aşa se va întâmpla.
Pesemne că ai înnebunit!...
Poate că se vor îndrepta lucrurile.
Locuţiuni adverbiale:
Cu certitudine că este cel mai bun.
De bună seamă că vor veni şi ei.
Fără îndoială că vor câştiga.
Cu siguranţă că n-a greşit el.

Scanned with OKEN Scanner

Nume predicative:

Adverbe:

A rămas *cum* a fost întotdeauna.
Cum va fi timpul?
Astfel este ţara Ardealului!
Este *bine* să înveţi.

Locuţiuni adverbiale:

Nu este *cu putinţă* să se întâmple aşa.
Este *de prisos* să mai insişti.
E *de mirare* cum ai putut face aşa ceva.

15.a)

(de) atunci - adverb de timp, simplu, precedat de prepoziţia simplă *de*, fără grad de comparaţie, funcţie sintactică de atribut adverbial;

şi - adverb de mod, simplu, fără grad de comparaţie, fără funcţie sintactică, întăreşte complementul circumstanţial de timp *acum*;

acum - adverb de timp, simplu, fără grad de comparaţie, funcţie sintactică de complement circumstanţial de timp.

15.b)

când şi când - locuţiune adverbială de timp, fără grad de comparaţie, funcţie sintactică de complement circumstanţial de timp;

ca - adverb de mod comparativ, simplu, fără funcţie sintactică: are valoarea unei prepoziţii şi leagă un complement circumstanţial de mod comparativ de termenul regent ;

din vreme în vreme - locuţiune adverbială de timp, fără grad de comparaţie, funcţie sintactică de complement circumstanţial de timp;

(în) sus - adverb de loc simplu, precedat de preopoziţia simplă *în*, grad pozitiv, funcţie sintactică de complement circumstanţial de loc;

15.c)

ca - adverb de mod comparativ, simplu, nu are funcţie sintactică, are valoarea unei prepoziţii şi leagă complementul circumstanţial de mod comparativ *(ca) roata* de termenul regent;

de-a valma - locuţiune adverbială de mod, fără grad de comparaţie, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod;

Scanned with OKEN Scanner

cum - adverb de mod, relativ, simplu, fără grad de comparaţie, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod;
când - adverb de timp, relativ, simplu, fără grad de comparaţie, funcţie sintactică de complement circumstanţial de timp.

15.d)
(de) acum - adverb de timp, simplu, precedat de prepoziţia simplă *de*, fără grad de comparaţie, funcţie sintactică de atribut adverbial;
de bună seamă - locuţiune adverbială de mod, fără grad de comparaţie, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod;
mâine - adverb de timp, simplu, fără grad de comparaţie, funcţie sintactică de complement circumstanţial de timp;

15.e)
când - adverb de timp, relativ, simplu, fără grad de comparaţie, funcţie sintactică de complement circumstanţial de timp;
ca - adverb de mod comparativ, simplu, fără funcţie sintactică, are rol de prepoziţie şi leagă un complement circumstanţial de mod comparativ de termenul regent;
numai - adverb de mod compus, fără grad de comparaţie, fără funcţie sintactică; are rol de întărire şi restrictiv pe lângă complementul de agent *de ei;*
departe - adverb de loc, simplu, grad pozitiv, funcţie sintactică de complement circumstanţial de loc;
departe de tot - adverb de loc, simplu, gradul superlativ absolut de superioritate (format cu locuţiunea adverbială *de tot*), funcţie sintactică de complement circumstanţial de loc.

16.
a) *ia* - fără funcţie sintactică;
măi - fără funcţie sintactică;
b) *iată* - predicat verbal (interjecţie predicativă);
c) *hai* - predicat verbal (interjecţie predicativă);
d) *trosc* - complement direct;
e) *toc, toc, toc* - subiect simplu;
f) *bre* - fără funcţie sintactică;
g) *vai* - nume predicativ;
h) Acest exemplu nu conţine interjecţie. *Oful* este substantiv provenit, prin conversiune, dintr-o interjecţie. Schimbarea valorii morfologice (gramaticale) s-a făcut prin articulare cu articol hotărât propriu-zis enclitic.

Scanned with OKEN Scanner

17.

boc - a bocăni; mâr - a mârâi; mor - a mormăi, pleosc - a pleoscăi.

Ea *bocănea* pe trotuar cu cizmele-i grele.
Câinele *mârâia* ameninţător la cel ce intrase în curte.
Printre tufişurile cu mure se auzea un urs *mormăind.*
Undiţa *pleoscăi* atingând suprafaţa lacului.

18.

a) Du-te [,] *bre* [,] de aici!
b) Staţi [,] *bre* oameni buni!
c) Mai potoliti-vă [,] *măi* fraţilor [,] odată!
d) *Ia* ascultaţi la mine!
e) *Ia* să stăm de vorbă oleacă!
f) *Măi* [,] mare încurcătură!...
g) Tu [,] *măi* flăcăule [,] du-te acolo!

19.

În pădure

Era o dimineaţă frumoasă de vară. Soarele începuse să-şi verse razele sale aurii şi calde pretutindeni.

Prietenul meu Gigel a venit la mine şi m-a îndemnat:

- *Hai* la pădure ca să ne bucurăm de răcoarea ei şi să admirăm natura.

Îndemnul lui a fost binevenit şi în câteva clipe am plecat. Când am ajuns, pădurea ne-a primit veselă, foşnind lin din frunzele copacilor.

- *Măi* Gigele, ai avut o idee formidabilă. Aici e minunat! mi-am exprimat eu părerea.

Ne-am afundat în pădure ocrotiţi de bolta ei de frunze. Cucul îşi cânta numele: *cucu*! *cucu*!, iar de lângă noi, *ţuşti*! a sărit un iepure speriat, pierzându-se apoi în desişuri. Florile îşi deschiseseră potirurile lor multicolore şi zâmbeau în bătaia soarelui. Totul era aşa de minunat, încât simţeam nevoia să-mi exteriorizez sentimentele:

- *O*, câte frumuseţi neasemuite are pădurea!

Ne-am îmbătat de farmecul ei şi am plecat târziu spre casă, ameţiţi parcă de miresmele şi farmecul codrului.

hai - interjecţie care exprimă un îndemn (are valoare de imperativ);
măi - interjecţie care exprimă o chemare, o adresare (are valoare de vocativ);

Scanned with OKEN Scanner

Exerciţii

cucu! cucu! - interjecţie care reproduce sunetele scoase de o pasăre;
ţuşti - interjecţie care imită un sunet din natură (onomatopee);
o - interjecţie care exprimă o stare sufletească.

Indicaţii!

În alcătuirea unei compuneri, urmăriţi, pe lângă cerinţele de natură gramaticală, şi respectarea condiţiilor generale de alcătuire a ei:

- alegerea titlului şi concordanţa lui cu conţinutul;
- respectarea părţilor compunerii (introducere, cuprins, încheiere) şi a raportului dintre ele;
- aşezarea în pagină;
- corectitudinea şi claritatea exprimării;
- proprietatea termenilor;
- expresivitatea şi varietatea vocabularului.

Scanned with OKEN Scanner

PREPOZIŢIA

A. *DEFINIŢIE*

Este partea de vorbire neflexibilă cu rol de legătură numai în propoziţie, unde leagă un atribut sau un complement de termenul regent (cuvântul determinat), între ele stabilindu-se un raport de subordonatoare.

➠ Podul **de** *piatră* s-a dărâmat.
s ←------- A. subst. prep.
Ei vin **de la** *şcoală*.
vb. ←------- Ccl

- Stă de regulă înaintea atributului sau complementului pe care îl leagă.

- Între prepoziţie şi atribut sau complement se pot intercala alte părţi de propoziţie:

➠ Învaţă **la** această *şcoală*.
└----------┘

- Termenul regent de care prepoziţia leagă atributul sau complementul poate sta înaintea ei sau după ea:

➠ Ei sunt **în** *clasă*.
În *clasa* noastră sunt mulţi elevi.

B. *CLASIFICARE*

I. **După alcătuire**:

1. *simple*: *cu, pe, de, la, spre, sub, în, pentru, lângă, prin, din* etc;
2. *compuse*: *despre, dinspre, înspre, de către, de lângă, pe la, de pe la, de pe lângă* etc;

II. **După cazul cu care se construiesc (după regim)**:

1. *cu regim de acuzativ*: (cele de mai sus);
2. *cu regim de genitiv*: *împotriva, asupra, contra, înaintea, înapoia, împrejurul, îndărătul* ş.a.

Unele din aceste prepoziţii provin din adverbe prin articulare cu articol hotărât:

(adv.) - *înainte* - *înaintea* (prep.)
(adv.) - *înapoi* - *înapoia* (prep.)
(adv.) - *împrejur* - *împrejurul* (prep.)
(adv.) - *împotrivă* - *împotriva* (prep.)

Scanned with OKEN Scanner

Unele cuvinte au forma identică atât ca preopoziţii, cât şi ca adverbe: *deasupra*.

3. *cu regim de dativ: graţie, mulţumită, datorită, asemenea, aidoma, contrar, conform, potrivit*.

C. *FUNCŢII SINTACTICE*

- Prepoziţiile nu au funcţie sintactică.
- Intră în alcătuirea părţilor de propoziţie pe care le subordonează termenului regent.

D. *LOCUŢIUNILE PREPOZIŢIONALE*

- Sunt grupuri de cuvinte care au rolul unei prepoziţii:

Au venit toţi *în afară* de el.
(fără)

S-au oprit *în faţa* magazinului.
(înaintea)

Sunt *alcătuite* din:

a) un substantiv articulat precedat de o prepoziţie: *în faţa, în urma, din pricina, în spatele* etc;

b) un substantiv nearticulat urmat de o prepoziţie: *faţă de*;

c) un substantiv nearticulat precedat şi urmat de o prepoziţie: *în loc de, din cauză de, din pricină de, cu privire la* etc.

d) un adverb cu formă articulată precedat de prepoziţie: *pe dinaintea, pe dinăuntrul, în afara* ş.a.

e) un adverb nearticulat urmat de o prepoziţie: *înainte de, împreună cu, alături de* ş.a.

f) un adverb nearticulat precedat şi urmat de o prepoziţie: *în afară de*;

g) pronumele nehotărât *tot* însoţit de prepoziţie: *cu tot, cu toată, cu toate, cu toţi, cu tot cu*.

- Unele locuţiuni prepoziţionale provin din cele adverbiale fie prin articularea substantivului sau adverbului, fie prin adăugarea unei prepoziţii:

Locuţiunea adverbială	**Locuţiunea prepoziţională**
în loc	în locul în loc de
în afară	în afara în afară de
în faţă	în faţa
în urmă	în urma etc.

Scanned with OKEN Scanner

- Alte locuţiuni prepoziţionale au formă identică cu cele adverbiale: *de-a lungul*, *de-a latul*, *de-a curmezişul* ş.a. Când sunt prepoziţionale, le urmează un substantiv în cazul genitiv.

- Locuţiunile prepoziţionale se confundă de obicei cu prepoziţiile compuse. Se deosebesc prin aceea că prepoziţiile compuse au în alcătuirea lor numai prepoziţii, iar locuţiunile prepoziţionale conţin obligatoriu cel puţin o prepoziţie, dar şi o altă parte de vorbire (substantiv, adverb, pronumele *tot*).

- Nu au funcţie sintactică şi se construiesc *cu cazurile*:

■ **acuzativ**: *în jur de, din cauză de, în afară de, faţă de, faţă cu, în loc de, o dată cu, la un loc cu, împreună cu, cu tot (toată, toţi, toate), cu tot cu, de faţă cu, în raport cu, în legătură cu, privitor la, referitor la, relativ la, înainte de, alături de* etc.

■ **genitiv**: *în faţa, din faţa, din cauza, din pricina, în afara, în urma, în spatele, în pofida, în susul, în josul, în dosul, pe dinăuntrul* etc.

E. *ORTOGRAFIE ŞI ORTOEPIE*

I. Se scrie şi se pronunţă *de, pe, din, prin, dintre, printre, după, către, până* (nu *dă, pă, dân, pân, pin, dântre, pântre, pintre, dupe, cătră, până*.

II. Se scriu despărţite prepoziţiile compuse *de la, de lângă, de peste, de după, de prin, de pe, de către, de sub, pe la, pe lângă, pe sub, de pe la, de pe lângă* etc. şi locuţiunile prepoziţionale *din cauza, faţă de, de faţă cu, din susul* etc.

III. Se scrie cu cratimă prepoziţia compusă *de-a* din locuţiuni ca: *de-a berbeleacul, de-a binelea, cu de-a sila, de-a dreptul, de-a latul* etc. şi din numele de jocuri: *de-a puia-gaia, de-a uliul şi porumbeii* etc. Se scrie însă *(cu) de-amănuntul*.

IV. Prepoziţia *cu* pierde uneori vocala *-u* şi îi urmează cratima, când se află înaintea articolului nehotărât, a numeralului sau a adjectivului nehotărât *o* sau *un*: *c-o fată; c-un băiat*.

V. Se scriu într-un cuvânt prepoziţiile compuse în care fuziunea părţilor componente e de mult desăvârşită: *înspre, dinspre, despre, împotriva, împrejurul, înăuntrul* etc.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

VI. Prepoziţiile *dintru, întru, printru* pierd vocala *-u* şi sunt urmate de cratimă, când se află înaintea articolului nehotărât a numeralului sau a adjectivului pronominal nehotărât *un* sau *o*, înaintea pronumelor şi adjectivelor demonstrative sau a altor cuvinte care încep cu vocalele *a-* sau *î-*: *dintr-un, dintr-o, într-un, într-o, într-acest, dintr-acest(a), printr-un, printr-o, dintr-însul* etc.

Scanned with OKEN Scanner

CONJUNCȚIA

A. *DEFINIȚIE*

Este partea de vorbire neflexibilă *cu rol de legătură atât în propoziție, cât și în frază.*

1. **În propoziție** leagă două *părți de propoziție de același fel* (două subiecte, două nume predicative, două atribute, două complemente):

➠ *Ion* **și** *Maria* învață.
Ei sunt *harnici* **și** *ascultători.*
Elevii *silitori* **și** *disciplinați* obțin note mari.
Au cumpărat *cărți* **și** *caiete*.

2. **În frază** leagă două propoziții:

a) *de același fel*:

■ principale:

PP PP
➠ Ei scriu [1]/ **și** învață.[2]/

■ secundare (subordonate):

PP(R) P. subord. P. subord.
➠ Mi-a spus [1]/ că va învăța [2]/ **și** că va desena.[3]/

ce? ce?

b) *diferite* (o subordonată de regenta ei):

PP(R) P.subord.
➠ Vine [1]/ **să**-i dau caietul.[2]

în ce scop?

PP(R) P. subord.(R)[2] P. subord.
➠ Mi-a spus [1]/ **că** vine [2]/ **să**-i dau caietul.[3]/

ce? în ce scop?

Scanned with OKEN Scanner

3. Există situaţii în care conjuncţiile pot să lege şi:

a) două părţi de propoziţie diferite:

➠ Merg *oricând* **şi** *oriunde*.
Cct Ccl

b) o parte de propoziţie şi o propoziţie secundară (subordonată) de acelaşi fel sau diferite:

➠ Învaţă *el* **şi** *cine mai vrea*. (subiect - subiectivă)

L-am văzut *astăzi* **şi** *unde nu mă aşteptam*. (complement circumstanţial de timp-subordonată circumstanţială de loc)

c) două propoziţii secundare (subordonate) diferite:

➠ *Merge* [1]/ unde *vrea*[2]/ şi când *poate*[3]/.
CL CT

B. *CLASIFICARE*

I. **După alcătuire (formă):**

1. *simple*: *şi, nici, iar, dar, însă, ci, ori, sau, deci, deşi, dacă, să, că* etc.;

2. *compuse*: *ca să, deoarece, întrucât, fiindcă* etc.

II. **După rolul lor:**

1. *coordonatoare* (cu rol de legătură atât în propoziţie, cât şi în frază; în propoziţie leagă părţi de propoziţie de acelaşi fel, iar în frază leagă propoziţii de acelaşi fel):

a) copulative: *şi, nici, iar*;

b) adversative: *dar, iar, însă, ci*;

c) disjunctive: *ori, sau, fie, ba*;

d) conclusive: *deci, aşadar*.

2. *subordonatoare* (cu rol de legătură numai în frază, unde leagă o subordonată (secundară) de regenta ei);

a) nespecifice (nespecializate, plurifuncţionale sau plurivalorice): *că, să, ca...să, dacă, de* etc.

b) specifice (specializate, monofuncţionale sau monovalorice - introduc (leagă) numai un tip de subordonată): *fiindcă, deoarece, căci, întrucât* (cauzală), *deşi* (concesivă), *încât* (consecutivă) etc.

III. **Cuvintele cu rol de conjuncţii subordonatoare:**

a) *pronumele (adjectivele pronominale) relative*: *cine, care, ce, cât, (câtă, câţi, câte), cel ce (ceea ce, cei ce, cele ce)*;

b) *unele pronume (adjective pronominale) nehotărâte*: *oricine, orice, oricare, oricât (oricâtă, oricâţi, oricâte)*;

c) *adverbele relative şi compusele lor nehotărâte*: *când, cum, cât, încotro, precum, oricând, oricum, oricât, oriîncotro*.

Scanned with OKEN Scanner

C. *FUNCŢII SINTACTICE*

- Conjuncţiile nu au funcţie sintactică.
- Funcţie sintactică au de obicei în subordonata pe care o introduc, numai cuvintele cu rol de conjuncţii subordonatoare. Dacă se înlocuiesc cu o conjuncţie sau locuţiune conjuncţională, adverbele relative nu mai au funcţie sintactică:

➠ A rămas[1]/ *cum* a fost.[2]/
n.p.

Cum l-a văzut,[1]/ l-a şi recunoscut.[2]/
("îndată ce")
fără f. sint.

D. *LOCUŢIUNILE CONJUNCŢIONALE*

- Sunt grupuri de cuvinte cu valoare şi rol de conjuncţie.
- În **structura lor** intră în mod obligatoriu o conjuncţie sau un cuvînt cu rol de conjuncţie, cărora li se adaugă alte părţi de vorbire:

a) *prepoziţie + conjuncţie: fără să, fără ca să, până să, pentru că, pentru ca să* etc.
b) *prepoziţie + pronume relativ: până ce, după ce, de ce* etc.;
c) *prepoziţie + adverb relativ: după cum, după cât* etc.
d) *prepoziţie + substantiv nearticulat + conjuncţie: din cauză că, din pricină că, în loc să* etc.
e) *prepoziţie + substantiv nearticulat + pronume relativ: în timp ce, în vreme ce, de vreme ce* etc.
f) *prepoziţie + substantiv nearticulat + adverb relativ: în caz când;*
g) *adverb + conjuncţie: înainte să, înainte ca să, măcar că, chiar dacă* etc.
h) *adverb + pronume relativ: îndată ce, imediat ce;*
i) *adverb + adverb relativ: ca şi când, ca şi cum;*
j) *adjectiv pronominal relativ + substantiv: cât timp, câtă vreme, ori de câte ori.*

Locuţiunile conjuncţionale au aceeaşi **clasificare** ca şi conjuncţiile:

1. *coordonatoare* (cu rol de legătură atât în propoziţie, cât şi în frază):
a) copulative: *precum şi, atât ... cât (şi), nu numai (că) ... dar (ci) şi;*
b) adversative: *numai că;*
c) conclusive: *prin urmare, de aceea, aşa că, în concluzie, în consecinţă, (care) va să zică.*

Scanned with OKEN Scanner

2. *subordonatoare* (cu rol de legătură numai în frază):

a) nespecifice (nespecializate, plurivalorice sau plurifuncţionale): *fără să*, *pentru ca să* etc.

b) specifice (specializate, monovalorice, monofuncţionale): *pentru că*, *din cauză că*, *din pricină că*, (cauzală), *cu toate că*, *chiar dacă*, *chiar de*, *măcar să* ş.a. (concesivă), *în caz că* (condiţională) etc.

Locuţiunile conjuncţionale, ca şi conjuncţiile, *nu au funcţie sintactică*.

E. *PUNCTUAŢIA*

Înaintea conjuncţiilor coordonatoare copulative şi disjunctive *şi*, *sau*, *ori* nu se foloseşte virgula, dacă nu se repetă la fiecare termen al coordonării. În celelalte situaţii se foloseşte virgula.

Conjuncţiile *însă* şi *deci* nu se despart prin virgulă, dacă sunt aşezate în interiorul unei propoziţii.

Conjuncţia *aşadar* se izolează între virgule, dacă este aşezată în interiorul propoziţiei.

Conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale subordonatoare sunt sau nu precedate de virgulă, în funcţie de tipul subordonatei pe care o introduc, de topica ei sau de legătura cu regenta.

F. *ORTOGRAFIE ŞI ORTOEPIE*

I. Conjuncţiile compuse *deoarece, deşi, fiindcă, încât, întrucât, aşadar, vasăzică* („prin urmare“, „deci“) se scriu într-un singur cuvânt, pentru că fuziunea părţilor componente este de mult desăvârşită.

II. Conjuncţia subordonatoare compusă *fiindcă* se scrie cu doi *-i*, prima parte componentă fiind verbul *a fi* la gerunziu.

III. Când nu este conjuncţie, ci are înţelesul „vrea să însemne“, grupul de cuvinte *va să zică* se scrie în cuvinte separate. (*DOOM*, p. 641)

IV. Locuţiunea conjuncţională *care va să zică* se scrie în cuvinte separate. (*DOOM*, p.88)

Tot în cuvinte separte se scriu şi locuţiunile conjuncţionale *ca şi cum, pentru ca să, cu toate că, din cauză că, pentru că, de când, de pe când, până unde, până pe unde, ori de câte ori, după cum* etc. (ÎOOP, p.33).

Scanned with OKEN Scanner

RELAŢII (RAPORTURI) SINTACTICE ÎN PROPOZIŢIE ŞI ÎN FRAZĂ

A. *RELAŢII SINTACTICE ÎN PROPOZIŢIE*

I. Propoziţia este comunicarea făcută cu ajutorul unui singur predicat.

II. **Raporturile (relaţiile) sintactice** din propoziţie sunt legăturile ce se stabilesc în tre părţile de propoziţie.

1. **Raportul de interdependenţă:**

a) *se stabileşte* între subiect şi predicat:

➠ *Mihai* **scrie.**

S ⟷ P

b) *se realizează* prin:

- flexiune şi regim (de caz N.)
- acord (predicatul se acordă cu subiectul)

2. **Raportul de coordonare**:

a) *se stabileşte* între:

■ părţi de propoziţie de acelaşi fel:

- două subiecte:

➠ *El* **şi** *ea* sunt elevi.

- două nume predicative:

➠ El este *harnic* **şi** *disciplinat.*

- două atribute de acelaşi fel:

➠ Elevii *cuminţi* **şi** *silitori* obţin note mari.

- două complemente de acelaşi fel:

Am cumpărat *creioane* **şi** *caiete.*

■ două complemente diferite (mai rar):

➠ Mă duc *acum* **şi** *cu oricine.*

b) *se realizează* prin:

■ joncţiune cu conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare:

- copulative: *şi, nici, iar, atât... cât şi:*

➠ N-am cumpărat **nici** *cărţi*, **nici** *caiete.*

- adversative: *dar, iar, însă, ci*:

➠ E *priceput*, **dar** *leneş.*

- disjunctive: *ori, sau, fie.*

➠ Înveţi la *geografie* **ori** *la istorie?*

- conclusive: *deci, aşadar* etc.:

➠ Vorbise despre ritmul *intern* , **deci** *personal.*

■ juxtapunere (parataxă, alăturare), prin virgulă:

➠ *Mihai*[,] *Dan* şi Mihaela sunt colegi.

Scanned with OKEN Scanner

3. **Raportul de subordonare**

a) *se stabileşte* între atribut sau complement şi termenul lor regent:

- pentru atribut - substantiv, pronume, numeral;
- pentru complement - verb, adverb, adjectiv, interjecţie:

➠ *Caietul* **de română** este corectat.

s ⟵ A

Învaţă la **română**.

vb ⟵ C;

b) *se realizează* prin:

■ flexiune (gen, număr, caz) şi regim:

➠ *Caietul* **elevului** este corectat.

s ⟵ A (G.)

I-*am dat* **elevului** o carte.

vb ⟵ Ci (D.)

■ acord (la atributul adjectival şi apoziţional):

➠ El obţine *note* **mari**.

s ⟵ A. adj.

(f.,sg.,Ac.) (f.,sg.,Ac.)

Colegul meu **Mihai** este sportiv.

s ⟵ A. apoz.

(m.,sg.,N.) (m.,sg.,N.)

■ joncţiune cu:

- prepoziţii (locuţiuni prepoziţionale):

➠ Are *o carte de* **poveşti.**

s ⟵ A

S-a oprit în faţa **şcolii.**

s ⟵ Ccl

- articole posesive (genitivale):

➠ Apreciez acest *gest al* **colegului** tău.

s ⟵ A

- articole demonstrative (adjectivale)

Îl laud pe *elevul* **cel silitor.**

s ⟵ A

■ topică:

➠ *Ileana* este **prietena** mea.

S n.p.

Prietena mea este **Ileana**.

S n.p.

■ intonaţie şi punctuaţie:

➠ *Maria* învaţă.

S—N

Maria, învaţă!

—- V.

Scanned with OKEN Scanner

B. RELAŢII SINTACTICE ÎN FRAZĂ

I. **Fraza** este o îmbinare de două sau mai multe propoziţii legate prin înţeles.

1. **Numărul propoziţiilor** dintr-o frază este egal cu numărul predicatelor exprimate şi neexprimate.

2. **Felul propoziţiilor** din frază:

a) *principale* - au înţeles de sine stătător, nu depind de înţelesul altei propoziţii din frază, dar pot impune prezenţa unei subordonate, atunci când sunt insuficiente (incomplete) ca înţeles:

PP PP PP

➠ Elevul învaţă, [1]/ scrie [2]/ şi desenează. [3]/

PP PS

El a rămas [1]/ cum îl ştii. [2]/

b) *secundare* (subordonate) - nu au înţeles de sine stătător şi depind de înţelesul altei propoziţii din frază.

■ Ele *se află* cu ajutorul unei întrebări (afară de întrebarea *ce face?*) adresate unui cuvânt din altă propoziţie.

■ Două propoziţii secundare (subordonate *sunt de acelaşi fel*, atunci când:

- depind de aceeaşi propoziţie;
- răspund la aceeaşi întrebare;
- au acelaşi termen regent (cuvânt determinat)

PP PS

➠ *Spune*-mi [1]/ ce-ai găsit. [2]/

↑—— ce? ——┘

PP PS PS

I-*am spus* [1]/ să înveţe [2]/ şi să scrie. [2]/

↑↑└ ce? ——┘ ce?——┘

■ Din frază *nu poate lipsi* propoziţia principală.

■ Fraza *poate fi alcătuită* numai din propoziţii principale sau din propoziţii principale şi secundare (vezi exemplele de la I. 2.)

Scanned with OKEN Scanner

II. **Raporturile (relaţiile) sintactice din frază** sunt legăturile ce se stabilesc între propoziţiile unei fraze.

1. **Raportul de coordonare**:

a) *se stabileşte* între:

■ două propoziţii de acelaşi fel:

- principale:

PP PP

Citeşte [1]/ **şi** scrie. [2]/

- secundare (subordonate) de acelaşi fel:

PP PS PS

➠ Vino [1]/ să asculţi [2]/ **şi** să-ţi spui părerea.

■ două propoziţii subordonate diferite:

PP CL CT

Pleacă [1]/ unde vrea [2]/ **şi** când vrea. [3]/

■ o parte de propoziţie şi o propoziţie secundară subordonată:

➠ Elevul harnic [1a]/ **şi** care ascultă [2]/ este de apreciat. [1b]/

b) *se realizează* prin:

■ joncţiune cu conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare:

- copulative: *şi, nici, iar, precum şi, nu numai că... dar (ci) şi:*

➠ Doarme [1]/ **şi** visează. [2]/

- adversative: *însă, ci, dar, iar, şi, numai că:*

➠ Te-am căutat [1]/, **dar** nu te-am găsit. [2]/

- disjunctive: *ori, sau, fie:*

➠ Rămâi [1]/ **ori** pleci. [2]/

- conclusive: *deci, dar, aşadar, aşa că, prin urmare, de aceea:*

➠ Ai întârziat de la oră, [1]/ **deci** nu mai intri în clasă. [2]/

■ juxtapunere (alăturare, parataxă), prin virgulă sau punct şi virgulă:

➠ Tace, [1]/ ascultă, [2]/ meditează; [3]/ vorbeşte foarte rar. [4]/

c) În funcţie de elementele joncţionale (de legătură) şi de sensul lor, propoziţiile coordonate pot fi:

■ coordonate copulativ (acţiunea lor se asociază):

➠ Învaţă [1]/ **şi** scrie. [2]/

■ coordonate adversativ (acţiunea lor se opune):

➠ Învaţă, [1]/ **dar** nu scrie.[2]/

■ coordonate disjunctiv (acţiunea lor se opune şi se elimină reciproc):

➠ Învaţă [1]/ **ori** scrie. [2]/

■ coordonate conclusiv (a doua propoziţie este concluzia celei dintâi):

➠ Ai greşit, [1]/ **deci** eşti vinovat. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

2. Raportul de subordonare

a) *se stabileşte* între o regentă şi o subordonată.

■ *Regenta* este propoziţia de care depinde subordonata. Ea este propoziţie principală sau secundară.

■ *Subordonata* este propoziţia care depinde de regentă. Ea este întotdeauna propoziţie secundară:

PP PS PS

Mi-a spus [1]/ (că) a înapoiat cartea [2]/ (pe care) o împrumutase. [3]/

Reg. ← P.subord.

Reg. ← P.subord.

■ O regentă poate să aibă:

- o subordonată:

PP PS

Face [1]/ ce vrea. [2]

Reg. ← Subord.

- două sau mai multe subordonate:

• coordonate între ele:

PP PS PS

Mi-a spus [1]/ (că) m-a căutat, [2]/ (dar) nu m-a găsit. [3]/

Reg. Subord. Subord.

coord.

• necoordonate între ele:

PS PP PS

(Când) l-am întâlnit, [1]/ mi-a spus [2]/ (că) m-a căutat. [3]/

■ O propoziţie subordonată poate avea uneori două regente:

PP PP PS

A văzut [1]/ şi mi-a spus [2]/ (ce) s-a întâmplat. [3]/

Reg. Reg. ce? Subord.

b) *se realizează* prin:

■ Joncţiune cu:

- conjuncţii subordonatoare: *că, să, ca să, căci, deoarece, deşi, încât, întrucât, fiindcă, de* etc.;

Citeşte [1]/deoarece îi place.[2]/

- locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: *cu toate că, chiar dacă, fără să, până să, pentru că, pentru ca să, măcar să,*

Scanned with OKEN Scanner

măcar că, chiar de, din cauză că, din pricină că, după ce, până ce, îndată ce, de vreme ce, din moment ce, ori de câte ori, câtă vreme, cât timp, ca şi când, ca şi cum, după cum etc.:

➠ **(Chiar dacă)** nu vine, [1]/ eu tot mă duc. [2]/

- pronume (adjective pronominale) relative: *care, cine, ce, cât, cel ce*:

➠ Nu se ştie [1]/ **(cine)** a spart geamul. [2]/

- unele pronume (adjective pronominale nehotărâte): *oricine, orice, oricât, oricare, orişicare* etc.:

➠ Laudă [1]/ **(pe oricine)** învaţă. [2]/

- adverbe relative: *cum, unde, când, cât, încotro, parcă, precum:*

➠ A procedat [1]/ **(cum)** l-ai învăţat. [2]/

- adverbe nehotărâte compuse: *oricum, oricât, oriunde, oriîncotro:*

➠ **(Oriîncotro)** te uiţi, [1]/ vezi locuri minunate. [2]/

■ Juxtapunere (parataxă, alăturare), prin virgulă:

P subord. PP

➠ Ai carte, [1]/ ai parte. [2]/

■ Topică:

SB PP PR

➠ (Să) fii tânăr [1]/ înseamnă [2]/ (să) ai idealuri. [3]/

SB PP PR

(Să) ai idealuri [1]/ înseamnă [2]/ (sa) fii tânăr. [3]/

3. **Raportul de incidenţă**

a) Se stabileşte numai la nivelul conţinutului, nu şi din punct de vedere gramatical;

b) Construcţiile incidente exprimă atitudinea vorbitorului sau aduc o explicaţie ori o completare şi aparţin unui plan diferit de comunicare în interiorul aceluiaşi enunţ;

c) Din punct de vedere sintactic, construcţiile incidente din frază pot fi:

■ propoziţii principale:

➠ Du-te, [1a]/ **zise el**, [2]/ mai repede la şcoală. [1b]/

■ propoziţii secundare (subordonate):

➠ Era, [1a]/ **(dacă) vrei**, [2]/ cea mai ciudată întâmplare de până atunci. [1b]/

■ o frază incidentă:

➠ El, săracul, [1a]/ **nu ştiu** [2]/ **(ce) să mai zic** [3]/, era cam neajutorat. [1b].

d) Grafic, propoziţiile şi frazele incidente se izolează între virgule sau linii de pauză.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Analizaţi prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale din textele de mai jos.

a) „De-a lungul râuleţului se întind două şiruri de sălcii şi de răchite care se îndeasă mereu, până ce se pierd în crângul din fundul văii."

(Ioan Slavici, *Moara cu Noroc*)

b) „— Du răspuns Măriei sale, zise bătrînul, că laude şi îngroziri de aste am mai auzit noi, şi tot nu ne-am spăriet. Mai bine Măria sa şi-ar căuta de drum şi ar da pace unor oameni care nu i-au făcut nimică. Cetatea n-avem de gând să i-o dăm cu una, cu două, măcar că nu sunt în ea nici averi, nici merinde. Tot ce-i putem da este plumbul din puşce, pe care i-l vom trimite noi de pe ziduri, fără să se mai ostenească să vie înăuntru."

(C. Negruzzi, *Sobieski şi românii*)

c) „În faţa peşterii se află o piatră. Pe ea a stat odată Gebeides şi a cântat cântecul său pentru viteazul Dapix şi fiica lui, Gebila."

(Al. Mitru, *Viteazul Dapix şi fiica lui, Gebila*)

d) „Dincolo de mal, într-un smârc, umblau cu paşi rari cocostârci cu pliscuri portocalii."

(M. Sadoveanu, *Un om năcăjit*)

e) „Ştia că dedesubtul frumoaselor privelişti de toamnă, poporul moldovean gemea sub laba nemilostivă."

(Eusebiu Camilar, *Povestiri istorice*)

2. Analizaţi conjuncţiile, locuţiunile conjuncţionale şi cuvintele cu rol de conjuncţie din textele de la exerciţiul numărul 1.

3. Formulaţi enunţuri în care să folosiţi cuvintele *deasupra* şi *contra* cu valoare morfologică (gramaticală) de adverbe şi prepoziţii, iar locuţiunile *de-a lungul* şi *de-a latul* atât ca locuţiuni adverbiale, cât şi ca locuţiuni prepoziţionale.

Scanned with OKEN Scanner

4. Precizaţi ce sunt din punct de vedere morfologic cuvintele subliniate:

a) *Înainte* se afla un detaşament de cercetaşi.
b) Aceştia mergeau *înaintea* batalioanelor.
c) *Înainte de* a pleca a dat pe la noi.
d) *Înainte să* pleci, verifică robinetul.
e) Să fii atent *în timpul* lecţiei.
f) *În timp de* pace, sfatul ţării se aduna mai rar.
g) *În timp ce* tu înveţi, eu îmi scriu tema.
h) Să spui *drept* ce ai de spus.
g) Şi-a luat un băţ *drept* mijloc de apărare.
j) A lipsit *din cauză de* boală.
k) *Din cauza* vîntului, n-au putut urca pe munte.
l) N-a ajuns la timp, *din cauză că* nu s-a grăbit.
m) *În spatele* învăţătorului veneau copiii.
n) Deodată, am privit *în spate*.
o) Se uită *împrejur*.
p) *De jur împrejur* este totul alb.
r) *Împrejurul* lor este o mulţime de lume.
s) Să nu intri *înăuntru*.
ş) *Înăuntrul* tubului este o bilă.

5. Formulaţi enunţuri în care să folosiţi cuvintele *iar*, *nici*, *ba*, cu valori morfologice diferite. Precizaţi-le.

6. Alcătuiţi fraze în care să folosiţi următoarele conjuncţii: **că** (sinonimă, pe rând, cu *fiindcă*, *încât*, *deşi*), **de** (sinonimă cu *dacă*, *deşi*, *încît*, *să (ca să)*); **să** (sinonimă cu *dacă*, *deşi*, *încît (să)*).

7. Formulaţi propoziţii în care aceleaşi prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale să fie elemente relaţionale pentru cîte două părţi de propoziţie diferite (cel puţin şase exemple).

8. Alcătuiţi enunţuri în care să existe conjuncţia *şi* care să lege: două complemente directe, două subiecte, două atribute adjectivale , două nume predicative, două propoziţii principale, două propoziţii secundare de acelaşi fel.

Scanned with OKEN Scanner

9. Analizaţi prin schemă propoziţiile de mai jos, rescriind fiecare parte de propoziţie, şi precizaţi relaţiile (raporturile) sintactice care se stabilesc între părţile de propoziţie.

a) „Pînă în ziua aceea au ţinut sârguinţa şi seriozitatea milităriei lui Constantin."

(G.Galacţion, *Nuvele*)

b) „Strigătul fetei clocotea de mânie şi de ură."

(Marin Preda, *Moromeţii*)

c) „Romanii au lăsat în urma lor galerii drepte, simetrice, săpate cu ciocanul şi cu dalta."

(Geo Bogza, *Scrieri în proză*)

10. Analizaţi prin schemă frazele de mai jos, rescriind fiecare propoziţie, şi precizaţi raporturile (relaţiile) sintactice ce se stabilesc între propoziţii:

a) „Ar fi fost cuminte să se abată în dreapta ori în stânga şi să se ascundă în pădurea care stăpânea pretutindeni, deopotrivă de întunecos."

(Gala Galaction, *La Vulturi!*)

b) „Dar Păunaş se deşteptase şi începuse să plângă şi i se părea Agripinei că numai vuietul pârâului acoperea destul de bine ţipetele lui."

(Gala Galaction, *La Vulturi!*)

c) „Aş vrea să plâng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Că pot să văd ce-ai plăsmuit!"

(G.Coşbuc, *Vara*)

Scanned with OKEN Scanner

11. Alcătuiţi propoziţii pe baza schemelor de mai jos:

a)

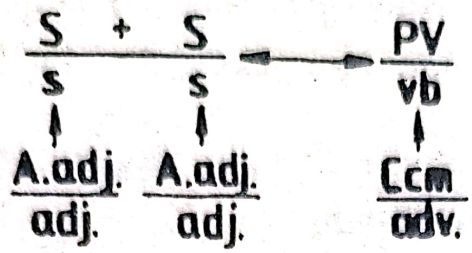

b)

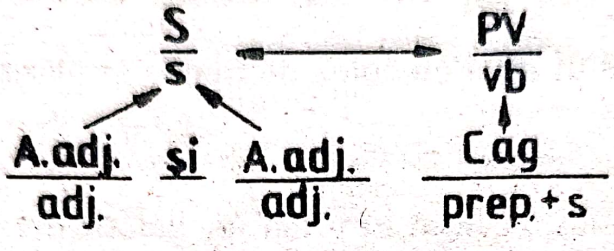

c)

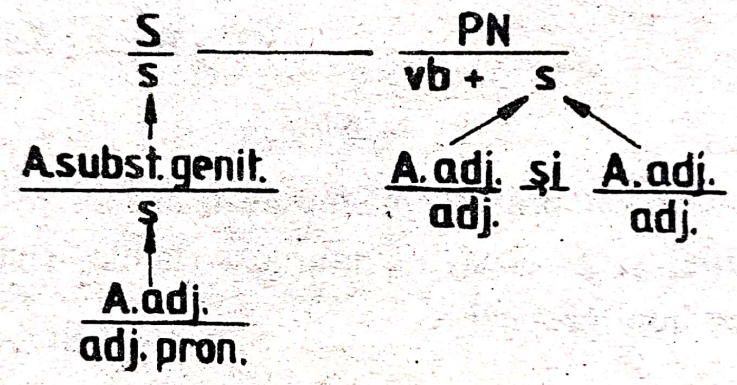

12. Alcătuiţi fraze pe baza schemelor de mai jos:

a)

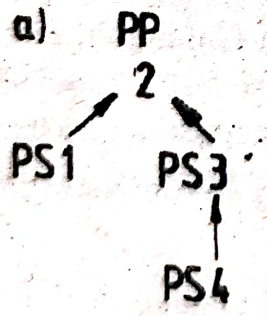

b)

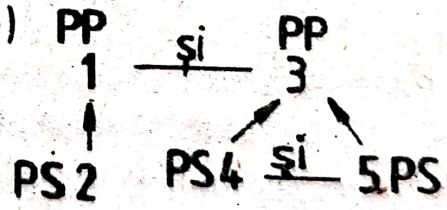

c)

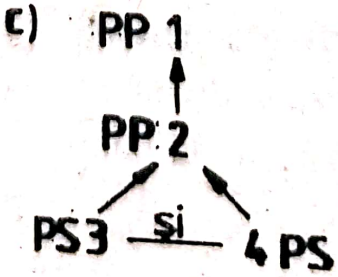

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1.

a) *de-a lungul* - locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv, leagă complementul circumstanţial de loc *râuleţului* de verbul determinat *se întind*, nu are funcţie sintactică;

de - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă atributul substantival *sălcii* de substantivul determinat *şiruri*, nu are funcţie sintactică;

de - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă atributul substantival *răchite* de substantivul determinat *şiruri*, nu are funcţie sintactică;

în - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă complementul circumstanţial de loc *crângul* de verbul determinat *se pierd*, nu are funcţie sintactică;

din fundul - locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv, leagă atributul substantival *văii* de substantivul determinat *crângul*, nu are funcţie sintactică;

b) *de* - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă atributul pronominal *aste* de substantivele determinate *laude* şi *îngroziri*, nu are funcţie sintactică;

de - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă complementul indirect *drum* de verbul determinat *ar căta*, nu are funcţie sintactică;

de (gând) - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, însoţeşte substantivul *gând* care face parte din locuţiunea verbală *n-avem de gând*;

cu (una), cu(două) - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, repetată, face parte din locuţiunea adverbială *cu una, cu două*;

în - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă complementul circumstanţial de loc *ea* de verbul determinat *nu sunt*, nu are funcţie sintactică;

din - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă atributul substantival *puşce* de substantivul determinat *plumbul*, nu are funcţie sintactică;

pre - prepoziţie simplă (formă arhaică) cu regim de acuzativ, leagă complementul direct *care* de verbul determinat *vom trimite*, nu are funcţie sintactică;

Scanned with OKEN Scanner

de pe - prepoziţie compusă cu regim de acuzativ, leagă complementul circumstanţial de loc *ziduri* de verbul determinat *vom trimite*, nu are funcţie sintactică;

c) *în faţa* - locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv, leagă complementul circumstanţial de loc *peşterii* de verbul determinant *se află*, nu are funcţie sintactică;

pe - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă complementul circumstanţial de loc *ea* de verbul determinat *a stat,* nu are funcţie sintactică;

pentru - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă atributul substantival *Dapix* de substantivul determinat *cântecul*, nu are funcţie sintactică;

d) *dincolo de* - locuţiune prepoziţională cu regim de acuzativ, leagă complementul circumstanţial de loc *mal* de verbul determinat *umblau*, nu are funcţie sintactică;

într- -prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă complementul circumstanţial de loc *smârc* de verbul determinat *umblau*, nu are funcţie sintactică;

cu - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă complementul circumstanţial de mod *paşi* de verbul determinat *umblau*, nu are funcţie sintactică;

cu - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă atributul substantival *pliscuri* de substantivul determitat *cocostîrci*, nu are funcţie sintactică;

e) *dedesubtul* - prepoziţie simplă cu regim de genitiv, leagă complementul circumstanţial de timp *privelişti* de verbul determinat *gemea*, nu are funcţie sintactică;

de - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă atributul substantival *toamnă* de substantivul determinat *privelişti*, nu are funcţie sintactică;

sub - prepoziţie simplă cu regim de acuzativ, leagă complementul circumstanţial de loc *laba* de verbul determinat *gemea*, nu are funcţie sintactică;

2.

a) *şi* - conjuncţie coordonatoare copulativă simplă, coordonează copulativ atributele substantivale prepoziţionale *de sălcii* şi *de răchite*, nu are funcţie sintactică;

Scanned with OKEN Scanner

care - pronume relativ simplu, stabileşte un raport de subordonare între propoziţia secundară (subordonată) „*care se îndeasă mereu*“ şi regenta ei „*de-a lungul râuleţului se întind două şiruri de sălcii şi de răchite*“; are funcţie sintactică de subiect simplu;

până ce - locuţiune conjuncţională subordonatoare, stabileşte un raport de subordonare între propoziţia secundară (subordonată) *până ce se pierd în crângul din fundul văii* şi regenta ei - *care se îndeasă mereu;* nu are funcţie sintactică;

b) *că* - conjuncţie coordonatoare simplă, stabileşte un raport de subordonare între propoziţia secundară (subordonată) „*că laude şi îngroziri de aste am mai auzit noi*“ şi regenta ei „*du răspuns Măriei sale*“; nu are funcţie sintactică;

şi - conjuncţie coordonatoare simplă, stabileşte un raport de coordonare între complementele directe *laude* şi *îngroziri*; nu are funcţie sintactică;

şi - conjuncţie coordonatoare adversativă (*şi = dar*) simplă, coordonează adversativ propoziţiile secundare (subordonate) „*că laude şi îngroziri din astea am mai auzit noi*“ şi „*tot nu ne-am spăriet*“, nu are funcţie sintactică;

şi - conjuncţie coordonatoare copulativă simplă, coordonează copulativ propoziţiile principale „*Mai bine Măria sa şi-ar căuta de drum*“ şi „*ar da pace unor oameni*“, nu are funcţie sintactică;

care - pronume relativ simplu, stabileşte un raport de subordonare între propoziţia secundară (subordonată) „*care nu i-au făcut nimică*“ şi regenta ei „*ar da pace unor oameni*“; are funcţie sintactică de subiect simplu;

să - conjuncţie subordonatoare simplă şi marcă (morferm) a(l) modului conjunctiv, stabileşte un raport de subordonare între propoziţia secundară (subordonată) „*cetatea ... să i-o dăm cu una cu două*“ şi regenta ei „*n-avem de gând*“; nu are funcţie sintactică;

măcar că - locuţiune conjuncţională subordonatoare, stabileşte un raport de subordonare între propoziţia secundară (subordonată) „*măcar că nu sunt în ea nici averi, nici merinde*“ şi regenta ei „*n-avem de gând*“; nu are funcţie sintactică;

nici ...nici - conjuncţie coordonatoare copulativă simplă (repetată), coordonează copulativ părţile componente ale subiectului multiplu *nici averi, nici merinde*; nu are funcţie sintactică;

Scanned with OKEN Scanner

ce - pronume relativ simplu, stabileşte un raport de subordonare între propoziţia secundară (subordonată) „*ce-i putem da*“ şi regenta ei „*tot ... este plumbul din puşce*“; are funcţie sintactică de complement direct;

care - pronume relativ simplu, stabileşte un raport de subordonare între propoziţia secundară (subordonată) „*pre care i-l vom trimite noi de pe ziduri*“ şi regenta ei „*tot ... este plumbul din puşce*“; are funcţie sintactică de complement direct precedat de prepoziţia *pre*;

fără să - locuţiune conjuncţională subordonatoare, stabileşte un raport de subordonare între propoziţia secundară (subordonată) „*fără să se mai osteneascâ*“ şi regenta ei „*pe care i-l vom trimite noi de pe ziduri*; nu are funcţie sintactică;

să - conjuncţie subordonatoare simplă şi marcă (morfem) a(l) modului conjunctiv, stabileste un raport de subordonare între propoziţia secundară (subordonată) „*să vie înăuntru*“ şi regenta ei „*fără să se mai osteneascâ*“; nu are funcţie sintactică;

c) *şi* - conjuncţie coordonatoare simplă, stabileşte un raport de coordonare între propoziţiile principale „*pe ea a stat odată Gebeides*“ şi „*a cântat cântecul său pentru viteazul Dapix şi fiica lui Gebila*“; nu are funcţie sintactică;

şi - conjuncţie coordonatoare copulativă simplă; coordonează copulativ atributele substantivale prepoziţionale „*pentru ... Dapix*“ şi „*(pentru) fiica*“; nu are funcţie sintactică;

e) *că* - conjuncţie subordonatoare simplă, stabileşte un raport de subordonare între propoziţia secundară (subordonată) „*că dedesubtul frumoaselor privelişti de toamnă poporul moldovean gemea sub laba nemilostivă*“ şi regenta ei „*ştia*“; nu are funcţie sintactică;

3.

Dintre toţi, numai ei au fost *contra*. (adverb)
Toţi luptă *contra* nedreptăţilor. (prepoziţie)
Deasupra se vedeau nori negri. (adverb)
Deasupra apei pluteau frunze veştede. (prepoziţie)
Mergând *de-a lungul*, ajungi mai greu. (locuţiune adverbială)
Oamenii se înşiruiră *de-a lungul* străzii. (locuţiune prepoziţională)
A traversat terenul *de-a latul*. (locuţiune adverbială)
De-a latul terenului plantaseră câţiva pomi.(locuţiune prepoziţională)

Scanned with OKEN Scanner

4.

a) *înainte* - adverb de loc;
b) *înaintea* - prepoziţie simplă cu regim de genitiv;
c) *înainte de* - locuţiune prepoziţională cu regim de acuzativ;
d) *înainte să* - locuţiune conjuncţională subordonatoare;
e) *în timpul* - locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv;
f) *în timp de* - locuţiune prepoziţională cu regim de acuzativ;
g) *în timp ce* - locuţiune conjuncţională subordonatoare;
h) *drept* - adverb de mod;
i) *drept* - prepoziţie cu regim de acuzativ;
j) *din cauză de* - locuţiune prepoziţională cu regim de acuzativ;
k) *din cauza* - locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv;
l) *din cauză că* - locuţiune conjuncţională subordonatoare;
m) *în spate* - locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv;
n) *în spatele* - locuţiune adverbială;
o) *împrejur* - adverb de loc;
p) *de jur împrejur* - locuţiune adverbială de loc;
r) *împrejurul* - prepoziţie simplă cu regim de genitiv;
s) *înăuntru* - adverb de loc;
ş) *înăuntrul* - prepoziţie simplă cu regim de genitiv;

5.

A venit *iar* la noi. (adverb -"iarăşi", „din nou")
El învaţă, *iar* ea scrie. (conjuncţie coordonatoare)
N-a învăţat *nici* poezia, (adverb -"măcar")

Observaţie: Cu valoare de adverb intră şi în alcătuirea pronumelui şi adjectivului pronominal negativ: *nici un, nici o, nici unui, nici unele, nici unul, nici una* etc.

N-a cumpărat *nici* cărţi, *nici* caiete. (conjuncţie coordonatoare)
Răspunzînd *ba*, discuţia a fost încheiată. (adverb)
Răspunsul lui a fost *un ba* hotărât. (substantiv)
Atitudinea lui este oscilantă. *Ba* învaţă, *ba* nu-nvaţă. (conjuncţie)

6.

N-a venit la şcoală, *că* a fost bolnav. ("fiindcă")
A citit aşa de mult, *că* îl dor ochii. ("încât")
Fierul, *că*-i fier, şi tot rugineşte. ("deşi")
De vrei să vii, vino. (dacă")
De l-ai omorî în bătaie, şi tot nu recunoaşte. ("deşi")
Cânta *de* vuia tot satul. ("încât")

Scanned with OKEN Scanner

Mergea la mare *de* se trata de reumatism. ("să", „ca să")
Să fi alergat, îl ajungeai. ("dacă")
Să-l pici cu lumânarea, şi tot nu se duce acolo. ("deşi")
E prea inteligent *să* facă o asemenea greşeală. ("încât să")

7.

S-a dus *până la* **un vecin**. (complement circumstanţial de loc)
Drumul *până la* **cabană** era anevoios. (atribut substantival prepoziţional)
Până la **toamnă** nu mai e mult.(complement circumstanţial de timp)
Maşinile staţionau *în faţa* **şcolii**. (complement circumstanţial de loc)
Staţionarea *în faţa* **intrării** unor întreprinderi este interzisă. (complement circumstanţial de loc)
Filmul este *de* **desene** animate. (nume predicativ)
A cumpărat un caiet *de* **matematică**. (atribut substantival prepoziţional)
De **acolo** vine acasă. (complement circumstanţial de loc)
Moldovenii au luptat vitejeşte *împotriva* **turcilor**. (complement indirect)
Lupta *împotriva* **duşmanilor** a fost aspră. (atribut substantival prepoziţional)
Ei au fost *împotriva* **aplicării** acestei legi. (nume predicativ)
A venit *pentru* **a lua** caietul. (complement circumstanţial de scop)
Florile acestea sunt *pentru* **sora** mea. (nume predicativ)
S-a dus *la* **şcoală**. (complement circumstanţial de loc)
La **primăvară** vom organiza o excursie. (complement circumstanţial de timp)

8.

A cumpărat un *stilou* **şi** două *creioane*. (complemente directe)
Ion **şi** *Maria* sunt elevi harnici. (subiecte)
Ei sunt copii *harnici* **şi** *disciplinaţi* (atribute adjectivale)
Copiii aceştia sunt *silitori* şi *respectuoşi*. (nume predicative)
Au fost la bibliotecă **şi** *au împrumutat o carte*. (două propoziţii principale)
L-am rugat *să vină la mine* **şi** *să-mi aducă ultima carte procurată*. (două propoziţii secundare (subordonate) de acelaşi fel)

Scanned with OKEN Scanner

9.a)

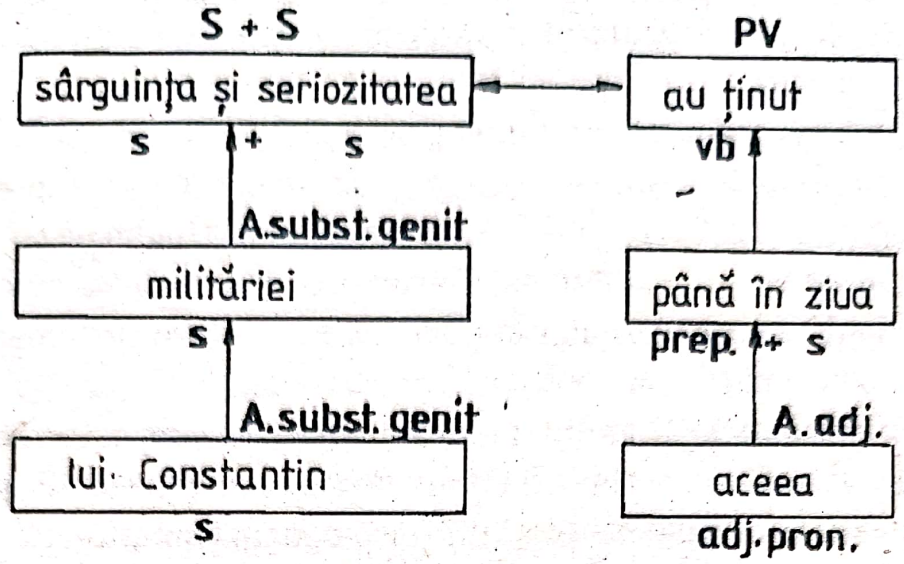

- Între părţile subiectului multiplu *sârguinţa şi seriozitatea* se stabileşte un raport de coordonare copulativă realizat prin conjuncţia coordonatoare copulativă simplă *şi*.

- Între atributul substantival genitival *militării* şi substantivele determinate *sârguinţa* şi *seriozitatea* se stabileşte un raport de subordonare realizat prin recţiune (regim de caz G.).

- Între atributul substantival genitival *lui Constantin* şi termenul regent (substantivul determinat *militării*) se stabileşte un raport de subordonare realizat prin recţiune (regim de caz G.).

- Între subiectul multiplul *sârguinţa şi seriozitatea* şi predicatul verbal *au ţinut* se stabileşte un raport de interdependenţă exprimat prin acord şi regim de caz N.

- Între complementul circumstanţial de timp *până în ziua* şi termenul regent (verbul determinat *au ţinut*) se stabileşte un raport de coordonare realizat prin prepoziţia compusă *până în*.

- Între atributul adjectival *aceea* şi termenul regent (substantivul *ziua*) se stabileşte un raport de subordonare realizat prin acord.

9.b)

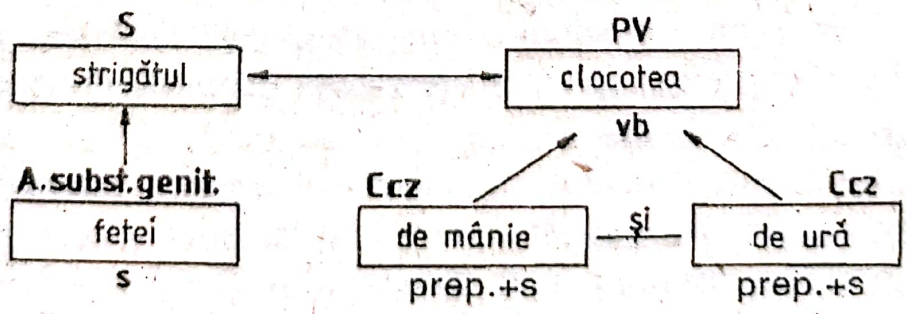

Scanned with OKEN Scanner

- Între subiectul *strigătul* şi predicatul verbal *clocotea* se stabileşte un raport de interdependenţă exprimat prin acord şi regim de caz N.

- Între atributul substantival genitival *fetei* şi termenul regent (substantivul determinat *strigătul*) se stabileşte un raport de subordonare realizat prin flexiune sau recţiune (regim de caz G.).

- Între complementul circumstanţial de cauză *de mînie* şi termenul regent (verbul determinat *clocotea*) se stabileşte un raport de subordonare realizat prin prepoziţia simplă *de*.

- Între complementul circumstanţial de cauză *de ură* şi termenul regent (verbul determinat *clocotea*) se stabileşte un raport de subordonare realizat prin prepoziţia simplă *de*.

- Între complementele circumstanţiale de cauză *de mânie* şi *de ură* se stabileşte un raport de coordonare copulativă realizat prin conjuncţia coordonatoare copulativă simplă *şi*.

9.c)

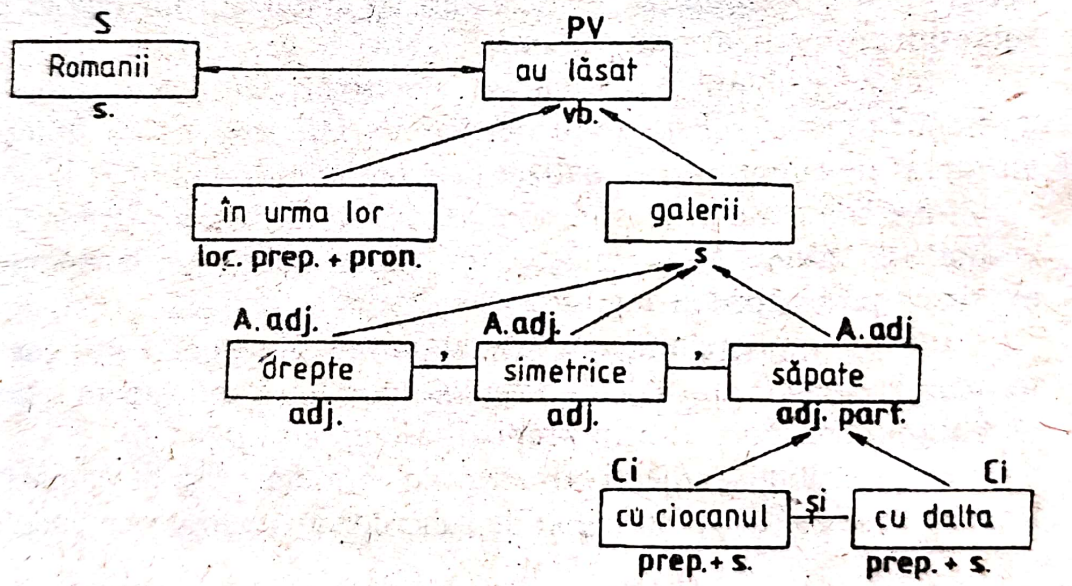

- Între subiectul simplu *romanii* şi predicatul *au lăsat* se stabileşte un raport de interdependenţă exprimat prin acord şi recţiune (regim de caz N.).

- Între complementul circumstanţial de loc *în urma lor* şi termenul regent (verbul determinat *au lăsat*) se stabileşte un raport de subordonare realizat prin locuţiunea prepoziţională *în urma*.

Scanned with OKEN Scanner

- Între complementul direct *galerii* şi termenul regent (verbul determinat *au lăsat*) se stabileşte un raport de subordonare realizat prin flexiune sau recţiune (regim de caz Ac.).

- Între atributele adjectivale *drepte*, *simetrice*, *săpate*, pe de o parte, şi termenul regent (substantivul determinat *galerii*), pe de altă parte, se stabileşte câte un raport de subordonare realizat prin acord.

- Între cele trei atribute adjectivale se stabilesc două raporturi de coordonare realizate prin juxtapunere (parataxă sau alăturare).

- Între complementele indirecte (de fapt, circumstanţiale instrumentale) *cu ciocanul* şi *cu dalta*, pe de o parte, şi termenul regent (verbul la participiu *săpate*), pe de altă parte, se stabileşte câte un raport de subordonare realizat prin prepoziţia *cu*.

- Între cele două complemente indirecte (circumstanţiale instrumentale) se stabileşte un raport de coordonare copulativă realizat prin conjuncţia coordonatoare copulativă simplă *şi*.

10.a)

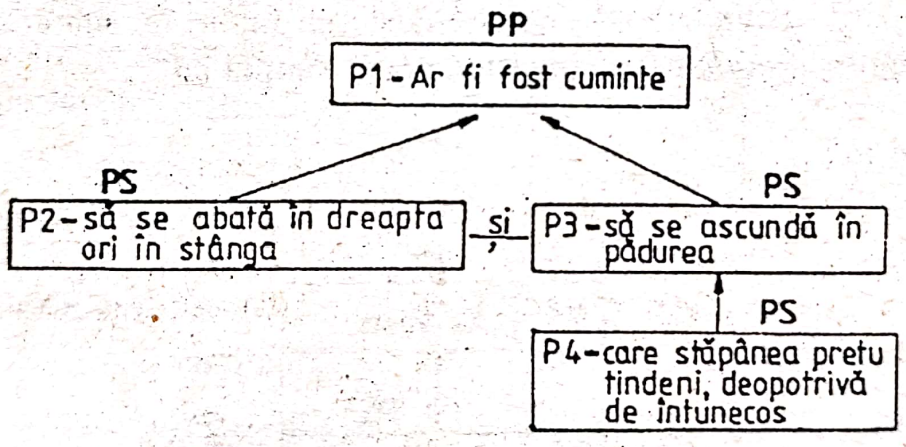

- Între propoziţiile secundare (subordonate) P2 şi P3, pe de o parte, şi regenta lor - propoziţia principală nr. 1 -, pe de altă parte, se stabilesc raporturi de subordonare realizate prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*.

- Între propoziţiile secundare (subordonate) P2 şi P3 se stabileşte un un raport de coordonare realizat prin conjuncţia coordonatoare simplă *şi*.

- Între propoziţia secundară (subordonată) P4 şi regenta sa - propoziţia secundară (subordonată) P3 - se stabileşte un raport de subordonare realizat prin pronumele relativ *care*.

Scanned with OKEN Scanner

10.b)

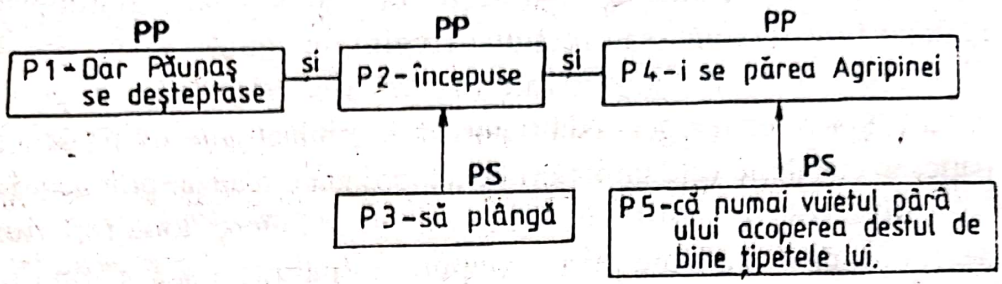

- Între propoziţiile principale P1, P2 şi P4 se stabilesc raporturi de coordonare copulativă, realizate prin conjuncţia coordonatoare copulativă simplă *şi*.

- Între propoziţia secundară (subordonată) P3 şi regenta ei - propoziţia principală P2 - se stabileşte un raport de subordonare realizat prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*.

- Între propoziţia secundară (subordonată) P5 şi regenta ei - propoziţia secundară P4 - se stabileşte un raport de subordonare realizat prin conjuncţia subordonatoare simplă *că*.

10.c)

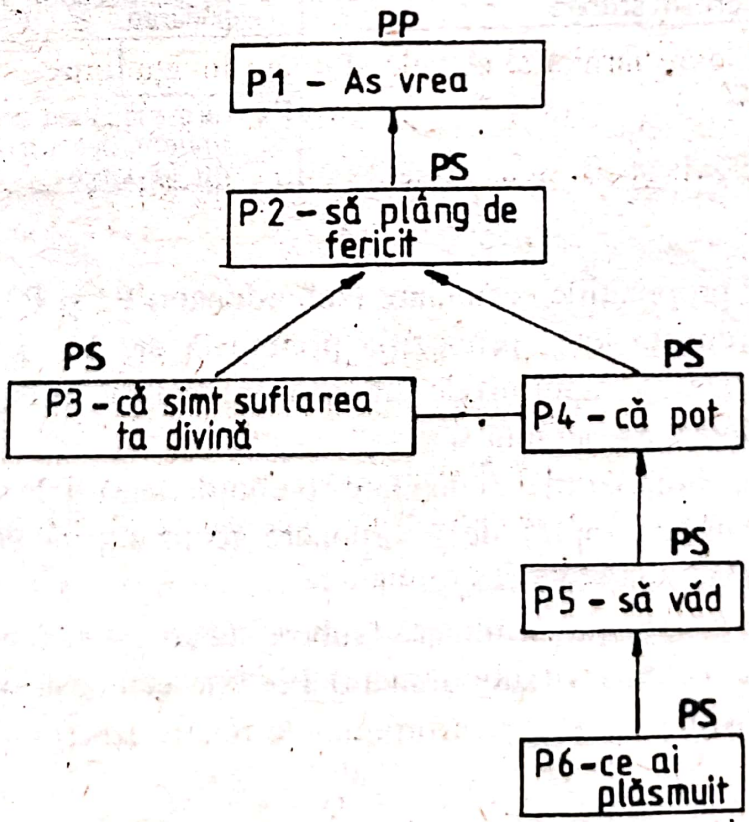

- Între propoziţia secundară (subordonată) P2 şi regenta ei - propoziţia principală P1 - se stabileşte un raport de subordonare realizat prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*.

- Între propoziţiile secundare (subordonate) P3 şi P4, pe de o parte, şi propoziţia lor regentă - propoziţia secundară (subordonată) P2 -, pe de altă parte, se stabilesc două raporturi de subordonare realizate prin conjuncţia subordonatoare simplă *că*.

- Între cele două propoziţii secundare (subordonate) P3 şi P4 se stabileşte un raport de coordonare copulativă, realizat prin juxtapunere (parataxă sau alăturare).

- Între propoziţia secundară (subordonată) P5 şi regenta ei - propoziţia secundară (subordonată) P4 se stabileşte un raport de subordonare realizat prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*.

- Între propoziţia secundară (subordonată) P6 şi regenta ei - propoziţia secundară (subordonată) P5 - se stabileşte o relaţie de subordonare realizată prin pronumele relativ *ce*.

11.

a) Elevii harnici şi elevele silitoare învaţă bine.
b) Copiii cuminţi şi ascultători sunt recompensaţi de părinţi.
c) Elevii şcolii noastre sunt copii entuziaşti şi optimişti.

12.

a) Dacă înveţi înseamnă că vei reuşi să câştigi concursul.
b) I-am spus să se ducă acolo şi mi-a răspuns că nu poate acum şi că se va duce altă dată.
c) A venit la mine ca să-i înapoiez cartea pe care mi-a împrumutat-o şi care acum îi trebuie.

Scanned with OKEN Scanner

CORESPONDENȚA DINTRE PĂRȚILE DE PROPOZIȚIE ȘI PROPOZIȚIILE SUBORDONATE

A. *LEGĂTURA DINTRE CELE DOUĂ PĂRȚI ALE SINTAXEI*

Între *sintaxa propoziției*, care studiază regulile referitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziții, și *sintaxa frazei*, care studiază regulile referitoare la îmbinarea propozițiilor în fraze, există **mai multe asemănări**:

1. Cele două părți ale sintaxei au două raporturi (relații) comune: raportul (relația) de coordonare și raportul (relația) de subordonare.

2. Raportul (relația) de coordonare se stabilește între unități sintactice de același fel atât în propoziție, cât și în frază: între două părți de propoziție de același fel (în propoziție) și între două propoziții de același fel (în frază).

3. Raportul (relația) de coordonare se exprimă în ambele situații prin conjuncții și locuțiuni conjuncționale coordonatoare (joncțiune) și prin alăturare (juxtapunere sau parataxă).

4. Raportul (relația) de subordonare se stabilește, în ambele situații (și în propoziție și în frază) între o unitate sintactică (parte de propoziție secundară, respectiv propoziție subordonată) și termenul regent, fiind diferite însă modalitățile de exprimare.

B. *CORESPONDENȚA DINTRE PĂRȚILE DE PROPOZIȚIE ȘI PROPOZIȚIILE SUBORDONATE*

Pornind de la legătura strânsă dintre cele două părți ale sintaxei, se poate observa că între părțile de propoziție și propozițiile subordonate există **următoarea corespondență**:

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

1. Orice propoziţie subordonată corespunde unei părţi de propoziţie îndeplinind, în frază, funcţia acesteia pe lângă un termen regent (cuvânt determinat) din propoziţia regentă.

2. Propoziţiile subordonate au denumiri derivate din denumirile părţilor de propoziţie echivalente.

3. Deşi subordonatele sunt toate dependente (secundare) realizând un raport de subordonare, ele nu corespund numai părţilor secundare de propoziţie, ci există două tipuri de subordonate care corespund unei părţi principale de propoziţie (subiectiva, care ţine locul subiectului) sau unui element constitutiv al unei părţi principale de propoziţie (predicativa, care înlocuieşte numele predicativ).

4. Nu există o subordonată care să corespundă predicatului verbal sau verbului copulativ.

5. Propoziţiile subordonate răspund la aceleaşi întrebări, realizează acelaşi raport şi au acelaşi termen de regent (determină aceeaşi parte de vorbire) ca şi părţile de propoziţie cărora le corespund (pe care le înlocuiesc).

6. De aceea propoziţiile subordonate se definesc şi au în general aceleaşi subspecii ca şi părţile de propoziţie corespunzătoare, fiind posibilă şi coordonarea între o propoziţie subordonată şi o parte de propoziţie de acelaşi fel din regentă.

C. *EXPANSIUNEA ŞI CONTRAGEREA*

1. Având în vedere corespondenţa dintre părţile de propoziţie subordonate, primele pot fi transformate în propoziţii subordonate, iar cele din urmă în părţile de propoziţie corespunzătoare.

2. Transformarea (dezvoltarea) părţilor de propoziţie în propoziţiile subordonate corespunzătoare se numeşte **expansiune**.

În procesul de expansiune *apar un predicat* (pentru că apare o propoziţie) şi *un element subordonator* (pentru că propoziţia este subordonată). Uneori elementul subordonator înlocuieşte un element relaţional specific părţilor de propoziţie.

Scanned with OKEN Scanner

3. Predicativizarea (apariţia predicatului) se realizează prin câteva *procedee principale*:

a) trecerea verbului de la un mod nepredicativ sau nepersonal la un mod predicativ sau personal (predicativizarea verbului):

Nu poate *veni*.
Cd
ce ?

Nu poate[1]*/ (să) vină.*[2]*/*
CD
ce ?

b) adăugarea (inserţiunea, includerea) verbelor operatorii *a fi* şi *a avea*:

Elevul *silitor* obţine note bune.
A.adj.
care ?

Elevul[1a]/(care) *este silitor*[2]*/ obţine* note bune.[1b]/
AT
care ?

c) înlocuirea substantivului, adjectivului şi adverbului printr-un verb la un mod predicativ sau personal (verbalizarea lor):

Trenul circulă *fără oprire*.
Ccm
cum?

Trenul *circulă*[1]*/* (fără *să) oprească.*[2]*/*
CM
cum?

d) repetarea (anticiparea sau reluarea) în subordonată a verbului dominant din regentă:

Învaţă *ca şi tine*.
Ccm
cum?

Învaţă[1]*/* (cum) *învaţi* şi tu.[2]*/*
CM
cum?

(Pentru acestea procedee şi altele, vezi Diaconescu, *Probleme*, p. 22)

Scanned with OKEN Scanner

4) Transformarea (restrângerea) propoziţiilor subordonate în părţile de propoziţie corespunzătoare poartă numele de **contragere**.

În procesul de contragere *dispar predicatul şi elementul subordonator*, deoarece dispare propoziţia subordonată. Uneori elementul subordonator din frază se înlocuieşte cu un element relaţional specific părţilor de propoziţie.

5) *Depredicativizarea* (dispariţia predicatului) se realizează prin câteva *procedee principale*:

a) trecerea verbelor de la un mod predicativ sau personal la un mod nepredicativ sau nepersonal (depredicativizarea verbelor):

(Când) *se plimba* prin parc[1]/, s-a întâlnit cu colegii.[2]/
CT

Plimbându-se prin parc, s-a întâlnit cu colegii.
Cct

b) înlăturarea verbelor operatorii *a fi* şi *a avea*, când expresia predicativă este marcată prin acestea:

Copilul[1a]/ (care) *este ascultător*[2]/ este apreciat[1b]/.
AT
care?

Copilul *ascultător* este apreciat.
A.adj.
care?

c) înlocuirea verbului cu funcţie sintactică de predicat printr-un substantiv (nominalizarea verbului), printr-un adjectiv (adjectivizarea verbului) sau printr-un adverb (adverbializarea verbului):

S-a trezit[1]/ (când) *a răsărit* soarele.[2]/
CT
când?

S-a trezit *la răsăritul* soarelui.
Cct
când?

Ea *este o fată*[1]/ (care) *ascultă*.[2]/
AT
ce fel de?

Scanned with OKEN Scanner

Ea este o fată *ascultătoare*.

A.adj.
ce fel
de?

Vorbește[1]/ (cum) *vorbesc* olteni.[2]/

CM
cum?

Vorbește *oltenește*.

Ccm
cum?

d) înlăturarea (suprimarea) verbului predicativ din subordonată, când este identic cu cel din regentă:

El *desenează*[1]/ (cum) *desenează* și celălalt.[2]/

CM
cum?

El desenează *ca și celălalt*.

Ccm
cum?

(Pentru aceste procedee și altele, vezi Diaconescu, *Probleme*, p. 32)

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

FELUL PROPOZIȚIILOR SUBORDONATE

Propoziția subordonată subiectivă (SB) - note definitorii

Definiție

- este subordonata care îndeplinește în frază funcția sintactică de subiect al propoziției regente:
  E ușor *a scrie* versuri. (subiect)
  E ușor [1]/ **(să) scrii versuri.** [2]/ (subiectivă)

Întrebări:

- cine?
- ce?

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Termeni regenți:

- verb personal;

Vine [1]/ (cine) *poate.* [2]/

- verb impersonal la orice diateză: *este, trebuie, se cuvine, se cade, se întâmplă, se zice, se spune, se pare, se poate, se vede, se aude, se crede, (îi) este dat, (îi) este sortit, (îi) este hotărât, (îi) este scris* etc;

Se zice [1]/ (că) va ploua. [2]/

I-*a fost dat* [1]/ (*să*) *ajungă om* mare. [2]/

Trebuia [1]/(*să*) *meargă* acolo. [2]/

- verb personal devenit impersonal: *rămâne, ajunge, place, pasă, vine* etc;

Îți *ajunge* [1]/ (cât) *ai alergat.* [2]/

- expresie verbală impersonală: *e bine, e rău, e ușor, e greu, e lesne, e dificil, e posibil, e drept, e recomandabil, e cu putință, e de prisos* etc.

E bine [1]/ (că) *s-a întâmplat* așa. [2]/

- adverb sau locuțiune adverbială predicativă: *desigur, firește, probabil, poate, negreșit, pesemne, cu siguranță, cu certitudine, fără îndoială, de bună seamă* etc.

Desigur [1]/ (că) *vor veni* și ei. [2]/

Fișă recapitulativă

Elemente relaţionale:

a) pronume sau adjective pronominale relative: *cine, care, ce, cât, cel ce;*
(Cine) *este harnic*[1]*/ este apreciat.*[2]*/*
(Care) copil *învaţă*[1]*/ ştie.*[2]*/*
Important e[1]*/* (ceea ce) *susţii.*[2]*/*
S-a văzut[1]*/ (a cui)* e vina.[2]*/*

b) pronume sau adjective pronominale nehotărâte: *oricine, orice, oricare, oricât;*
(Oricine) *munceşte*[1]*/ are* de toate.[2]*/*
(Oricui) i-*ai spune*[1]*/* nu te-*ar crede.*[2]*/*
(Oricare) elev *învaţă*[1]*/ ştie.*[2]*/*

c) adverbe relative: *unde, cât, cum, când, încotro;*
Nu se ştie[1]*/* (când) *a plecat.*[2]*/*
Nu se ştie[1]*/* (cât) *va sta.*[2]*/*

d) conjuncţii subordonatoare: *că, să, ca să, dacă, de;*
E bine[1]*/* (că) *a venit.*[2]*/*
Posibil[1]*/ (să) soseasc*ă mâine.[2]*/*
Ar fi bine[1]*/* (ca *să) mergi* şi tu.[2]*/*
Nu se ştie[1]*/* (dacă) *vine.*[2]*/*
Nu se ştie[1]*/* (de) *va câştiga* concursul.[2]*/*

e) locuţiuni conjuncţionale subordonatoare; *cum de, cum că, decât să;*
E de mirare[1]*/* (cum de) *a rezistat.*[2]*/*
Se pare[1]*/* (cum că) alte vremuri *vor veni.*[2]*/*
Nu ne *rămâne*[1]*/* (decât *să) plecăm.*[2]*/*

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Elemente corelative:
Nu are elemente corelative şi nici elemente subordonatoare specifice. Subiectiva aşezată înaintea regentei poate fi însă reluată printr-un pronume demonstrativ.

Topică:
Subiectiva stă înaintea regentei (în majoritatea cazurilor) când răspunde la întrebarea *cine*.
Stă după regentă (în majoritatea cazurilor) când răspunde la întrebarea *ce*.
În aceleaşi situaţii poate sta şi după regentă sau înaintea ei. Uneori poate fi şi intercalată.
Subiectiva are topică fixă (antepusă regentei) în structurile:

SB + Reg. + PR
(Ce) mă *uimeşte* [1]/ este [2]/ (că) *a întârziat*. [3]/

SB + Reg. + CZ
(Dacă) *citeşte* [1]/ *este* [2]/ (pentru că) îi *place* literatura. [3]/

SB + Reg. + CS
(Dacă) *învaţă* [1]/ *este* [2]/ (pentru ca *să*) *reuşească*. [3]/

Punctuaţie:
În mod obişnuit nu se desparte de regentă prin virgulă, indiferent de locul pe care îl ocupă.
Când stă înaintea regentei şi este reluată prin pronume demonstrativ, se desparte întotdeauna prin virgulă.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Propoziţia subordonată predicativă (PR) - note definitorii

Definiţie

- este subordonata care îndeplineşte în frază funcţia sintactică de nume predicativ al unei propoziţii regente:
  Plăcerea lui este *de a citi*. (n.p.)
  Plăcerea lui *este* [1]/ (să) citească.[2]/ (PR)

Întrebări:

- ce?
- cine?
- cum? (adresate verbului copulativ din regentă)

Termeni regenţi:

- un verb copulativ care constituie predicatul nominal incomplet al regentei: *a fi, a deveni, a părea, a ieşi, a ajunge, a se face, a însemna, a rămâne, a se naşte* ş.a.
  Hotărârea lui *este* [1]/ *(să) înveţe.* [2]/
  El *a devenit* [1]/ (ce) şi-*a dorit.* [2]/
  El *părea* [1]/ (că) *este obosit* [2]/
  Asta *înseamnă* [1]/ (că) *n-a fost atent.* [2]/
  Mihai *a rămas* [1]/ (cum) îl *ştiai* [2]/ etc.

Fișă recapitulativă

Elemente relaţionale:

a) pronume sau adjective pronominale relative: *care, cine, ce, cât, cel ce;*
Întrebarea *este*[1]/ (cine) *a fost* mai bine *pregătit.*[2]/ Întrebarea este[1]/ (care) elev *a fost* mai bine *pregătit.*[2]/
Problema *este*[1]/ (a cui) propunere o *acceptăm.*[2]/
b) pronume sau adjective pronominale nehotărâte: *oricine, oricare, orice, oricât;*
Banul *este*[1]/ (al oricui) îl *munceşte.*[2]/
Cartea *este*[1]/ (pentru oricine) o *doreşte.*[2]/
c) adverbe relative: *cum, cât, când, unde* şi compusele lor nehotărâte *oricum, oricât.*
El *este*[1]/ *(cum) a fost* întotdeauna.[2]/
Nedumerirea noastră *este*[1]/ (unde) *s-au ascuns.*[2]/
d) conjuncţii subordonatoare: *că, să, ca...să, dacă, de;*
Propunerea mea *este*[1]/ *(să) plecăm.*[2]/
Vântul *părea*[1]/ că *s-a potolit.*[2]/
Misiunea lui *era*[1]/ (că) acum *(să) străjuiască* palatul.[2]/
Întrebarea *este*[1]/ (dacă) *va reuşi.*[2]/
e) locuţiuni conjuncţionale; *după cum, ca şi cum, ca şi când, de parcă;*
Totul *era*[1]/ (după cum) *planificaseră.*[2]/
Orice lucru *era*[1]/ (ca şi cum) *nu* l-*ar fi atins* mână de om.[2]/

Elemente corelative:

Nu are elemente corelative şi nici elemente subordonatoare specifice.

Topică:

Stă de obicei după verbul copulativ din regentă, dar poate să stea şi înainte, dacă vorbitorul insistă asupra celor spuse prin propoziţia predicativă.

Punctuaţia:

Nu se desparte prin virgulă de regenta ei, indiferent de topică.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Propoziţia atributivă (AT) - note definitorii

Definiţie

- este subordonata care îndeplineşte funcţia sintactică de atribut pe lângă un substantiv sau substitut al acestuia (pronume, numeral) din propoziţia regentă.

Am urmat sfatul *dat*. (atribut)

Am urmat sfatul 1/ (ce) ni l-*ai dat*. 2/ (AT).

Întrebări:

- care?
- ce fel de?
- cât?
- câţi?
- câte?
- al(a, ai, ale) cui?

Termeni regenţi:

- substantiv;

El *este băiatul* 1/ (pe care) l-*am lăudat* 2/

- pronume;

Acela 1a/ (care) *învaţă* 2/ *ştie* 1b/

- numeral;

Al doilea, 1a/ (care) *a întârziat*, 2/ *a avut* mai mult de aşteptat 1b/

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Elemente relaţionale:

a) pronume relativ: *care, cine, ce, cât, de;*

Elevul[1a]/ (care) *învaţă*[2]/ ştie.[1b]/

Am cumpărat o carte[1]/ (al cărei) autor mă *interesează.*[2]/

Am urmat sfatul[1]/ (ce) mi l-*ai dat.*[2]/

El *a pus* întrebarea[1]/ (cine) *a realizat* aceasta.[2]/ *Ia*-ţi bani[1]/ (câţi) *vrei.*[2]/ Băiatul[1a]/ (de) l-*ai văzut*[2]/ *este colegul* meu.[1b]/

b) adverbe relative: *unde, cum, când, cât;*

Aceasta *este şcoala*[1]/ (unde) *am învăţat.*[2]/

Era o vreme[1]/ *(cum) nu* mai *fusese* de mult.[2]/

A venit timpul[1]/ (când) soldaţii *au depus* armele[2]/.

A sosit în timpul[1]/ (cât) *a ţinut* ploaia.[2]/

c) conjuncţii subordonatoare: *că, să, ca...să, dacă;*

Părerea[1a]/ (că) *vom reuşi*[2]/ o *împărtăşesc* şi ei.[1b]/

A luat hotărârea[1]/ *(să) plecc.*[2]/

Aveţi şi voi dreptul[1]/ (ca) astăzi (*să*) vă *spuneţi* părerea.[2]/

Întrebarea[1a]/ (dacă) *va câştiga* întrecerea[2]/ şi-*au pus*-o toţi.[1b]/

d) locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: *de s[illegible], până să, cum că;*

A făcut un chef[1]/ (de *să*)-l *pomenească* toţi.[2]/

Într-una din zilele[1a]/ (până *să*) *plec* în concediu.[2]/ m-*a vizitat* Ionescu.[1b]/

Elemente corelative:

Nu are elemente corelative şi nici elemente subordonatoare specifice.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Topică:
Stă numai după regentă sau poate fi intercalată, cu condiţia ca să-i urmeze termenului regent.

Punctuaţia:
Punctuaţia atributivei diferă în funcţie de felul ei. Dacă este determinativă (neizolată) nu se desparte prin virgulă, iar dacă este explicativă (izolată) se desparte prin virgulă de regenta ei. Atributiva explicativă intercalată se izolează între virgule.

Propoziţia completivă directă (CD) - note definitorii

Definiţie
- este subordonata care îndeplineşte în frază funcţia de complement direct pe lângă cuvântul determinat din regentă:
  A învăţat *a citi* (complement direct)
  A învăţat [1]*/(să) citească* [2]*/* (CD)

Întrebări:
- pe cine? - ce?

Termeni regenţi:
- verb (locuţiune verbală) tranzitiv(ă);
  Nu ştie [1]*/ (să) povestească* [2]*/*
  N-a băgat de seamă [1]*/* (că) *plecase.*[2]*/*
- interjecţie cu valoare verbală predicativă;
  Iată [1]*/* (ce) *s-a întâmplat.* [2]*/*

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Elemente relaţionale:

a) pronume sau adjective pronominale relative: *care, cine, ce, cât, cel ce:*

Nu ştiam[1] (cine) *va învinge.*[2]/

A întrebat[1]/ (care) elev *lipseşte.*[2]/

El a *mărturisit*[1]/ (ce) *a făcut.*[2]/

Nu ştiu[1]/ (câţi) *vor veni.*[2]/

b) pronume sau adjective pronominale nehotărâte: *oricare, orice, oricât.*

Îţi *dau*[1]/ (orice) îmi *ceri.*[2]/

Îţi *ofer*[1]/ (orice) lucru *doreşti.*[2]/

c) adverbe relative: *unde, când, cum, cât, încotro:*

Nu mi-*a spus*[1]/ (unde) *a plecat*[2]/.

Nu ştiu[1]/ (când) *vine*[2]/.

N-a mărturisit[1]/ (cât) *va sta acolo*[2]/.

d) conjuncţii subordonatoare (*ca să, ca...să, dacă, de*) şi locuţiuni conjuncţionale subordonatoare (*cum că, cum de*);

Am auzit[1]/ (că) *vor veni* şi ei[2]/.

Poţi[1]/ *(să) mergi* şi tu[2]/.

Nu mi-*a spus*[1]/ (dacă) *va participa* la concurs[2]/.

Zicea[1]/ (cum că) *nu ar merge* acolo[2]/.

Elemente corelative:

Nu are elemente corelative şi nici elemente subordonatoare specifice. Poate fi reluată în regentă prin formele neaccentuate de acuzativ ale pronumelui personal.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Topică:
Stă de obicei după regentă, dar poate sta şi înaintea acesteia. Ea poate fi şi intercalată când determină un verb la un mod nepersonal (nepredicativ).

Punctuaţia:
Când stă după regentă sau este intercalată, nu se desparte prin virgulă. Când este intercalată, virgula se poate folosi după ca. Dacă e entepusă regentei, se desparte, de obicei, prin virgulă.

Propoziţia completivă indirectă (CI) - note definitorii

Definiţie
- este subordonata care îndeplineşte în frază funcţia sintactică de complement indirect pe lângă cuvântul determinat din regentă:
  Povesteşte *ascultătorilor* (complement indirect)
  Povesteşte [1]/ (nu) *ascultă.* [2]/ (CI)

Întrebări:
- cui? - despre cine (ce)? - de cine (ce)? - cu cine (ce)? - la cine (ce)?
- pentru cine (ce)? - împotriva cui? - contra cui? - asupra cui?

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Termeni regenți:

- verb (locuțiune verbală);
  Se gândea [1]/ *(să) plece* mai repede. [2]/
  Nu și-a dat seama. [1]/ (ce) *s-a întâmplat.* [2]/
- adjectiv (locuțiune adjectivală);
  Îndemânarea *este necesară* [1]/ (cui) *repară* [2]/.
  Nu *era în stare* [1]/ *(să) scoată o vorbă* [2]/.
- adverb;
  E rău [1]/ (de cine) *e sărac.* [2]/
- interjecție;
  E vai [1]/ (de cine) *nu ascultă* [2]/:
  Bravo [1]/ (cui) *a câștigat.* [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Elemente relaţionale:

a) pronume sau adejective pronominale relative: *cine, ce, care, cât;*

Povestea[1]/ (cui) îl *ascultă*[2]./

Este mândru[1]/ (de ce) *a realizat*.[2]/

Este satisfăcut[1]/ de (câte) rezultate a *obţinut*.[2]/

b) pronume sau adjective pronominale nehotărâte: *oricine, orice, oricare, oricât;*

Se teme[1]/ (de oricine) îl *ameninţă*[2]./

Îi *dă* premiul[1]/ (oricui) *merită*[2]./

Se revoltă[1]/ (împotriva cui) *este incorect*[2]./

c) adverbe relative: *unde, cum, când, cât, încotro;*

Nu mă dumiresc[1]/ (unde) *mă aflu*[2]./

Ne uitam[1]/ (cum) cerul *se întunecă*[2]./

Ne miram[1]/ (când) *a dispărut*[2]./

d) conjuncţii subordonatoare: *că, să, ca... să, dacă, de;*

Nu mă mir[1]/ (că) *n-a reuşit*[2]./

Se gândea[1]/ *(să) meargă* şi el acolo[2]./

Ne îndoiam[1]/ (dacă) lucrurile *au stat* chiar aşa[2]./

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Elemente corelative:
Nu are elemente corelative şi nici elemente subordonatoare specifice.
Poate fi însă relauată sau anticipată în regentă prin pronume personal cu formă neaccentuată.

Topică:
Stă de obicei după regentă, dar poate fi şi intercalată sau antepusă.

Punctuaţia:
Când este aşezată după regentă, nu se desparte prin virgulă.
Antepusă, se desparte de obicei prin virgulă.

Propoziţia circumstanţială de loc (CL) - note definitorii

Definiţie
- îndeplineşte în frază rolul unui complement circumstanţial de loc şi arată locul în care se desfăşoară o acţiune sau se manifestă o însuşire.
Pretutindeni vezi locuri minunate. (ccl)
(Oriunde) *priveşti*, [1]/ Vezi locuri minunate. [2]/ (CL)

Întrebări:
- unde?
- de unde?
- până unde?
- încotro?

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Termeni regenți:

- verb (locuțiune verbală);

  S-a dus [1]/ (unde) l-*ai trimis.* [2]/

  Stă de vorbă cu mine [1]/ (oriunde) mă *întâlnește* [2]/.

- interjecție;

  Hai [1]/ (unde) *vrei* tu [2]/.

- adjectiv;

  Victorioasă [1a]/ (oriunde) *joacă*, [2]/ echipa a câștigat campionatul [1b]/.

- adverb,

  Acolo [1a]/ (unde) *ai fost* tu, [2]/ n-*a ajuns* încă nimeni. [1b]/

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Elemente relaţionale:

a) pronume sau adjective pronominale relative: *care, cine, ce, cât* (cu prepoziţie);
Ne-am îndreptat[1]*/* (spre care) ne *cheamă*[2]*./*
Ne-am îndreptat[1]*/* spre (care) coleg ne *cheamă*[2]*./*

b) pronume sau adjective pronominale nehotărâte: *oricine, oricare, orice, oricât* (cu prepoziţie);
Se duce[1]*/* (către oricare) îl *strigă*[2]*./*
Se duce[1]*/* către (oricare) coleg îl *strigă*[2]*./*

c) adverbe relative cu sau fără prepoziţie (*unde, încotro*) şi compusele lor nehotărâte (*oriunde, oriîncotro*):
S-a dus[1]*/ (unde) l-ai trimis*[2]*./*
Se îndreaptă[1]*/* (încotro) *vede* cu ochii[2]*./*
Se duc[1]*/* (oriunde) *vor*[2]*./*
(Oriîncotro) *priveşti,*[1]*/ ai să vezi* locuri minunate[2]*./*

d) adverbul relativ *cât*:
A umblat[1]*/* (cât) *e* lumea de *mare*[2]*./*

Elemente corelative:

Adverbul *acolo* cu sau fără prepoziţie.
Nu are elemente subordonatoare specifice.

Topică:

Stă de obicei după regentă, dar poate sta şi înaintea acesteia.
Poate fi şi intercalată.

Punctuaţia:

Când stă după regentă, nu se desparte de obicei prin virgulă.
Antepusă, poate fi despărţită prin virgulă, despărţirea fiind obligatorie dacă are element corelativ. Dacă este intercalată şi aşezată înaintea predicatului regentei se izolează între virgule.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Propoziţia circumstanţială de timp sau temporală (CT) - note definitorii

Definiţie

- este subordonata care îndeplineşte, în frază, funcţia de complement circumstanţial de timp, arătând timpul când se petrece acţiunea din regentă sau se manifestă o însuşire.
- temporala poate exprima:
  - *anterioritatea: Am ajuns* la gară [1]/ (înainte ca) trenul *(să) sosească.* [2]/
  - *posterioritate:* M-*a căutat* [1]/ (după ce) *plecasem.* [2]/
  - *simultaneitatea:* A venit [1]/ (în timp ce) *învăţam* la geografie. [2]/

Întrebări:

- când?
- de când?
- până când?
- cât timp?

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Termeni regenți:

- verb (locuțiune verbală);

  Vine [1]/ (când) *poate.* [2]/

  Și-a adus aminte [1]/ tocmai (când) *a ajuns* acasă [2]/

- interjecție predicativă;

  Hai [1]/ (când) *am stabilit.* [2]/

- adjectiv;

  Biruitoare [1a]/ (când) *a luptat* la Oituz [2]/ armata română *a câștigat* și alte bătălii. [1b]/

- adverb;

  Azi [1a]/ (când) te-*am căutat*, [2]/ *nu* te-*am găsit* [1b]/.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Termeni regenţi:

- verb (locuţiune verbală);

  Vine [1]/ (când) *poate.* [2]/

  Şi-a adus aminte [1]/ tocmai (când) *a ajuns* acasă [2]/

- interjecţie predicativă;

  Hai [1]/ (când) *am stabilit.* [2]/

- adjectiv;

  Biruitoare [1a]/ (când) *a luptat* la Oituz [2]/ armata română *a câştigat* şi alte bătălii. [1b]/

- adverb;

  Azi [1a]/ (când) te-*am căutat*, [2]/ *nu* te-*am găsit* [1b]/.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Elemente relaţionale:

a) adverbe relative: *când, cât* ("cât timp"), *cum* ("îndată ce"), *unde* ("îndată ce");
(Când) *a venit*[1]/, *nu* l-*a găsit*[2]/.
(Cât) *a stat* aici[1]/, *n-a scos o vorbă*[2]/.
(Cum) îl *văzu*[1]/, îl şi *cunoscu*[2]/.
(Unde)-şi *auzea*[1]/,
Din curteni *ieşea*[2]/, Domnului vorbea[3]/.(apud GA, II, p. 297)
b) adverbe nehotărâte: *oricând, orişicând, oricât;*
Îl *poţi* vedea[1]/ (oricând) *vrei*[2]/.
Poţi sta[1]/ (oricât) *vrei*[2]/.
c) conjuncţii: *până (nu), dacă, de, că;*
A stat[1]/ (până) *s-a întunecat*[2]/.
(Dacă) *a văzut* aşa,[1]/ nora împăratului *s-a* mai *domolit*[2]/. (apud GA, II, p. 297)
d) locuţiuni conjuncţionale: *înainte (ca...) să, îndată ce, imediat ce, după ce, pe dată ce, în timp ce, câtă vreme, cât timp, ori de câte ori* etc.
A sunat cineva[1]/ (înainte ca) tu *(să) pleci*[2]/.
(După ce) i-*a întâlnit*,[1]/ *s-a înapoiat*[2]/.
(Ori de câte ori) *plouă*[1]/, îşi *ia* umbrela[2]/.
e) pronume sau adjective pronominale relative ori nehotărâte: *cine, care, cât, oricine, oricare;*
Au sosit[1]/ (înaintea cui) *doreau*[2]/.
Au sosit[1]/ (înaintea oricui) *doreau*[2]/.
Te-*am aşteptat*[1]/ până la (ce) oră *am stabilit*[2]/. (apud Avram, *Gramatica*, p. 350)
N-am să te *uit*[1]/ (câte) zile *voi avea*[2]/.

Scanned with OKEN Scanner

Elemente corelative:
Adverbele și locuțiunile adverbiale *și, imediat, îndată, deodată, cum, atunci, abia, doar, apoi, numai cc, pe urmă, de atâtea ori* ș.a. Locuțiunile conjuncționale menționate sunt specifice temporalei.

Topică:
Topica este liberă: poate stă după regentă, înaintea acesteia sau poate fi intercalată.

Punctuația:
Se desparte prin virgulă când nu exprimă o circumstanstanță esențială, când este antepusă și are un corelativ sau când este intercalată și este așezată înaintea predicatului regentei.

Propoziția circumstanțială de mod sau modală (CM) - note definitorii

Definiție
- este subordonata care îndeplinește funcția sintactică de complement al regentei sau al unui cuvânt din regentă, arătând cum se desfășoară o acțiune sau se prezintă o însușire ori conformitatea.
- modala poate fi de mai multe feluri:
  - *propriu-zisă: A procedat* [1]/ (cum) l-*ai sfătuit.* [2]/
  - *comparativă:*
    - de egalitate: *Muncește* [1]/ (cum) *muncesc* toți. [2]/
    - de inegalitate: *Învață* mai bine [1]/ (decât) *mă așteptam.* [2]/
    - de condițională: *Se clătina* [1]/ (ca și cum) *ar fi fost beat.* [2]/
  - *de măsură progresivă:* (Cu cât) *crește,* [1]/ cu atât *se face mai deștept.* [2]/

Întrebări:
- cum? - în ce fel? - în ce mod? - în ce chip? - cât? - cât de?

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Termeni regenți:

- verb (locuțiune verbală);

  Învață [1] (cum) *poate.* [2]

  Și-a bătut joc de el [1] (cum) *nu și-a bătut* nimeni până acum. [2]

- adjectiv;

  Este mai bun [1] (decât) *ești* tu. [2]

- adverb;

  Învață mai bine [2] (decât) *înveți* tu. [2]

- interjecție;

  Hai [1] (cât) *poți* de repede. [2]

Scanned with OKEN Scanner

Fişă recapitulativă

Elemente relaţionale:

a) adverbe relative: *cum, precum, cât, decât, parcă, cât* etc. precedate sau nu de un alt element;
Învaţă[1]/ (cum) *poate*[2]/.
Munceşte[1]/ (cât) *poate*[2]/.
A procedat[1]/ (precum) l-*a sfătuit*[2]/.
Azi *a învăţat* mai mult[1]/ (decât) *a învăţat* ieri[2]/.
E mai bine acum[1]./ (faţă de *cum*) *a fost* iarna trecută[2]/.
b) pronume sau adjective pronominale relative precedate sau nu de alt element: *ce, cine, care, cât, oricine, oricare*;
De harnic[1a]/ *(ce) este*[2]/ *nu are astâmpăr*[1b]/.
(După câte) *ştiu*[1]./ *este un timid*[2]/.
Învaţă[1]/ (ca şi cine) *a luat* premiul[2]/.
Învaţă la fel de bine[1]/ (ca şi oricare) *e silitor*[2]/.
A fost cel mai bun[1]/ din (câţi) elevi *au concurat*[2]/.
c) locuţiuni conjuncţionale: *după cum, cât ce, ca şi cum, ca şi când, de parcă, de ce, pe măsură ce* etc.
A procedat[1]/ (după cum) l-*am învăţat*[2]/.
S-a comportat[1]/, (ca şi cum) *nu* m-*ar fi cunoscut*[2]/.
(Pe măsură ce) *creştea*,[1]/ cu atât *se făcea mai neastâmpărat*[2]/.

Elemente corelative:

Adverbele şi locuţiunile adverbiale *aşa, astfel, asemenea, atât (a), la fel, pe atâta, de ce, de aceea, cu atât (a) (mai)*

Topică:

Topica este liberă: poate sta după regentă, înaintea ei sau poate fi intercalată. Modalele introduse prin *de cum* şi *de parcă* stau întotdeauna după regentă.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

• **Punctuaţia:**

Modala aşezată după regentă se desparte când nu exprimă o circumstanţă esenţială, se termină cu un complement circumstanţial sau apare ca o explicaţie a unui complement circumstanţial de mod.

Antepusă, se desparte obligatoriu dacă are un corelativ în regentă. Cea intercalată se izolează dacă stă înaintea predicatului sau mai departe de termenul regent.

Propoziţia circumstanţială de cauză sau cauzală (CZ) - note definitorii

Definiţie

- este subordonata care îndeplineşte în frază rolul unui complement circumstanţial de cauză, arătând cauza acţiunii sau o însuşire din regentă.
- cauzala poate fi
  - *propriu-zisă* care exprimă o cauză directă sau indirectă:

    S-a supărat [1]/ (pentru că) *nu* l-*am aşteptat.* [2]/

    Scoală-te [1]/ (că) doar *nu eşti bolnav.* [2]/ (apud Mioara Avram p.353)
  - *argumentativă*

    (Dacă) *n-ai învăţat,* [1]/ cum *o să promovezi* [2]/

Întrebări:

- din ce cauză? - din ce pricină?

Fișă recapitulativă

Termeni regenți:

- verb (locuțiune verbală);

  N-a venit [1]/ (pentru că) *a fost reținut.* [2]/

  N-a băgat de seamă nimic [1]/ (că) *a fost neatent.* [2]/

- adjectiv;

  Era gârbovă [1]/ (din cauză că) *era bătrână.* [2]/

- interjecție:

  Geamul *zdronc!* [1]/ (din cauză că) *s-a făcut* curent. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Elemente relaţionale:

a) conjuncţii subordonatoare: *deoarece, fiindcă, întrucât, căci, dacă, de, că;*
Nu ştie[1]*/* (fiindcă) *n-a învăţat*[2]*/.*
Lipseşte[1]*/* (că) *e bolnav*[2]*/.*
(Dacă) *eşti bolnav*[1]*/*, de ce *să vii* la şcoală[2]*/.*

b) locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: *din cauză că, din pricină că, din moment ce, de vreme ce, o dată ce, de bine că, pentru că, câtă vreme;*
N-a venit la mine[1]*/* (din cauză că) *a plecat* din oraş[2]*/.*
(De vreme ce) *nu înveţi*[1]*/ nu ştii*[2]*/.*
Nu s-a prezentat la concurs[1]*/* (pentru că) *n-a fost pregătit*[2]*/.*

c) adverbe relative cu valoarea unor conjuncţii: *cum, când, unde;*
(Cum) *nu cunoaşteţi* drumul[1]*/* vă *puteţi* rătăci[2]*/.*
S-a supărat[1]*/* (unde) *l-ai certat*[2]*/.*
(Când) *nu studiază*[1]*/* cum *o să ştie?*[2]*/.*

d) pronume relativ precedat de prepoziţii: *cé, cât* ş.a.
Nu refuz oferta[1]*/* (de ce) *crezi* tu[2]*/.*
Nu-şi revine[1]*/* (de câte) *a suferit*[2]*/.*

Elemente corelative:

Adverbele şi locuţiunile adverbiale: *apoi, atunci, de aceea, pentru aceea, de aia, de aceasta.*
Conjuncţiile menţionate (afară de ultimele trei) sunt specifice. Specifice sunt şi locuţiunile conjuncţionale menţionate, cu excepţia ultimelor trei.

Topică:

Stă de obicei după regentă. Poate fi şi antepusă sau intercalată. Sunt antepuse cele introduse prin *cum* şi postpuse cele introduse prin *că* şi *căci.*

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Punctuaţia:

Indiferent de topica ei, cauzala se desparte în general de regentă. Se despart obligatoriu cele introduse prin *cum* şi cele care au un corelativ în regentă.

Propoziţia circumstanţială de scop (CS) sau finală (F) - note definitorii

Definiţie

- este subordonata care îndeplineşte în frază rolul unui complement circumstanţial de scop, arătând scopul acţiunii din regentă.

Întrebări:

- cu ce scop? - în ce scop?

Termeni regenţi:

- verb (locuţiune verbală);

Vine la bibliotecă [1]/ *(să) împrumute* cărţi. [2]/

A luat parte la concurs [1]/ *(ca să) câştige.* [2]/

- interjecţie;

Hai în clasă [1]/ (ca *să) repetăm* lecţia. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Elemente relaţionale:

a) conjuncţii subordonatoare: *să, ca să, de*;

Vine adesea[1]/ (ca *să*)-l *vadă*[2]/.

Mergea la mare[1]/ (de) *se trata* de reumatism[2]/.

b) locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: *pentru ca să, că doar (-doar), că doar de, doar de*;

Învaţă[1]/ (pentru ca *să*) *reuşească*[2]/.

Insistă,[1]/ (că doar-doar) l-*o lămuri*[2]/.

c) adverbul *doar* (*doar*);

Îl *vizita* des,[1]/ (doar-doar) l-*o convinge* de adevăr[2]/.

d) pronume relativ cu propoziţie;

S-a dus[1]/ (după ce) *avea* de cumpărat[2]/.

Elemente corelative:

Adverbe şi locuţiuni adverbiale: *anume, dinadins, înadins, expre, într-adins, de aceea, de asta, pentru aceea, pentru asta* ş.a. Elementele subordonatoare populare sunt specifice.

Topică:

Poate fi postupusă sau intercalată.

Punctuaţia:

Finala introdusă prin *de* nu se desparte prin virgulă de regentă. Se despart cele cu element corelativ în regentă, care sunt antepuse şi nu sunt considerate esenţiale în frază.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Propoziţia circumstanţială condiţională (CŢ) - note definitorii

Definiţie

- este subordonata care exprimă condiţia sau ipoteza de a cărei îndeplinire depinde realizarea unei acţiuni sau a unei însuşiri din regentă.

Întrebări:

- cu ce condiţie?

Termeni regenţi:

- verb (locuţiune verbală);
  (Dacă) *doreşti*, [1]/ *vino* la mine. [2]/
  (Dacă) *ai* timp, [1]/ să iei şi tu *parte* la adunare [2]/.
- un adjectiv;
  Acest echipament *este recomandabil* [1]/ (în caz că) *mergi* la munte. [2]/
- o interjecţie:
  (Dacă) *vrei*, [1]/ *hai* la şcoală. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Elemente relaţionale:

a) conjuncţii subordonatoare: *dacă, de, să;*
(Dacă) *vrei*[1] / *vino*[2]/.
(De)-l *vei chema*[1] / va *veni*[2]/.
(Să) fi învăţat,[1]/ *reuşea*[2]/.

b) locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: *în caz că (de), de unde;*
(În caz că) *plouă*[1] / îmi *voi lua* umbrela[2]/.
Să-ţi *faci* lecţiile[1] / (că)[2a]/ (de unde) *nu*[3] / te *pedepsesc*[2b]/.

c) adverbul realtiv *când;*
(Când) *m-aş fi potrivit* lui,[1]/ de mult *aş fi ajuns la sapă de lemn*[2]/.

d) pronume relativ în G. cu locuţiunea propoziţională *în locul*
(În locul cui) *a vorbit*[1] / eu *n-aş fi spus* asta[2]/.
(apud Avram, *Gramatica*, p. 360)

e) prin juxtapunere;
Ai carte[1] / *ai* parte[2]/.

Elemente corelative:

Adverbele *apoi* şi *atunci*. Element introductiv specific este locuţiunea conjuncţională *în caz că.*

Topică:

Topica este liberă. Majoritatea stau înaintea regentei. Sunt întotdeauna antepuse, cele juxtapuse iar intercalate, cele negative.

Punctuaţia:

Se despart prin virgulă cea juxtapusă şi cea intercalată. Când e socotită esenţială în frază, nu se desparte prin virgulă.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Propoziţia circumstanţială concesivă (CV) - note definitorii

Definiţie

- este subordonata care arată o împrejurare care ar putea împiedica realizarea acţiunii sau existenţa însuşirii din regentă, dar nu o împiedică.
- este de mai multe feluri:
  - *propriu-zisă:*
    (Deşi) *este bolnav* [1]/ a venit la şcoală. [2]/
  - *ipotetică sau condiţională:*
    (Orice) *s-ar întâmpla,* [1]/ *nu plec* acolo. [2]/

Întrebări:

- în ciuda cărui fapt?

Termeni regenţi:

- verb (locuţiune verbală);
  Învaţă, [1]/ (chiar dacă) *este obosit.* [2]/
  (Deşi) *era supărat,* [1]/ *a stat* totuşi *de vorbă* cu mine. [2]
- interjecţie;
  (Deşi) *eşti ocupat,* [1]/ hai totuşi până acolo [2]/.
- adjectiv;
  El *a ieşit învingător,* [1]/ (deşi) *a jucat* slab [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Elemente relaţionale:

a) conjuncţii subordonatoare: *că, dacă, de, să, deşi, batâr, măcar;*
Calul[1a]/ (că)-*i cal*[2]/, şi tot *oboseşte*[1b]/.
Ficrul,[1a]/ (de)-*i fier*[2]./ şi tot *rugineşte*[1b]/.
(*Să*)-l *omori* în bătaie,[1]/ şi tot *nu recunoaşte*[2]/.
(Dacă) voi *nu vreţi*,[1]/ eu tot *voi merge* acolo[2]/.
(Deşi) l-*am avertizat*,[1]/ *nu* mi-*a ascultat* sfatul[2]/.
b) locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: *cu toate că, chit că, măcar că, chiar că, chiar de, chiar să, măcar că, măcar de, şi dacă, şi de, fără (ca) să* etc.
(Cu toate că) *s-a grăbit*,[1]/ *n-a ajuns la timp*[2]/.
(Chiar dacă) *s-ar fi străduit*[1]./ *n-ar fi reuşit*[2]/.
Vorbeşte perfect englezeşte[1]./ (fără ca *să*) *fie englez*[2]/.
c) pronume sau adjective pronominale relative precedate de adjectivul *indiferent*;
(Indiferent ce) i-*ai spune*[1]/, tot *nu se conformează*[2]/.
(Indiferent ce) măsuri *vei lua*[1]./ tot nu se *potoleşte*[2]/.
d) pronume sau adjective pronominale nehotărâte: *orice, oricât, oricine.*
(Orice) *s-ar întâmpla*,[1]/ tot *mă duc* acolo[2]/.
(Oricâţi) bani *ai avea*[1]./ tot *nu*-ţi *ajung*[2]/.
e) adverbe relative şi nehotărâte: *cât, cum, unde, oricât, oricum, oriunde;*
(Cât) de *bogat ar fi*[1]./ tot *zgârcit rămâne*[2]/.
(Cum) *o dai*,[1]/ tot *n-o nimereşti*[2]/.
(Unde) l-*ai pune*[1]./ tot îl *găsesc*[2]/.
(Oricât) *te-ai strădui*[1]./ tot *nu reuşeşti*[2]/.
f) prin juxtapunere.
Plece ei[1]./ eu *nu plec*[2]/.
Bate-l,[1]/ şi tot *nu se duce*[2]/.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Elemente corelative:
Adverbele (*și*) *tot*, (*și*) *totuși*, și locuțiunea adverbială *cu toate acestea*. Conjuncțiile *deși*, *batâr*, *măcar* și locuțiunile conjuncționale menționate (cu excepția lui *fără ca să*) sunt specifice.

Topică:
Are topică liberă. Stă de obicei înaintea regentei, dar poate fi și postpusă sau intercalată. Concesivele juxtapuse stau întotdeauna înaintea regentei, iar cele introduse prin *că* și *de* (=*deși*) sunt intercalate.

Punctuația:
Se desparte de obicei prin virgulă de regenta ei.

Propoziția circumstanțială consecutivă (CNS) - note definitorii

Definiție
- este subordonata care arată urmarea unei acțiuni, a unei însușiri sau a unei caracteristici, ori urmarea unei cantități.

Întrebări:
- care este urmarea faptului că?

Termeni regenți:
- verb;
Bea [1]/ (de) te *sperie*. [2]/
- adjectiv;
Era frumoasă, [1]/ (încât) *nu* te *puteai* uita la ea [2]/.
- adverb;
Experimentase destul [1]/ (încât să) *nu poată* aduce noi argumente [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Elemente relaţionale:

a) conjuncţii subordonatoare: *încât, că, de, să, ca să;*

A alergat aşa de mult,[1]/ (încât) *a obosit*[2]/.

Alerga aşa de tare,[1]/ (că) *nu*-l *puteai* ajunge[2]/.

Ţipa[1]/ (de) te *asurzea.*[2]/

E slabă,[1]/ (*să*)-i *plângi* de milă[2]/.

E prea diplomată[1]/ (ca să)-l *contrazică.*[2]/

b) locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: *încât să, pentru ca să, cât să, de să.*

Proceda de aşa natură,[1]/ (încât *să*) *fie auzit.*[2]/

E prea *comod,*[1]/ (pentru ca *să*) *facă* un asemenea efort.[2]/

c) adverbe relative *cât, decât.*

Ţipa aşa de tare,[1]/ (cât) ţi-*era* milă de el[2]/.

Elemente corelative:

Adverbele *aşa (de), astfel (de), atât (de), destul (de), prea,* locuţiunile adverbiale *în aşa fel, până într-atât, până acolo,* adjectivele pronominale *atât, atare.* Conjuncţia *încât* şi locuţiunile conjuncţionale *încât să* şi *de să* sunt specifice.

Topică:

Are topică fixă, fiind întotdeauna aşezată după regentă.

Punctuaţia:

Se desparte de regentă prin virgulă, cu excepţia celor introduse prin *să* şi cu corelativul *prea* şi a celor introduse prin *de* aşezate imediat lângă predicatul regentei.

Scanned with OKEN Scanner

ETAPELE ANALIZEI UNEI FRAZE

În analiza unei fraze, în stabilirea felului propoziţiilor şi a raporturilor dintre ele, un rol hotărâtor îl au nu numai însuşirea temeinică a unor noţiuni teoretice, ci şi tehnica analizei, respectarea unor anumite etape ale demersului analitic.

I. În primul rând, este necesară **citirea cu atenţie a textului** până la asigurarea înţelegerii depline a conţinutului său.

II. A doua etapă o constituie **sublinierea predicatelor.**

Unii specialişti recomandă şi sublinierea subiectelor. În ceea ce ne priveşte, considerăm suficientă sublinierea predicatelor (vezi manualul de la clasa a VIII-a, p. 115), cu condiţia de a stabili concomitent felul şi natura lor morfologică, deoarece existenţa unui subiect neexprimat poate deruta.

III. Urmează **încercuirea elementelor relaţionale de la nivelul frazei**, cu o atenţie deosebită la cele coordonatoare care stabilesc raportul respectiv şi în cadrul unei propoziţii, precum şi la unele dintre cele subordonatoare, cum ar fi conjuncţia *ca... să* ai cărei termeni pot fi dislocaţi, conjuncţia *să* - numai marcă a conjunctivului, adverbul *când... când* - cu rol coordonator etc.; unele conjuncţii ca *şi*, *iar*, *dar*, *nici*, pot avea şi alte valori morfologice.

IV. Etapa următoare constă în *delimitarea frazei în propoziţii şi numerotarea lor*. În realizarea acestei etape trebuie respectate următoarele reguli:

(1) Într-o propoziţie trebuie să existe un singur predicat.

(2) Înaintea unui element joncţional încercuit se delimitează, deoarece, de obicei, cu el începe o nouă propoziţie. Există însă situaţii în care conectivul nu apare pe primul loc în propoziţie:

N-a venit[1]*/* mai ales (că) *a fost bolnav*[2]*./*

Scanned with OKEN Scanner

(3) Dacă există două elemente subordonatoare alăturate, ele trec în propoziţii diferite:

Le-*a spus*[1]/ (că)[2a]/ (dacă) *vrea*[3]/, *vine*[2b]./

(4) Când la începutul frazei există un element relaţional coordonator urmat de unul subordonator, acestea se despart în mod obligatoriu, trecând în propoziţii diferite:

(Şi)[1a]/ (fiindcă) *n-a venit* la timp[2]/, *nu* l-*am* mai *aşteptat*[1b]./

(5) Când elementul relaţional coordonator urmat de cel subordonator se află în interiorul frazei, se despart numai dacă înaintea celui coordonator nu există o subordonată de acelaşi fel cu cea introdusă prin conectivul subordonator alăturat, pe care relatorul coordonator să le lege; în caz contrar nu se face delimitarea:

M-am întâlnit cu el[1]/ (şi)[2a]/ (când) m-*a văzut*[3]/, mi-*a spus*[2b]/ (că) m-*a căutat*[4]./

(Când) *m-am întâlnit* cu el[1]/ (şi) (când) m-*a recunoscut*[2]/, s-a bucurat mult[3]./

(6) E necesar să se observe eventualele discontinuităţi şi intercalări de propoziţii, având în vedere că o propoziţie discontinuă (întreruptă) se reia, de obicei, unde nu mai există elemente joncţionale:

Hotărârea[1a]/ (*să*) *meargă* acolo[2]/ *au luat*-o toţi[1b]./

Există şi excepţii:

Mihai[1a]/ *trebuie*[2]/ *(să) meargă* acolo[1b]./

V. Urmează să se stabilească **felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele precizând**:

(1) *felul propoziţiei*: principală sau subordonată; felul subordonatei;

Felul propoziţiilor subordonate se poate afla: (a) prin adresarea întrebării, (b) prin stabilirea naturii morfologice a cuvântului determinat (a termenului regent), (c) prin depistarea elementelor subordonatoare specifice şi a celor corelative, (d) prin înlocuirea elementelor subordonatoare nespecifice cu altele specifice şi (e) prin contragerea subordonatei în partea de propoziţie corespunzătoare.

(2) *care este regenta* fiecărei subordonate;

În stabilirea regentei fiecărei subordonate trebuie să ţinem cont şi de următoarele aspecte:

(a) o subordonată poate să aibă mai multe regente;

(b)subordonata aşezată la începutul frazei are ca regentă prima propoziţie principală a textului;

Scanned with OKEN Scanner

(c) propoziţia subordonată intercalată are, de regulă, ca regentă, propoziţia discontinuă (între termenii căreia s-a intercalat).

(3) *la ce întrebare răspunde* subordonata;

(4) *pe cine, din regentă, determină* subordonata (termenul ei regent);

Trebuie să avem în vedere că o propoziţie subordonată poate determina un cuvânt (o parte de vorbire), o expresie sau întreaga propoziţie regentă.

(5) *prin ce se introduce* subordonata;

(6) *felul raportului de coordonare* (acolo unde există) şi prin ce se realizează acesta;

(7) *felul propoziţiei (ca independentă)*, după toate criteriile de clasificare:

După scopul comunicării, propoziţiile se clasifică în (a) *enunţiative* şi (b) *interogative*.

(a) *Propoziţiile enunţiative* oferă o informaţie, transmit o ştire, o boservaţie, comunică o constatare. Ele sunt de mai multe feluri:

■ *propoziţii enunţiative propriu-zise* care prezintă acţiunea ca reală; ele au predicatul exprimat printr-un verb la modul indicativ, mai rar, la conjunctiv:

➠ *Am fost şcoală.* Vorbeşte perfect engleza, *fără să fie englez.*

■ *propoziţii enunţiative optative* care exprimă o dorinţă şi au predicatul exprimat printr-un verb la condiţional-optativ sau conjunctiv cu valoare optativă:

➠ *Aş merge în excursie.*
Să am eu vârsta voastră...

■ *propoziţii enunţiative imperative* care exprimă o poruncă, un îndemn, un sfat, o rugăminte şi au predicatul exprimat prin verb la imperativ sau la conjunctiv cu valoare imperativă ori printr-o interjecţie cu aceeaşi valoare:

➠ *Veniţi cu noi!*
Să mergi acolo!
Hai acasă.

b) *Propoziţiile interogative* cer o informaţie prin adresarea unei întrebări şi sunt de mai multe feluri:

■ *propoziţii interogative propriu-zise*, ca şi în situaţia celor enunţiative:

➠ *Unde ai fost?*

■ *propoziţii interogative optative*, în aceleaşi condiţii ca şi cele enunţiative:

➠ *Ai merge la film?*

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

După gradul de participare afectivă a vorbitorului, propozițiile, atât cele enunțiative, cât și cele interogative, sunt:

(a) *neexclamative sau nonafective*, atunci când vorbitorul transmite sau cere o informație fără a exprima o stare sufletească:

➠ *A venit primăvara.*
Te duci acolo?

(b) *exclamative sau afective*, atunci când vorbitorul exprimă, o dată cu comunicarea, și o stare afectivă (un sentiment, o stare sufletească):

➠ *Ce frumos este afară!*

După aspectul predicatului sau după formă, propozițiile sunt:

(a) *afirmative sau pozitive*, când acțiunea se îndeplinește și se confirmă, se adevereşte sau se aprobă ceva ori se exprimă un consimțământ:

➠ *Am fost acolo.*
Mergem la școală.

(b) *negative*, când acțiunea nu se îndeplinește, iar predicatul sau verbul copulativ sunt negate cu adverbul de negație *nu*:

➠ *El nu merge la școală.*

Când este negată o altă parte de propoziție, propoziția este afirmativă:

➠ *Nu el a spart geamul.*

În această situație este negat subiectul *el*.

Negația predicatului poate fi întărită prin adverbele și locuțiunile adverbiale: *nici, ba, de loc, de fel, niciodată, nicăieri* sau prin pronumele negative: *nimeni, nici unul, nimic*.

După alcătuire sau structură, propozițiile se împart în (a) *analizabile* și (b) *neanalizabile*.

(a) *Propozițiile analizabile* sunt propozițiile la care se pot distinge părțile componente din punctul de vedere al funcțiunii lor sintactice.

După felul părților de propoziție din care se compun propozițiile analizabile sunt:

■ *simple*, când au în alcătuire numai părți principale de propoziție:

➠ *El scrie.*
Învățăm.
Mihai, Ioana, Viorel ca și Gigel sunt harnici și disciplinați.

Scanned with OKEN Scanner

■ *dezvoltate*, când conţin părţi secundare:

➠ *El scrie tema.*
Învăţăm lecţia.
- Când pleci?[1]*/*
- Mâine.[2]*/*

(b) *Propoziţiile neanalizabile* nu pot fi studiate din punctul de vedere al organizării lor sintactice. Ele sunt alcătuite din interjecţii, din adverbe de afirmaţie sau de negaţie: *ba*, *nu*, *da* sau substantive în vocativ neintegrate în propoziţie:

➠ Sigur *că da.*
Ah! zise unul.
- Ioane!

VI. Analiza frazei trebuie să se încheie cu *întocmirea schemei relaţionale*, deoarece astfel se pun în evidenţă, mai clar, relaţiile sintactice dintre propoziţiile frazei.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Analizaţi frazele de la exerciţiile 1 şi 2 de la paginile 33 şi 34 arătând felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

2. Identificaţi conjuncţiile, locuţiunile conjuncţionale şi cuvintele cu valoarea unor conjuncţii din textele de mai jos şi faceţi apoi analiza frazelor:

a) „Câteodată, dimineaţa, când punea coşărcile pe cal, i se părea că şi Bator s-ar gândi la lucrul acesta şi că, dacă n-ar fi orb, ar privi-o întrebător".

(I. Agârbiceanu, *Fefeleaga*)

b) „Cea dintâi grijă a băiatului, când s-a ridicat de la pământ, a fost să caute să-şi adune după jos foile caietului său, zdrenţuite şi risipite în luptă".

(I. Ghica, *Nicù Bălcescu*)

c) „Şi din vorbă-n vorbă, află Niţă că tata lui Ghiţă, după ce a scăpătat, a murit, că Ghiţă a venit la Bucureşti cu o scrisoare de recomandaţie către ministrul la ministerul căruia se ţine mâne concursul, că ministrul l-a primit foarte bine şi i-a spus că a doua zi, la ceasul fix, să se prezente la minister, să ia parte negreşit la concurs".

(I.L. Caragiale, *Triumful talentului*)

3. Analizaţi predicatele din textele de la exerciţiile anterioare.

4. Contrageţi în părţile de propoziţie corespunzătoare subordonatele *când punea cosărcile pe cal* (textul *a* ex. 2), *când s-a ridicat de la pământ* (textul *b*, ex. 2) şi *să ia parte negreşit la concurs* (textul *c* ex. 2) şi arătaţi modificările intervenite.

Scanned with OKEN Scanner

5. Explicaţi folosirea virgulelor în textele de la exerciţiul 2.

6. Precizaţi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate şi faceţi expansiunea lor în propoziţii subordonate corespunzătoare.

a) „*A duce* electricitatea la ţară înseamnă a crea în jurul milioanelor de oameni o zonă puternică *de protecţie*."

(Geo Bogza, *Porţile măreţiei*)

b) „Haina-i *măturând* pământul
Şi-o târăşte, -abia, abia."

(G. Coşbuc, *Iarna pe uliţă*)

c) „Şi încep *a mânca* cu toţii la pâne goală... Şi mănâneă ei... până ce gătesc *de mâncat* toate cele cinci pâni."

(Ion Creangă, *Cinci pâni*)

7. Construiţi fraze în care o interjecţie să fie termen regent pentru o completivă directă, completivă indirectă şi circumstanţială modală.

8. Formulaţi fraze care să conţină subordonate circumstanţiale modale care să aibă ca termen un verb, un adjectiv şi un adverb.

9. Formulaţi fraze în care să existe propoziţii subordonate completive indirecte care au ca termen regent un verb, un adjectiv şi un adverb.

10. Formulaţi fraze care să conţină toate speciile de subordonate posibile al căror element regent să fie verbul *a citi*.

11. Formulaţi fraze în care să folosiţi subordonata *că e bolnav* cu toate valorile posibile.

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1. a)

(Şi) azi[1a]/, (când) a mea minte, a farmecului roabă,
Din orişice durere îţi *face* o podoabă,[2]/
(Şi) (când) *răsai* nainte-mi ca marmura de clară,[3]/
(Când) ochiul tău cel mândru *străluce* în afară,
Întunecând privirea-mi[4]/ (de) *nu pot*[5]/ *(să) văd* încă[6]/
(Ce)-adânc trecut de gânduri *e*-n noaptea lui adâncă,[7]/
Azi,[1b]/ (când) a mea iubire *e*-atâta de *curată*
Ca farmecul[8a]/ (de care) tu *eşti împresurată*,[9]/
Ca setea cea eternă[8b]/ (ce)-o *au* după olaltă,
Lumina de-ntuneric şi marmura de daltă,[10]/
(Când) dorul meu *e*-atâta de-*adânc* şi-atât de *sfânt*[11]/
(Cum) nu mai *e* nimica în cer şi pe pământ,[12]/
(Când) *e* o-namorare de tot[13a]/ (ce) *e al tău*,[14]/
De-un zâmbet, de-un cutremur, de bine şi de rău,[13b]/
(Când) *eşti enigma* însăşi a vieţii mele-ntregi...,[15]/
Azi *văd* din a ta vorbă[1c]/ (că) *nu* mă *înţelegi*[16]!/."

(M. Eminescu, *Nu mă înţelegi*)

P 1 - *Şi azi... azi,... azi văd din a ta vorbă* - propoziţie principală, regentă pentru P2, P3, P4, P8, P11, P13, P15 şi P16; enunţiativă propriu-zisă, exclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 2 - *când a mea minte, a farmecului roabă, din orişice durere îţi face o podoabă* - propoziţie subordonată circumstanţială temporală, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *când*, determină adverbul *azi*, introdusă prin adverbul relativ *când*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 3 - *şi când răsai nainte-mi ca marmura de clară*, - propoziţie subordonată circumstanţială temporală, are ca regentă P 1, răspunde la întreabarea *când*, determină adverbul *azi*, introdusă prin adverbul relativ *când*, coordonată copulativ cu P 2 prin conjuncţia simplă *şi*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 4 - *când ochiul tău cel mândru străluce în afară, întunecând privirea-mi* - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, regentă pentru P 5, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *când*, determină adverbul *azi*, introdusă prin adverbul relativ *când*, coordonată copulativ cu P 3 prin juxtapunere; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P 5 - *de nu pot* - propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă, regentă pentru P 6, are ca regentă P 4, răspunde la întrebarea *care este urmarea faptului că*, determină verbul *străluce*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *de*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

P 6 - *să văd încă* - propoziţie subordonată completivă directă, regentă pentru P 7, are ca regentă P 5, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *(nu) pot*, introdusă prin conjuncţia simplă *să*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 7 - *ce-adânc trecut de gânduri e-n noaptea lui adâncă* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P 6, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *să văd*, introdusă prin adjectivul pronominal relativ ce; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 8 - *când a mea iubire e-atâta de curată ca farmecul... ca setea cea eternă* - propoziţie subordonată circumstanţială temporală, regentă pentru P 9 şi P 10, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *când*, determină adverbul *azi*, introdusă prin adverbul relativ *când*, coordonată copulativ prin juxtapunere cu P 4; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 9 - *de care tu eşti împresurată* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P 8, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *farmecul*, introdusă prin pronumele relativ *care* precedat de preopoziţia simplă *de*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 10 - *ce-o au după olaltă lumină de-ntuneric şi marmura de daltă* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P 8, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *setea*, introdusă prin pronumele relativ simplu *ce*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P1 1 - *când dorul meu e-atâta de-adânc şi-atât de sfânt* - propoziţie subordonată circumstanţială temporală, regentă pentru P 12, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *când*, determină adverbul *azi*, introdusă prin adverbul relativ *când*, coordonată copulativ cu P 8 prin juxtapunere; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P1 2 - *cum nu mai e nimica în cer şi pe pământ* - propoziţie subordonată cirumstanţială de mod comparativă cu nuanţă consecutivă, are ca regentă P 11, răspunde la întrebarea *cum* (*cât de*), determină adjectivele *adânc* şi *sfânt*, introdusă prin adverbul relativ *cum*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P1 3 - *când e o-namorare de tot..., de-un zâmbet, de-un cutremur, de bine şi de rău* - propoziţie subordonată circumstanţială temporală, regentă pentru P 14, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *când*, determină adverbul *azi*, introdusă prin adverbul relativ *când*, coordonată copulativ cu P 11 prin juxtapunere; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P1 4 - *ce e al tău* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P 13, răspunde la întrebarea *care*, determină pronumele nehotărât *tot*, introdusă prin pronumele relativ *ce*; enunţiativă propru-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P1 5 - *când eşti enigma însăşi a vieţii mele-ntregi* - propoziţie subordonată circumstanţială temporală, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *când*, determină adverbul *azi*, introdusă prin adverbul relativ *când*, coordonată copulativ cu P 13 prin juxtapunere; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P1 6 - *că nu mă înţelegi* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P 1, răspunde la întreabarea *ce*, determină verbul *văd*, introdusă prin conjuncţia simplă *că*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

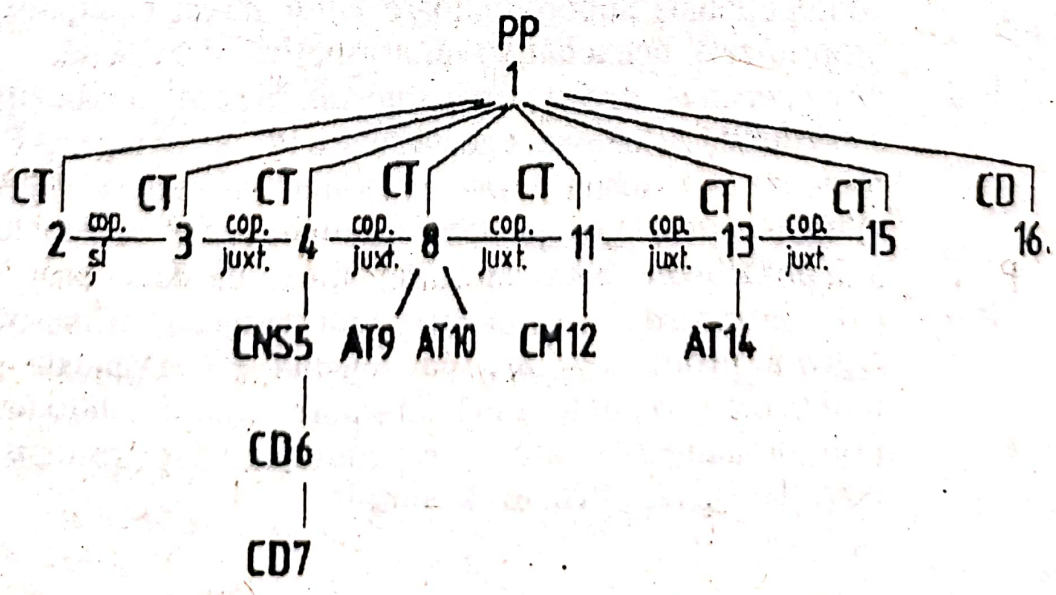

Scanned with OKEN Scanner

b) „Credinţa lui Densusianu[1a]/ (că) numai el şi cei câţiva străvezii colaboratori rămaşi fideli *ştiu*[2]/ *(să) facă* versuri libere[3]/, consecvenţa lui de a le contesta la alţii[1b]/, (chiar dacă) aceştia *erau aliaţii* săi cei mai fireşti,[4]/ ideea de neînţeles[1c]/ (că) *există* un tip de vers liber, supraindividual[5]/ (care) *urmează*[6]/ *(să) fie adopat*[7]/ (cum) *se adoptă* orice formă de vers clasic[8]/, *înseamnă*[1d]/ (că) exponentul noutăţii *nesocotea* noutatea în înseşi temeiurile ei[9]/, (deşi), teoretic, *vorbise* deschis despre ritmul intern, deci personal,[10]/, (care) *legitima* formele ritmice cele mai felurite[11]/."

(V. Streinu, *Pagini de critică literară*)

P 1 - *Credinţa lui Densusianu..., consecvenţa lui de a le contesta la alţii..., ideea de neînţeles..., înseamnă* - propoziţie principală, regentă pentru P2, P4, P5 şi P9; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 2 - *că numai el şi cei câţiva străvezii colaboratori rămaşi fideli ştiu* - propoziţie subordonată atributivă, regentă pentru P3, are ca regentă P1, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *credinţa*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 3 - *să facă versuri libere* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P2, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul predicativ personal şi tranzitiv *ştiu*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 4 - *chiar dacă aceştia erau aliaţii săi cei mai fireşti* - propoziţie subordonată circumstanţială concesivă, are ca regentă P1, răspunde la întrebarea *în ciuda cărui fapt*, determină verbul *a contesta*, introdusă prin locuţiunea conjuncţională subordonatoare *chiar dacă*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 5 - *că există un tip de vers liber, supraindividual* - propoziţie subordonată atributivă, regentă pentru P6, are ca regentă P1, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *ideea*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 6 - *care urmează* - propoziţie subordonată atributivă, regentă pentru P7, are ca regentă P5, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *un tip*, introdusă prin pronumele relativ *care*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

Scanned with OKEN Scanner

P 7 - *să fie adoptat* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă. pentru P8, are ca regentă P 6, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul impersonal *urmează*, introdusă prin conjuncţia simplă *să*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P 8 - *cum se adoptă orice formă de vers clasic* - propoziţie subordonată circumstanţială de mod, are ca regentă P 7, răspunde la întrebarea *cum*, determină verbul *să fie adoptat*, introdusă prin adverbul relativ *cum*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 9 - *că exponentul noutăţii nesocotea noutatea în înseşi temeiurile ei* - propoziţie subordonată predicativă, regentă pentru P 10, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul copulativ *înseamnă*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P1 0 - *deşi teoretic vorbise deschis despre ritmul intern, deci personal* - propoziţie subordonată circumstanţială concesivă, regentă pentru P 11, are ca regentă P 9, răspunde la întrebarea *în ciuda cărui fapt*, determină verbul *nesocotea*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *deşi*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P1 1 - *care legitima formele ritmice cele mai felurite* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P 10, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *ritm*, introdusă prin pronumele relativ *care*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

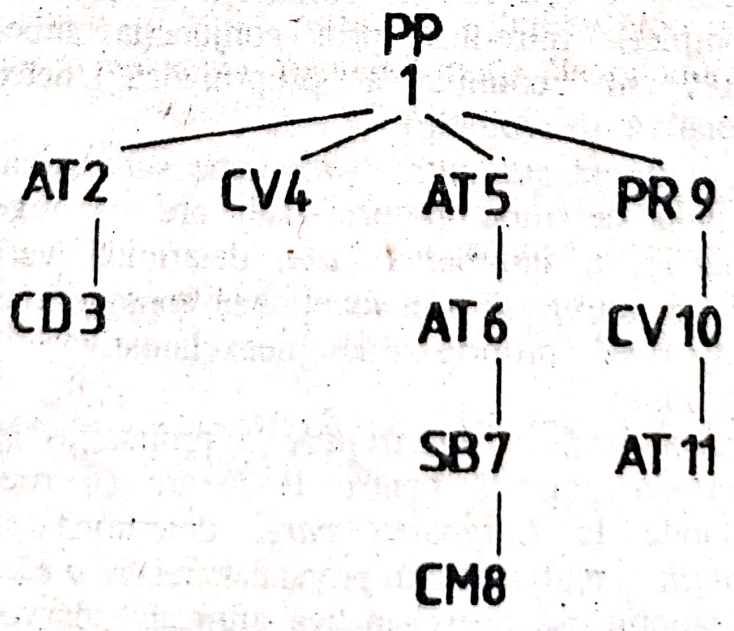

Scanned with OKEN Scanner

c. „Astăzi,[1a]/(când) copiii *umblă* pe toate drumurile[2]/ (şi) (când) visul fiecăruia *e*[3]/ *(să) se desfacă*[4a]/ (pe cât) *poate* mai iute[5]/ din casa părinţilor,[4b]/ (a căror) vedere singură *pare*[6]/ (că) le *stăvileşte* libertatea[7]/ (şi) √ *înseamnă o umilinţă*,[8]/ *nu-şi închipuie* cineva din generaţiile nouă[1b]/ (cât) de pe încetul *ajungea* un copil de atunci[9]/ *(să) cunoască* lumea din jurul său.[10]/"

(N.Iorga, *O viaţă de om. Aşa cum a fost*)

$\sqrt[8]{}$ a căror (vedere)

P 1 - *Astăzi ... nu-şi închipuie cineva din generaţiile nouă* - propoziţie principală, regentă pentru P 2, P 3, şi P 9; enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P 2 - *când copiii umblă pe toate drumurile* - propoziţie subordonată circumstanţială temporală, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *când*, determină adverbul *astăzi*, introdusă prin adverbul relativ *când*; enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 3 - *şi când visul fiecăruia e* - propoziţie subordonată temporală regentă pentru P 4, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *când*, determină adverbul *astăzi*, introdusă prin adverbul relativ *când*, coordonată copulativ cu P 2 prin conjuncţie simplă *şi*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 4 - *să se desfacă ... din casa părinţilor* - propoziţie subordonată predicativă, regentă pentru P 5, P 6, şi P 8, are ca regentă P 3, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul copulativ *e* (cu funcţie sintactică de predicat nominal incomplet), introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 5 - *pe cât poate mai iute* - propoziţie subordonată circumstanţială de mod propriu-zisă, are ca regentă P 4, răspunde la întrebarea *cum*, determină verbul *să se desfacă*, introdusă prin locuţiunea conjuncţională *pe cât*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 6 - *a căror vedere sigură pare* - propoziţie subordonată atributivă, regentă pentru P 7, are ca regentă P 4, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *părinţilor*, introdusă prin pronumele relativ *a căror*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P 7 - *că le stăvileşte libertatea* - propoziţie subordonată predicativă, are ca regentă P 6, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul copulativ *pare* (cu funcţie sintactică de predicat nominal incomplet), introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 8 - *şi înseamnă o umilinţă* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P 4, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *părinţilor*, se subînţelege pronumele relativ *a căror* împreună cu determinatul său *vedere*, coordonată copulativ cu P 6 prin conjuncţia simplă *şi*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P 9 - *cât de pe încetul ajungea un copil de atunci* - propoziţie subordonată completivă directă, regentă pentru P 10, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *(nu) (-şi) închipuie*, introdusă prin adverbul relativ *cât*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P10- *să cunoască lumea din jurul său* - propoziţie subordonată predicativă, are ca regentă P 9, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul copulativ *ajungea*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *să*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Observaţie: Ultima subordonată este considerată predicativă (Metea, Drincu, *Modele*, p.81), dar şi completivă indirectă în LLR nr.4, 1973, p.39.

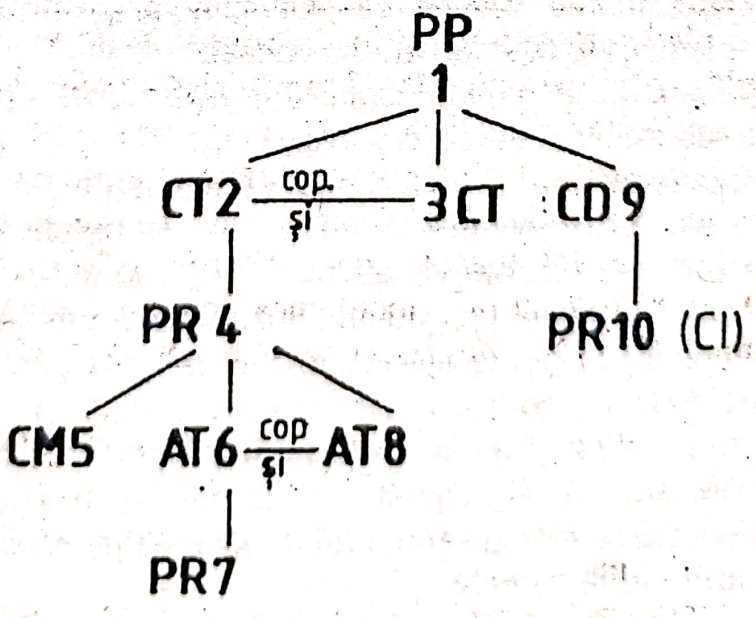

Scanned with OKEN Scanner

d) „O,[1a]/(dacă) geniul,[2a]/(ce) *scoase*,
Ca din adâncul unei mări,
Din fundul inimii zdrobite,
Comoara asta de cântări,[3]/
Nu te-*ar fi ars* zvâcnindu-ţi tâmpla
De flăcările înăbuşite,*2b*/
(Ce)-ţi *luminau* ale gândirii
Împărăţii neţărmurite,[4]/
(Şi) (de)-*ar fi fost lăsat*[5]/ prin lume
(Să) treci ca orice om de rând,[6]/
Ce lesene-*ai fi pus frâu* durerii
Şi răzvrătitului tău gând.[1b]/

(Al. Vlahuţă, *Lui Eminescu*)

P 1 - *O,... ce lesne-ai fi pus frâu durerii şi răzvrătitului tău gând* - propoziţie principală, regentă pentru P 2 şi P 5; enunţiativă optativă, exclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 2 - *dacă geniul ... nu te-ar fi ars zvâcnindu-ţi tâmpla de flăcările înăbuşite* - propoziţie subordonată circumstanţială condiţională, regentă pentru P 3 şi P 4, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *cu ce condiţie*, determină locuţiunea verbală *ai fi pus frâu*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *dacă*; enunţiativă optativă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P 3 - *ce scoase, ca din adâncul unei mări, din fundul inimii zdrobite, comoara asta de cântări* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P 2, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *geniul*, introdusă prin pronumele relativ *ce*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 4 - *ce-ţi luminau ale gândiri împărăţii neţărmurite* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P 2, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *flăcările*, introdusă prin pronumele relativ *ce*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 5 - *de-ar fi fost lăsat* - propoziţie subordonată circumstanţială condiţională, regentă pentru P 6, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *cu ce condiţie*, determină locuţiunea verbală *ai fi pus frâu*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *de*, coordonată copulativ cu P 2 prin conjuncţia simplă *şi*; enunţiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

Scanned with OKEN Scanner

P 6 - *prin lume să treci ca orice om de rând* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P 5, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul pasiv impersonal *ar fi fost lăsat*, introdusă prin conjuncţia simplă *să*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Observaţie: Cuvântul *ce* din prima propoziţie nu este pronume (adjectiv) relativ, ci este adverb, putându-se înlocui cu *cât.*

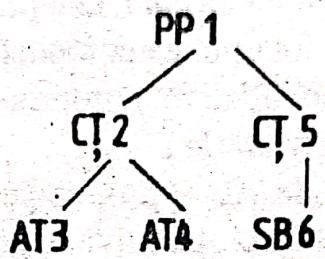

e) „*Nu se ştie*[1]/ (când)[2] √/ (şi) în (ce) fel *se stabilise* în familie [3]/ (că)[4a]/ (decât *să*) *iasă* toţi în lume[5]/ (şi) √*(să) se facă de râs*[6]/ (că) *sunt* rău *îmbrăcaţi*[7]/, √ *mai bine*[4b]/ *(să) iasă* unul - mai bine îmbrăcat[8]/, (iar) ceilaţii *(să) stea* [9]/ (şi) *(să) nu se ducă* nicăieri.[10]/"

(M.Preda)

P 1 - *Nu se ştie* - propoziţie principală, regentă pentru P 2 şi P 3; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă; P 2 - *când (se stabilise)* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul impersonal *(nu) se ştie*, introdusă prin adverbul relativ *când*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată, cu predicatul subînţeles;

P 3 - *în ce fel stabilise în familie* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă pentru P 4, are ca regentă P 1, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul reflexiv impersonal *(nu) se ştie*, introdusă prin adjectivul pronominal relativ *ce*, coordonată copulativ cu P 2, prin conjuncţia simplă *şi*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P 4 - *că ... (este) mai bine* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă pentru P 5, P 6, P 8, P 9 şi P 10, are ca regentă P 3, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul reflexiv impersonal *se stabilise*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă, eliptică de verbul copulativ *este*;

P 5 - *decât să iasă toţi în lume* - propoziţie subordonată circumstanţială modală comparativă, are ca regentă P 4, răspunde la întrebarea *cum*, determină adverbul *mai bine*, introdusă prin locuţiunea conjuncţională subordonatoare *decât să*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 6 - *şi să se facă de râs* - propoziţie subordonată circumstanţială modală comparativă, regentă pentru P 7, are ca regentă P 4, răspunde la întrebarea *cum*, determină adverbul *mai bine*, introdusă prin locuţiunea conjuncţională subordonatoare *(decât) să* din care se subînţelege adverbul *decât*, coordonată copulativ cu P 5 prin conjuncţia simplă *şi*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P 7 - *că sunt rău îmbrăcaţi* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală, are ca regentă P 6, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină locuţiunea verbală *să se facă de râs*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 8 - *să iasă unul - mai bine îmbrăcat* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P 4, răspunde la întrebarea *ce*, determină expresia verbală impersonală *(este) mai bine* (cu verbul copulativ subînţeles), introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 9 - *iar ceilalţi să stea* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P 4, răspunde la întrebarea *ce*, determină expresia verbală impersonală *(este) mai bine* (cu verbul copulativ subînţeles), introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*, coordonată adversativ cu P 8 prin conjuncţia simplă *iar*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

Scanned with OKEN Scanner

P10 - *şi să nu se ducă nicăieri* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P 4, răspunde la întrebarea *ce*, determină expresia verbală impersonală *(este) mai bine* (cu verbul copulativ subînţeles), introdusă prin conjuncţia simplă subordonatoare *să*, coordonată copulativ cu P 9 prin conjuncţia simplă *şi*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată.

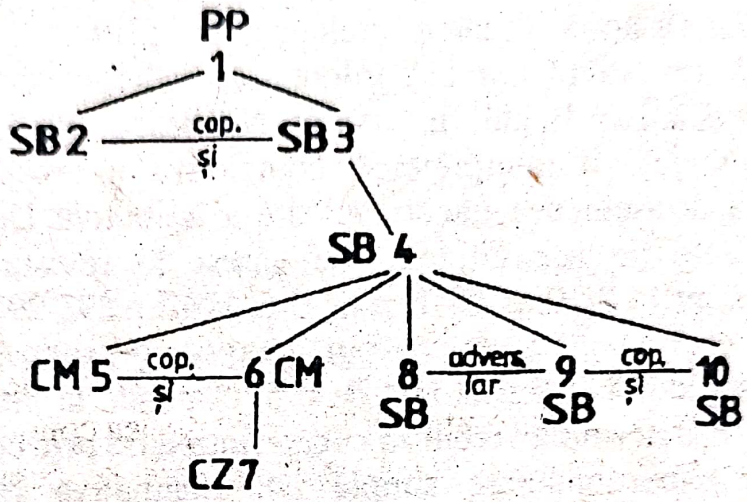

f) „Agripina ... s-*ar fi trântit* în omătul[1]/ (ce) *fierbea* la nodurile Iablanicioarei[2]/ (şi) *ar fi secat* şuvoiul dintr-o sorbire,[3]/ (dar) mai *avea* atâta minte[4]/ *(să) cugete*[5]/ (că) *ar fi rămas* pe loc *trăsnită*,[6]/ √copiii *s-ar fi prăpădit*[7]/ (şi) √osteneala ei de până atunci *ar fi fost de prisos*.[8]/"

(Gala Galaction. *La Vulturi*!)

$\sqrt{\text{că}}^{7,8}$

P 1 - *Agripina s-ar fi trântit întreagă în omătul* - propoziţie principală, regentă pentru P 2, enunţiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 2 - *ce fierbea la nodurile Iablanicioarei* - propoziţie subordonată atributivă faţă de P 1, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *omătul*, introdusă prin pronumele relativ *ce*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 3 - *şi ar fi secat şuvoiul dintr-o sorbire* - propoziţie principală, coordonată copulativ cu P 1 prin conjuncţia simplă *şi*; enunţiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 4 - *dar mai avea atâta minte* - propoziţie principală, regentă pentru P 5, coordonată adversativ cu P 3 prin conjuncţia simplă *dar*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 5 - *să cugete* - propoziţie subordonată consecutivă faţă de P 4, răspunde la întrebarea *care e urmarea faptului că*, determină expresia (sintagma) *avea minte*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*, regentă pentru P 6, P 7 şi P 8; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

Observaţie: Am considerat această subordonată consecutivă, deoarece ea arată urmarea înţelepciunii Agripinei şi are în regentă corelativul *atât*. Subordonata aceasta este socotită de unii specialişti finală, iar Aurel Nicolescu, în „*Analize gramaticale*", o interpretează completivă indirectă. I se conferă, de asemenea, uneori, valoare de atributivă. Dezbateri interesante pe această temă se găsesc în revista *Limba română*, nr.1, 1990, p.73-78 şi nr. 5-6, 1991, p.295-298.

P 6 - *că ar fi rămas pe loc trăsnită* - propoziţie subordonaată completivă indirectă faţă de P 5, răspunde la întrebarea *la ce*, determină verbul *să cugete*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că*; enunţiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P 7 - *copiii s-ar fi prăpădit* - propoziţie subordonată completivă indirectă faţă de P 5, răspunde la întrebarea *la ce*, determină verbul *să cugete*, se subînţelege conjuncţia *că*, coordonată cu P 6 prin juxtapunere; enunţiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P 8 - *şi osteneala ei de până atunci ar fi fost de prisos* - propoziţie subordonată completivă indirectă faţă de P 5, răspunde la întrebarea *la ce*, determină verbul *să cugete*, se subînţelege elementul subordonator *că*; coordonată copulativ cu P 7 prin conjuncţia simplă *şi*; enunţiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

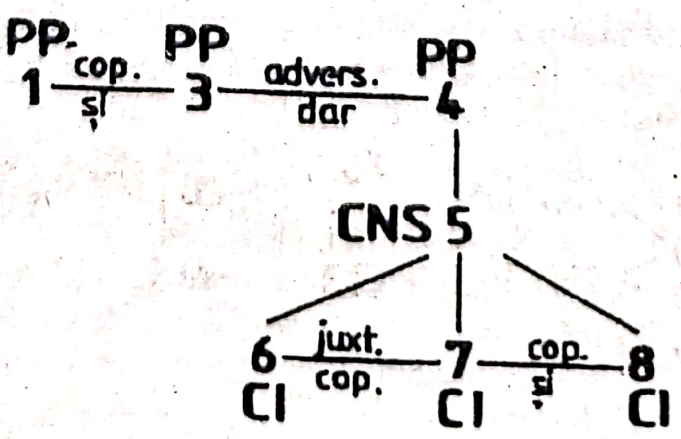

Scanned with OKEN Scanner

2.

a) „Câteodată, dimineaţa,[1a]/ (când) *punea* coşărcile pe cal,[2]/ i *se părea*[1b]/ (că) şi Botar *s-ar gândi* la lucrul acesta[3]/ (şi) (că),[4a]/ (dacă) *n-ar fi orb*,[5]/ *ar privi-o* întrebător.[4b]/“

(I.Agârbiceanu, *Fefeleaga*)

P1 = PP
P2 = CT(1)
P3 = SB(1) } cop. *şi*
P4 = SB(1) }
P5 = CT(4)

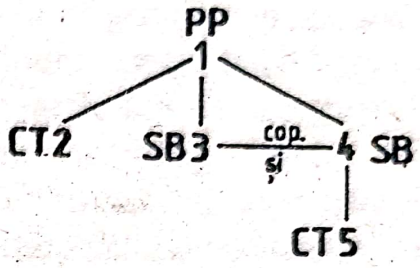

b) „Cea dintâi grijă a băiatului,[1a]/ (când) *s-a ridicat* de la pământ,[2]/ *a fost*[1b]/ *(să) caute*[3]/ *(să)*-şi *adune* după jos foile caietului său, zdrenţuite şi risipite în luptă.[4]/“

(I.Ghica, *Nicu Bălcescu*)

P1 = PP
P2 = CT(1)
P3 = PR(1)
P4 = CD(3)

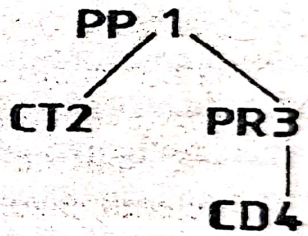

c) „(Şi) din vorbă în vorbă, *află* Niţă[1]/ (că) tata lui Ghiţă,[2a]/ (după ce) *a scăpătat*,[3]/ *a murit*,[2b]/ (că) Ghiţă *a venit* la Bucureşti cu o scrisoare de recomandaţie către ministrul[4]/ la ministerul (căruia) *se ţine* mâne concursul[5]/, (că) ministrul l-*a primit* foarte bine[6]/ (şi) i-*a spus*[7]/ (că) a doua zi, la ceasul fix, *(să) se prezente* la minister,[8]/ (să) *ia parte* negreşit la concurs.[9]/“

(I.L.Caragiale, *Triumful talentului*)

$\sqrt{\text{că}}^{7,8}$
P1 = PP
P2 = CD(1) } cop. juxt.
P3 = CT(2) }
P4 = CD(1) }
P5 = AT(4) } cop. juxt.
P6 = CD(1) }
P7 = CD(1) } cop. *şi*
P8 = CD(7)
P9 = CS(8)

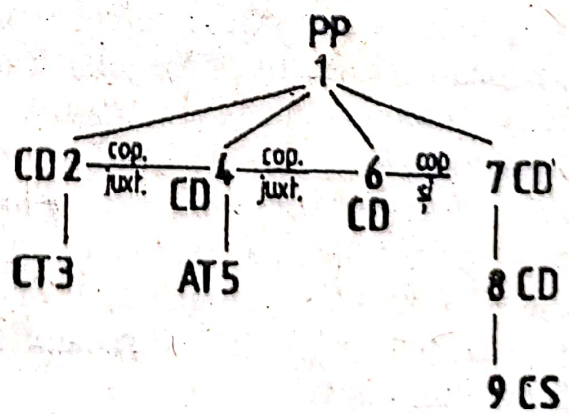

3.a)

punea - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

se părea - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, impersonal, intranzitiv, regulat, conjugarea a II-a, diateza reflexivă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul sungular, formă afirmativă;

s-ar gândi - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă, modul condiţional-optativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

n-ar fi orb - predicat nominal alcătuit din:

n-ar fi - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul condiţional-optativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

orb - nume predicativ exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, genul masculin, numărul singular, cazul N., fără grad de comparaţie;

ar privi - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul condiţional-optativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

3.b)

s-a ridicat - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza reflexivă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, număr singular, formă afirmativă;

a fost - predicat nominal incomplet exprimat prin verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, urmat de o propoziţie subordonată predicativă care ţine locul numelui predicativ;

să caute - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

Scanned with OKEN Scanner

să...adune - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă pronominală, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

3.c)

află - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

a scăpătat - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

a murit - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

a venit - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

se ţine - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza reflexivă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

a primit - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

a spus - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

să se prezente - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza reflexivă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

să ia parte - predicat verbal exprimat prin locuţiune verbală intranzitivă alcătuită din:

Scanned with OKEN Scanner

să ia - verb predicativ, personal, tranzitiv, neregulat, conjugarea I, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă:
parte - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., nearticulat.

4.

a) Câteodată, dimineaţă,[1a]/ (când) *punea* coşărcile pe cal,[2]/ i *se părea*[1b]/...

P1 = PP (Reg.)
P2 = CT(1)

Câteodată dimineaţa, *punând* coşărcile pe cal, i se părea ...
- *punând* - complement circumstanţial de timp; a dispărut elementul subordonator - adverbul relativ *când* - şi a dispărut şi predicatul prin trecerea verbului de la modul indicaitv la modul gerunziu (depredicativizarea verbului).

Câteodată, dimineaţa, *la punerea* coşărcilor pe cal...
- *la punerea* - complement circumstanţial de timp; a dispărut elementul subordonator - adverbul relativ *când* - şi a dispărut şi predicatul prin înlocuirea verbului cu un substantiv din aceeaşi familie lexicală (nominalizarea sau substantivizarea verbului); elementul relaţional de la nivelul frazei (adverbul *când*) a fost înlocuit cu un element relaţional la nivelul propoziţiei (prepoziţia *la*).

b) Cea dintâi grijă a băiatului,[1a]/ (când) *s-a ridicat* de la pământ,[2]/ *a fost*[1b]/...

P1 = PP(Reg.)
P2 = CT(1)

Cea dintâi grijă a băiatului, *ridicându-se* (*la ridicarea*) de la pământ a fost ...
- *ridicându-se* (*la ridicarea*) = complement circumstanţial de timp; au loc aceleaşi modificări ca şi în situaţia de la punctul *a* .

c) ..(că) a doua zi, la ceasul fix *să se prezente* la minister[8]/, *(să) ia parte* negreşit la concurs.[9]/

P8 = CD(Reg)
P9 = CS(8)

Scanned with OKEN Scanner

...că a doua zi, la ceasul fix, să se prezinte la minister, *pentru (spre) a lua parte* negreşit la concurs.

- *pentru (spre) a lua parte* - complement circumstanţial de scop; a dispărut elementul subordonator - conjuncţia subordonatoare *să* - care a fost înlocuită cu un element relaţional la nivelul propoziţiei (prepoziţia *pentru* sau *spre*) şi a dispărut şi predicatul prin trecerea verbului de la modul conjunctiv la modul infinitiv (depredicativizarea verbului).

5.a)

- *Câteodată*[,] *dimineaţa* ... - virgula, semn de punctuaţie, desparte două complemente circumstanţiale de timp, coordonate copulativ prin juxtapunere;
- ... *dimineaţa*[,] *când ... cal*[,] *i se părea* - virgulele izolează o propoziţie subordonată temporală intercalată între termenii regentei.;
- ... *că*[,] *dacă ... orb*[,] *ar privi* .... - virgulele izolează o propoziţie subordonată condiţională intercalată între termenii regentei;

5.b)

- ... *băiatului*[,] *când ... pământ*[,] *a fost* ... - virgulele izolează o propoziţie subordonată circumstanţială de timp intercalată între termenii regentei;
- ... *său*[,] *zdrenţuite* ... - virgula desparte două atribute (unul substantival genitival şi altul adjectival) care au acelaşi termen regent şi între care s-a intercalat un alt atribut adjectival;

5.c)

- ... *vorbă*[,] *află* ... - virgula desparte un complement circumstanţial de mod propriu-zis de verbul determinat, deoarece este aşezat înaintea acestuia şi nu se insistă asupra lui;
- ... *Ghiţă*[,] *după ce a scăpătat*[,] *a murit* ... - virgulele izolează o subordonată temporală intercalată între termenii propoziţiei regente;
- ... *a murit*[,] *că* ... - virgula desparte două propoziţii subordonate completive directe coordonate copulativ prin juxtapunere;
- ... *concursul*[,] *că* ... - virgula desparte două propoziţii subordonate completive directe coordonate copulativ prin juxtapunere între care s-a intercalat şi o propoziţie subordonată atributivă determinativă care are ca regentă pe prima din cele două completive directe coordonate;

Scanned with OKEN Scanner

- ... *zi*[,] *la ceasul* - virgula desparte două complemente circumstanţiale de timp coordonate copulativ prin juxtapunere;
- ... *ceasul*[,] *să se prezente* ... - virgula s-a folosit după un complement circumstanţial de timp aşezat înaintea termenului regent şi asupra căruia nu se insistă;
- ... *minister*[,] *să ia* ... - virgula desparte o propoziţie subordonată finală (de scop) de regenta ei.

6.

a) *a duce* = subiect; *a crea* = nume predicativ; *de protecţie* = atribut substantival prepoziţional;

(Să) **duci** *electricitatea la ţară*[1]/ **înseamnă**[2]/ (să) **creezi** *în jurul milioanelor de oameni o zonă puternică*[3]/ *(ce) îi* **va proteja.**[4]/ [(care) **să-i protejeze**]

P1 = SB(2)
P2 = PP
P3 = PR(2)
R = AT(3)

b) *măturând* = atribut verbal;
Haina-i[1a]/ (care) **mătura** *pământul*[2]/
Şi-o **târăşte**-abia, abia.[1b]/

P1 = PP
P2 = AT (1)

c) *a mânca* - complement direct; *de mâncat* - complement direct
(Şi) **încep**[1]/ (să) **mănânce** *cu toţii la pâne goală...*[2]/(Şi) **mâncară** ei[3]/ (până ce) **gătesc**[4]/ (să) **mănânce** toate cele cinci pâni"[5]/

P1 = PP
P2 = CD (1)
P3 = PP
P4 = CT (3)
P5 = CD (4)

7.

CD: *Iată*[1]/ (ce) *s-a întâmplat.*[2]/
CI: *E vai*[1]/ (de cine) *nu ascultă.*[2]/
Bravo[1]/ (cui) *învaţă*[2]./
CM: *Hai*[1]/ (cum) *vrei* tu,[2]/(dar) *hai* mai repede.[3]/

Scanned with OKEN Scanner

8.

- verb: *A procedat*[1]/ (cum) l-*ai învăţat.*[2]/
- adjectiv: Plopul *este înalt*[1]/ *(cât) este* casa.[2]/
- adverb: *Zboară* lin[1]/ (cum) *bate* vântul.[2]/

9.

- verb: *Se teme*[1]/ (că) *va ploua.*[2]/
- adjectiv: *Este mândru*[1]/ (de ce) *au realizat* copiii lui.[2]/
- adverb: *Rău*[1]/ (de cine) *nu ascultă.*[2]/

10.

SB: *Citeşte*[1]/ (cine) *este pasionat* de lectură.[2]/
CD: *Citeşte*[1]/ (ce) îi *place.*[2]/
CI: *Citeşte*[1]/ (cui) îl *ascultă.*[2]/
CL: *Citeşte*[1]/ (unde) *poate.*[2]/
CT: *Citeşte*[1]/ (când) *are* timp.[2]/
CM: *Citeşte*[1]/ (după cum) *a învăţat.*[2]/
CZ: *Citeşte*[1]/ (din cauză că) îi *place.*[2]/
CS: *Citeşte*[1]/ (ca *să*) *ştie* cât mai mult.[2]/
CŢ: *Citeşte*[1]/ (dacă) *are* timp.[2]/
CV: *Citeşte,*[1]/ (deşi) *e foarte ocupat.*[2]/
CNS: *Citeşte*[1]/ (încât) îl *dor* ochii.[2]/

11.

SB: *Se zice*[1]/ (că) *e bolnav.*[2]/
PR: Părerea mea *este*[1]/ (că) *e bolnav.*[2]/
AT: Îl *preocupă* gândul[1]/ (că) *e bolnav.*[2]/
CD: *Nu ştia*[1]/ (că) *e bolnav.*[2]/
CI: *Se gândea*[1]/ (că) *e bolnav.*[2]/
CZ: *Nu vine* la şcoală[1]/ (că) *e bolnav.*[2]/
CV: Bolnavul[1a]/ (că) *e bolnav*[2],/ şi tot *speră.*[1b]/
CNS: *A alergat* aşa de mult,[1]/ (că) *e bolnav.*[2]/

Scanned with OKEN Scanner

SUBSTANTIVUL

A. *DEFINIŢIE*

Este partea de vorbire flexibilă care se declină şi *denumeşte obiecte*:

- *fiinţe*: *băiat, fată, copil, căţel* etc.;
- *lucruri*: *masă, casă, pat, scaun* etc.;
- *fenomene*: *ploaie, vânt, brumă* etc.;
- *stări*: *bucurie, tristeţe, veselie* etc.;
- *însuşiri*: *bunătate, frumuseţe* etc.;
- *acţiuni*: *muncă, jurământ, defilare* etc.;
- *relaţii*: *prietenie, duşmănie, colaborare* etc.

Substantivele *se recunosc* prin:

a) numărare;

b) prin posibilitatea adăugării unui adjectiv propriu-zis sau a unui adjectiv pronominal demonstrativ.

B. *CLASIFICARE*

I. **După înţeles:**

1. *comune* (denumesc obiecte de acelaşi fel): *om, oraş, munte, căţel* etc.

2. *proprii* (denumesc anumite obiecte pentru a le deosebi de altele de acelaşi fel): *Mihai, Bucureşti, Carpaţi, Grivei* etc.

II. **După alcătuire (structură):**

1. *simple*: *casă, câine, Bucureşti, Suceava* etc.

2. *comune*: *câine-lup, untdelemn, Cluj-Napoca, Delta Dunării* etc.

Sunt substantive proprii:

a) numele proprii de persoane, pseudonimele şi poreclele: *Ştefan cel Mare, Grigore Vasiliu-Birlic* etc.;

b) numele personajelor literare: *Cenuşăreasa, Păcală, Făt-Frumos* etc.;

c) numele mitologice şi religioase: *Alah, Dumnezeu, Zeus, Cel-de-Sus* etc.

d) numele date animalelor: *Azor, Joiana, Murgu* etc.;

e) numele aştrilor şi constelaţiilor: *Marte, Calea-Robilor* etc.;

Scanned with OKEN Scanner

f) titlurile oficiale şi onorifice, numele ordinelor şi ale medaliilor: *Ordinul „Mihai Viteazul"*, *Virtutea Militară* etc.;

g) denumirile evenimentelor: *Unirea Principatelor*, *Renaşterea*, *Revoluţia din Decembrie* etc.;

h) denumirile organelor şi organizaţiilor de stat, politice, naţionale şi internaţionale: *Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului*, *Guvernul României* etc.;

i) denumirile întreprinderilor şi instituţiilor: *Facultatea de Filologie*, *Şcoala Generală Nr.5 Caracal* etc.;

j) denumirile geografice şi cele teritorial administrative: *Olt*, *Caracal*, *Amărăşti de Jos* etc.;

k) denumirile sărbătorilor calendaristice, religioase, naţionale şi internaţionale: *Anul Nou*, *1 Decembrie*, *Ziua Internaţională a Copilului* etc.;

l) denumirile documentelor de importanţă naţională şi internaţională: *Regulamentul organic*, *Decretul păcii* etc.;

m) titlurile publicaţiilor, ale operelor literare, ştinţifice şi artistice: *Tineretul liber*, *Amintiri din copilărie* etc.;

n) denumirile edificiilor şi ale monumentelor: *Arcul de triumf*, *Monumentul aviatorilor* etc.;

o) numele mărcilor de produse industriale: *Artic* (frigider), *Spuma mării* (săpun);

p) numelor raselor, ale speciilor şi ale varietăţilor de animale sau plante: *Bazna*, *Marele alb* etc.

III. *Sunt substantive comune*:

a) numele zilelor săptămânii şi ale lunilor anului (dacă nu intră în denumirea unor sărbători): *luni*, *marţi*, *ianuarie* etc.;

b) numele obiectelor de învăţământ: *aritmetică*, *geografie*, *limba română* etc.;

c) numele de popoare: *român*, *francez*, *american* etc.;

d) numele punctelor cardinale (dacă nu sunt folosite ca/în toponime sau abreviate): *nord*, *sud*, *est* etc.;

e) denumirile funcţiilor de stat politice sau militare (dacă nu intră în alcătuirea unor nume proprii compuse ca ultim element sau nu apar în acte oficiale - cerere, memoriu): *vodă*, *voievod*, *deputat*, *ministru*, *colonel*, *director* etc.;

f) denumirile epocilor geologice şi istorice care nu au semnificaţia unor evenimente: *antichitatea*, *evul mediu*, *mezozoicul* etc.;

Scanned with OKEN Scanner

g) termenii generici pentru o instituţie, o întreprindere: *institut*, *facultate*, *şcoală generală* etc.;

h) denumirile serviciilor, secţiilor, sectoarelor: *secretariat*, *catedra de limbă română* etc.;

i) substantivele provenite din nume proprii care denumesc tipuri omeneşti, fiinţe mitice, obiectele după originea lor, obiecte sau unităţi de măsură după numele inventatorului lor: *donjuan*, *iele*, *havană*, *ohm* etc.;

j) numele raselor, speciilor, varietăţilor etc. de animale sau plante exprimate prin adjective sau substantive: *creţesc*, *tămâioasă*, *astrahan*, *buldog* etc.;

k) termenii generici care nu fac parte din numele geografice şi teritorial administrative: *fluviul Dunărea*, *judeţul Romanaţi* etc.

C. *CATEGORII GRAMATICALE*

Substantivul are *următoarele categorii gramaticale*:

I. gen;
II. număr;
III. caz;

I. Substantivul, în limba română, are **trei genuri**, care se recunosc, în general, prin numărare (după înţeles):

1. *masculin*: (un) *elev* - (doi) *elevi*;
2. *feminin*: (o) *elevă* - (două) *eleve*;
3. *neutru*: (un) *creion* - (două) *creioane*;

- În situaţia în care substantivul nu se poate număra, genul se poate stabili după terminaţie (formă) şi/sau după articolul hotărât.

- De asemenea, câteva categorii de astfel de substantive aparţin unui gen sau altuia:

a) *genului masculin*:
- unele nume de munţi şi localităţi: *Negoiul*, *Carpaţi*, *Galaţi* etc.;
- numele literelor alfabetului;
- numele lunilor anului;
- numele notelor muzicale;
- numele celor mai multe cifre;

b) *genului feminin*:
- numele zilelor săptămânii,
- numele de ţări, continente şi insule: *Franţa*, *Africa*, *Sicilia* etc.;

Scanned with OKEN Scanner

- majoritatea numelor care exprimă o atitudine, o stare psihică: *cutezanţă*, *spaimă*, *teamă*, *voinţă* etc.;

- numele de acţiuni provenite adesea din infinitive lungi: *ducere*, *încredere*, *fugă*, *joacă* etc.

c) *genului neutru*:

- substantivele care denumesc simţurile: *auz*, *văz* etc.;

- numele de acţiuni provenite din participiu: *cules*, *fumat* etc.;

- numele unor materii şi ale unor însuşiri: *lapte*, *sânge*, *aur*, *argint*, *curaj* etc.;

- numele de sporturi şi jocuri: *fotbal*, *box*, *baschet* etc.

- numele unor vânturi: *austru*, *alizee* (pl) etc.;

- câteva nume de animale: *macrou*, *tist*;

- Ţinând cont de corespondenţa dintre genul gramatical şi cel natural (sex) *substantivele se împart în*:

a) *heteronime* (perechi de cuvinte cu rădăcini diferite): *mamă-tată*; *băiat-fată* etc.;

b) *mobile* (cuvinte cu aceeaşi rădăcină formate unul de la altul prin adăugarea sau suprimarea unui sufix - prin moţiune: *pui-puică*, *gâscă-gâscan*, *raţă-răţoi* etc.;

c) *epicene* (prin aceeaşi formă desemnează ambele sexe): *pelican*, *ţânţar*, *potârniche* etc.;

d) substantive care funcţionează după împrejurări, atât ca masculine, cât şi ca feminine: *gură-cască*, *papă-lapte*, *mutulică* etc.;

e) substantive cu contradiţie evidenţă între gen şi sex: *beizadea*, *ordonanţă*, *băboi* etc.

II. **Numărul** este forma pe care o iau substantivele pentru a denumi unul sau mai multe obiecte:

1. *numărul singular* (denumeşte un singur obiect): *băiat*, *fată*, *scaun* etc.;

2. *numărul plural* (denumeşte două sau mai multe obiecte): *băieţi*, *fete*, *scaune* etc.

În privinţa numărului se deosebesc *mai multe categorii de substantive*:

Scanned with OKEN Scanner

a) *defective de număr*:

- cu formă numai de singular (defective de plural): *miere*, *aur*, *sânge*, *unt*, *cinste*, *Dunăre*, *Mureș* etc.

- cu formă numai de plural (defective de singular): *câlți*, *icre*, *aplauze*, *zori*, *Anzi*, *Canare* etc.;

b) *colective* (cu formă de singular și înțeles de plural): *țărănime*, *brădet*, *porumbiște*, *stol*, *cireadă* etc.;

c) *cu forme multiple*:

- *de singular*:

■ cu același înțeles și cu una dintre forme admisă ca literară: *berbec-berbece* (*berbec*): *ciucure-ciucur* (*ciucure*); *sanda--sandală* (*sandală*) etc.

■ cu același înțeles și cu ambele forme admise ca literare: *zi - ziuă* (în construcții); *miercuri - miercure* (cu adjectiv postpus);

■ cu înțeles diferit și ambele forme admise ca literare *bolero* ("dans") - *bolerou* ("ilic")

- *de plural*:

■ cu același înțeles și numai una dintre forme admisă ca literară: *coli - coale* (coli); *cârje - cârji* (cârje) etc.

■ cu același înțeles și ambele forme admise ca literare: *trebi - treburi*; *tuneluri - tunele* etc.;

■ cu sensuri diferite și toate formele admise ca literare: *rapoarte - raporturi*, *ghiveci - ghiveciuri*, *coarne - cornuri - corni*.

d) *invariabile* (aceeași desinență atât la singular cât și la plural): (un) *pui* -(doi) *pui*, (un) *arici* -(doi) *arici* etc.

III. **Cazurile** sunt formele pe care le iau substantivele pentru a îndeplini o funcție sintactică în propoziție.

Cazurile se află, în general, cu ajutorul întrebărilor, numai atunci când acestea sunt specifice unuia dintre ele. În celelalte situații, întrebările ajută doar la aflarea funcției sintactice, iar cazurile se recunosc după forma substantivului, după natura termenului regent cu care intră în relație și după prepozițiile sau locuțiunile prepoziționale cu care se construiesc (vezi fișa recapitulativă „Prepoziția").

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Cazul NOMINATIV

Funcţia sintactică	Note definitorii
Subiect	**Întrebările funcţiei sintactice:** cine? ce? (=cine?)
	Întrebările specifice cazului: cine?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Nu are prepoziţii.
	Exemple: *Elevul* citeşte. Se aud *zgomote*.
	Observaţii: Funcţie specifică

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Nume predicativ	**Întrebările funcției sintactice:** cine este? ce este?
	Întrebările specifice cazului: cine este? ce este?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Nu are prepoziții. Intră în relație cu un verb copulativ care apare și în întrebare.
	Exemple: Acesta este *Ionescu*. El este *elev*.
	Observații: Verbul din întrebare își schimbă forma sau poate fi înlocuit cu alt verb copulativ.
Atribut apozițional	**Întrebările funcției sintactice:** care?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Nu are prepoziții. Aduce o explicație, face o precizare. Acordul în caz cu partea de vorbire determinată nu este obligatoriu.
	Exemple: N. N. Elevul *Popescu* învață. (acordat) Ac. N. Pe elevul *Popescu* l-am văzut în librărie. (neacordat)

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Cazul ACUZATIV

Funcţia sintactică	Note definitorii
Nume predicativ	**Întrebările funcţiei sintactice:** pentru cine este (sunt)? din ce este (sunt)? de ce este (sunt)? de la cine este (sunt)? cum este (sunt)?
	Întrebările specifice cazului: pentru cine este (sunt)? din ce este (sunt)? de ce este (sunt)? de la cine este (sunt)?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Intră în relaţie cu un verb copulativ. Este însoţit întodeauna de prepoziţii specifice acestui caz: *pentru*, *din*, *de*, *de la*. Poate fi însoţit şi de adverbul comparativ cu rol de prepoziţie *ca*.
	Exemple: Florile sunt *pentru mama*. Scaunele sunt *din lemn*. Filmele sunt *de desene* animate. Caietul este *de la Maria*. Cerul este *ca oglinda*.
	Observaţii: Verbul copulativ din întrebare îşi poate schimba forma: *pentru cine erau*? etc. sau poate fi înlocuit cu alt verb copulativ.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Atribut prepoziţional	**Întrebările funcţiei sintactice:** care? ce fel de?
	Caracteristicile subatantivului în cazul respectiv: Este întotdeauna însoţit de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale specifice acestui caz: *de, despre, cu, de la, faţă de* etc.
	Exemple: Cartea *de română* este pe bancă. Atitudinea *faţă de colegul* său m-a intrigat.
Atribut fără prepoziţie	**Întrebările funcţiei sintactice:** care? ce fel de?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Determină un substantiv nume de acţiune.
	Exemple: Satisfacerea *un timp* a doleanţelor exprimate era necesară.
Atribut apoziţional	**Întrebările funcţiei sintactice:** care?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este întotdeauna acordat în caz cu partea de vorbire determinată. Aduce o explicaţie, face o precizare. Are prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale.
	Exemple: Ac. Ac. Cu Ion, *cu colegul* meu, m-am întâlnit în parc.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Complement direct	**Întrebările funcției sintactice:** pe cine? ce?
	Întrebările specifice cazului: pe cine?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Nu este însoțit de prepoziție când răspunde la întrebarea *ce*? Când răspunde la întrebarea *pe cine*? este însoțit de prepoziția *pe*. Intră în relație cu verb (locuțiune verbală) tranzitiv(ă) sau cu o interjecție.
	Exemple: Învață *lecția*. L-am văzut *pe Marin*. N-a băgat de seamă *fenomenul*. Haț! *pe ied* de gât.
	Observații: Funcție specifică
Complement indirect	**Întrebările funcției sintactice:** despre cine? despre ce? la cine? la ce? de la cine (ce)? pentru cine? pentru ce? cu cine? de cine (ce)? etc.
	Întrebările specifice cazului: despre cine? despre ce? la cine? la ce? de la cine (ce)? pentru ce? cu cine? cu ce? de cine (ce)? etc.
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este însoțit de prepoziții și locuțiuni prepoziționale specifice cazului respectiv: *despre*, *la*, *pentru*, *cu*, *de*, *de la*, *față de* etc.
	Exemple: Vorbea *despre lecții*. Se gândea *la concurs*. Are o atitudine trufașă *față de colegi*.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Complement de agent	**Întrebările funcției sintactice:** de cine? de către cine? de ce?
	Întrebările specifice cazului: de cine? de către cine?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Determină un verb la diateza pasivă, un participiu, un supin sau un verb reflexiv cu înțeles pasiv. Este însoțit de prepozițiile *de, de către.* Mai poate determina și un adjectiv neologic derivat cu sufixul *-abil.*
	Exemple: A fost anunțat *de un coleg.* Elevul chemat *de diriginte* a venit imediat. S-au întins grabnic scări *de către pompieri.* Poezia este de memorat *de către* toți *elevii.* Prețurile actuale sunt inabordabile *de către pensionari.*
	Observații: Funcție sintactică specifică.
Complement circumstanțial de loc	**Întrebările funcției sintactice:** unde? de unde? până unde? încotro?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este însoțit de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale: *de la, la, lângă, de lângă, de pe lângă, către, dincolo de, aproape de* etc.
	Exemple: El merge *la școală.* Stă *dincolo de școala* noastră.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Complement circumstanțial de timp	**Întrebările funcției sintactice:** când? de când? până când? cât timp?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Poate fi folosit fără prepoziții sau cu prepoziții (locuțiuni prepoziționale) specifice acestui caz: *în, la, peste, până, după, înainte de, în timp de, o dată cu* etc.
	Exemple: A stat acolo *săptămâni* întregi. Vine acasă *în septembrie.* A pornit la drum *în timp de noapte.*
Complement circumstanțial de mod	**Întrebările funcției sintactice:** cum? în ce fel? în ce mod? în ce chip? cât? cât de?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Poate fi folosit fără prepoziții când are o pronunțată valoare adverbială. Este însoțit de prepoziții și locuțiuni prepoziționale specifice acestui caz sau de adverbe comparative cu valoare de prepoziție: *cu, fără, după, fără de, ca (și), cât (și), decât, în chip de* etc.
	Exemple: Stătea culcat *covrig.* El a răspuns *fără teamă.* Este înalt *cât casa.*

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Complement circumstanțial de cauză	**Întrebările funcției sintactice:** din ce cauză? din ce pricină?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este însoțit de prepoziții și locuțiuni prepoziționale: *de, din, dintru, pentru, din cauză de.*
	Exemple: Nu mai putea *de sete*. Era mâhnit *pentru pierderea* suferită. Era protejat *din cauză de boală.*
Complement circumstanțial de scop	**Întrebările funcției sintactice:** cu ce scop? în ce scop?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este însoțit de prepoziții: *după, în, la, pentru, spre* și locuțiunea prepozițională *în scop de.*
	Exemple: A plecat *după cumpărături.* Se pregătește *pentru concurs.*

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Cazul DATIV

Funcţia sintactică	Note definitorii
Nume predicativ	Întrebările funcţiei sintactice: cum este (sunt)?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este însoţit de prepoziţii specifice acestui caz: *asemenea, aidoma, conform* etc. Intră în relaţie cu un verb copulativ.
	Exemple: Ea este *asemenea unei flori*. Lucrarea este *conform planului* aprobat de conducător.
	Observaţii: Verbul copulativ din întrebare îşi poate schimba forma.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Atribut prepoziţioanal	**Întrebările funcţiei sintactice:** care? ce fel de?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este însoţit de prepoziţii specifice acestui caz: *datorită, asemenea, aidoma* etc.
	Exemple: Întârzierea *datorită accidentului* produs n-a fost luată în calcul. Am văzut o libelulă *asemenea unei bijuterii*.
Atribut fără prepoziţie	**Întrebările funcţiei sintactice:** cui?
	Întrebările specifice cazului: cui?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Are această funcţie sintactică atunci când: - determină substantive nearticulate, nume de persoane, care indică grade de rudenie sau atribuţii sociale; - determină un nume de acţiune articulat enclitic şi căruia îi urmează un atribut nearticulat.
	Exemple: El este nepot *mamei* mele. Este necesară acordarea de ajutor *săracilor*.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Atribut apoziţional	**Întrebările funcţiei sintactice:** care?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Partea de vorbire determinată stă tot în cazul dativ. Aduce o explicaţie, face o precizare.
	Exemple: I-am dat colegului meu, *lui Mihai*, o carte.
Complement indirect	**Întrebările funcţiei sintactice:** cui?
	Întrebările specifice cazului: cui?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Determină un verb, un adjectiv, o interjecţie, un adverb, dar şi un substantiv cu elipsa unui verb. Nu este însoţit de prepoziţii.
	Exemple: I-am dat *profesorului* caietul. A produs o greşeală inerentă *tinereţii*. Bravo *câştigătorilor*! Învaţă asemănător *colegilor lui*. Cinste *campionilor*!

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Complement circumstanțial de loc	**Întrebările funcției sintactice:** unde?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Nu este însoțit de prepoziții. Substantivul apare în expresii, iar cazul se numește *dativ locativ*.
	Exemple: S-a oprit *locului*. S-a așternut *drumului*.
Complement circumstanțial de mod	**Întrebările funcției sintactice:** cum? în ce fel? în ce mod? în ce chip?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este însoțit de prepoziții specifice acestui caz: *asemenea, aidoma, potrivit* etc. sau fără prepoziții când determină adjectivele (adverbele) *inferior, superior, posterior, anterior, ulterior*.
	Exemple: Se cățăra *asemenea unei maimuțe*. A procedat *potrivit înțelegerii* avute. Este inferior *produselor* din import.

Scanned with OKEN Scanner

Complement circumstanțial de cauză	**Întrebările funcției sintactice:** din ce cauză? din ce pricină?
	Caracteristicile substantvului în cazul respectiv: Este însoțit de prepoziția *datorită* cu sensul de *din cauza.* Când prepoziția *datorită* are sensul de *cu ajutorul*, substantivul are altă funcție sintactică (complement circumstanțial instrumental): A luat examenul *datorită muncii* neîntrerupte.
	Exemple: Mașina a derapat *datorită poleiului*.

Cazul GENITIV

Funcția sintactică	Note definitorii
Nume predicativ	**Întrebările funcției sintactice:** al (a, ai, ale) cui este (sunt)? împotriva (contra) cui este (sunt)?
	Întrebările specifice cazului: al (a, ai, ale) cui? este (sunt)? împotriva (contra) cui este (sunt)?
	Caracteristicile substantvului în cazul respectiv: Intră în relație cu un verb copulativ. Este însoțit de articol posesiv (genitival) sau de prepoziții specifice acestui caz: *împotriva*, *contra*.
	Exemple: Cartea este *a profesorului*. Ei au fost *contra măsurilor* adoptate.
	Observații: Verbul copulativ *a fi* din întrebare își poate schimba forma.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Atribut genitival	**Întrebările funcţiei sintactice:** al (a, ai, ale) cui?
	Întrebările specifice cazului: al (a, ai, ale) cui?
	Caracteristicile substantvului în cazul respectiv: Poate fi însoţit sau nu de articol posesiv (genitival). Nu este însoţit de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale.
	Exemple: Meritul *colegei* noastre este de necontestat. N-am contestat acest merit *al colegei* noastre.
	Observaţii: Funcţie sintactică specifică
Atribut prepoziţional	**Întrebările funcţiei sintactice:** care? ce fel de?
	Caracteristicile substantvului în cazul respectiv: Este însoţit de prepoziţii (locuţiuni prepoziţionale) specifice acestui caz: *împotriva, contra, înaintea, în faţa* etc.
	Exemple: Lupta *împotriva răufăcătorilor* continuă. Este interzisă staţionarea *în faţa* acestei *clădiri*.
Atribut apoziţional	**Întrebările funcţiei sintactice:** care?
	Caracteristicile substantvului în cazul respectiv: Aduce o explicaţie, face o precizare. Partea de vorbire determinată este tot în G. Este însoţit de articol posesiv (genitival) sau de prepoziţii (locuţiuni prepoziţionale) specifice acestui caz.
	Exemple: Meritul colegei mele, *al Mariei*, este de necontestat. Măsurile împotriva lor, *împotriva colegilor*, sunt nedrepte.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Complement indirect	**Întrebările funcției sintactice:** împotriva cui? contra cui? asupra cui?
	Întrebările specifice cazului: împotriva cui? contra cui?
	Caracteristicile substantvului în cazul respectiv: Este însoțit de prepozițiile *împotriva, contra, asupra.*
	Exemple: S-au ridicat *împotriva răufăcătorilor.*
Complement circumstanțial de loc	**Întrebările funcției sintactice:** unde? de unde? până unde? încotro?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este însoțit de prepoziții și locuțiuni prepoziționale specifice acestui caz: *(pe) deasupra, înaintea, înapoia, de-a curmezișul, din josul, în dosul, în fața* etc.
	Exemple: S-a oprit *înaintea școlii.* Stătea *în fața librăriei.*
Complement circumstanțial de timp	**Întrebările funcției sintactice:** când?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este însoțit de prepoziții și locuțiuni prepoziționale specifice acestui caz: *înaintea, în cursul, în vremea, la mijlocul, pe timpul, în toiul, pe vremea* etc.
	Exemple: A ajuns acolo *înaintea colegilor.* A plecat acasă *în timpul nopții.*

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Complement circumstanțial de mod	**Întrebările funcției sintactice:** cum? în ce fel? în ce mod? în ce chip?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este însoțit de prepozițiile *împotriva*, *contra* sau de locuțiunile prepoziționale *în baza*, *în lumina*, *în temeiul*, *pe măsura* etc.
	Exemple: Înoată *împotriva curentului*. Mergea *contra vântului*. A acționat *în baza legii*.
Complement circumstanțial de cauză	**Întrebările funcției sintactice:** din ce cauză? din ce pricină?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este însoțit de locuțiunile prepoziționale *din cauza*, *din pricina*.
	Exemple: A lipsit *din cauza bolii*.
Complement circumstanțial de scop	**Întrebările funcției sintactice:** cu ce scop? în ce scop?
	Caracteristicile substantvului în cazul respectiv: Este însoțit de locuțiunile prepoziționale *în vederea*, *în scopul*.
	Exemple: Studiază *în vederea examenului*.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Complement circumstanțial de mod	**Întrebările funcției sintactice:** cum? în ce fel? în ce mod? în ce chip?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este însoțit de prepozițiile *împotriva*, *contra* sau de locuțiunile prepoziționale *în baza*, *în lumina*, *în temeiul*, *pe măsura* etc.
	Exemple: Înoată *împotriva curentului*. Mergea *contra vântului*. A acționat *în baza legii*.
Complement circumstanțial de cauză	**Întrebările funcției sintactice:** din ce cauză? din ce pricină?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Este însoțit de locuțiunile prepoziționale *din cauza*, *din pricina*.
	Exemple: A lipsit *din cauza bolii*.
Complement circumstanțial de scop	**Întrebările funcției sintactice:** cu ce scop? în ce scop?
	Caracteristicile substantvului în cazul respectiv: Este însoțit de locuțiunile prepoziționale *în vederea*, *în scopul*.
	Exemple: Studiază *în vederea examenului*.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Cazul VOCATIV

Funcţia sintactică	Note definitorii
Nu are, în general, funcţie sintactică.	**Întrebările funcţiei sintactice:** Nu are întrebări.
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Exprimă o chemare, o strigare. Uneori, este identic ca formă cu N.
	Exemple: *Elevule*, fii silitor! *Maria*, mergi la şcoală?
Atribut apoziţional	**Întrebările funcţiei sintactice:** care?
	Caracteristicile substantivului în cazul respectiv: Aduce o explicaţie, face o precizare. Determină, de obicei, o parte de vorbire tot în cazul V.
	Exemple: Ioane, *vecine*, vino până la mine!
	Observaţii: Poate fi neacordat în caz pe lângă orice parte de propoziţie exprimată printr-un pronume sau adjectiv pronominal de persoana a II-a sau pe lângă un subiect inclus de aceeaşi persoană. (Avram, *Gramatica*, p. 42)
Poate avea valoarea unei *propoziţii neanalizabile*	**Exemple:** - Ioane!/[1] - Da[2]/.

Observaţie: În privinţa formelor, substantivele în cazul V, pot avea: (1) formă diferită de celelalte cazuri construită prin desinenţe (*băiete*, *Ioane*, *soro*) sau prin articole (*Radule*, *bunicule*), (2) formă identică cu a N. (*frate*, *Maria*) sau cu a G.D. plural (*copiilor*). Deosebirea de caz, în aceste situaţii, se realizează prin intonaţie şi punctuaţie.

Scanned with OKEN Scanner

D. *FUNCȚIILE SINTACTICE*

După cum s-a văzut din tabelul cazurilor, substantivul poate avea următoarele **funcții sintactice**:

1. *subiect*:
   - N. *Mihai* este colegul meu.
2. *nume predicativ*:
   - N. El este *inginer*.
   - Ac. Florile sunt *pentru Maria*.
   - G. Meritele sunt *ale colegului* meu.
   - Noi am fost *împotriva pedepsei* pronunțate.
   - D. Copilul ei este *asemenea unui bibelou*.
3. *atribut*:

a) *genitival*:
   - G. Lanurile *câmpiei* râd în lumina soarelui.

b) *prepozițional*:
   - Ac. A cumpărat o culegere *de matematică*.
   - G. Admiră statuia *din fața primăriei*.
   - D. Am văzut o libelulă *asemenea unei bijuterii*.

c) *apozițional*:
   - N. M-am întâlnit cu unchiul *Mihai*.
   - Ac. Pe unul dintre concurenți, *pe Mihai*, l-a premiat.
   - G. Meritele unuia dintre colegii mei, *ale lui Mihai*, au fost recunoscute de toți.
   - D. I-am promis unuia dintre băieți, *lui Ion*, o minge.
   - V. Ioane, *vecine*, vino pe la mine!

d) *fără prepoziție*:
   - Ac. Era necesară satisfacerea *un timp* a doleanțelor lor.
   - D. El este nepot de soră *mamei* mele.
   - Este necesară acordarea de ajutor *sinistraților*.

4. *complement direct*:
   - Ac. El a cumpărat multe *cărți*.
   - Ei îi respectă *pe profesori*.
5. *complement indirect*:
   - Ac. Are grijă *de fratele* lui mai mic.
   - D. Acestui *sportiv* i se cuvenea victoria.
   - G. S-au revoltat *împotriva nedreptăților*.

Scanned with OKEN Scanner

6. *complement de agent*:

➠ Ac. A fost chemat în casă *de mama*.

7. *complemente circumstanțiale*:

a) *de loc*:

➠ Ac. Copiii se îndreaptă *spre școală*.

G. I-am așteptat *în fața magazinului*.

D. Cum s-a făcut ziuă, s-au așternut *drumului*.

b) *de timp*:

➠ Ac. *În primăvara* asta, a plouat mult.

G. A ajuns la școală *înaintea colegilor*.

c) *de mod*:

➠ Ac. Copiii merg *în grupuri* spre stadion.

G. E greu de înotat *împotriva curentului*.

D. Au procedat *conform înțelegerii* avute.

e) *de cauză*:

➠ Ac. A spart vaza *din greșeală*.

G. *Din cauza oboselii* îl doare capul.

D. *Datorită neatenției*, a avut un accident.

f) *de scop*:

➠ Ac. A plecat în oraș *după cumpărături*.

G. *În scopul realizării* obiectivului, au luat toate măsurile necesare.

E. *PUNCTUAȚIA*

În privința punctuației substantivului, trebuie reținute regulile referitoare la cazul vocativ și cele referitoare la funcția lui sintactică de atribut apozițional.

I. *Punctuația substantivului în cazul V.*

1. După un substantiv în cazul V. se folosește virgula sau semnul exclamării, în funcție de intensitatea strigării (chemării, adresării):

➠ *Ioane*[,] unde ai fost?

"*Ionel*[!] *Ionel*[!] *Ionel*[!!!] Du-te dincolo[,] *mamă*..."

(I. L. Caragiale, *Vizită* ...)

Scanned with OKEN Scanner

2. Virgula se foloseşte în funcţie de locul pe care substantivul îl ocupă în enunţ:

a) după substantiv, când acesta este aşezat la începutul propoziţiei:

➠ - *Copile*(,) ce faci acolo?

b) înainte şi după substantiv, când substantivul se află în interiorul propoziţiei:

➠ - Ce faci[,] *copile*[,] acolo?

c) înaintea substantivului, când acesta este aşezat la sfârşitul propoziţiei:

➠ - Ce faci acolo[,] *copile*?

3. Într-o succesiune de substantive în cazul vocativ, acestea se despart prin virgulă, indiferent dacă al doilea are sau nu funcţie sintactică de apoziţie:

➠ - *Ioane*[,] *Marine*[,] veniţi repede!

- *Ioane*[,] *băiete*[,] naiv eşti!

4. Când pentru adresare se folosesc:

a) două substantive în cazul vocativ dintre care al doilea are formă de N. şi este un nume propriu sau un titlu:

b) o interjectie urmată de substantiv în V.;

c) un substantiv în V. şi un adjectiv acordat cu el, virgula se pune înainte sau/şi după întregul grup:

➠ - *Domnule profesor*[,] când dăm teză?

- *Domnişoară Maria*[,] vă rog să mă scuzaţi!

- *Măi copile*[,] ce faci acolo?

- Ce faci[,] *măi copile*[,] acolo?

- Ce faci acolo[,] *măi copile*?

"*Dulce România*[,] asta ţi-o doresc!"

(*M. Eminescu*)

II. *Punctuaţia substantivului cu funcţie sintactică de apoziţie*

Substantivele cu funcţie sintactică de apoziţie se desparte prin virgulă în următoarele situaţii:

1. când constituie o apoziţie dezvoltată:

➠ Noi[,] *elevii clasei a VIII-a*[,] am organizat o excursie.

2. când sunt apoziţii simple care determină un pronume personal sau un nume propriu:

➠ El[,] *Ionescu*[,] este colegul meu.

Mihai[,] *vecinul*[,] este inginer agronom.

Scanned with OKEN Scanner

3. când sunt în alt caz decât N.:

➠ Am felicitat-o pe colega mea[,] *pe Maria*[,] pentru rezultatele obținute.
Cărțile băiatului meu[,] *ale lui Ion*[,] sunt mai îngrijite decât ale tale.
I-am dat unuia dintre vecini[,] *lui George*[,] aparatul de sudură.
Ai și tu[,] *Ioane*[,] o scrisoare.

F. LOCUȚIUNILE SUBSTANTIVALE

- Sunt grupuri de cuvinte care prezintă o unitate de sens cu valoarea unui substantiv.

- Locuțiunile substantivale provin, în majoritatea cazurilor, din locuțiuni verbale prin nominalizarea verbului acestora:
aducere aminte - din *a aduce aminte;*
băgare de seamă și *băgător de seamă* - din *a băga de seamă;*
părere de rău - din *a-(i) părea rău;*
părere de bine - din *a-(i) părea bine* etc.

- Ele pot proveni și din locuțiuni pronominale: *un nu știu ce* - din *nu știu ce.*

- Prima parte a locuțiunilor substantivale din prima categorie asigură flexiunea grupului, în funcție de caz și marchează rolul sintactic:

➠ „M-or troieni cu drag
Aduceri aminte.“ (f., pl., N., subiect)
A greșit din cauza *nebăgării se seamă.* (f., sg., G., complement circumstanțial de cauză).

- Locuțiunile substantivale pot avea aceleași funcții sintactice ca și substantivele.

G. ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

I. Scrierea cu majusculă (cu literă mare)

1. Substantivele proprii se scriu cu majusculă indiferent de locul pe care îl ocupă în enunț (în propoziție sau în frază).

2. Substantivele comune se scriu cu majusculă numai la începutul propoziție sau al frazei.

3. Următoarele categorii de substantive comune se scriu cu majusculă în anumite situații:

a) substantivele care denumesc lunile anului, când intră în alcătuirea denumirilor unor evenimente sau sărbători: *1 Decembrie, 24 Ianuarie* etc.

Scanned with OKEN Scanner

b) substantivele care denumesc punctele cardinale, când sunt folosite ca toponime, când intră în alcătuirea unui toponim compus sau când se scriu abreviat: *„Tu te lauzi că* **Apusul** *înainte ți s-a pus"* (M.Eminescu), *Devcea-Nord, N, S, E, V.*

c) substantivele care denumesc funcții de stat ca *vodă, voievod, împărat* când intră în alcătuirea unor nume proprii compuse, ca ultim element: *Vlaicu-Vodă, Mihai-Voievod Viteazul, Roșu-Împărat* (dar *împăratul Roșu*).

d) substantivele care denumesc termeni geografici și teritorial-administrativi generici, când intră în alcătuirea unor substantive proprii compuse: *Broșteni-Deal, Poiana Brașov* etc.

e) substantivele care denumesc elementele chimice, când se scriu abreviat: *Cu* (cupru), *Na* (natriu).

4. Substantivele proprii compuse prevăzute la B.II de la *a* până la *k* se scriu cu inițială majusculă la toți termenii componenți, cu excepția cuvintelor de legătură; când cuvintele de legătură se află pe primul loc se scriu și ele cu literă mare: *Ștefan cel Mare, Revoluția din Decembrie; La Om* (vârf), *Între Gârle* (stradă) etc.

5. Substantivele proprii compuse prevăzute la B.II de la *l* până la *p* se scriu cu inițială majusculă numai la prima partea componentă, dacă în alcătuirea lor nu există un alt nume propriu: *Monumentul libertății, Sala sporturilor Floreasca.*

II. ***Scrierea cu cratimă***

1. Se scriu cu cratimă următoarele categorii de *substantive comune compuse* alcătuite din:

a) substantiv + substantiv cu formă de N.-Ac.: *câine-lup, nord-est, redactor-șef, bloc-diagramă;*

b) substantiv precedat sau urmat de un adjectiv: *bună-credință, rea-voință, argint-viu;*

c) substantiv precedat de un numeral: *dublu-decalitru, prim-ministru, prim-plan* etc.;

d) substantiv urmat de un substantiv în genitiv: *floarea-soarelui, ochiul-boului* etc.;

e) substantive legate prin prepoziție: *cal-de-mare, brânză-n-sticlă* etc.;

f) substantiv precedat de prepoziție: *după-masă, după-prânz* etc.;

g) verbe însoțite de substantive sau/și pronume cu aspect de propoziție sau frază: *gură-cască, papă-lapte, du-te-vino, nu-mă-uita* etc.;

h) dintr-un număr mai mare de termeni, combinații ale tipurilor precedate: *iarba-dracului-și-a faptului, trei-frați-pătați* etc.

Scanned with OKEN Scanner

2. Se scriu cu cratimă următoarele categorii de *substantive proprii compuse:*

a) numele proprii geografice şi teritorial-administrative alcătuite din două substantive cvu formă de N.-Ac. care sunt:

- două nume (topice) proprii: *Bistriţa-Năsăud; Cluj-Napoca;*
- un nume topic şi unul generic: *Borşa-Cătun; Broşteni-Deal;*
- un nume generic denumind altă realitate decât compusul şi un nume topic: *Piatra-Olt, Poiana-Braşov* etc.;
- un nume topic şi altul denumind originea sau ocupaţia: *Mâneciu-Pământeni, Puchenii-Moşneni* etc.

b) numele de persoane (de familie şi prenumele) dacă nu sunt scrise de purtătorii lor altfel, alcătuite din:

- două prenume sau două nume: *Ana-Maria, Papadat-Bengescu* etc.;
- un nume de persoană şi unul topic: *Niculescu-Buzău, Rădulescu-Motru* etc.;
- un nume de persoană şi altul care indică o poreclă, o funcţie sau rangul: *Vasiliu-Birlic, Ştefan-Vodă, Ali-Paşa* etc.

c) numele de personaje literare, ale celor din basme şi povestiri alcătuite din:

- nume proprii de persoane şi un nume care indică rangul, gradul, funcţia: *Aleodor-Împărat, Baba-Cloanţa* etc.;
- două substantive cu formă de N.-Ac.: *Tic-Pitic, Rilă-Iepurilă* etc.;
- substantiv şi substantiv în genitiv: *Păunaşul-Codrilor, Zâna-Zorilor* etc.;
- substantiv şi adjectiv: *Harap-Alb, Făt-Frumos* etc.;
- două substantive legate prin prepoziţie sau adverb: *Craiul-de-Rouă, Şchiopul-cât-Cotul* etc.;
- adjectiv şi substantiv legate prin *ca: Albă-ca-Zăpada;*
- verb şi substantiv: *Strâmbă-Lemne, Sfarmă-Piatră;*
- dintr-un număr mai mare de termeni decât tipurile precedente: *Statu-Palmă-Barbă-Cot.*

d) unele nume de sărbători: *Moş-Ajun.*

e) denumirile astronomice populare: *Calea-Laptelui, Carul-Mare, Cloşca-cu-Pui* etc.

III. **Scrierea în cuvinte separate**

1. Se scriu în cuvinte separate următoarele categorii *de substantive comune compuse:*

a) grupurile de cuvinte cu structură sintactică stabilă alcătuite din substantiv sau adjectiv substantivizat, însoţit de unul

Scanned with OKEN Scanner

sau mai multe determinante: *apă oxigenată, apă tare, ardei gras, oxid de zinc* etc.

b) substantivele compuse din doi sau mai mulţi termeni a căror scriere s-a impus prin tradiţie: *punct şi virgulă, mai mult ca perfect* etc.

2. Se scriu în cuvinte separate următoarele categorii de *substantive proprii compuse:*

a) toate denumirile geografice şi teritorial-administrative formate din:

- substantiv + substantiv cu forma de N.-Ac.: *Câmpia Burnas, Pădurea Andronache, Republcia Mali* etc.;
- substantiv + substantiv în G.: *Balta Brăilei, Calea Victoriei, Delta Dunării* etc.;
- substantiv + adjectiv: *Marea Neagră, Baia Mare, Copşa Mică* etc.;
- substantiv + prepoziţie + substantiv sau adverb: *America de Nord, Crăciunelul de Sus* etc.
- prepoziţie + substantiv: *La Om, Între Gârle* etc.
- substantiv însoţit de numeral: *Trei Brazi, Bulevardul 1848* etc.;
- mai mulţi termeni dintre cei menţionaţi mai înainte: *Oceanul Îngheţat de Nord* etc.

b) numele proprii de personalităţi istorice şi de personalităţi literare alcătuite din:

- nume propriu urmat de adjectiv articulat cu articol hotărât sau precedat de articolul demonstrativ *cel: Mihai Viteazul, Ştefan cel Mare* etc.;
- nume propriu de persoană urmat de prepoziţie şi nume propriu geografic: *Pop de Băseşti, Radu de la Afumaţi* etc.;

IV. Scrierea într-un cuvânt

1. Se scriu într-un cuvânt următoarele categorii de *substantive comune compuse:*

a) substantivele comune *compuse prin contopire* alcătuite din:

- două sau mai multe substantive cu formă de N.-Ac.: *blocnotes, concertmaistru, voltamper* etc.;
- substantiv precedat sau urmat de un adjectiv ori de un numeral: *bunăstare, bunăvoinţă, botgros, primăvară* etc.;
- substantiv + prepoziţie + substantiv: *untdelemn* etc.;
- una sau mai multe prepoziţii + substantiv sau verbe la supin: *demâncare, fărădelege, deîmpărţit* etc.;
- pronume + substantiv; adverb + adjectiv; prepoziţie + *tot* + substantiv: *sinucigaş, preaplin, atotştiutor* etc.

Scanned with OKEN Scanner

b) substantivele comune compuse cu elemente de compunere combinate între ele sau cu cuvinte existente şi independent în vorbire: *aeroport, electrotehnică, microfon, microscop* etc.

c) substantive compuse din două sau mai multe cuvinte existente şi independent în vorbire, unite cu ajutorul vocalelor de legătură *o, i* sau *u: anotimp, pomicultură, acupunctură* etc.

d) substantive compuse din abrevieri combinate între ele sau cu cuvinte întregi: *aprozar, gostat, elinvar* (elasticitate invariabilă), *var* (volt amper reactiv) etc.

2. Se scriu într-un cuvânt următoarele categorii de *substantive proprii compuse:*

a) substantivele proprii compuse prin contopire alcătuite din:
- două sau mai multe substantive cu formă de N.-Ac.: *Iacobdeal, Sânmartin* etc.;
- substantiv urmat de un adjectiv: *Câmpulung*;
- prepoziţie + substantiv:*Suplai, Suprapietrei* etc.;
- interjecţie + prepoziţie + pronume: *Vaideei.*

b) numele de persoane (mai ales de familie) compuse din cuvinte întregi, dacă sunt scrise astfel de purtătorii lor: *Aioanei, Delavrancea* etc.

c) substantivele compuse prin abreviere, cu elemente de compunere sau cu elemente de compunere şi cuvinte întregi: *Rompres, Eurasia, Romarta, Agroexport* etc.

Scanned with OKEN Scanner

ARTICOLUL

A. *DEFINIŢIE*

Este o parte de vorbire flexibilă care individualizează într-un anumit grad obiectul denumit de substantiv, marchează cazul acestuia, distinge valorile morfologice ale unor părţi de vorbire, ajută la substantivizarea lor sau este instrument gramatical (element de legătură).

B. *CLASIFICARE*

I. *După gradul de individualizare exprimat*:
1. *articole hotărâte (definite)*:
a) propriu-zis;
b) posesiv (genitival);
c) demonstrativ (adjectival);
2. *articol nehotărât* (nedefinit);

II. *După poziţia faţă de cuvântul articulat*:
1. *proclitice* (antepuse):
a) articolul nehotărât (întotdeauna);
b) articolul hotărât propriu-zis (la forma de G.-D. sg. *lui*, în anumite situaţii);
2. *enclitice* (postpuse):
a) articolul hotărât propriu-zis (în toate situaţiile cu excepţia formei *lui*);
3. *cu poziţii diverse* (între cei doi termeni la care se raportează sau înaintea unuia dintre ei):
a) articolul posesiv (genitival);
b) articolul demonstrativ (adjectival).

C. *ARTICOLUL HOTĂRÂT PROPRIU-ZIS*

I. *Arată* că obiectul denumit de substantiv este bine cunoscut vorbitorilor.

II. Ca *topică* se alipeşte *la sfârşitul* substantivului *(băiatul, băiatului, fata, fetei)*, excepţie făcând forma *lui* care poate să apară şi *antepus* la anumite categorii de cuvinte.

Scanned with OKEN Scanner

a) substantive proprii, nume de persoane sau de animale, de genul masculin sau feminin terminate în consoane ori în altă vocală decât *-a*: **lui** *Ion*, **lui** *Jeni*, **lui** *Grivei*, **lui** *Joian* etc.;

b) substantive comune de genul masculin, care denumesc grade de rudenie, nearticulate şi urmate de un adjectiv posesiv: **lui** *frate-meu*, **lui** *cumnatu-tău* etc.;

c) substantivele masculine *moş*, *nene*, *bade* urmate de un nume propriu: **lui** *moş Andrei*, **lui** *nenea Mihai*, **lui** *badea Vasile*;

d) substantivele *vodă*, *tanti*, *nenea*: **lui** *vodă*, **lui** *tanti*, **lui** *nenea*;

e) substantive care denumesc lunile anului: începutul **lui** *ianuarie*;

f) înaintea numeralelor care indică anii: începutul **lui** *1944*;

g) substantive compuse, de tipul: *tata-moşul*, *tata-mare*, *tata-socrul (lui tata-moşul, lui tata-mare* etc.).

Substantivele *badea*, *tata* au pentru G.D. atât formele **lui** *badea*, **lui** *tata*, cât şi formele *badei*, *tatei*.

III. *Procedee de alipire* a articolului hotărât *propriu-zis*:

1. *direct la desinenţă*: *băi-băile*, *carte-cartea*, *câine-câinele* etc.;

2. *cu ajutorul vocalei (semivocalei)* de legătură *- u -*: *lup — lupul*, *zi-ziua etc.*;

3. *înlocuieşte desinenţa* la forma nearticulată: *bancă-banca*, *casă-casa*, *veselie-veselia* etc.

IV. *Flexionează* după gen, număr şi caz, având genul, numărul şi cazul substantivului pe care-l înlocuieşte şi cu care se acordă.

V. *Nu are funcţie sintactică* şi se ia împreună cu substantivul pe care-l însoţeşte.

VI. *Procedee de verificare* a articulării cu articolul hotărât:

1. prin pronunţie şi receptare auditivă;

2. prin numărul de silabe (formele articulate definit au cu o silabă în plus): *bă-ieţi — bă-ie-ţii*;
(acestei) *ţări — ţă-rii*;
co-pii — co-pi-ii

3. prin context:

a) adjectiv pronominal demonstrativ + substantiv = nearticulat (aceşti *băieţi*);

b) numeral cardinal propriu-zis + substantiv = nearticulat (doi *băieţi*);

c) *mulţi* + substantiv = nearticulat (mulţi *băieţi*);

d) substantiv + adjectiv pronominal demonstrativ = articulat (*băieţii* aceştia);

Scanned with OKEN Scanner

e) *toți* + substantiv = articulat (toți *băieții*);

f) numeralul cardinal colectiv (cu excepția lui ambii) + substantiv = articulat (amândoi *băieții*) etc.

4. prin substituirea substantivului cu un alt substantiv, în situația substantivelor masculine terminate la singular nearticulat în vocala *u* precedată de un grup de consoane în care ultima consoană este *l* sau *r*: (*codru, astru, ministru, tigru, membru, arbitru, flăcăiandru, multiplu, submultiplu* etc.)

➠ *Codrii* au înfrunzit
Pădurile
Se plimba prin *codri*. (păduri)

VII. Ortografia substantivelor cu și fără articol hotărât.

Forme articulate și nearticulate scrise cu *-ii*:

1. *forme articulate*:

a) substantivele masculine care se termină la N.-Ac. plural nearticulat în *-i*, când se articulează, la aceleași cazuri:

(aceşti) *băieți* - (toți) *băieții*;

b) substantivele feminine terminate în *-i* la G.-D. singular nearticulat, când sunt folosite articulate la aceleași cazuri:

(acestei) *țări* - *țării*;

(acestei) *cărți* - *cărții*;

- În aceste situații primul *-i* - este desinență, iar al doilea *-i* este articol hotărât.

2. *forme nearticulate*:

a) substantivele feminine terminate la N.-Ac. singular în *i/e* în hiat, folosite la G.D. singular sau la N.Ac.G.D.V. plural nearticulat:

(această) *câmpie* - (acestei) *câmpii* (G.D.sg.)
- (aceste) *câmpii* (N.Ac.V.pl.)
- (acestor) *câmpii* (G.D.pl.)

b) substantivele neutre terminate la N.-Ac. singular în *-iu*, folosite la N.Ac,G.D. plural nearticulat:

(acest) *serviciu* - (aceste) *servicii* (N.Ac.pl.)
- (acestor) *servicii* (G.D.pl.)

c) substantivele masculine *copil* și cele terminate la N.-Ac. singular în *-iu*, folosite la N.Ac.G.D.V. plural nearticulat:

(acest) *copil* - (aceşti) *copii* (N.Ac.V.pl.)
- (acestor) *copii* (G.D.pl.)

(acest) *fiu* - (aceşti) *fii* (N.Ac.V.pl.)
- (acestor) *fii* (G.D.pl.)

Scanned with OKEN Scanner

- În aceste situaţii primul *-i-* aparţine radicalului sau temei, iar al doilea *-i* este desinenţă.

- Ultima categorie de substantive (masculinele *copil* şi cele terminate în *-iu* la singular nearticulat) se scrie cu *-iii* la forma ariculată definit de N.Ac.V. plural:

copil - (aceşti) *cop i i* - (toţi) *copi i i*

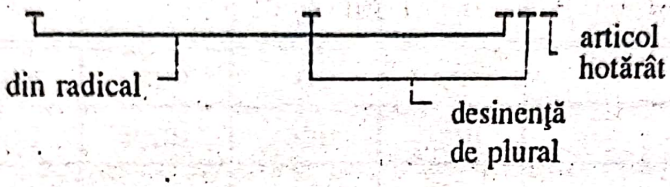

- G.D. singular articulat cu articolul hotărât al substantivelor feminine se formează prin adăugarea articolului hotărât *-i* la forma de G.D. singular nearticulat, identică cu cea de plural nearticulat, cu excepţia celor terminate în *i/e* în hiat la care articolul se adaugă la forma de N.Ac. singular nearticulat:

N.Ac. sg. neart.	*G.D. sg. neart.*	*G.D. sg. art.hot.*
(această) *carte*	- (acestei) *cărţi*	- *cărţii*
(aceasta) *bancă*	- (acestei) *bănci*	- *băncii*
această) *câmpie*	- - -	- *câmpiei*
(această) *hârtie*	- - -	- *hârtiei*

- Substantivele proprii feminine terminate în *-a* fac G.-D. singular în *-ei* (*Maria- Mariei*), cele terminate în *-ca, -ga* - în *căi, -găi* ori *-chii, -ghii* (*Olga - Olgăi, Olghii; Anca - Ancăi, Anchii*).

- Femininele mai noi primesc la G.D. singular articolul hotărât proclitc *lui*: *lui* Carmen, *lui* Jeni etc.

- Substantivele feminine terminate la N. singular în *-ee (coree, dispnee, logoree)* şi *-e (justete, tandreţe)* care nu se folosesc la plural fac genitivul în *-ee*, articulat *-eei*, respectiv *-e*, articulat *-ei*: *(unei) coree, coreei, (unei) dispnee, dispneei, (unei) logoree, logoreei; (unei) justeţe, justeţei, (unei) tandreţe, tandreţei.*

D. *ARTICOLUL NEHOTĂRÂT*

I. **Arată** că obiectul denumit de substantivul însoţit este mai puţin cunoscut vorbitorilor .

Scanned with OKEN Scanner

II. Ca *topică*, articolul nehotărât stă întotdeauna înaintea substantivului însoţit, între ele putându-se intercala alte părţi de vorbire: *un basm*, *un* minunat *basm*.

III. *Flexionează* după gen, număr şi caz, având aceleaşi categorii gramaticale ca şi substantivul pe care-l însoţeşte şi cu care se acordă:

Cazul	singular		plural	
	m.	f.	m.	f.
N. Ac.	un	o	nişte	nişte
G. D.	unui	unei	unor	unor
V.	-	-	-	-

Neutrul împrumută pentru singular formele de masculin şi pentru plural pe cele de la feminin.

IV. *Nu are funcţie sintactică* şi se ia împreună cu substantivul însoţit.

V. Acest artçiol nu ridică **probleme de ortografie**, doar că formele *un*, *o* pot fi precedate de cratimă, când se pronunţă împreună cu una din prepoziţiile *întru*, *dintru*, *printru*: *într-o clasa*, *dintr-un tufiş*, *printr-o întâmplare* etc.

E. *ARRTICOLUL POSESIV (GENITIVAL)*

I. Este partea de vorbire flexibilă care face legătura între posesor (substantivul sau pronumele în cazul genitiv) şi obiectul posedat (substantivul determinat de posesor) sau apare ca element constitutiv în alcătuirea pronumelor (adjectivelor pronominale) posesive şi a numeralelor ordinale:

această carte **a** *elevului*;
obiectul posedat — posesorul

articolul posesiv (genitival)

ai mei(au plecat);
ai mei părinţi;
al doilea (elev);

Scanned with OKEN Scanner

II. Ca *topică* stă înaintea substantivului sau pronumelui în G., a pronumelui (adjectivului pronominal) posesiv ori a numeralului şi, de regulă, între obiectul posedat şi posesor.

III. *Flexionează* după gen, număr şi caz şi se acordă cu obiectul posedat în gen şi număr. Formă pentru GD are numai la plural.

Cazul	singular		plural	
	m.	f.	m.	f.
N. Ac.	al	a	ai	ale
G. D.	-	-	alor	alor
V.	-	-	-	-

Neutrul împrumută pentru singular formele de la masculin şi pentru plural şi pe cele de la feminin.

Acordul se face astfel:

elev **al** *şcolii*

obiect posedat — art. m. sg. m. sg. — posesor f. sg.

IV. *Nu are funcţie sintactică* şi se ia împreună cu partea de vorbire pe care o însoţeşte.

V. În **privinţa ortografiei** trebuie să reţinem că formele *al, ai, ale, alor* ale acestui articol se scriu întotdeauna împreunat, fiind o singură parte de vorbire, şi nu trebuie confundate cu grupurile de cuvinte *a-l, a-i, a le, a lor*, unde există două părţi de vorbire diferite: ***a-l** ajuta*: *a*=prepoziţie, *-l*=pronume personal, formă neaccentuată; *(pentru)* ***a-i** da: a*= prepoziţie; *-i*= pronume personal, formă neaccentuată; *(pentru)* ***a le** oferi: a*=prepoziţie; *le*=pronume personal, formă neaccentuată; *este* ***a lor**: a*=articol posesiv (genitival); *lor*= pronume personal formă accentuată.

Cuvintele *a* şi *ai* nu sunt numai articole posesive (genitivale) şi pot avea şi alte valori gramaticale (vezi exerciţiul 11).

Scanned with OKEN Scanner

F. *ARTICOLUL DEMONSTRATIV (ADJECTIVAL)*

I. *Este partea de vorbire flexibilă* care leagă, de regulă, adjectivul sau un numeral de substantivul determinat, putând totodată să substantiveze un adjectiv ori un numeral sau să fie element constitutiv al gradului superlativ relativ:

- elevul *cel* harnic;
- locul *cel* dintâi;
- *cel* harnic (învaţă);
- *cei* doi (au plecat);
- (este) *cel* mai harnic;

II. Ca *topică*, stă de obicei între adjectiv (numeral) şi substantiv, dar poate sta şi înaintea substantivului împreună cu adjectivul (numeralul). Când substantivizează, stă singur înaintea adjectivului sau a numeralului substantivizat, fără să-l lege de o altă parte de vorbire.

III. *Flexionează* după gen, număr şi caz şi se acordă cu substantivul determinat de adjectiv ori de numeral.

Cazul	singular		plural	
	m.	f.	m.	f.
N. Ac.	cel	cea	cei	cele
G. D.	celui	celei	celor	celor
V.	-	-	-	-

Neutrul împrumută pentru singular formele de la masculin, iar pentru plural pe cele de la feminin.

IV. *Nu are funcţie sintactică* şi se ia împreună cu partea de vorbire pe care o însoţeşte.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

V. În *privința ortografiei* trebuie avut în vedere faptul că formele acestui articol se scriu întotdeauna împreunat şi nu trebuie confundate cu grupurile de cuvinte *ce-l, ce-a, ce-i, ce le*, unde există două părţi de vorbire diferite: ***ce-l** întrebi: ce*=pronume interogativ-relativ; *-l*=pronume personal, formă neaccentuată; ***ce-a** fost acolo: ce*=pronume interogativ relativ; *a*=verbul auxiliar *a avea* în alcătuirea perfectului compus; ***ce-i** dai: ce*=pronume interogativ relativ; *-i*=pronume personal, formă neaccentuată; ***ce-i** acolo: ce*=pronume interogativ-relativ; *-i*=verbul predicativ *a fi: ce le întreabă: ce*=pronume interogativ relativ; *le*=pronume personal, formă neaccentuată.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Analizaţi frazele de mai jos şi faceţi apoi analiza morfosintactică a substantivelor:

a) „Se pare cum că alte valuri
Cobor mereù pe-acelaşi vad,
Se pare cum că-i altă toamnă,
Ci-n veci aceleaşi frunze cad“
(M.Eminescu, *Cu mâne, zilele-ţi adaogi...*)

b) „Păduri stufoase, în care ursul se plimbă în voie, ca un domn stăpânitor, umbresc culmea acelor munţi. Şi nu departe de aceste locuri, care îţi aduc aminte de natura ţărilor de miază-noapte, dai ca la porţile Romei, peste câmpii arse şi văruite, unde bivolul dormitează alene.“
(Nicolae Bălcescu, *Ardealul*)

c) „La răspântia căilor singuratice, unde călătorul e minune şi galsul omului, poveste, în faţa unei cruci de iatagane ruginite, stă coliba Şuierenilor.“
(B.Şt.Delavrancea, *Şuier*)

2. Precizatţi ce părţi de propoziţie exprimate prin substantive pot lega prepoziţiile *de*, *împotriva* şi locuţiunea prepoziţională *în faţa*.

3. Precizaţi în ce fel de locuţiuni pot intra substantivele *faţă*, *loc*, *parte*, *vreme* şi folosiţi-le apoi în enunţuri.

4. Formulaţi propoziţii în care să folosiţi substantivele *băiat*, *codru*, *fiu*, la N. şi Ac. plural, articulate cu articol hotărât şi nearticulate, cu câte o singură funcţie sintactică pentru fiecare caz. Precizaţi-le cazul şi funcţia sintactică şi explicaţi ortografierea lor.

Scanned with OKEN Scanner

5. Formulaţi enunţuri în care să folosiţi substantivele *uşă*, *faţă* şi *hârtie*, la G. şi D. singular articulate cu articolul hotărât, nehotărât şi nearticualte, cu o singură funcţie sintactică pentru fiecare caz. Indicaţi funcţia lor sintactică.

6. Puneţi în locul punctelor forma corectă a articolului posesiv (genitival) şi precizaţi cu cine s-a făcut acordul:

Muzeul de Istorie .... Oraşului Bucureşti
punctul de vedere .... vizitatorilor
volumul de decantare .... apei
deprinderile de muncă .... elevilor
propunerile de modificare .... Constituţiei

7. Motivaţi scrierea cu *-ii* şi *-iii* a cuvintelor din exemplele de mai jos:

Copiii învaţă. A sosit clipa *dreptăţii*.
El are nişte *copii* ascultători. *Băieţii* sunt silitori.
Aceste *hârtii* sunt folositoare.

8. Formaţi G. şi D. singular ale substantivelor de mai jos şi precizaţi apoi regulile. La substantivele comune, formele să fie articulate cu articol hotărât şi nehotărât şi nearticulate:

Dora, Florica, Olga, Maria, Jana, Jeni, Carmen, Ion, Leonte, Mihai, vodă, nenea, masă, casă, bancă, femeie, scânteie, cheie, câmpie, copilărie, pălărie.

9. Formulaţi propoziţii în care să folosiţi substantivul *câmpie* în cazul genitiv singular sau plural, însoţit şi neînsoţit de articolul posesiv (genitival). Precizaţi funcţia lui sintactică şi în ce situaţii poate fi însoţit de articolul posesiv (genitival).

10. Precizaţi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate în exemplele de mai jos. Transformaţi-le, apoi, în propoziţii subordonate corespunzătoare:

a) El e *ca varul*.
b) El e alb *ca varul*.
c) „Ceru-i *ca oglinda*".
d) Cerul străluceşte *ca oglinda*.
e) Vara, Bărăganul părea o tipsie *ca de aur*.
f) Învăţaţi *ca ei*.
g) Oameni *ca ei* nu mai găseşti.

Scanned with OKEN Scanner

11. Precizaţi ce valori morfologice (gramaticale) pot avea cuvintele *dar*, *a*, *ai*, *mai*, şi ilustraţi-le prin exemple.

12. Indicaţi cele două forme de plural ale următoarelor cuvinte şi alcătuiţi câte o propoziţie cu fiecare dintre ele: *arc*, *bandă*, *plan*, *element*, *curent*, *centru*, *cristal*, *raport*, *timp*, *tranzistor*, *corp*.

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1. a)

„*Se pare*[1]/ (cum că) alte valuri
Cobor mereu pe-acelaşi vad,[2]/
Se pare[3]/ (cum că-)*i* altă toamnă[4]/,
(Ci-) √ n veci aceleaşi frunze *cad*.[5]/"

(Mihai Eminescu, *Cu mâne zilele-ţi adaogi...*)

$\sqrt[5]{\text{cum că}}$

P1 = PP —
P2 = SB (1) } cop.juxt.
P3 = PP —

P4= SB (3) } advers. ci
P5= SB (3) /

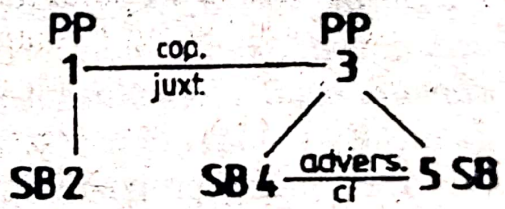

valuri - substantiv comun simplu, genul neutru, numărul plural, cazul N., nearticulat, funcţie sintactică de subiect simplu;

(pe)...vad - substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia *pe*, nearticulat, funcţie sintactică de complement circumstanţial de loc;

toamnă - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, caszul N., nearticulat, funcţie sintactică de subiect simplu;

frunze - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., nearticulat, funcţie sintactică de subiect simplu;

Observaţie: Substantivul *veci* face parte din locuţiunea adverbială de timp *în veci* ("veşnic").

Scanned with OKEN Scanner

1.b)

„Păduri stufoase,[1a]/ (în care) ursul *se plimbă* în voie, ca un domn stăpânitor,[2]/ *umbresc* culmea acelor munţi.[1b]/ (Şi) nu departe de aceste locuri,[3a]/ (care) îţi *aduc aminte* de natura ţărilor de miazănoapte,[4]/ *dai* ca la porţile Romei peste câmpii arse şi văruite,[3b]/ (unde) bivolul *dormitează* alene.[5]/"

(Nicolae Bălcescu, *Ardealul*)

P1 = PP
P2 = AT (1)
P3 = PP
P4= AT (3)
P5= AT (3)

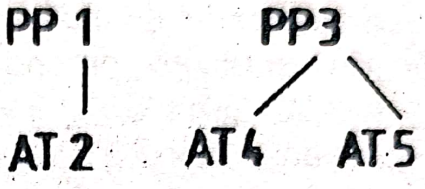

păduri - substantiv comun simplu, numărul plural, genul feminin, cazul N., nearticulat, funcţie sintactică de subiect simplu;

ursul - substantiv comun simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis, enclitic *-l*, funcţie sintactică de subiect simplu;

Observaţie: Substanivul *voie* face parte din locuţiunea adverbială de mod *în voie*.

(ca) un domn - substantiv comun simplu, genul masculin, numărul singular, cazul Ac., precedat de adverbul comparativ *ca*, articulat cu articolul nehotărât proclitic *un*, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod comparativ;

culmea - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*, funcţie sintactică de complement direct;

munţi - substantiv comun simplu, genul masculin, numărul plural, cazul G., nearticulat, funcţie sintactică de atribut substantival genitival;

(departe de)...locuri - substantiv comun simplu, genul neutru, numărul plural, cazul Ac., precedat de locuţiunea prepoziţională *departe de*, nearticulat, funcţie sintactică de complement circumstanţial de loc;

(de) natura - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*, funcţie sintactică de complement indirect;

ţărilor - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul plural, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lor*, funcţie sintactică de atribut substantival genitival;

Scanned with OKEN Scanner

(de) miazănoapte - substantiv comun compus, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat, funcţie sintactică de atribut substantival prepoziţional;

(ca la) porţile - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *la*, şi de adverbul de mod comparativ *ca*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-le*, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod comparativ;

Romei - substantiv propriu simplu, genul feminin, numărul singular, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*, funcţie sintactică de atribut substantival genitival;

(peste) câmpii - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *peste*, nearticulat, funcţie sintactică de complement indirect;

bivolul - substantiv comun simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*, funcţie sintactică de subiect simplu;

1.c)

„La răspântia căilor singuratice[1a]/, (unde) călătorul *e minune*[2]/ (şi) √glasul omului, √*poveste*[3]/, în faţa unei cruci de iatagane ruginite *stă* coliba Şuierenilor."[1b]/

(B. St. Delavrancea, *Şuier*)

$\sqrt[3]{unde}$; $\sqrt[2]{e}$

P_1 = PP

P_2 = AT (1)

P_3 = AT (1) > cop. *şi*

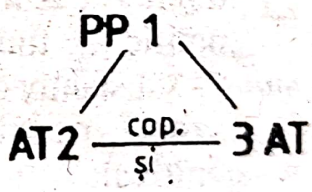

(la) răspântia - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *la*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*, funcţie sintactică de complement circumstanţial de loc;

căilor - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul plural, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lor*, funcţie sintactică de atribut substantival genitival;

călătorul - substantiv comun simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*, funcţie sintactică de subiect simplu;

Scanned with OKEN Scanner

minune - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., nearticulat, funcţie sintactică de nume predicativ care formează predicat nominal împreună cu verbul copulativ *e*;

glasul - substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*, funcţie sintactică de subiect simplu;

omului - substantiv comun simplu, genul masculin, numărul singular, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lui*, funcţie sintactică de atribut substantival genitival;

poveste - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., nearticulat, funcţie sintactică de nume predicativ care formează predicat nominal împreună cu verbul copulativ subînţeles *e*;

(în faţa) unei cruci - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul G., precedat de locuţiunea prepoziţională *în faţa*, articulat cu articolul nehotărât proclitic *unei*, funcţie sintactică de complement circumstanţial de loc;

(de) iatagane - substantiv comun simplu, genul neutru, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat, funcţie sintactică de atribut substantival prepoziţional;

coliba - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*, funcţie sintactică de subiect simplu;

Şuierenilor - substantiv propriu simplu, genul masculin, numărul plural, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lor*, funcţie sintactică de atribut substantival genitival;

2.

de

- *nume predicativ*: Filmul este *de desene* animate.
- *atribut substantival prepoziţional*: Are o minge *de fotbal*.
- *complement indirect*: Nu se teme *de duşmani*.
- *complement de agent*: A fost chemat *de un prieten*.
- *complement circumstanţial de timp*: A plecat *de trei zile*.
- *complement circumstanţial de mod*: Este mai prejos *de* orice *critică*.
- *complement circumstanţial de cauză*: Era gârbovă *de bătrâneţe*.
- *complement ciecumstanţial de scop*: Candidaţii se pregătesc *de examen*.

Scanned with OKEN Scanner

împotriva

- *nume predicativ* - Ei au fost *împotriva prietenilor* tăi.
- *atribut prepoziţional*: Luptele *împotriva turcilor* au durat câteva secole.
- *complement indirect*: S-au răsculat *împotriva nedreptăţilor.*
- *complement circumstanţial de mod*: Înoată *împotriva curentului.*

(apud Avram, *Gramatica*, p. 45)

în faţa

- *atribut prepoziţional:* Staţionarea *în faţa porţii* întreprinderii este interzisă.
- *complement circumstanţial de loc:* A parcat *în faţa intrării.*

3.

faţă

- *locuţiune adverbială*: Mergi *mai în faţă.*
- *locuţiune prepoziţională:* A rămas dator *faţă de* tine. S-a oprit *în faţa* lor.
- *locuţiune verbală: N-a făcut faţă* acestei situaţii dificile.
- *locuţiune adjectivală:* „Dar eu nu mă voi încumeta în cartea umbrelor *de faţă* decât să mă aplec cu pioasă luare-aminte ...“

(apud DEL, p. 231)

loc

- *locuţiune adverbială:* Auzind aşa, *pe loc* şi-a dat seama de cele întâmplate.
- *locuţiuni prepoziţionale: În loc de* cireşe, a cumpărat mere. *În locul* lui, n-aş fi procedat aşa.
- *locuţiune conjuncţională: În loc să* pierzi vremea, pune mâna şi învaţă.
- *locuţiune verbală:* Acolo *a avut loc* o mare demonstraţie.
- *locuţiune adjectivală:* Este un om *la locul lui.*

parte

- *locuţiune adverbială:* Vântul bate *dintr-o parte.* (“lateral“)
- *locuţiune prepoziţională:* „*Despre partea* închinării însă, Doamne, să ne ierţi“ (M. Eminescu)
Îţi aduc asta *din partea* lui.
— *locuţiune verbală:* Toţi *au luat parte* la concurs.
- *locuţiune adjectivală:* „Când se va întâmpla să se strice ceva şi la mori sau iaz, iarăşi să fie cheltuială *în parte.*“ (apud DEL, p. 490)

vreme

- *locuţiune adverbială: Din vreme în vreme* bătea un vânt iute şi rece.
- *locuţiune prepoziţională: În vreme de* război, şi populaţia civilă are de suferit. Asta s-a întâmplat *în vremea* războiului.

Scanned with OKEN Scanner

- *locuţiune conjuncţională: De vreme ce* nu mă cauţi, înseamnă că nu te interesează.
- *locuţiune adjectivală:* Am să vă povestesc o întâmplare *de pe vremuri*.

4.

băiat

N. pl. - art. hot.: *Băieţii* au jucat fotbal. (subiect)
- nearticulat: Aceşti *băieţi* sunt colegii mei. (subiect)

Ac. pl. - art. hot.: I-am întâlnit pe *băieţii* lui. (complement direct)
- nearticulat: *Pe* cei doi *băieţi* i-am văzut în oraş. (complement direct)

codru

N. pl. - art. hot.: *Codrii* au înfrunzit. (subiect)
- nearticulat: Aceşti *codri* răsună de cântecul păsărilor. (subiect)

Ac. pl. - art. hot.: Rătăcea *prin codrii* din apropiere. (complement circumstanţial de loc)
- nearticulat: *În codri* creşte o vegetaţie bogată. (complement circumstanţial de loc)

fiu

N. pl. - art. hot.: *Fiii* lui sunt băieţi harnici. (subiect)
- nearticulat: Doi *fii* de-ai vecinului meu au plecat în armată. (subiect)

Ac. pl. - art. hot.: Toţi îi laudă *pe fiii* lui. (complement direct)
- nearticulat: *Pe* ceilalţi *fii* i-a condus la gară. (complement direct)

Substantivul *băiat* se scrie la N. - Ac. plural articulat definit cu *-ii*, deoarece primul *-i-* este desinenţa de plural, iar al doilea *-i* este articol hotărât enclitic. La forma nearticulată se scrie cu *-i*. Această explicaţie o are şi scrierea substantivului *codru*.

Substantivul *fiu* se scrie la N. - Ac. plural nearticulat cu *-ii*, deoarece primul *-i-* aparţine radicalului, iar al doilea *-i* este desinenţă de plural. La forma de N. - Ac. plural articulat definit se scrie cu *-iii*, deoarece primul *-i-* este din radical, al doilea este desinenţa de plural şi al treilea articolul hotărât:

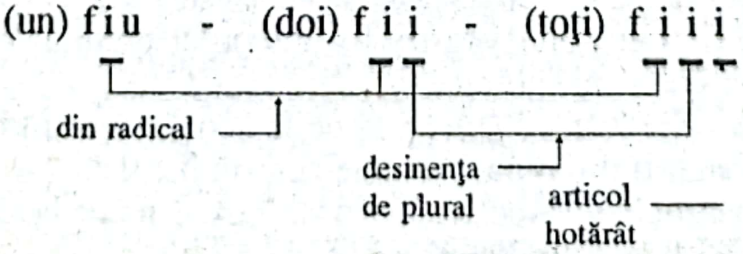

Scanned with OKEN Scanner

Această ortografie o au toate substantivele de genul masculin terminate la singular nearticulat în *-iu* şi substantivul *copil*.

În situaţia substantivului *codru* şi a altor substantive masculine terminate la singular nearticulat în vocala *-u* precedată de un grup de consoane, în care ultima este *-l* sau *-r*, verificarea scrierii corecte cu articol hotărât sau fără articol se face prin substituirea cu alt substantiv:

"La noi sunt *codrii* verzi de brad..."
păduri
(nearticulat)

Codrii din apropiere fremătau mereu.
pădurile
(articulat)

5.

uşă

G. sg. - art. hot. Clanţa *uşii* s-a defectat. (atribut substantival genitival)
- art. nehot: Tocul *unei uşi* trebuie să fie masiv. (atribut substantival genitival)
- nearticulat: Să nu baţi nici un cui în tocul acestei *uşi*. (atribut substantival genitival)

D. sg. - art. hot.: *Uşii* trebuie să i se dea cu vopsea. (complement indirect)
- art. nehot. *Unei uşi* i s-a pus o broască nouă. (complement indirect)
- nearticulat: Să-i faceţi reparaţii acestei *uşi*. (complement indirect)

fată

G. sg. - art. hot. Toţi apreciază calităţile *fetei* voastre. (atribut substantival genitival)
- art. nehotărât: Calităţile *unei fete* harnice ca ea sunt de apreciat. (atribut substantival genitival)
- nearticulat: Inteligenţa acestei *fete* este de necontestat.

D. sg. - art. hot.: *Fetei* voastre i s-a acordat premiul întâi. (complement indirect)
- art. nehotărât.: *Unei fete* de la şcoala noastră i s-a acordat o diplomă. (complement indirect)
- nearticulat: Acestei *fete* i se cuvin toate laudele. (complement indirect)

Scanned with OKEN Scanner

hârtie

G. sg. - art. hot. Formatul *hârtiei* corespunde cerințelor tipografice. (atribut substantival genitival)
- art. nehot: Dimensiunile *unei hârtii* glasate trebuie să fie mai mari. (atribut substantival genitival)
- nearticulat: Vă rog să apreciați calitatea acestei *hârtii*. (atribut substantival genitival)

D. sg. - art. hot.: *Datorită hârtiei* primite de tipografie, a reușit să-și tipărească volumul. (complement circumstanțial instrumental)
- art. nehot.: *Unei hârtii* i s-au redus dimensiunile pentru a fi folosită la dactilografierea adresei. (complement indirect)
- nearticulat: Acestei *hârtii* trebuie să i se taie marginea pentru a încăpea în dosar. (complement indirect)

6.

Muzeul de Istorie *al* Orașului București:
punctul de vedere *al* vizitatorilor:
volumul de decantare *a* apei;
deprinderile de muncă *ale* elevilor;
propunerile de modificare *a* Constituției.

7.

copiii - primul *-i-* face parte din radical:
- al doilea *-i-* este desinență pentru masculin, plural, N.;
- al treilea *-i* este articol hotărât propriu-zis enclitic pentru masculin, plural, N.;

dreptății - primul *-i-* este desinență pentru feminin, singular, G.;
- al doilea *-i* este articol hotărât propriu-zis enclitic pentru feminin, singular, G.;

copii - primul *-i-* face parte din radical;
- al doilea *-i* este desinența pentru masculin, plural, Ac.;

băieții - primul *-i-* este desinență pentru masculin, plural, N.;
- al doilea *-i* este articol hotărât propriu-zis enclitic pentru masculin, plural, N.;

hârtii - primul *-i-* face parte din radical;
- al doilea *-i* este desinență pentru feminin, plural, N.;

Scanned with OKEN Scanner

8.

Nr. crt.	Substantivul	Articol hotărât	Articol nehotărât	Nearticulat
1.	Dora	Dorei	-	-
2.	Florica	Floricăi	-	-
3.	Olga	Olgăi	-	-
4.	Maria	Mariei	-	-
5.	Jana	Janei	-	-
6.	Jeni	lui Jeni	-	-
7.	Carmen	lui Carmen	-	-
8.	Ion	lui Ion	-	-
9.	Leonte	lui Leonte	-	-
10.	Mihai	lui Mihai	-	-
11.	vodă	lui vodă	unui vodă	(acestui) vodă
12.	nenea	lui nenea	unui nene	(acestui) nene
13.	masă	mesei	unei mese	(acestei) mese
14.	casă	casei	unei case	(acestei) case
15.	carte	cărţii	unei cărţi	(acestei) cărţi
16.	bancă	băncii	unei bănci	(acestei) bănci
17.	femeie	femeii	unei femei	(acestei) femei
18.	scânteie	scânteii	unei scântei	(acestei) scântei
19.	cheie	cheii	unei chei	(acestei) chei
20.	câmpie	câmpiei	unei câmpii	(acestei) câmpii
21.	copilărie	copilăriei	unei copilării	(acestei) copilării
22.	pălărie	pălăriei	unei pălării	(acestei) pălării

Substantivele proprii masculine, nume de persoane, formează G. - D. cu articolul hotărât proclitic *lui* (exemplele 8, 9, 10). Mai rar, şi unele substantive comune de genul masculin primesc la G. - D. singular articolul hotărât *lui* în faţă (exemplele 11, 12). Şi unele substantive proprii feminine, nume de persoane, formează G. - D. cu articolul hotărât proclitic *lui* (exemplele 6, 7). Acestea sunt, de obicei, nume mai noi. Celelalte feminine proprii se articulează la G. - D. cu *-i* (exemplele 1, 2, 3, 4, 5).

Substantivele proprii feminine terminate în *-ca, -ga*, fac G. -D. singular articulat cu articolul hotărât în *-căi, -găi*, în care *-i* este articol hotărât. Există şi formele populare *Florichii, Olghii, Sultănichii*, dar nu sunt literare. Cele terminate în *-a* fac G. - D. singular articulat cu articolul hotărât în *-ei*, unde *-i* este articol hotărât.

Substantivele comune de genul feminin formează G.-D. singular articulat cu articolul hotărât prin adăugarea articolului hotărât *-i* la forma de G.-D. singular nearticulat (identică, de obiecei, cu cea de N.-Ac. plural - exemplele 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19) cu excepţia celor terminate în *i/e* în hiat, la care articolul se adaugă la forma de N.-Ac. singular nearticulat (exemplele 20, 21, 22).

Toate substantivele comune feminine formează G.-D. singular articulat cu articol nehotărât prin adăugarea articolului nehotărât *unei* la forma de G.-D. singular nearticulat (indentică, de obicei, cu cea de N. Ac. plural).

Scanned with OKEN Scanner

Substantivele comune feminine terminate în *i/e* în hiat se scriu la G.-D. singular nearticulat cu *-ii*: primul *-i-* este din radical sau din temă, iar al doilea *-i* este desinenţa.

(o) câmp i e - (două) c â m p i i

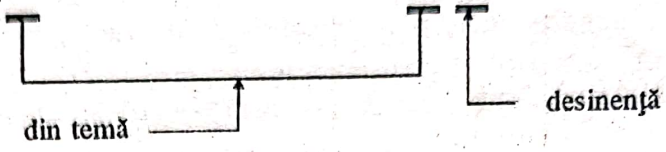

Tot cu *-ii* se scriu şi substantivele comune feminine, dar la forma articulată definit, care se termină la G.-D. singular nearticulat în *-i*,; în această situaţie primul *-i-* este desinenţă, iar al doilea *-i* este articol hotărât:

(o) *bancă* - (acestei) *b ă n c i* - *b ă n c i i*

Forma nearticulată a substantivului se obţine prin antepunerea adjectivului pronominal demonstrativ sau a unui numeral cardinal propriu-zis. Forma de G.-D. singular nearticulat este, de obicei, identică cu cea de N.-Ac. plural nearticulat, putând exista însă şi excepţii:.

mâncare - G.D. singular *(acestei) mâncări*
- N.Ac. plural *(aceste) mâncăruri*

9.

câmpie

Lanurile *câmpiei* se leagănă în bătaia vântului. (atribut substantival genitival)

Asupra *câmpiei* s-a abătut o grindină puternică. (complement circumstanţial de loc)

Aceste lanuri *ale câmpiei* vor da roade. (atribut substantival genitival)

Ale câmpiei lanuri se leagănă în soare. (atribut substantival genitival)

Lanurile de grâu *ale câmpiei* foşnesc la adierea vântului. (atribut substantival genitival)

Au admirat lanurile aurii *ale câmpiei*. (atribut substantival genitival)

Cele mai bogate roade au fost *ale câmpiei* din marginea oraşului. (nume predicativ)

Nemărginirea întinderii, *a câmpiei*, se unea undeva, departe, cu orizontul. (apoziţie)

Observaţie:

Apoziţia în G. se acordă obligatoriu în caz cu substantivul determinant.

Substantivul în cazul G. nu este însoţit de articol posesiv (genitival) când determină un substantiv articulat definit (cu articol hotărât) şi stă imediat după el.

Tot neînsoţit de articol posesiv (genitival) este substantivul în G. şi când e precedat de o prepoziţie sau o locuţiune prepoziţională specifică acestui caz.

Scanned with OKEN Scanner

Substantivul în cazul G. este însoţit de articolul posesiv (genitival) în următoarele situaţii:

a) când determină un substantiv nearticulat sau articulat nedefinit(cu articol nehotărât);

b) când stă înaintea substantivului determinat;

c) când între substantivul în genitiv şi substantivul determinat se intercalează alţi determinanţi ai acestuia;

d) când are funcţii sintactice de nume predicativ şi apoziţie.

10.

1. El e *ca varul*. (nume predicativ-substantiv în Ac.)
2. El e alb *ca varul*, (complement circumstanţial de mod comparativ-substantiv în Ac.)
3. „Ceru-i *ca oglinda*". (nume predicativ - substantiv în Ac.)
4. Cerul străluceşte *ca oglinda*. (complement circumstanţial de mod comparativ-substantiv în Ac.)
5. Vara, Bărăganul părea o tipsie *ca de aur*. (atribut substantival prepoziţional - substantiv în Ac.)
6. Învăţaţi *ca ei*! (complement circumstanţial de mod comparativ - pronume personal în Ac.)
7. Oameni *ca ei* nu mai găseşti. (atribut pronominal prepoziţional-pronume personal în Ac.)

Observaţii:

În stabilirea funcţiei sintactice a unei părţi de propoziţie trebuie să ţinem cont de întrebarea la care răspunde aceasta şi de termenul regent. Însă nu totdeauna întrebarea rămâne operantă în stabilirea funcţiei sintactice, aşa cum se întâmplă în exemplele 1, 2, 3, 4, deoarece părţile de propoziţie subliniate răspund la aceeaşi întrebare *(cum?)*. Hotărâtor de data aceasta este termenul regent: verbul copulativ intră în relaţie cu un nume predicativ, iar complementul circumstanţial de mod determină un adjectiv sau un verb predicativ. Uneori întrebarea rămâne inoperantă şi în stabilirea cazului, deoarece acesta s-a manifestat prin forma cuvântului respectiv, iar întrebarea ajută numai la precizarea funcţiei sintactice.

De pildă, în exemplele: *Curtea şcolii este plină de copii*, *S-a oprit înaintea şcolii*, recunoaştem că substantivul *şcolii* este în ambele situaţii în cazul genitiv, după forma sa şi după prepoziţia *înainte* din cel de-al doilea enunţ, întrebarea cazului fiind însă operantă numai pentru primul exemplu, deoarece în cea de-a doua situaţie întrebarea la care răspunde substantivul este *unde*, specifică acuzativului.

1. El *e*[1]/ *(cum) e* varul[2]./PR
2. El *e alb*[1]/ *(cum) e* varul[2]./CM
3. Ceru-*i*/ *(cum) e* oglinda[2]./PR
4. Cerul *străluceşte*[1]/ (cum) *străluceşte* oglinda[2]./CM
5. Vara, Bărăganul *părea o tipsie*[1]/ *(cum) e* aurul[2]./AT
6. *Învăţaţi*[1]/ (cum) *învaţă* ei[2]./CM
7. Oameni [1a]/ *(cum) sunt* ei[2]./ *nu* mai *găseşti*[1b]./AT

Scanned with OKEN Scanner

Observaţii:

Cunoscând felul părţii de propoziţie ce trebuie transformată în propoziţie subordonată, stabilirea felului acesteia din urmă se face foarte uşor, deoarece ştim că fiecărei părţi de propoziţie îi corespunde un fel de subordonată: subiectului îi corespunde subiectiva numelui predicativ-predicativa, atributului-atributiva, iar completivele corespund fiecărui fel de complement.

Pentru dezvoltarea (expansiunea) unei părţi de propoziţie subordonate trebuie să avem în vedere că acest proces se realizează, în esenţă, prin introducerea unei funcţii predicative (apariţia unui predicat) şi a unui element subordonator (vezi Ion Diaconescu, *Probleme*, p. 22 ş.u.). Dintre procedeele de predicativizare indicate de autor, în rezolvarea cerinţei date s-au folosit:

a) inserţiunea verbului operator *a fi* în cadrul unei unităţi sintagmatice nominale (exemplele 1, 2, 3, 5, 7);

b) reluarea în subordonată a verbului dominant (exemplele 4, 6).

11.

S-a bucurat pentru acest *dar*. (substantiv „cadou")

Am fost la el, *dar* nu l-am găsit. (conjuncţie „însă")

Dar, să mergem. (adverb „aşadar")

El *a* citit această carte. (verbul auxiliar *a avea* în alcătuirea perfectului compus)

Cartea este *a* Mariei (*a* ei). (articol posesiv sau genitival care însoţeşte o parte de vorbire în cazul G.)

A mea este mai nouă. (articol posesiv sau genitival care însoţeşte un pronume posesiv)

Cadoul de la cealaltă colegă *a* ta mi-a plăcut mai mult. (articol posesiv sau genitival care însoţeşte un adjectiv pronominal posesiv)

Stă în banca *a* doua. (articol posesiv sau genitival care însoţeşte un numeral ordinal)

A, tu erai?! (interjecţie)

Copiii scriu litera *a*. (substantiv)

Miroase *a* busuioc. (prepoziţie care însoţeşte un substantiv în Ac.)

A pleca este verb predicativ. (prepoziţie care însoţeşte un verb la infinitiv)

Ea este mamă *a* doi băieţi. (prepoziţie care însoţeşte un numeral cardinal propriu-zis în G.)

A de dincolo e mai mare. (pronume demonstrativ de depărtare, formă populară)

Fata *a* de ieri învăţase mai bine. (adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, formă populară)

Rochia asta este tot *a* culoare cu cealaltă. (adjectiv pronominal demonstrativ de identitate „aceeaşi")

A mică e mai cuminte. (articol demonstrativ sau adjectival, formă populară)

Tu *ai* o carte. (verb predicativ)

Tu *ai* citit cartea. (verbul auxiliar *a avea* în alcătuirea perfectului compus)

Scanned with OKEN Scanner

Tu *ai* merge în tabără. (verbul auziliar *a avea* în alcătuirea condiţionalului-optativ)

Pantofii sunt *ai* băiatului (*ai* lui). (articol posesiv sau genitival care însoţeşte o parte de vorbire în genitiv)

Ai mei au plecat. (articol posesiv sau genitival care însoţeşte un pronume posesiv)

Ai mei părinţi au plecat. (articol posesiv sau genitival care însoţeşte un adjectiv pronominal posesiv)

Ai, ai! ce rău s-a lovit. (interjecţie)

A cules *ai*. (substantiv-reg. „usturoi")

N-a *mai* venit pe la noi. (adverb de mod)

Bătătorea pământul cu *un mai*. (substantiv)

În luna *mai* înfloresc trandafirii. (substantiv)

La restaurant a comandat o porţie de *mai*. (substantiv - reg. „ficat")

12.

arc - *arce*: Cele două *arce* de cerc sunt egale.
- *arcuri*: *Arcurile* şi săgeţile erau pregătite.

bandă - *bande*: Două *bande* de răufăcători au atacat banca.
- *benzi*: Nu mai găseşte cele două *benzi* de magnetofon.

plan - *plane*: Cele două *plane* se intersectează în punctul B.
- *planuri*: Şi-a făcut *planuri* măreţe pentru viitor.

element - *elemente*: *Elementele* din tabelul lui Mendeleev sunt aşezate pe grupe.
- *elemenţi*: Acest calorifer are zece *elemenţi*.

curent - *curenţi*: Au pătruns mai multe mase de *curenţi* reci.
- *curente*: La începutul secolului al XX-lea existau mai multe *curente* literare.

centru - *centri*: Au fost afectaţi doi dintre *centrii* nervoşi.
- *centre*: Există mai multe *centre* de desfacere a pâinii.

cristal - *cristale*: Duritatea şi compoziţia acestor *cristale* au fost stabilite în laborator.
- *cristaluri*: În sufragerie avea o vitrină plină cu *cristaluri*.

raport - *raporturi*: Întreţin *raporturi* de prietenie de mulţi ani.
- *rapoarte*: La această şedinţă au fost prezentate mai multe *rapoarte*.

timp - *timpi*: Acest motor funcţionează în patru *timpi*.
- *timpuri*: Atunci erau alte *timpuri*.

tranzistor - *tranzistori*: Depanatorul a înlocuit mai mulţi *tranzistori* şi o diodă.
- *tranzistoare*: *Tranzistoarele* la care ascultă muzică sunt cumpărate de curând.

corp - *corpi*: În alcătuirea acestui element se amestecă *corpi* cu structuri diferite.
- *corpuri*: Se află acolo mai multe *corpuri* de clădiri.

Scanned with OKEN Scanner

PRONUMELE ŞI ADJECTIVELE PRONOMINALE

A. *DEFINIŢIE*

Este partea de vorbire flexibilă care ţine locul unui substantiv (*pro* = "pentru"; *nume* = "substantiv").

B. *CLASIFICARE*

I. **Cu forme personale** (îşi schimbă forma după persoană şi în analiza lor se precizează persoana):

1. pronume *personal (propriu-zis);*
2. pronume *personal de politeţe;*
3. pronume *reflexiv;*
4. pronume *de întărire;*
5. pronume *posesiv;*

II. **Fără forme personale** (nu îşi schimbă forma după persoană şi în analiza lor nu se precizează persoana):

1. pronume *demonstrativ;*
2. pronume *nehotărât;*
3. pronume *interogativ;*
4. pronume *relativ;*
5. pronume *negativ.*

Ultimele şapte feluri de pronume devin *adjective pronominale,* atunci când nu mai înlocuiesc un substantiv, ci se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat:

1. adjectiv pronominal *de întărire;*
2. adjectiv pronominal *posesiv;*
3. adjectiv pronominal *demonstrativ;*
4. adjectiv pronominal *nehotărât;*
5. adjectiv pronominal *interogativ;*
6. adjectiv pronominal *relativ;*
7. adjectiv pronominal *negativ.*

Pronumele *au aceleaşi funcţii sintactice ca şi substantivul,* după cazul la care se află.

Adjectivele pronominale au o singură funcţie sintactică: de atribut adjectival.

Scanned with OKEN Scanner

C. *PRONUMELE PERSONAL (PROPRIU-ZIS)*

I. Este *partea de vorbire flexibilă* care desemnează anumite persoane.

II. **Flexionează** după persoană, număr, gen (numai persoana a III-a) și caz:

1. **Persoana** este forma pe care o ia pronumele pentru a arăta:
   a) persoana care vorbește *(persoana I): eu, noi;*
   b) persoana cu care se vorbește *(persoana a II-a): tu, voi;*
   c) persoana despre care se vorbește *(persoana a III-a): el (dânsul), ea (dânsa), ei (dânșii), ele (dânsele).*
2. Are două **numere**:
   a) *numărul singular* (desemnează o singură persoană): *eu, tu, el (dânsul), ea (dânsa);*
   b) *numărul plural* (desemnează două sau mai multe persoane): *noi, voi, ei (dânșii), ele (dânsele).*
3. Forme diferite **după gen** are numai la persoana a III-a:
   masculin: el (dânsul), ei (dânșii);
   feminin: ea (dânsa), ele (dânsele);
   neutru: el (dânsul), ele (dânsele).
4. În ceea ce privește **cazurile**:
   a) pronumele personal de persoana I nu are cazurile G. și V., cel de persoana a II-a nu are cazul G., iar cel de persoana a III-a nu are cazul V.;
   b) la cazurile Ac. și D., pronumele personale (propriu-zise) au atât forme accentuate, cât și neaccentuate (cu excepția lui *dânsul, dânsa, dânșii, dânsele)*; la Ac., formele accentuate sunt întotdeauna însoțite de prepoziție;
   c) cazul D. poate fi **posesiv** când pronumele se înlocuiește cu un adjectiv posesiv (haina-*i* = haina *sa)*; pronumele personale în dativ posesiv au funcție sintactică de atribut pronominal în dativ fără prepoziție. Dacă sunt însă precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale cu regim de G., au și alte funcții sintactice (vezi în continuare III. Funcțiile sintactice ale pronumelui personal):
   S-au adunat *în juru*-i. (complement circumstanțial de loc).
   Dativul poate fi și **etic** când exprimă interesul major al vorbitorului sau al ascultătorului pentru acțiunea prezentată sau pentru persoana la care se referă acțiunea; nu are funcție sintactică, ci reliefează participarea afectivă a vorbitorului la cele relatate: „Vor să *mi* te-omoare"... Și *mi ți*-l bătu!...

Scanned with OKEN Scanner

d) formele neaccentuate răspund la întrebare (se află) cu ajutorul formelor accentuate.

e) Au *următoarele forme:*

Cazul	Persoana I			
	Singular		Plural	
	Forme accentuate	Forme neaccentuate	Forme accentuate	Forme neaccentuate
N.	eu	—	noi	—
G.	—	—	—	—
Ac.	(pe) mine	mă, -mă, m-, -m-;	(pe) noi	ne, ne-, -ne,-ne-;
D.	mie	îmi, mi, mi-, -mi, -mi-;	nouă	ne, ne-, -ne, -ne-; ni, ni-, -ni-;
V.	—	—	—	—

Cazul	Persoana a II-a			
	Singular		Plural	
	Forme accentuate	Forme neaccentuate	Forme accentuate	Forme neaccentuate
N.	tu	—	voi	—
G.	—	—	—	—
Ac.	(pe) tine	te, te-, -te, -te-;	(pe) voi	vă, -vă, v-, -v-;
D.	ţie	îţi, ţi, ţi-, -ţi, -ţi-;	vouă	vă, -vă, v-; -v-; vi, vi-. -vi-;
V.	tu!	—	voi!	—

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

Cazul	Persoana a III-a masculin			
	Singular		Plural	
	Forme accentuate	Forme neaccentuate	Forme accentuate	Forme neaccentuate
N.	el	—	ei	—
G.	(al, a, ai, ale) lui	—	(al, a, ai, ale) lor	—
Ac.	(pe) el	îl, -l, -l, -l-;	(pe) ei	îi, i-, -i, -i-;
D.	lui	îi, i, i-, -i, -i-;	lor	le, le-, -le, -le-; li, -li, -li, -li-
V.	—	—	—	—

Cazul	Persoana a III-a feminin			
	Singular		Plural	
	Forme accentuate	Forme neaccentuate	Forme accentuate	Forme neaccentuate
N.	ea	—	ele	—
G.	(al, a, ai, ale) ei	—	(al, a, ai, ale) lor	—
Ac.	(pe) ea	o, -o, -o-;	(pe) ele	le, le-, -le, -le-
D.	ei	îi, i, i-, -i, -i-;	lor	le, le-, -le, -le-; li, li-, -li-;
V.	—	—	—	—

f) pronumele *dânsul* este o formă compusă având următoarea flexiune:

Cazul	Singular		Plural	
	masculin	feminin	nasculin	feminin
N.; Ac. G.; D. V.	dânsul dânsului - -	dânsa dânsei -	dânşii dânşilor -	dânsele dânselor -

Scanned with OKEN Scanner

g) formele neaccentuate de Ac. şi D. ale pronumelor personale pot avea şi valoare neutră, când nu ţin locul unui substantiv anume şi nu au funcţie sintactică: a luat-*o* la sănătoasa; dă-*i* înainte fără grijă;

III. Are aceleaşi **funcţii sintactice** ca şi substantivul:

1. *subiect:*

➠ *El* scrie.

2. *nume predicativ:*

➠ Cartea este *a ei.*
Câştigătorul concursului este *el.*
Caietul este *pentru tine.*
Tu eşti *asemenea ei.*
Ei au fost *împotriva-ţi.*

3. *atribut pronominal:*

a) *genitival:*

➠ Meritul *ei* este de necontestat.

b) *prepoziţional*:

➠ Veştile *de la tine* sosesc greu.
Măsurile *împotriva lor* au fost aspre.
Victoria *datorită lor* i-a mulţumit de suporteri.
Prietenii *din juru-i* nu-i dădeau pace.

c) *în dativ fără prepoziţie* (dativul):

➠ Vorba-*i* blândă te unge la inimă.

d) *apoziţional*:

➠ Maria, *ea,* mi-a povestit totul.
Pe colega mea, *pe ea*, a premiat-o la sfârşitul anului şcolar.
I-am oferit fetei, *ei*, o floare.
Meritele sportivei, *ale ei*, au fost recunoscute.
Fetiţo, *tu* din banca întâi, răspunde la întrebare.
Pedeapsa împotriva acuzatului, *împotriva-ţi*, este prevăzută de lege.

4. *complement direct:*

➠ *Te*-am văzut în oraş.

5. *complement indirect:*

➠ *I*-am dat o carte.
Ne-am amintit *de ei.*
Au luptat *împotriva lor* veacuri de-a rândul.
Ei s-au revoltat *împotriva-i.*

6. *complement de agent:*

➠ A fost apostrofat de *ei.*

Scanned with OKEN Scanner

7. *complemente circumstanțiale:*

a) *de loc:*

➠ S-a oprit *lângă el.*
Stătea nemișcat *în fața lor.*
Înainte-i se afla cafeaua aburindă.

b) *de timp:*

➠ Au sosit *o dată cu voi.*
Să ajungeți la școală *înaintea lor.*
A ajuns acolo *înainte-ți.*

c) *de mod:*

➠ Învață *ca și tine.*
A știut indicațiile și a acționat *în baza lor.*
Știind prevederile planului, el a lucrat *potrivit lor.*
Ei cunosc legea și au acționat *în baza-i.*

d) *de cauză:*

I-a făcut observație *pentru el.*
➠ L-a certat *din cauza lui.*
Datorită ei a pierdut trenul.
Fiind neatentă, accidentul a avut loc *din cauza-i.*

e) *de scop:*

Are un examen curând și se pregătește *pentru el.*
Urmând premierea, se pregătea *în vederea ei.*
Având o restanță, se pregătește intens *în vederea-i.*

IV. Formele neaccentuate ale pronumelor personale sunt precedate și/sau urmate **de cratimă**, atunci când se pronunță împreună cu o altă parte de vorbire, fiind posibilă și elidarea vocalei din alcătuirea lor: *ne*-a chemat; să-*i* dea, *ți-l* dă; duce-*l*-aș etc.

Formele neaccentuate ale pronumelor personale se scriu cu cratimă atunci când se leagă de:

a) un verb la timpuri cu forme simple ale modului indicativ care începe cu *a-*; *o-* sau *î-*: *te-ajut, te-ntreb, te-observ; mi-ajuți; i-nțelg, mă-mpiedică* etc.

b) verbul *a fi* când are forme care încep cu *e-*: *mi-e (sete); mi-era sete* etc.

c) un verb la indicativ perfect compus sau la modul condițional optativ, legătura făcându-se cu auxiliari sau/și cu participiu:*i-am zis, ți-am adus, am adus-o, ți-am adus-o; i-aș aduce, aș aduce-o, i-aș aduce-o* etc.

d) un verb la modul imperativ, așezate după acesta *du-mă aeolo; dă-i cartea, chemați-i, dați-i-l* etc.

Scanned with OKEN Scanner

e) un verb la gerunziu, aşezate după acesta, legătura făcându-se prin vocala *u*; cu excepţia formei neaccentuate *-o*, înaintea căreia nu apare vocala de legătură: *ducându-l, dându-mi, chemând-o* etc.

f) un verb la infinitiv, aşezate după prepoziţia *a: penru a-i da; spre a-l vedea, pentru a-ţi cere* etc.

g) un verb la conjunctiv, fiind aşezate după conjuncţia *să: să-i dea, să-l fi chemat, s-o laude* etc.

h) alte părţi de vorbire:

- adverbul *nu: nu-i dau; n-o chem; nu-l vreau* etc.
- pronumele interogativ-relativ *care, cine, ce: pe care-l lauzi, cine-mi spune, ce-i dai* etc.
- conjuncţiile terminale în *ă, e* sau *i*: *dacă-l chemi, de-l lauzi, şi-i spun* etc.
- pronume personale forme accentuate sau neaccentuate ori alt fel de pronume: *tu-l chemi; ea-mi dă; i-l dau, toate-i plac* etc; când există cele două forme neaccentuate de pronume legate prin liniuţă, primul este în cazul D şi al doilea în cazul Ac. şi ele pot sta şi după un verb de care se leagă prin altă cratimă: *dă-i-l; ia-i-o* etc.
- adverbe: *aşa-mi convine; atâta-i dau; acolo-l caut;*
- interjecţii: *na-ti cartea; iat-o; iată-l* etc., de care se pot lega şi două forme neaccentuate de pronume,, *na-ţi-o; iată-ti-l* etc., cu apariţia încă a unei cratime;
- substantive, adjective, numerale: *cartea-mi trebuie, blânda-i privire, bere rece-ti dau, două-ti ofer* etc.
- prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale cu regim de genitiv: *înaintea-mi, în juru-ţi, asupra-i* etc.

Se observă că unele forme neaccentuate care se leagă de un adjectiv *(blânda-i privire)*, de o interjecţie *(na-ticartea)* sau de un verb *ridică-mi cartea* şi toate care se leagă de un substantiv ori de o prepoziţie (locuţiune prepoziţională) sunt la dativ posesiv.

Una sau două forme neaccentuate ale pronumelui personal se scriu cu cratimă şi atunci când se află între părţile componente ale unei forme verbale inverse de perfect compus şi condiţional optativ: *văzutu-l-ai, datu-i-l-ai, da-i-aş, da-i-l-aş* etc.

D. *PRONUMELE PERSONAL DE POLITEŢE (DE REVERENŢĂ)*

I. Este *partea de vorbire flexibilă* care desemnează anumite persoane exprimând respectul (reverenţa) faţă de cineva (persoana despre care se vorbeşte sau cu care se vorbeşte).

Scanned with OKEN Scanner

II. **Îşi schimbă forma** după *persoană, număr şi gen* (numai persoana a III-a):

1. are numai persoanele a II-a şi a III-a;
2. persoana a II-a are şi cazul G. (spre deosebire de cel personal propriu-zis);
3. nu are forme neaccentuate, dar se poate scrie abreviat: *d-ta, d-tale, d-voastră (dvs., dv.), d-lui, d-ei, d-lor);*
4. are *următoarele forme:*

Persoana a II-a		
Cazul	Singular	Plural
N. Ac. V. G. D.	dumneata dumitale	dumneavoastră dumneavoastră

Persoana a III-a				
Cazul	Singular		Plural	
	masculin	feminin	masculin	feminin
N. Ac. G. D.	dumnealui dumnealui	dumneaei dumneaei	dumnealor dumnealor	dumnealor dumnealor

- Are şi formele populare *mata, matale, tălică, tăluţă, dumneasa.*
- Există şi locuţiuni pronominale de politeţe: *Domnia ta (sa, voastră), Măria ta (sa, voastră); Alteţa ta (sa, voastră)* etc.

III. Are aceleaşi **funcţii sintactice** ca şi pronumele personal propriu-zis, afară de cea de atribut pronominal în D. posesiv:

1. *subiect:*

➠ *Dumnealui* e profesor.

2. *nume predicativ:*

➠ Cea mai bună profesoară este *dumneaiei.*
Cartea este pentru *dumnealui.*
Poşeta este a *dumneaei.*

3. *atribut pronominal:*

a) *prepoziţional:*

➠ Cartea *de la dumneavoastră* a fost interesantă.
Cartea *dinaintea dumneavoastră* vă aparţine.
Succesul *datorită dumnealor* este o dovadă de competenţă.

Scanned with OKEN Scanner

b) *genitival:*

➠ Meritele *dumnealui* sunt recunoscute.

c) *datival:*

➠ Mihai este nepot *dumneaei*.

d) *apozițional:*

➠ Profesorul meu, *dumnealui*, este un om cumsecade.
Pe profesoara noastră, *pe dumneaei*, o apreciază toți colegii.
Cunoștințele profesorilor noștri, *ale dumnealor*, ne sunt de folos.
Profesorilor noștri, *dumnealor*, li s-a acordat salariul de merit.
Domnule profesor, *dumneavoastră*, priviți la colegul meu!

4. *complement direct:*

➠ *Pe dumneavoastră* v-a căutat cineva.

5. *complement indirect:*

➠ *Dumneavoastră* vi se cuvin toate laudele.
Tocmai vorbeam *despre dumnealui*.
N-am nimic de spus *împotriva dumneaei*.

6. *complement de agent:*
Elevii harnici au fost lăudați *de dumnealui*.

7. *complemente circumstanțiale:*

a) *de loc:*

➠ S-a îndreptat imediat *spre dumnealui*.
Să intri în clasă *înaintea dumnealui*.

b) *de timp:*

➠ Au sosit la spectacol *înaintea dumnealor*.
Am ajuns la stadion *o dată cu dumneavoastră*.

c) *de mod:*

➠ *Ca și dumneavoastră*, nu acceptă nici un fel de compromis.
Încrezător, a acționat *în baza dumnealor*.
Ascultându-i sfaturile, a procedat *conform dumnealui*.

d) *de cauză:*

➠ A pierdut trenul *din pricina dumitale*.
Aflând adevărul, mama m-a certat *pentru dumneavoastră*.
A întârziat la școală *datorită dumneaei*.

e) *de scop:*
Așteptând vizita, se pregătea intens *pentru dumnealor*.
În vederea dumnealor a pregătit un meniu foarte bogat.

Scanned with OKEN Scanner

E. *PRONUMELE REFLEXIV*

I. Este **partea de vorbire flexibilă** care înlocuieşte un substantiv (obiect) asupra căruia acţiunea verbului se răsfrânge direct sau indirect şi este identic cu subiectul (persoana verbului):

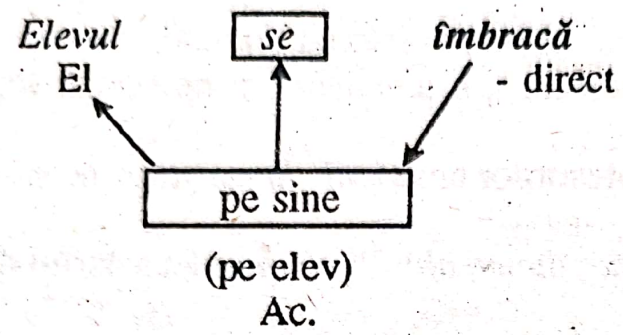

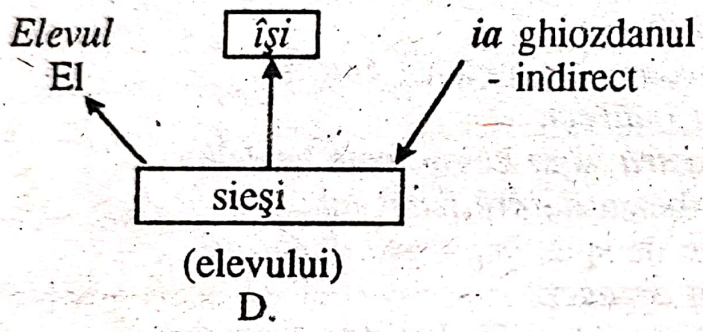

II. **Flexionează** după persoană, număr şi caz.

- Are numai cazurile Ac. şi D.
- Are forme proprii numai pentru persoana a III-a, iar la persoanele I şi a II-a împrumută formele neaccentuate de Ac. şi D. ale pronumelor personale (propriu-zise).
- La persoana a III-a are atât forme accentuate, cât şi neaccentuate, aceleaşi pentru masculin si feminin, pentru singular şi plural.

Are *următoarele forme*:

Cazul	Persoana I		Persoana II	
	Singular	Plural	Singular	Plural
Ac.	mă, -mă, m-, -m-;	ne, ne-, -ne, -ne-;	te, te-, -te, -te-;	vă, -vă, -vă, -vă-;
D.	îmi, mi-, -mi, -mi-;	ne, ne-, -ne; -ne-; ni-, -ni-;	îţi, ţi-, -ţi, -ţi-;	vă, -vă, v-, -v-; vi-, -vi-;

Scanned with OKEN Scanner

Fişă recapitulativă

Cazul	Persoana a III-a			
	Singular		Plural	
	Forme accentuate	Forme neaccentuate	Forme accentuate	Forme neaccentuate
Ac.	(pe) sine	se, -se, s-, -s-;	(pe) sine	se, -se, s-, -s-;
D.	sieşi, sie	îşi, şi-, -şi, -şi-;	sieşi, sie	îşi, şi-, -şi, -şi-;

Formele accentuate de acuzativ sunt întotdeauna însoţite de prepoziţie.

Formele neaccentuate de persoana I şi a II-a ale pronumelui reflexiv se deosebesc de cele ale pronumelui personal prin aceea că ele sunt identice în persoană şi număr cu subiectul (adică persoana verbului însoţit).

El *mă* cheamă. (pronume personal)
III.sg. I.sg.
Eu *mă* duc. (pronume reflexiv)
I.sg.I.sg.

Deci, pentru a avea pronume reflexiv trebuie să punem după persoana verbului un pronume de aceeaşi persoană şi la acelaşi număr:

(eu) mă..., (tu) te..., (el) se..., (noi) ne....., (voi) vă..., (ei) se;
(eu) îmi..., (tu) îţi..., (el) îşi..., (noi) ne..., (voi) vă..., (ei) îşi.

- Ca şi pronumele personal, şi cel reflexiv are cazul D. *posesiv* şi D. *etic*, în aceleaşi condiţii (vezi Pronumele personal II.4.c):

➠ „Ochii-*şi* negri arunca
➠ Peste câmpuri..." (D. posesiv - atribut pronominal)
➠ *Îşi* ia cartea. (D. posesiv - atribut pronominal)
➠ Şi mi-*şi* bea şi mi-*şi* mânca. (D. etic - fără funcţie sintactică.)

III. În ceea ce priveşte **funcţiile sintactice**, formele accentuate pot să îndeplinească acelaşi rol în propoziţie ca şi substantivele în Ac. şi D.

Formele neaccentuate intră, de obicei, în alcătuirea diatezei reflexive a verbelor, dar pot avea şi funcţie sintactică atunci când se înlocuiesc printr-un substantiv sau prin forma accentuată a pronumelui.

Funcţii sintactice:

1. *nume predicativ:*
➠ Totul este *pentru sine*.
2. *atribut pronominal prepoziţional:*
➠ Lauda *de sine* nu miroase a bine.

Scanned with OKEN Scanner

3. *atribut pronominal în dativ posesiv* (dativul):

➠ "Ochii-*şi* negri arunca
Peste câmpuri,
Ce-mi vedea?"

4. *complement direct:*

➠ El *se* îmbracă. (pe sine, nu pe altcineva)

5. *complement indirect:*

➠ *Îşi* croia drum prin mulţime.
Trăieşte *pentru sine*.

6. *complemente circumstanţiale:*

a) *de loc:*

➠ Îl trage *spre sine*.

b) *de mod:*

➠ Îşi zice *în sine*.
Trăieşte *prin sine*.

IV. *Ortografia* pronumelui reflexiv este aceeaşi ca o pronumelui personal. Este suficient că în situaţiile şi în exemplele date la capitolul respectiv să înlocuim pronumele personale cu cele reflexive, ca să ne putem da seama de acest lucru: (tu) ***te**-ajuţi*, (tu) ***te**-ntrebi*, (eu) ***mi**-am zis*, (tu) ***ti**-ai aduce* etc. Doar în situaţie existenţei a două forme neaccentuate de pronume legate prin liniuţă, numai primul (cel în D.) este reflexiv, iar al doilea (cel în Ac.) este personal: ***si-l** ia*, ***şi-o** destramă* etc.

V. O atenţie deosebită trebuie să acordăm formei neaccentuate *şi*, deoarece acest cuvânt poate avea valori morfologice diferite: conjuncţie, pronume reflexiv, adverb, interjecţie, substantiv (vezi exerciţiul 21 de la acest capitol).

F. *PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL DE ÎNTĂRIRE.*

I. Este **partea de vorbire** flexibilă care înlocuieşte un substantiv sau o persoană insistând (accentuând) asupra lor.

II. El **are forme compuse** din:

1. *pronumele personale* (mai vechi), a căror desinenţă indică genul şi numărul:

însu - masculin singular, toate cazurile;
însă - feminin singular, N., Ac.;
înşi - masculin plural, toate cazurile;
înse - feminin singular, G. şi D. şi feminin plural toate cazurile.

Scanned with OKEN Scanner

2. *formele neaccentuate de D*, ale pronumelor reflexive:

-*mi* - persoana I singular;
-*ți* - persoana a II-a singular;
-*și* - persoana a III-a singular;
-*ne* - persoana I plural;
-*vă* - persoana a II-a plural;
-*și* - persoana a III-a plural; la această persoană, la feminin, se poate folosi și forma neaccentuată a pronumelui personal în dativ -*le*.

Persoana și numărul acestor pronume sunt indicate de a doua parte componentă, iar genul, numărul și cazul de prima parte componentă.

Cazurile	Masculin					
	Singular			Plural		
	I	II	III	I	II	III
N. Ac. G. D.	însumi	însuți	însuși	înșine	înșivă	înșiși

Cazurile	Feminin					
	Singular			Plural		
	I	II	III	I	II	III
N. Ac. G. D.	însămi însemi	însăți înseți	însăși înseși	însene însene	însevă însevă	înseși(le) înseși(le)

Se observă că la feminin plural formele de N., Ac. sunt identice cu cele de G.D., iar cea de persoana a III-a G.D sg. cu cele de N.Ac.G.D. pl.

Neutrul împrumută, pentru singular, formele de la masculin, iar pentru plural pe cele de la feminin.

III. În limba română actuală **pronumele de întărire** se folosește extrem de rar, mai ales în cazul N. cu **funcții sintactice** de:

- *subiect:*

➠ *Însumi* am fost acolo.

- *nume predicativ:*

➠ Fii *însuți!*

Scanned with OKEN Scanner

Se foloseşte însă, mai ales, ca **adjectiv pronominal de întărire** pe lângă un substantiv sau pronume personal, cu care se acordă în persoană (când determină un pronume), gen, număr şi caz (când determină atât un substantiv, cât şi un pronume).

Adjectivul pronominal de întărire are o singură funcţie sintactică: *atribut adjectival:*

➡ Eu *însumi* sunt apreciat.
Maria, ţie *înseţi* ţi s-a dat un premiu.

G. *PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL POSESIV*

I. Este **partea de vorbire flexibilă** care ţine atât locul obiectului posedat, cât şi al posesorului.

Cu posesorul se acordă în persoană şi număr, iar cu obiectul posedat în gen, număr şi caz.

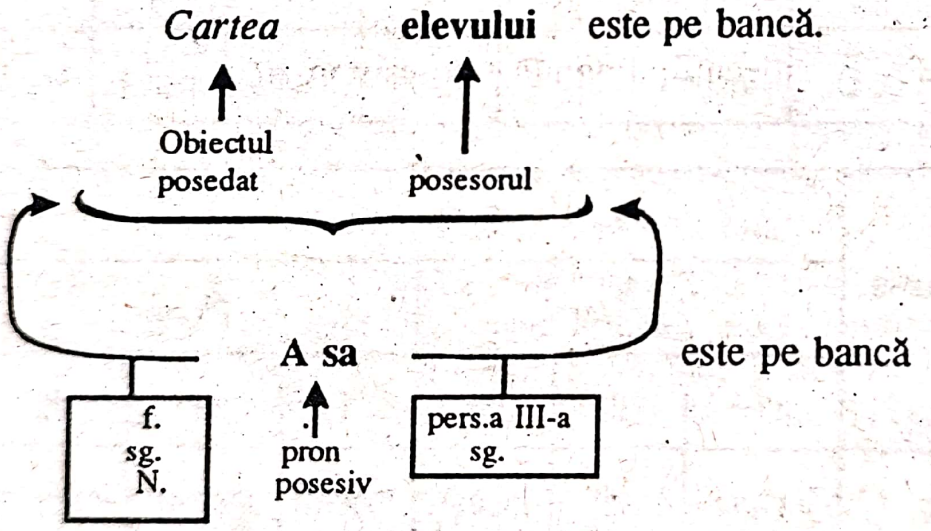

- Când înlocuieşte numai posesorul şi determină substantivul care denumeşte obiectul posedat cu care se acordă în gen, număr şi caz, pronumele posesiv devine *adjectiv pronominal posesiv:*

Cartea **sa** este nouă.
(adj.pron.posesiv)

- Pronumele posesiv este întotdeauna însoţit de articol posesiv (genitival).

Scanned with OKEN Scanner

- Adjectivul pronominal posesiv nu este însoțit, de obicei, de acest articol. Îl poate primi însă dacă este antepus cuvântului determinat sau dacă acesta este nearticulat definit ori urmat de un adjectiv:

➠ cartea *sa*;
a sa carte;
o (această) carte *a sa*;
cartea cea nouă (aceasta) *a sa*.

- Orice pronume posesiv, care stă lângă substantivul obiect posedat, devine adjectiv pronominal posesiv, cu două excepții:

a) dacă este însoțit de prepoziție;

b) dacă este însoțit de articolul posesiv (genitival) cu forma *alor:*

➠ Colegii *mei* sunt harnici. (adj.pron.posesiv)
Cadoul **de la** *ai mei* mi-a plăcut mult. (pron.posesiv)
Cadoul **alor** *mei* mi-a plăcut mult. (pron.posesiv)
Măsurile **împotriva** *alor mei* au fost aspre. (pronume posesiv)

Când este însoțit de o prepoziție sau locuțiune prepozițională cu regim de genitiv și fără articolul posesiv *alor*, pronumele posesiv devine adjectiv pronominal posesiv în Ac.:

➠ Venea *în urma noastră*. (adjectiv pronominal posesiv)
Măsurile *împotriva mea* au fost aspre. (adjectiv pronominal posesiv)

II. Pronumele (adjectivul pronominal) posesiv are următoarele **forme:**

Nr. posesori	Nr. ob. posedat	Genul	Persoana		
			I	II	III
Un posesor	un obiect posedat	masculin	al meu	al tău	al său
		feminin	a mea	a ta	a sa
	mai multe obiecte posedate	masculin	ai mei	ai tăi	ai săi
		feminin	ale mele	ale tale	ale sale
Mai mulți posesori	un obiect posedat	masculin	al nostru	al vostru	-
		feminin	a noastră	a voastră	-
	mai multe obiecte posedate	masculin	ai noștri	ai voștri	-
		feminin	ale noastre	ale voastre	-

Scanned with OKEN Scanner

Pronumele posesive care arată mai multe obiecte posedate formează G. şi D. numai cu articolul posesiv *alor*.

- Neutrul împrumută pentru singular formele de la masculin şi pentru plural, pe cele de la feminin.

- La persoana a treia plural nu are forme proprii, folosindu-se formele pronumelui personal (propriu-zis): *al (a,ai,ale) lor*.

- Pronumele *lor, lui, ei* sunt pronume personale care nu devin adjective pronominale, pe când *al său, a sa, ai săi, ale sale* sunt pronume posesive, care devin adjective pronominale posesive.

III. *Adjectivele pronominale posesive* au o singură **funcţie sintactică** - de *atribut adjectival* (cu excepţia celor în Ac. precedate de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională cu regim de G.);

➠ M-au vizitat prietenii *mei*.

Pronumele posesiv are următoarele **funcţii sintactice**:

1. *subiect:*

➠ *Ai noştri* au plecat.

2. *nume predicativ:*

➠ Cartea este *a mea*.
Florile sunt *pentru ale noastre*.
Meritele sunt *(ale) alor noştri*.
Toţi au fost *contra alor voştri*.

3. *atribut pronominal:*

a) *genitival:*

➠ Rezultatele *alor noştri* au fost mulţumitoare.

b) *apoziţional:*

➠ Concurenţii, *ai noştri*, s-au comportat ireproşabil.
Pe copii, *pe ai noştri*, îi laudă toţi.
Cărţile colegilor, *(ale) alor noştri*, au fost împrumutate de la bibliotecă.
Băieţilor, *alor voştri*, li s-au oferit numeroase premii.

c) *prepoziţional:*

➠ L-a încântat cadoul de *la ai voştri*.
Agitaţia *din jurul alor voştri* a atras tuturor atenţia.
Succesul *datorită alor tăi*, muncitori şi inteligenţi, este binemeritat.

d) *datival:*

➠ El este nepot *alor noştri*.

4. *complement direct:*

➠ I-am felicitat *pe ai voştri*.

Scanned with OKEN Scanner

5. *complement indirect:*

➠ *Cu ai noştri* m-am întâlnit în parc.
Alor noştri li s-au oferit premii.
Împotriva alor noştri s-au spus multe.

6. *complement de agent:*

➠ A fost ajutat de *ai noştri.*

7. *complemente circumstanţiale:*

a) *de mod:*

➠ Colegii tăi învaţă *ca şi ai noştri.*

Ştiindu-le opinia, au procedat *în lumina alor noştri.*
Cunoscându-le părerea, au acţionat *conform alor mei.*

b) *de timp:*

➠ Să veniţi acolo, *o dată cu ai noştri.*
Ei au intrat în sala de spectacol *înaintea alor voastre.*

c) *de loc:*

➠ S-au oprit *lângă ai noştri.*
Băiatul mergea ţanţoş *înaintea alor săi.*

d) *de cauză:*

➠ Am pierdut concursul *din pricina alor noştri.*
Pentru ai voştri, a primit o bătaie zdravănă.
Datorită alor voştri am ratat totul.

e) *de scop:*

Am venit acolo *pentru ai voştri.*
Muncise toată viaţa *în scopul alor săi.*

IV. În ceea ce priveşte *ortografia* acestui pronume trebuie să reţinem următoarele aspecte:

1. Adjectivele posesive *meu, mea, tău, ta, său, sa* se leagă cu liniuţă de un substantiv care denumeşte grad de rudenie şi este nearticulat: *frate-meu, soră-ta, mă-sa* etc.

Formele corecte de feminin ale acestor substantive şi adjective pronominale posesive în G. şi D. sunt: *mamă-mii, mamă-tii, mamă-sii* (vezi DOOM, p. 354) sau/şi *mamă-mei, mamă-tei, mamă-sei* (vezi Avram, *Gramatica*, p. 134 şi Popescu, *Gramatică*, p. 199) unde îşi schimbă forma numai adjectivul pronominal posesiv; în schimb în *nevesti-mii, nevesti-tii, nevesti-sii* îşi schimbă forma atât substantivul, cât şi adjectivul posesiv (DOOM, p. 408).

2. Pronumele (adjectivele pronominale) posesive *sa, săi* se scriu într-un singur cuvânt fiind o singură parte de vorbire şi înlocuindu-se cu *ei, lor*. Acestea nu trebuie confundate cu

Scanned with OKEN Scanner

grupurile de cuvinte *s-a, să-i* care se scriu cu cratimă, fiind două parţi de vorbire diferite: *s-a (dus): s-*=pronume reflexiv; *a*=verbul auxiliar *a avea* în alcătuirea perfectului compus; *să-i (dea)*: *să*=conjuncţie simplă, marcă (morfem) a(l) modului conjunctiv; *-i*=pronume personal, formă neaccentuată.

3. Pronumele (adjectivele pronominale) posesive *noştri, voştri* se scriu cu un singur *-i*.

H. *PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL DEMONSTRATIV*

I. Este **partea de vorbire flexibilă** care înlocuieşte un substantiv arătându-i apropierea; depărtarea (în spaţiu ori în timp) sau identitatea.

II. **Se clasifică** în:

1. *pronume demonstrative de apropiere:*
   acesta, ăsta, cestălalt, ăstălalt;
2. *pronume demonstrative de depărtare:*
   acela, ăla, celălalt, ălălalt;
3. *pronume demonstrative de identitate: acelaşi.*

După **alcătuire** sunt:

1. *simple: acesta, ăsta, acela, ăla* etc.
2. *compuse: cestălalt, celălalt.*

Formele *ăsta, ăstălalt, ăla, ălălalt* etc. sunt populare şi nu sunt literare (corecte).

Când nu mai înlocuiesc un substantiv, ci se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat, pronumele demonstrative, devin **adjective pronominale demonstrative:**

➠ Cartea *acesteia* este nouă. (pronume demonstrativ)
Cartea *aceasta* este nouă. (adjectiv pron.demonstrativ)
Cartea *acestei* fete este nouă.(adj.pron.demonstrativ)

Scanned with OKEN Scanner

III. **Flexionează după gen, număr și caz, având următoarele forme:**

De apropiere

Cazul	Masculin	
	Singular	Plural
N. Ac.	acesta cestălalt ăsta ăstălalt	aceștia ceștilalți ăștia ăștilalți
G. D.	acestuia cestuilalt ăstuia ăstuilalt	acetora cestorlalți ăstora ăstorlalți
Cazul	Feminin	
	Singular	Plural
N. Ac.	aceasta ceastălaltă asta astalaltă	acestea cestelalte astea astelalte
G. D.	acesteia cesteilalte ăsteia ăsteilalte	acestora cestorlalte ăstora ăstorlalte

De depărtare

Cazul	Masculin	
	Singular	Plural
N. Ac.	acela celălalt ăla alălalt	aceia ceilalți ăia ăilalți
G. D.	aceluia celuilalt ăluia ăluilalt	acelora celorlalți ălora ălorlalți
Cazul	Feminin	
	Singular	Plural
N. Ac.	aceea cealaltă aia ailaltă	acelea celelalte alea alelalte
G. D.	aceleia celeilalte ăleia ăleilalte	acelora celorlalte ălora ălorlalte

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

De identitate

Cazul	Masculin	
	Singular	Plural
N. Ac. G. D.	acelaşi aceluiaşi	aceiaşi aceloraşi
Cazul	Feminin	
	Singular	Plural
N. Ac. G. D.	aceeaşi aceleiaşi	aceleaşi aceloraşi

- Neutrul împrumută pentru singular formele de la masculin, iar pentru plural, pe cele de la feminin.

În privinţa topicii şi a formelor acestor pronume şi adjective pronominale trebuie să reţinem următoarele aspecte:

a) toate adjectivele pronominale demonstrative pot să fie antepuse sau postpuse substantivului cu care se acordă, cu excepţia celui de identitate care stă întotdeauna înaintea substantivului respectiv;

b) adjectivul demonstrativ de identitate şi adjectivele *cestălalt (ceastălaltă), celălalt (cealaltă)* au toate formele identice cu ale pronumelor demonstrative, iar adjectivele corespunzătoare pronumelor *acesta* şi *acela* numai când sunt aşezate după substantiv.

c) demonstrativul *acela* (atât ca pronume, cât şi ca adjectiv) are şi forme simplificate *(cela (cel), ceea (cea), ceia (cei), celea (cele)* pentru N.Ac. şi *celuia (celui), celeia (celei), celora (celor)* pentru G.-D. Acestea sunt pronume demonstrative când înlocuiesc un substantiv (**Cel** *de acolo este prietenul meu*) şi adjective pronominale demonstrative când se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat („*Pe* **cel** *deal, pe cel colnic...* “).

Formele *cel, cea, cei, cele, celui, celor* pot avea însă şi alte valori gramaticale (morfologice) (vezi exerciţiul 22).

IV. **Adjectivele prononimale demonstrative** au funcţie sintactică de **atribut adjectival** (*Acest* băiat este fratele meu), iar *pronumele demonstrative* pot avea următoarele *funcţii sintactice:*

1. *subiect: Acesta* mi-e prieten.
2. *nume predicativ:*

➠ Prietenul meu este *celălalt.*
Cartea este *pentru acela.*
Meritele sunt *ale acestuia.*

Scanned with OKEN Scanner

3. *atribut pronominal:*

a) *prepoziţional:*

➠ Cartea *de la celălalt* a fost mai interesantă.
Oamenii *din jurul acestuia* îi erau prieteni.
Victoria *datorită acestuia* dintre înaintaşi a fost meritată.

b) *genitival:*

➠ Teza *celeilalte* a fost mai bună decât a ta.

c) *apoziţional:*

➠ Concurenţii, *ceilalţi*, au fost slab pregătiţi.
Pe colegii mei, *pe ceilalţi*, i-au premiat.
Le-am dat prietenilor, *acestora*, o parte din cărţi.
Notele băieţilor, *ale acestora*, sunt mai mari decât ale fetelor.

d) *datival:*

➠ Este nepot *celuilalt*.

4. *complement direct:*

➠ *Pe acesta* nu l-am mai văzut de mult.

5. *complement indirect:*

➠ *Cu celălalt* m-am întâlnit ieri.
Acesteia i se cuvin laude.
S-au revoltat *împotriva celorlalţi*.

6. *complemente circumstanţiale:*

a) *de loc:*

➠ Pune-l *lângă celălalt*.
În urma celuilalt se afla întregul grup.

b) *de mod:*

➠ Învăţaţi *ca şi aceştia*.
A studiat legile şi *în baza acestora* a luat hotărârea.
Cunoscând planul, a executat lucrarea *potrivit acestuia*.

c) *de timp:*

➠ Duceţi-vă acolo *o dată cu ceilalţi*.
Grupul nostru a sosit la cabană *înaintea celorlalţi*.

d) *de cauză:*

➠ *Din cauza acelora*, veţi pierde concursul.
Era nemulţumit că-l ceartă întotdeauna *pentru aceştia*..
Datorită celuilalt au pierdut concursul.

e) *de scop:*

➠ *Pentru acesta* se pregăteşte intens.
Şi-au anuntat vizita şi se pregăteşte *în vederea acesteia*.

Scanned with OKEN Scanner

V. În privința ortografiei și ortoepiei trebuie reținute următoarele aspecte:

1. Se pronunță și se scrie *cestălalt, celălalt, ceastălaltă, cealaltă, ceștilalți, ceilalți, cestelalte, celelalte*, nu *cestălant, celălant, ceastălantă, cealantă, cealălaltă, cealălantă, ceștilanți, ceilanți, cestelante, celelante.*

2. Toate formele pronumelui (adjectivului pronominal) demonstrativ de identitate se scriu și se pronunță cu *-i* final, atât la singular, cât și la plural: *același, aceeași* etc.

3. Formele pronumelui (adjectivului pronominal) demonstrativ de depărtare și de identitate se scriu cu **-ei-** la masculin plural N.-Ac. (*aceia, aceiași*) și cu **-ee-** la feminin singular (*aceea, aceeași*).

I. *PRONUMELE NEHOTĂRÂT*

1. Este **partea de vorbire flexibilă** care înlocuiește un substantiv fără să dea vreo indicație precisă asupra obiectului denumit de acesta.

II. **Se clasifică** în:

1. *simple: unul, altul, atâta, cutare, tot* (toată, toți, toate);

2. *compuse: altcineva, cineva, oricine, altceva, ceva, câțiva, fiecare, oarecare, oricare, vreunul, orice, oricine, careva, câtva, oareșicare, fiece, fiecine* etc.

Pronumele nehotărâte compuse sunt formate din pronumele *care, cine, că, cât* plus alt (alte) element (elemente) de compunere, cu excepția lui *vreunul* alcătuit din particula *vre-* și pronumele nehotărât *unul*.

III. **Flexionează**, în general, după *gen, număr și caz*.

Există însă și excepții de la aceste categorii gramaticale:

1. pronumele nehotărâte formate cu *ce* nu-și schimbă forma;

2. pronumele nehotărâte compuse cu *cine* au forme numai pentru singular, iar fexiunea se realizează numai după caz.

3. pronumele nehotărâte compuse cu *care* au forme deosebite după gen, numai la G.D. singular.

Scanned with OKEN Scanner

Fişă recapitulativă

Formele unora dintre pronumele nehotărâte sunt:

Cazul	masculin		feminin	
	singular	plural	singular	plural
N. Ac.	unul	unii	una	unele
	altul	alţii	alta	altele
	oricine	-	oricine	-
	oricare	-	oricare	-
	cineva	-	cineva	-
	fiecare	-	fiecare	-
	vreunul	vreunii	vreuna	vreunele
	cutare	cutare	cutare	cutare
	tot	toţi	toată	toate
	atât	atâţia	atâta	atâtea
G. D.	unuia	unora	uneia	unora
	altuia	altora	alteia	altora
	oricui	-	oricui	-
	oricăruia	oricărora	oricăreia	oricărora
	cuiva	-	cuiva	-
	fiecăruia	-	fiecăreia	-
	vreunuia	vreunora	vreuneia	vreunora
	cutăruia	cutărora	cutăreia	cutărora
	—	tuturor(a)	—	tuturor(a)
	—	atâtora	—	atâtora

- În ce priveşte formele *tuturor(a)* şi *atâtora* de dativ, acestea pot fi folosite cu prepoziţia *la: le-am dat la toţi (la atâţia)*. Şi genitivul şi dativul pronumelor *câţiva (câteva)* se exprimă prin prepoziţiile *a* şi *la:* le-am dat *la câţiva (la câteva); cărţile a câţiva (a câteva).*

Neutrul împrumută pentru singular formele de la masculin, iar pentru plural pe cele de la feminin.

Când nu mai înlocuiesc un substantiv şi se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat, unele pronume nehotărâte devin **adjective pronominale nehotărâte.**

- Pronumele nehotărâte *careva, altcareva, altceva* şi cele alcătuite cu pronumele *cine* nu devin adjective pronominale, iar *fiece, niscai, niscaiva, alde* sunt numai adjective pronominale nehotărâte.

Scanned with OKEN Scanner

- Pronumele nehotărâte simple *unul* şi *una* când devin adjective au formele de singular *un*, *o* (pentru N.-Ac.) şi *unui*, *unei* (pentru G.D.) care pot să aibă şi alte valori morfologice (gramaticale).

IV. **Adjectivele pronominale nehotărâte** au o singură funcţie sintactică, de *atribut adjectival*, iar **pronumele nehotărâte** pot avea următoarele **funcţii sintactice:**

1. *subiect:*

➠ *Unul (altul, fiecare)* învată.

2. *nume predicativ:*

➠ El este *altul*.

Cărţile sunt *pentru altcineva*.

Meritele sunt *ale tuturor*.

3. *atribut:*

a) *genitival:*

➠ Meritele *tuturor* au fost recunoscute.

b) *prepoziţional:*

➠ Mâncarea *de la altul* e mai bună decât a ta.

Pedeapsa *împotriva altora* a fost mai aspră decât a ta.

Rezultatele *datorită unora* dintre olimpici au fost meritorii.

c) *apoziţional:*

➠ Elevii, *alţii* decât ai noştri, n-au participat la întrecere.

Pentru colegii mei, *pentru alţii* decât cei leneşi, învăţătura reprezintă preocuparea de bază.

Rezultatele colegilor mei, *ale tuturor(a)*, sunt foarte bune.

Premianţilor, *altora* decât cei de acum, li s-au dat premii în bani.

d) *datival:*

➠ El este unchi *altora*.

4. *complement direct:*

➠ Îl ascultă *pe fiecare*.

5. *complement indirect:*

➠ Vorbeam *despre altcineva*, nu despre tine.

Fiecăruia dintre ei i se cuvin felicitări.

Asupra unora dintre locuitorii insulei, s-a abătut o molimă devastatoare.

Scanned with OKEN Scanner

6. *complement de agent:*

➠ Era ascultat *de fiecare* în parte.

7. *complemente circumstanţiale:*

a) *de loc:*

➠ *Lângă fiecare* dintre ei se aflau instrumentele de pescuit.

Au staţionat *înaintea alteia* dintre clădiri, únde nu trebuíe.

b) *de timp:*

➠ Au ajuns acolo *înaintea tuturor*.

Au sosit la cabană *o dată cu alţii* dintre turişti.

c) *de mod:*

➠ *Ca şi alţii*, s-a dus şi el acolo.

Nefiind atent a executat proiectul *conform altora* dintre stasuri.

Au acţionat *in baza unora* dintre legile în vigoare.

d) *de cauză:*

➠ A pierdut concursul *din cauza altora*, nu din cauza lui.

Datorită *altora*, se află la mare încurcătură.

Pentru unii dintre ei, l-a pedepsit pe el.

e) *de scop*

Se pregăteşte *în vederea fiecăruia* dintre examene.

El a muncit o viaţă întreagă *pentru toţi*.

V. *În privinţa ortografiei* trebuie să reţinem că:

1. pronumele nehotărâte *unul, vreunul* se scriu cu *ii* la N.-Ac. plural, păstrându-şi aceeaşi formă şi ca adjective nehotărâte *unii (învaţă), unii elevi (învaţă); vreunii, vreunii (elevi).*

2. pronumele nehotărât *altul* se scrie cu *ii* la N.-Ac. plural, iar ca adjectiv nehotărât se scrie cu un singur *i: alţii (învaţă), alţi (elevi învaţă).*

3. Pronumele (adjectivele pronominale) nehotărâte compuse se scriu într-un singur cuvânt.

Scanned with OKEN Scanner

J. *PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL INTEROGATIV*

I. Este **partea de vorbire flexibilă** care apare în propoziţii interogative şi ţine locul substantivul aşteptat ca răspuns.

De aceea el apare pe primul loc în structura enunţului:

Cine lipseşte?
(Elevul)

II. **Pronumele interogative** sunt: *cine, ce, care, cât, al câtelea.*

Dintre acestea, *ce, care, cât* pot deveni **adjective pronominale interogative** când nu mai înlocuiesc un substantiv, ci se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat:

➠ *Care* elev lipseşte?

Flexionează după *gen, număr şi caz:*

cine
N.Ac. - *cine*?
G.D. - *cui*?

Are aceleaşi forme şi pentru masculin şi pentru feminin şi înlocuieşte nume de fiinţe.

ce
- Este invariabil şi înlocuieşte nume de lucruri.

care

Cazul	Masculin		Feminin	
	Singular	Plural	Singular	Plural
N. Ac.	care	care	care	care
G. D.	cărui(a)	căror(a)	cărei(a)	căror(a)

- Neutrul împrumută pentru singular formele de la masculin şi pentru plural, pe cele de feminin:
- Cu *care* se întreabă şi despre fiinţe şi despre lucruri.

Scanned with OKEN Scanner

cât

Cazul	Masculin		Feminin	
	Singular	Plural	Singular	Plural
N. Ac.	cât	câți	câtă	câte
G. D.	-	câtor	-	câtor

- Acest pronume (adjectiv pronominal) interogativ se referă la o cantitate.

- Neutrul împrumută pentru singular formele de la masculin și pentru plural pe cele de la feminin.

al câtelea

Cazul	Masculin		Feminin	
	Singular	Plural	Singular	Plural
N. Ac.	al câtelea	-	a câta	-
G. D.	-	-	-	-

Sunt specializate pentru referirea la numerele ordinale.

III. **Funcțiile sintactice**

- *Adjectivul pronominal interogativ* are întotdeauna funcție sintactică cu *atribut adjectival.*

- **Pronumele interogativ** îndeplinește aceleași **funcții sintactice** ca și substantivul, după cazul la care se află:

1. *subiect:*

➠ *Cine* a fost la tine?

2. *nume predicativ:*

➠ *Care* este adresa ta?

Al cui este caietul?

Împotriva cui au fost colegii tăi?

Pentru cine sunt cărțile?

Asemenea căruia dintre ei este copilul tău?

3. *atribut pronominal:*

a) *genitival:*

➠ *A cărui* carte este mai interesantă?

Scanned with OKEN Scanner

b) *prepoziţional:*

➡ *De care* carte ai cumpărat?
Măsurile *împotriva cărora* au fost mai aspre?
Reuşita *datorită căruia* v-a bucurat mai mult?

c) *datival:*

➡ *Căreia* este nepot acest copil?

4. *complement direct:*

➡ *Pe cine* aştepţi?

5. *complement indirect:*

➡ *Cui* îi dai cartea?
Despre ce vorbeaţi?
Împotriva cui s-au răsculat?

6. *complement de agent:*

➡ *De cine* a fost chemat?

7. *complemente circumstanţiale:*

a) *de loc:*

➡ *Lângă cine* s-a oprit?
Înaintea căruia dintre blocuri ai oprit maşina?

b) *de timp:*

➡ *Înaintea cui* a ajuns acolo?
O dată cu care dintre ei ai ajuns la şcoală?

c) *de mod:*

➡ *Ca şi cine* învaţă?
În baza căreia dintre legi a acţionat?
Conform căruia dintre planuri a alcătuit lucrarea?

d) *de cauză:*

➡ *Din cauza cui* a absentat?
Pentru care dintre ei te-a certat mama ta?
Datorită cui s-a produs accidentul?

e) *de scop:*

➡ *În vederea căruia* dintre examene se pregăteşte?
Pentru care dintre examene te-ai pregătit tot anul?

Scanned with OKEN Scanner

IV. Acordul adjectivului pronominal interogativ *care* în cazul G.

- Acest adjectiv este însoțit de articolul posesiv (genitival).
- Adjectivul se acordă în gen, număr și caz cu posesorul, iar articolul posesiv (genitival) se acordă în gen și număr cu obiectul posedat:

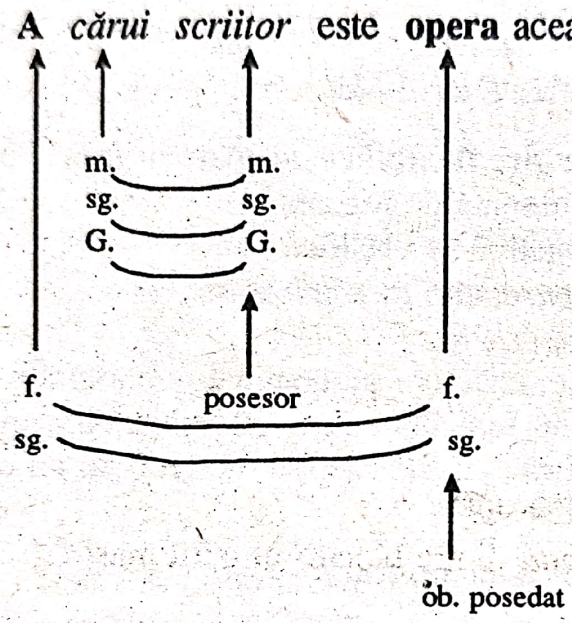

- Se realizează un acord îmbrățișat.
- Dând răspunsul la întrebare, se observă mai ușor acordul în caz dintre substantiv și adjectivul pronominal interogativ:

Opera aceasta este *a scriitorului* **căruia**.
G. G.

V. Pentru a afla funcția sintactică a unui pronume interogativ, se dă răspunsul la întrebare; când are funcție sintactică de complement direct sau indirect poate fi reluat printr-o formă neaccentuată a pronumelui personal care indică genul și numărul.

La fel se procedează și când vrem să aflăm dacă un interogativ este pronume sau adjectiv pronominal.

- Pentru a formula enunțuri cu pronume interogativ cu anumite funcții sintactice, procedăm astfel:

a) formulăm mai întâi exemplul cu un substantiv care să aibă funcția sintactică cerută pentru pronume:

➠ Îl aștept *pe Mihai*.

b) înlocuim apoi substantivul folosit cu pronumele interogativ dat, în cazul respectiv:

➠ Îl aştept *pe Mihai*.
Îl aştept *pe care*.

c) transformăm propoziţia în propoziţie interogativă, trecând pronumele pe primul loc:

➠ *Pe care* îl aştept?

K. *PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL RELATIV*

I. Este **partea de vorbire flexibilă** care apare în frază, unde leagă o propoziţie subordonată de regenta ei.

II. Pronumele interogative **se clasifică** în:

1. *simple: cine, ce, care, cât, al câtelea; de.*
2. *compuse: cel ce.*

Dintre acestea, devin adjective pronominale nehotărâte *ce, care, cât,* atunci când nu mai înlocuiesc un substantiv, ci se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat cu care stau împreună în subordonată:

➠ Nu ştiu [1]/ **ce** *carte* ai cumpărat.[2]/

III. **Flexionează** după *gen, număr şi caz.* Pronumele (adjectivele pronominale) relative *cine, ce, care, cât, al câtelea* sunt identice cu cele interogative, având aceleaşi forme.

Pronumele *de* este invariabil, se referă mai ales la fiinţe, dar şi la lucruri şi se substituie prin *care (ce):*

➠ Băiatul [1a]/ *de* l-ai văzut [2]/ este colegul meu [1b]/.
(pe care)

Pronumele relative compuse au următoarele **forme:**

Cazul	Masculin		Feminin	
	Singular	Plural	Singular	Plural
N. Ac. G. D.	cel ce celui ce	cei ce celor ce	ceea ce celei ce	cele ce celor ce

Scanned with OKEN Scanner

IV. **Funcţiile sintactice**

- *Adjectivele pronominale relative* au întotdeauna funcţia sintactică de *atribut adjectival.*

- *Pronumele relativ* îndeplineşte aceleaşi funcţii sintactice ca si substantivul, după cazul la care se află.

- Dacă introducem în frază ca subordonate propoziţiile care figurează ca exemple la pronumele interogativ, obţinem aceleaşi funcţii sintactice:

1. *subiect:*

➠ Nu mi-ai spus [1]/ *cine* a fost la tine [2]/.

Pronumele relativ cu funcţie sintactică de subiect poate sta şi în alte cazuri decât în N.:

➠ Ac. Îl lăuda [1]/ *pe care* a plecat. [2]/

D. Îi dau cartea [1]/ *căruia* o citeşte. [2]/

G. Cartea este [1]/ *a cui* a plecat. [2]/

(Vezi *Subiectul. D.)*

2. *nume predicativ:*

➠ Spune-mi [1]/ *care* este adresa ta [2]/.

I-a întrebat [1]/ *a cui* este cartea.[2]/

Nu ştiu[1]/ *împotriva cui* au fost colegii tăi.[2]/

Nu mi-ai spus[1]/ *pentru cine* sunt cărţile.[2]/

Am aflat[1]/ *asemenea căruia* dintre ei este copilul tău.[2]/

3. *atribut pronominal:*

a) *genitival:*

➠ Întrebarea este [1]/ *a cărui* carte este mai interesantă [2]/.

b) *prepoziţional:*

➠ Nu mă interesează [1]/ *de care* carte ai cumpărat [2]/.

Am întrebat[1]/ măsurile *împotriva cărora* au fost mai aspre.[2]/

Spune-mi[1]/ reuşita *datorită căruia* v-a bucurat mai mult.[2]/

➠ c) *dival:*

➠ Nu-ţi pot spune [1]/ *căreia* este nepot acest copil [2]/.

4. *complement direct:*

➠ Spune-mi [1]/ *pe cine* aştepţi?[2]/

5. *complement indirect:*

➠ Te-am întrebat [1]/ *cui* îi dai cartea.[2]/

Am aflat [1]/ *despre ce* vorbeaţi.[2]/

Mă interesa [1]/ *împotriva cui* s-au revoltat.[2]/

Scanned with OKEN Scanner

6. *complement de agent:*

➡ Nu ştiu[1]/ *de cine* a fost chemat.[2]/

7. *complemente circumstanţiale:*

a) *de loc:*

➡ Mi-a spus [1]/ *lângă cine* s-a aşezat [2]/.

Acesta este blocul [1]/ *în faţa căruia* s-au construit garajele [2]/.

b) *de timp:*

➡ Nu mai ştiu[1]/ *înaintea căruia* dintre colegi a ajuns acolo. [2]/

El este elevul[1]/ *o dată cu care* ai ajuns la şcoală.[2]/

c) *de mod:*

➡ Nu ştiu [1]/ *ca şi cine* înveţi tu.[2]/

Spune-mi[1]/ *în baza căreia* dintre legi au acţionat.[2]/

Nu mi-a mărturisit[1]/ *conform căruia* dintre planuri a alcătuit lucrarea.[2]/

d) *de cauză:*

➡ Am aflat [1]/ *din cauza cui* a absentat. [2]/

El este colegul[1]/ *pentru care* m-a certat mama mea.[2]/

Nu se ştie[1]/ *datorită cui* s-a produs accidentul.[2]/

e) *de scop:*

➡ Nu mi-ai spus [1]/ *în vederea căruia* dintre examene te pregăteşti.[2]/

A luat examenul[1]/ *pentru care* s-a pregătit atât de mult.[2]/

Pronumele relative cu funcţie de subiect nu stau numai în cazul N. (ca în exemplul 1) ci şi în cazurile G., D. şi Ac. (vezi capitolul *Subiectul. D. Cazul subiectului).*

V. **Acordul pronumelui relativ** *care* **în G.**

- Acest pronume este însoţit de articol posesiv (genitival).
- Pronumele se acordă în gen şi număr cu posesorul, iar articolul posesiv (genitival) se acordă cu obiectul posedat:

El este *colegul* [1]/ **a** *cărui* **mamă** este învăţătoare. [2]/

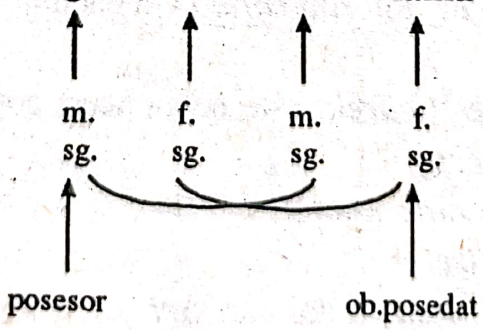

Se realizează un acord încrucişat.

Scanned with OKEN Scanner

VI. Pentru a afla funcţia sintactică a unui pronume relativ, se transformă propoziţia subordonată în propoziţie interogativă şi se dă răspunsul la întrebare.

La fel se procedează şi când vrem să aflăm dacă un relativ este pronume sau adjectiv pronominal.

- Când pronumele relativ introduce o atributivă, el ţine locul cuvântului determinat din regentă, având genul şi numărul acestuia. Prin înlocuirea pronumelui cu substantivul respectiv pus la cazul pronumelui se află mai uşor funcţia sintactică.

- Când pronumele relativ are funcţie sintactică de complement direct sau indirect, poate fi reluat printr-o formă neaccentuată a pronumelui personal care ajută la stabilirea genului şi numărului acestuia:

➠ Nu ştiu *pe care* **l**-ai chemat.
Nu ştiu *pe care* ai chemat-**o**.
Nu ştiu *cui* **i**-ai dat mingea.

- Pentru a formula fraze cu pronume relative cu anumite funcţii sintactice se procedează mai întâi ca la pronumele interogativ (vezi I a, b, c), apoi se introduce propoziţia interogativă în frază transformând-o în subordonată prin punerea înaintea ei a unei regente:

➠ El este copilul [1]/ *pe care* îl aştept [2]/.

Pronumele interogativ din propoziţia interogativă (*Pe care îl aştepţi?*) devine astfel pronume relativ, păstrându-şi cazul şi funcţia sintactică.

VII. *În privinţa ortografiei* trebuie să reţinem faptul că pronumele relative compuse se scriu în cuvinte separate, iar dintre acestea, *ceea ce* se scrie cu *-ee-*.

L. *PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEGATIV*

I. Este **partea de vorbire flexibilă** care înlocuieşte numele obiectului prezentat ca inexistent şi apare în propoziţii negative.

II. Are următoarea *clasificare:*

1. *simple: nimic, nimeni;*

2. *compuse: nici unul* (compus din adverbul *nici* şi pronumele nehotărât *unul).*

Scanned with OKEN Scanner

Dintre acestea, *nici unul* devine adjectiv pronominal negativ pe lângă un substantiv cu care se acordă în gen, număr şi caz.

Pronumele negativ *nimeni* se referă la nume de fiinţe, *nimic* - la nume de lucruri, *nici unul* - atât la nume de lucruri, cât şi la nume de fiinţe.

III. **În privinţa flexiunii** lor trebuie reţinute următoarele aspecte:

1. *nimic* este invariabil, având formă numai pentru singular;
2. *nimeni* are formă numai de singular şi flexionează după caz:

N.Ac. - *nimeni*
G.D. - *nimănui*

3. *nici unul* are flexiune completă, ca pronume având formele:

Cazul	Masculin		Feminin	
	Singular	Plural	Singular	Plural
N. Ac.	nici unul	nici unii	nici una	nici unele
G. D.	nici unuia	nici unora	nici uneia	nici unora

Ca adjectiv pronominal negativ are formele:

Cazul	Masculin		Feminin	
	Singular	Plural	Singular	Plural
N. Ac.	nici un	nici unii	nici o	nici unele
G. D.	nici unui	nici unor	nici unei	nici unor

- Neutrul împrumută pentru singular formele de la masculin, iar pentru plural, pe cele de la feminin.

IV. **Adjectivul pronominal negativ** are funcţie sintactică de *atribut adjectival*, iar **pronumele negativ** are aceleaşi **funcţii sintactice** ca şi substantivul, după cazul la care se află:

1. *subiect:*

➠ N-a venit *nimeni*.

2. *nume predicativ:*

➠ Acesta nu este *pentru nici unul* dintre voi.
Stiloul acesta nu este *al nimănui*.
Ei n-au fost *împotriva nici unuia* dintre candidaţi.
El nu este *nici unul* dintre răufăcători.

Scanned with OKEN Scanner

3. *atribut:*

a) *genitival:*

➠ N-a contestat meritele *nici unuia* dintre ei.

b) *prepoziţional:*

➠ Cadoul de *la nici unul* dintre invitaţi n-a fost frumos ca al tău.

Pedeapsa *împotriva nici unuia* dintre răufăcători n-a fost prea aspră.

Victoria *datorită nici unuia* dintre ceilalţi nu m-a bucurat ca victoria ta.

c) *apoziţional:*

➠ Pe concurenţi, *pe nici unul* de pe locul al treilea, nu i-a satisfăcut rezultatul.

Elevii, *nici unii* dintre ei, n-au obţinut premiul I la olimpiadă.

Caietele lor, *ale nici unora* dintre băieţi, nu sunt corectate.

Fetelor, *nici unora*, nu li s-au acordat diplome.

d) *datival:*

➠ El nu este nepot *nici unuia* dintre părinţii mei.

4. *complement direct:*

➠ N-am văzut *pe nimeni* dintre ai noştri la teatru.

5. *complement indirect:*

➠ Nu-i dau dreptate *nici unuia* dintre contestatari.

N-am spus o vorbă rea *despre nimeni.*

Împotriva nici unuia dintre ei nu s-au luat măsuri aspre.

6. *complement de agent:*

➠ N-are să fie contestat *de nici unul* dintre concurenţi.

7. *complemente circumstanţiale:*

a) *de loc:*

➠ Să nu te aşezi *lângă nici unul* dintre cei doi.

Să nu opreşti maşina *în faţa nici uneia* dintre cele două porţi.

b) *de timp:*

➠ *În timpul nici unuia* dintre aceşti doi domnitori ţările române n-au înregistrat progrese remarcabile.

N-a ajuns la gară *o dată cu nici unul* dintre cei plecaţi mai devreme.

Scanned with OKEN Scanner

c) *de mod:*

➠ Nu e mai mare *decât nici unul* dintre voi.
Lucrarea n-a fost executată *conform nici unuia* dintre planșirile primite.
N-a acționat *în baza nici uneia* dintre prevederile legale.

d) *de cauză:*

➠ Accidentul nu s-a întâmplat *din cauza nici unuia* dintre ei, ci din alte motive.
Echipa n-a pierdut *datorită nici unuia* dintre jucători, ci din cauza arbitrului.
Nu-l cert *pentru nici unul* dintre colegi, ci din cauza faptelor sale.

e) *de scop:*

➠ *În vederea nici unuia* dintre examene, nu m-am pregătit așa de mult.
Nu s-a pregătit *pentru nici unul* din examene, ca în vederea acestuia.

V. În privința ortografiei și ortoepiei formelor acestor pronume și adjective pronominale trebuie reținute următoarele aspecte:

1. *nimic, nimeni, nimănui* au și formele admise *nimica, nimenea, nimănuia* (DOOM, p. 410);

2. pronume (adjectivul pronominal) negativ compus *nici unul* se scrie la toate formele în cuvinte separate; atât ca pronume cât și ca adjectiv, acesta se scrie la N.-Ac. plural cu doi *-i*.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Folosiţi în propoziţii formele neaccentuate ale pronumelor personale de mai jos în situaţiile cerute:
   a) *v* - în Ac. şi D.;
   b) *ne* în Ac. şi D.;
   c) *îi* în D. (masculin şi feminin) şi în Ac.;
   d) *le* în D. (masculin şi feminin) şi în Ac.

2. Folosiţi în enunţuri pronumele *mă, te, ne, vă, îmi, îţi* atât ca pronume personale, cât şi ca pronume reflexive.

3. Puneţi în locul punctelor formele corespunzătoare ale adjectivelor pronominale de întărire:
   a) Tu .....eşti prietenul meu cel mai bun.
   b) Maria, tu ... ai luat o notă foarte bună.
   c) Ileana, ţie ... ţi s-a acordat premiul.
   d) Eu ... sunt apreciată de colegi.
   e) Eu ..., colegul tău, am fost acolo.
   f) Ea ... are rezultate deosebite.
   g) Voi... sunteţi cei mai harnici băieţi.
   h) Noi... am fost premiaţi.
   i) Noi... am cusut această ie.
   j) Mie... mi-a fost admirată rochia.
   k) Mie..., prietenul tău cel mai bun, nu-mi poţi reproşa asta.
   l) Ioana, ţie .... ţi se cuvin laude.
   m) Nouă ....., fetelor, ne-au fost acordate diplome.
   n) Lor ....., fetelor, le-am luat un cadou.
   o) Lor ....., băieţilor, le-am adresat felicitări.
   p) Lui .....i-am dat mingea.
   r) Ei ..... au participat la turneu.
   s) El ..... învaţă cu sârguinţă.
   ş) Ele ..... au promis.
   t) Pe noi ...., pe băieţi, ne laudă toţi.
   ţ) Pe noi ...., pe fete, ne apreciază.
   u) Fetelor, voi ....să faceţi tortul.
   v) Fetei .....i se cuvin laude.
   x) Cartea Mariei .....este curată.
   y) Fetelor .....le-am atribuit acest merit.

Scanned with OKEN Scanner

4.

Formulaţi propoziţii în care să folosiţi următoarele adjective pronominale de întărire: *însevă, înşivă, înseşi.*

5.

Puneţi în locul punctelor formele corespunzătoare ale pronumelui relativ *care* în genitiv şi arătaţi cum s-a făcut acordul:

Am un coleg .... mamă este profesoară.
Acesta este colegul .....merit este deosebit.
Aceasta este profesoara mea ....opinii le împărtăşesc.
Fata ....părinţii au trecut pe la noi este o elevă eminentă.
Ţi-am adus o carte .....subiect te va atrage.
Ţi-am adus nişte cărţi .....subiecte te vor atrage.

6.

Formulaţi fraze în care să aveţi următoarele forme ale pronumelui relativ *care: ai cărui, ale cărui, a cărei, a căror, ai căror, al căror.*

7.

Puneţi în locul punctelor formele corespunzătoare ale adjectivului pronominal interogativ *care* în genitiv şi precizaţi cum s-a făcut acordul:

. . . . . eleve este cartea aceasta?
. . . . . eleve sunt cărţile acestea?
. . . . . elev este creionul acesta?
. . . . . copil sunt jucăriile acestea?
. . . . . copii sunt jucăriile acestea?
. . . . . băiat este rigla aceasta?

8.

Formulaţi propoziţii în care să folosiţi şi următoarele forme ale adjectivului pronominal interogativ *care: al cărei, ai cărui, ai cărei, al căror, ai căror, a căror.*

9.

Formulaţi propoziţii în care să folosiţi adjective pronominale de întărire pe lângă cuvintele *Ion, Ion şi Maria, Maria şi Ileana, ţie* (f. şi m.), *mie* (f. şi m.), *tu* (m. şi f.), *noi* (m.şi f.), *mama, Dorinei.*

Scanned with OKEN Scanner

10.

Corectaţi formele intenţionat scrise greşit în propoziţiile şi frazele următoare şi precizaţi în ce constă greşeala:

Ele înşişi erau fericite. Ileana şi Steluţa însăşi m-au aşteptat acasă. Tata însăşi sosise acasă. Cu tata sosise însuşi mama. Mario, tu însuşi erai gata de plecare. Cu tine veneau ele însuşi. Ilie şi Andrei însuşi ne-au aşteptat la gară. Mariei însăşi i-au oferit flori.

11.

Folosiţi în propoziţii verbe la modul imperativ în următoarele situaţii:

a) urmate de o formă neaccentuată de pronume personal;
b) urmate de o forma neaccentuată de pronume reflexiv;
c) urmate de câte două forme neaccentuate de pronume personal.

12.

Precizaţi ce funcţii sintactice pot avea pronumele în cazurile G. şi D. şi daţi exemple.

13.

Daţi exemple de propoziţii sau fraze în care să folosiţi cuvintele şi grupurile de cuvinte: *cel, ce-l, cea, ce-a, cei, ce-i, ai, a-i, aţi, a-ţi, al, a-l, săi, să-i, iau, i-au, var, v-ar, mie, mi-e, ţie, ţi-e, mii, mi-i, ţii, ţi-i, vii, vi-i, iar, i-ar, la, l-a, ia, i-a, va, v-a, scrieţi, scrie-ţi, nea, ne-a, neam, ne-am.*

14.

Puneţi în locul punctelor formele corespunzătoare ale cuvintelor *aceia, aceea, aceeaşi, aceiaşi,* motivaţi scrierea lor şi precizaţi-le valoarea morfologică.

Oamenii . . . . . au plecat.
Fata . . . . . este prietena mea.
. . . . . sunt oameni harnici.
A rămas . . . . . prietenă adevărată.
Sunt şi acum . . . . . oameni de nădejde.
Ai rămas . . . . . ., ca adinioară.
Şi noi rămânem . . . . . ., cum am fost.
. . . . . este o elevă harnică.

Scanned with OKEN Scanner

15.

Folosiţi în propoziţii pronumele *tu, el, ai noştri* cu funcţii sintactice de subiect, nume predicativ, atribut (în Ac. şi G.), complement direct, complement indirect (în Ac. şi D.).

16.

Folosiţi în propoziţii sau în fraze cuvântul *acela* cu funcţii sintactice de atribut pronominal (toate felurile) şi atribut adjectival.

17.

Formulaţi propoziţii în care cuvântul *unii* să fie folosit ca atribut adjectival în Ac. şi G. şi ca atribut pronominal în aceleaşi cazuri.

18.

Formulaţi propoziţii în care pronumele interogativ *cine* să se afle în următoarele situaţii:

- în N. cu funcţii sintactice de subiect şi nume predicativ;
- în G. cu funcţii sintactice de atribut, nume predicativ şi complement indirect;
- în Ac. cu funcţii sintactice de complement direct, complement indirect si complement circumstanţial de loc;
- în D. cu funcţie sintactică de complement indirect.

19.

Formulaţi propoziţii sau fraze în care să folosiţi toate felurile de pronume şi adjective pronominale în cazul genitiv, precizând şi funcţia lor sintactică.

20.

Formulaţi fraze în care pronumele relativ *care* să introducă cinci subordonate diferite în care să aibă funcţii sintactice de subiect, nume predicativ, atribut, complement direct şi complement indirect.

Scanned with OKEN Scanner

21.

Folosiţi pronumele negativ *nimic* cu valoarea substantivală cu funcţie sintactică de complement indirect.

22.

Precizaţi ce valori morfologice (gramaticale) pot avea cuvintele *lui, de, şi, cel, cea, ce.*

23.

Analizaţi pronumele şi adjectivele pronominale din textele de la exerciţiul 1, p.23.

24.

Analizaţi frazele de mai jos precizând felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele. Analizaţi apoi pronumele şi adjectivele pronominale.

a) "Şi când ridică zâmbind ochii spre mine, - mă izbi deodată o amintire ce brusc izvora ca din negură, ş-o asemănare izbitoare cu ochii şi zâmbetul celei care, odată, cu ani în urmă, înflorise ca o floare şi-mi fermecase c-un zâmbet şi c-o privire un trecător ceas al vieţii."

(M. Sadoveanu, *Un om năcăjit*)

b) Îl alesese Gebila pe Gebeides să-i fie mire nu numai pentru că era fecior de tarabostes, ci pentru că era el însuşi un viteaz şi un războinic neînfricat care înfruntase de multe ori cu îndrăzneală pe duşman şi-l zvârlise în valurile mării."

(Al. Mitru, *Viteazul Dapix şi fiica lui, Gebila*)

c) "De treci şi astăzi prin câmpia ce se întinde între Dunăre şi mare, poţi să mai vezi piatra aceea unde a stat Gebeides şi a cântat cântecul lui pentru viteazul Dapix şi fiica lui, Gebila!..."

(Al. Mitru, *Viteazul Dapix şi fiica lui, Gebila*)

d) "Interjecţiile care nu au rolul unei anumite părţi de propoziţie, ca şi cele care au valoarea unei propoziţii întregi, nu au topică fixă, ele pot apărea la începutul, în interiorul sau la sfârşitul propoziţiei de care se leagă (de cele mai multe ori apar la început)".

(*Gramatica limbii române*, vol.II)

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIA EXERCIŢIILOR

1.a)
v - Ac. → *V*-a chemat la şcoală.
- D. → *V*-a dat o carte.

1.b)
ne - Ac. → Profesorii *ne*-au felicitat.
- D. → *Ne*-au fost date premiile.

1.c)
îi - D. masculin: → *Îi* dau băiatului o minge.
- D. feminin: → Fetei *îi* oferă o floare.
- Ac. → *Îi* laud pentru rezultatele lor.

1.d)
le - D. masculin: → *Le*-am adresat colegilor mei felicitări.
- D. feminin: → Fetelor *le*-am oferit flori.

Observaţii:

Pentru a formula exemple cu formele neaccentuate de persoana I şi a II-a construiţi mai întâi enunţul şi cu forma accentuată pe care apoi o înlăturaţi: *Pe voi v*-a chemat la şcoală. *V*-a chemat la şcoală. Pentru persoana a III-a, includeţi în exemplu şi un substantiv care să precizeze genul pronumelui: *Îi* dau (**fetei, băiatului**) o carte.

2.
Mă cheamă la şcoală. (pronume personal)
Mă duc imediat. (pronume reflexiv)
Te-a lăudat profesorul. (pronume personal)
Te-ai lăudat cu rezultatul obţinut. (pronume reflexiv)
Ne-au felicitat toţi profesorii. (pronume personal, Ac.)
Ne-am adresat oficialităţilor. (pronume reflexiv, Ac.)
Ne-au dat o carte. (pronume personal, D.)
Ne-am luat cărţile (pronume reflexiv, D.).
Vă cheamă la şcoală. (pronume personal, Ac.)
Vă duceţi imediat. (pronume reflexiv, Ac.)
Vă dă tuturor câte o carte. (pronume personal, D.)
Vă amintiţi cu plăcere de toate aceste lucruri. (pronume reflexiv, D.)
Îmi place să studiez. (pronume personal)
Îmi aduc aminte de anii copilăriei. (pronume reflexiv)
Îţi dau cu împrumut această carte. (pronume personal)
Îţi iei ghiozdanul şi pleci spre şcoală. (pronume relfexiv)

Scanned with OKEN Scanner

Observaţii:

Când sunt pronume reflexive, formele date sunt identice în persoană şi număr cu subiectul (cu persoana verbului). De aceea este indicat să începem formularea exemplelor cu un pronume personal în N. la care să-l adaugăm pe cel reflexiv: *eu mă (îmi), tu te (îţi), noi ne, voi vă.*

Când sunt pronume personale, persoana verbului (subiectul propoziţiei) trebuie să fie diferită de cea a pronumelui dat: **el** *mă (cheamă);* **eu** *te (laud)* etc.

3.

a) Tu *însuţi* eşti prietenul meu cel mai bun.
b) Maria, tu *însăţi* ai luat o nota foarte bună.
c) Ileana, ţie *înseţi* ţi s-a acordat premiul.
d) Eu *însămi* sunt apreciată de colegi.
e) Eu *însumi*, colegul tău, am fost acolo.
f) Ea *însăşi* are rezultate deosebite.
g) Voi *înşivă* sunteţi cei mai harnici băieţi.
h) Noi *înşine* am fost premiaţi.
i) Noi *însene* am cusut această ie.
j) Mie *însemi* mi-a fost admirată rochia.
k) Mie *însumi*, prietenul tău cel mai bun, nu-mi poţi reproşa asta.
l) Ioana, ţie *înseţi* ţi se cuvine laude.
m) Nouă *însene*, fetelor, ne-au fost acordate diplome.
n) Lor *înseşi (însele)*, fetelor, le-am luat un cadou.
o) Lor *însişi*, băieţilor, le-am adresat felicitări.
p) Lui *însuşi* i-am dat mingea.
r) Ei *înşişi* au participat la turneu.
s) El *însuşi* învaţă cu sârguinţă.
ş) Ele *înseşi (însele)* au promis.
t) Pe noi *înşine*, pe băieţi, ne laudă toţi.
ţ) Pe noi *însene*, pe fete, ne apreciază.
u) Fetelor, voi *însevă* să faceţi tortul.
v) Fetei *înseşi* i se cuvine laude.
x) Cartea Mariei *înseşi* este curată.
y) Fetelor *înseşi (însele)* le-am atribuit acest merit.

Observaţie:

La completarea spaţiilor cu formele adjectivelor pronominale de întărire, ţineţi cont de ambele lor părţi component: partea finală a primului element component indică genul şi numărul: *-u* (din *însu-*) masculin singular, *-ă* (din *însă-*) feminin singular,

Scanned with OKEN Scanner

N.Ac., *-i* (din *înşi-*) masculin plural, iar *-e* (din *înse-*) feminin singular D. şi G. şi feminin plural; al doilea element component (pronumele reflexiv în D.) indică persoana şi numărul: *-mi* (I sg.), *-ţi* (a II-a sg.) *-şi* (a III-a sg. şi pl.), *-ne* (I pl.), *-vă* (a II-a pl).

Dacă în enunţurile în care se află pronume personale de persoana I şi a II-a, care nu au forme diferite după gen, nu există o altă parte de vorbire care să le precizeze genul, e posibilă folosirea atât a masculinului, cât şi a femininului: Tu *însuţi (însăţi)* înveţi. Dacă există un vocativ, o apoziţie, un nume predicativ, adjectiv sau un participiu care să precizeze genul pronumelor personale de persoana I şi a II-a, atunci e posibilă doar o singură formă (ca în toate enunţurile acestui exerciţiu):

Tu *însuţi* eşti **elev.**
m. m.

Tu *însăţi* eşti **elevă.**
f. f.

Completarea se poate face începând cu scrierea ultimei părţi componente (pronumele reflexiv), scriindu-se apoi prima parte componentă a adjectivului pronominal de întărire, ţinând cont şi de context:

Tu ...*ţi* eşti elevă.
Tu *însă* ... eşti elevă.
Tu *însăţi* eşti elevă.

Nu uita că adjectivele pronominale de întărire de genul feminim sunt singurele care la singular au două forme care diferă doar prin prima parte componentă: N. Ac. *însă* -, G.D. *înse* - . Atenţie că a doua formă (G.D.) este identică cu cea de feminin plural toate cazurile: *însemi, însene*.

4.

Fetelor, voi *însevă* să mergeţi acolo!
Băieţilor, voi *înşivă* să fiţi silitori!
Ele *înseşi* vor câştiga fără emoţii. (N.pl.)
Mioarei *înseşi* i se va da premiul. (D.sg.)
Meritele ei *înseşi* sunt de necontestat. (G.sg.)

Atenţie!

- Nu uita să foloseşti pentru persoana I şi a II-a un alt cuvânt în context care să precizeze genul adjectivului pronominal de întărire.

Scanned with OKEN Scanner

5. Pentru a rezolva acest subiect trebuie să ştim:
- Formele articolului posesiv (genitival) şi cu cine se acordă acesta:

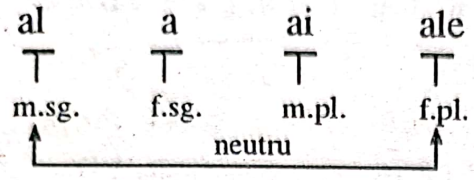

Acordul se face cu obiectul posedat (cuvântul determinat):

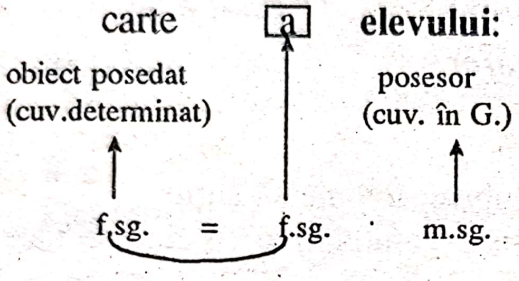

- Formele pronumelui relativ *care* pentru cazul genitiv şi cu cine se acordă acesta:

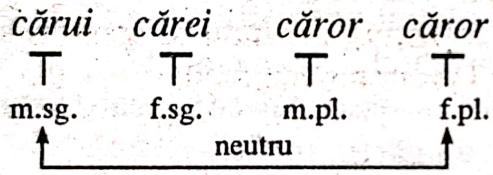

Acordul se face cu posesorul.

Ţinând cont de aceste elemente, vom observa că se realizează un acord încucişat (vezi Popescu, *Gramatică*, EDP, Buc. 1971, p.183).

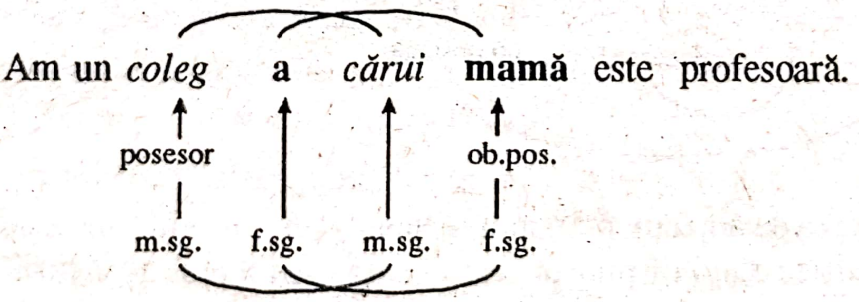

Aceasta este colegul *al cărui* merit este deosebit.
Aceasta este profesoara mea *ale cărei* opinii le împărtăşesc.
Fata *ai cărei* părinţi au trecut pe la noi este o elevă eminentă.
Ţi-am aduc o carte *al cărei* subiect te va atrage.
Ţi-am adus nişte cărţi *ale căror* subiecte te vor atrage.

Scanned with OKEN Scanner

6.

Pentru rezolvarea acestui subiect se vor avea în vedere structurile de mai jos, care vor fi apoi introduse în fraze:

subst., m., sg.	**ai** *cărui*	subst. m. pl.
subst., m., sg.	**ale** *cărui*	subst. f.(n.), pl.
subst., f., sg.	**a** *cărei*	subst. f. sg.
subst., m., (f.,n.), pl.	**a** *căror*	subst.f.sg.
subst., m., (f.n.), pl.	**ai** *căror*	subst.m.pl.
subst., m., (f.,n.), pl.	**al** *căror*	subst.m.,(n.),sg.

7.

Pentru rezolvarea acestui subiect trebuie să ştim:

- Formele articolului posesisv (genitival) şi cu cine se face acordul lui (vezi exerciţiul nr.5).

- Formele adjectivului pronominal interogativ *care* în genitiv şi cu cine se face acordul. Formele sunt aceleaşi ca atunci când este pronume relativ (vezi exerciţiul nr.5). El se acordă în gen, număr şi caz cu posesorul (cuvântul determinat).

Ţinând cont de aceste elemente observăm că se realizează un acord îmbrăţişat (vezi Popescu, *op.cit.*, p.191).

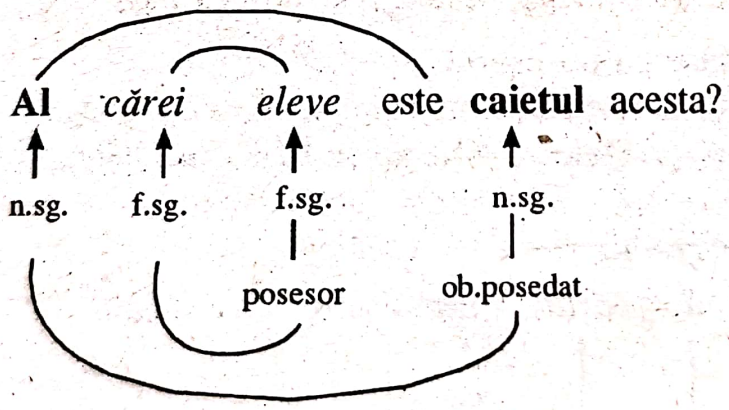

Valoarea de adjectiv pronominal interogativ a lui *care* în G. se poate verifica dând răspunsul şi se observă astfel mai uşor cazul genitiv al posesorului:

Caietul acesta este *al elevei* ....,

A cărei eleve este cartea aceasta?

Ale cărei eleve sunt cărţile acestea?

În această situaţie sunt posibile şi corecte două forme ale adjectivului pronominal interogativ *care* (*cărei* şi *căror*),

Scanned with OKEN Scanner

deoarece substantivul nearticulat de genul feminin *eleve* are forma identică la genitiv singular şi plural:

ale (acestei) **eleve**;

ale (acestor) **eleve**.

Soluţia are în vedere sensul pe care îl are enunţul. În primul exemplu este mai greu de acceptat forma de plural a femininului, deoarece mai multe eleve nu pot fi posesoarelor unei singure cărţi.

Al cărui elev este creionul acesta?

Ale cărui copil sunt jucăriile acestea?

Ale căror copii sunt jucăriile acestea?

A cărui băiat este rigla aceasta?

8.

Pentru rezolvarea acestui subiect se vor avea în vedere structurile:

al *cărei*	subst., f., sg.	este	subst., m.(n.) sg.	?
ai *cărui*	subst., m., sg.	sunt	subst., m. pl.	?
ai *cărei*	subst., f., sg.	sunt	subst., m., pl.	?
al *căror*	subst., m.(n.,f.) pl.	este	subst., m.(n), sg.	?
ai *căror*	subst., m.(n.,f.) pl.	sunt	subst., m., pl.	?
a *căror*	subst. ,m.(n.,f.) pl.	este	subst., f., sg.	?

Forma de singular sau plural a verbului copulativ *a fi* se stabileşte în funcţie de numărul substantivelor care desemnează obiectul posedat, deoarece acestea au funcţia sintactică de subiect, iar posesorul (substantivul în genitiv nearticulat) are funcţia sintactică de nume predicativ:

Ale cărui *elev* sunt *caietele* acestea?
n.p. subiect

Caietele acestea sunt *ale elevului* ....
subiect nume predicativ

9.

Ion *însuşi* este un sportiv de excepţie.

Ion şi Maria *înşişi* vor participa la festivitate.

Maria şi Ileana *înseşi (însele)* sunt prietenele mele cele mai bune.

Diana, ţie *înseţi* ţi se recunoaşte de către toţi contribuţia adusă la câştigarea concursului.

Mihai, ţie *însuţi* ţi-am adus această veste.

Scanned with OKEN Scanner

Mie *însemi*, jucătoare de tenis, mi se pare dificilă această partidă.
Mie *însumi*, profesor, mi s-a părut dificil acest subiect.
Tu *însuţi* eşti cel mai indicat pentru această probă.
Maria, tu *însăţi* te vei convinge de adevăr.
Noi *înşine* am fost lăudaţi de profesor.
Noi *însene* am făcut această prăjitură.
Mama *însăşi* se va duce la această aniversare.
Dorinei *înseşi* i se va înmâna acest cadou.
Părerea Dorinei *înseşi* va fi luată în seamă.

10.

Ele înseşi (însele) - este greşit acordul în gen; *Ileana şi Steluţa înseşi* - este greşit acordul în număr; *tata însuşi* - este greşit acordul în gen; *însăşi mama* - este greşit acordul în gen; *Maria, tu însăţi* - este greşit acordul în gen şi persoană; *ele înseşi (însele)* - este greşit acordul în gen şi număr; *Ilie şi Andrei înşişi* - este greşit acordul în număr; Mariei *înseşi* - este greşit acordul în caz.

11.

a) Dă-*i* cartea! Ia-*l* de aici!
b) Du-*te* mai repede! Interesează-*te* de el!
c) Ia-*i*-*o* imediat! Dă-*i*-*l* acum!

12.

Cazul G.
Subiect: Hai la casa [1]/ *cui* ne are. [2]/ (pron.rel.)
Nume predicativ: Meritul este *al lui*. (pronume pers.)
Atribut:
a) pronominal genitival: Fratele *lui* este colegul meu.
b) pronominal prepoziţional: Lupta *împotriva acestora* a durat secole de-a rândul.
c) pronominal apoziţional: Cărţile prietenului meu celui mai bun, *ale altuia* decât Mihai, sunt împrumutate de la bibliotecă.
Complement indirect: Tot dispreţul lor se îndreaptă *împotriva acestora*.
Complement circumstanţial de loc: Să vă opriţi *în faţa lor*.
Complement circumstanţial de timp: Veţi ajunge acolo, *înaintea tuturor*.
Complement circumstanţial de mod: Ei au acţionat *în baza alteia* dintre legile în vigoare.

Scanned with OKEN Scanner

Complement circumstanţial de cauză: Din cauza lor au pierdut trenul.

Complement circumstanţial de scop: Acum se pregăteşte *în vederea celuilalt* dintre examene.

Cazul D.

Subiect: Povesteşte [1]/ *cui* îl ascultă. [2]/

Nume predicativ: Succesul obţinut este *datorită unora* dintre concurenţi.

Atribut:

a) pronominal prepoziţional: Reuşita *datorită celor* din lotul olimpic a bucurat toată suflarea românească.

b) pronominal apoziţional: Le-am oferit colegilor mei, *acestora*, cele mai frumoase daruri.

c) dativ (în D. posesiv fără prepoziţie): Cartea-*ţi* se află pe bancă.

Complement indirect: Tuturor le adresăm felicitări.

Complement circumstanţial de loc (în D. posesiv precedat de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv): Pune-o *dinainte-i*.

Complement circumstanţial de timp (în D. posesiv precedat de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv): Ei vor ajunge acolo *înainte-ţi*.

Complement circumstanţial de mod:

Primeseră anumite ordine şi de aceea au acţionat *conform acestora*.

Complement circumstanţial de cauză:

A alunecat *datorită ţie*.

A alunecat *din cauza-ţi*. (D. posesiv)

Complement circumstanţial de scop:

Ai făcut asta *în scopu-ţi*. (D. posesiv)

Observaţii:

Nu numai felurile de pronume folosite în exemplele date au funcţiile sintactice menţionate, ci şi majoritatea celorlalte. Dovadă e faptul că ele pot fi înlocuite cu alte feluri ale pronumelor: Meritul este *al lui (al acestuia, al fiecăruia, alor nostri, al cui)* etc.

Dativul posesiv (al pronumelor personale şi reflexive) precedat de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv poate îndeplini şi alte funcţii sintactice decât cele menţionate: Ei au fost *contra-ţi*. (nume predicativ); Cartea *dinaintea-ţi* este mai nouă. (atribut pronominal prepoziţional) etc.

Scanned with OKEN Scanner

13.

cel; ce-l:	El este *cel* mai harnic.
	Nu bănuia *ce-l* va întreba.
cea; ce-a:	*Cea* de acolo este colega mea.
	Ce-a făcut?
cei; ce-i:	*Cei* doi sunt fruntaşi.
	Ce-i acolo?
ai; a-i:	*Ai* fost acolo?
	A venit pentru *a-i* împrumuta caietul.
aţi; a-ţi:	Bine *aţi* venit la noi.
	E bine *a-ţi* ajuta colegii.
al; a-l:	*Al* meu este mai nou.
	Du-te la el pentru *a-l* ajuta.
săi; să-i:	Părinţii *săi* au plecat în concediu.
	Să-i înapoiezi cartea.
iau; i-au:	*Iau* şi eu acest creion.
	I-au dat caietul înapoi.
var; v-ar:	A dat cu *var* prin bucătărie.
	V-ar chema şi pe voi, dar ...
mie; mi-e:	*Mie* mi se cuvine această *mie* de lei.
	Mi-e sete.
ţie; ţi-e:	*Ţie ţi-e* foame.
mii; mi-i:	A cheltuit *mii* de lei.
	Mi-i dai mie?
ţii; ţi-i:	*Ţii* mult la el?
	Ţi-i dau ţie.
vii; vi-i:	Peştii *vii vi-i* dău vouă.
iar; i-ar:	Vine *iar* la noi.
	I-ar zice să vină şi el, dar nu l-a găsit.
la; l-a:	*La* şcoală *l-a* chemat şi pe Mihai.
ia; i-a:	*Ia* cartea de pe masă.
	I-a dat o revistă.
va; v-a:	*Va* veni şi el la noi.
	V-a adus stiloul?
scrieţi; scrie-ţi:	*Scrieţi* cu toţii!
	Scrie-ţi şi tu tema!
nea; ne-a:	*Nea* Vasile *ne-a* adus mere.
neam; ne-am:	Cinste acestui *neam* românesc.
	Ne-am dus până la el.

Scanned with OKEN Scanner

14.

Oamenii *aceia* au plecat. (adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare; se scrie cu *-ia* pentru că este la masculin plural).

Fata *aceea* este prietena mea. (adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare; se scrie cu *-ea* pentru că este la feminin singular)

Aceia sunt oameni harnici. (pronume demonstrativ de depărtare, este la masculin plural şi de aceea se scrie cu *-ia*).

A rămas *aceeaşi* prietenă adevărată. (adjectiv pronominal demonstrativ de identitate; se scrie cu *-ea*, fiindcă este la feminin singular)

Sunt şi-acum *aceiaşi* oameni de nădejde. (adjectiv pronominal demonstrativ de identitate; se scrie cu *-ia-*, fiindcă este la masculin plural)

Ai rămas *aceeaşi* de odinioară (pronume demonstrativ de identitate, este la feminin singular şi de aceea se scrie cu *-ea-*).

Şi noi rămânem *aceiaşi*, cum am fost. (pronume demonstrativ de identitate; este la masculin plural şi de aceea se scrie cu *-ia-*)

Aceea este o elevă harnică. (pronume demonstrativ de depărtare; se scrie cu *-ea*, fiindcă este la feminin singular)

Toate formele pronumelor şi adjectivelor pronominale demonstrative de identitate se scriu cu *-i* final.

15.

Tu:

- *subiect: Tu* eşti silitor.
- *nume predicativ:* Tu *eşti tu.*
- *atribut în acuzativ:* Am citit cu plăcere cartea *de la tine.*
- *atribut în genitiv:* (Acest pronume nu are cazul genitiv).
- *complement direct: Pe tine te* laudă toţi.
- *complement indirect în acuzativ*: Am vorbit cu colegul tău *despre tine.*
- *complement indirect în dativ: Ţie ţi* se cuvin toate laudele.

El:

- *subiect: El* învaţă bine.
- *nume predicativ:* Cartea este *a lui.*
- *atribut în genitiv:* Apreciem eforturile *lui.*
- *atribut acuzativ*: Cartea *de la el* se află pe catedră.
- *complement direct: Pe el* l-am întâlnit în parc.
- *complement indirect în acuzativ:* Ieri m-am întâlnit *cu el.*
- *complement indirect în dativ: Lui i* s-a dat un premiu.

Scanned with OKEN Scanner

Ai noştri:
- *subiect: Ai noştri* au câştigat concursul.
- *nume predicativ:* Cadourile sunt *pentru ai noştri.*
- *atribut în genitiv:* Părerea *alor noştri* a fost apreciată.
- *atribut în acuzativ:* Manualele *de la ai noştri* sunt noi.
- *complement direct:* Toţi îl apreciază *pe ai noştri.*
- *complement indirect în acuzativ*: Nu te teme *de ai noştri.*
- *complement indirect în dativ*: Le-am dat *alor noştri* caietele.

Observaţii:

Pronumele personale de persoana I şi a II-a nu au cazul genitiv.

Pronumele posesive în genitiv şi dativ sunt însoţite de articolul posesiv (genitival) cu forma *alor*.

16.

Atribut pronominal genitival:

Apreciem meritele *aceluia* care a câştigat concursul.

Atribut pronominal prepoziţional:

Cadoul *pentru acela* a fost deja procurat.

Atribut pronominal apoziţional:

"Cultul nostru pentru Eminescu, *acela* care n-a avut înaintaşi (...) ai geniului său (...), e o adevărată garanţie pentru viitorul nostru (...)"

(Nicolae Iorga)

Atribut dativ (D. fără prepoziţie):

El este nepot *aceluia.*

Atribut adjectival:

Băiatul *acela* este prietenul meu.

17.

Unii
- *atribut adjectival* (în Ac.):
  M-am întâlnit cu *unii* oameni din cei plecaţi.
- *atribut adjectival* (în G);
  Bucuria *unor* oameni este molipsitoare, tristeţea altora este copleşitoare.
- *atribut pronominal prepoziţional* (în Ac.):
  Florile *de la unii* din băieţi mi-au plăcut foarte mult.
- *atribut pronominal genitival:*
  Bucuria *unora* dintre ei este şi bucuria celorlalţi.
- *atribut pronominal prepoziţional* (în G):
  Măsurile *împotriva unora* dintre ei au fost aspre.

Scanned with OKEN Scanner

18.

N. - *subiect:* → *Cine* şterge tabla?
- *nume predicativ:* → *Cine* este acesta?

G. - *atribut:*→ *Al cui* prieten este Dan?
- *nume predicativ:* → *Al cui* este creionul?
- *complement indirect:* → *Împotriva cui* ai votat?

Ac. - *complement direct:* → *Pe cine* aşteptţi?
- *complement indirect:* → *Despre cine* vorbeaţi?
- *complement circumstanţial de loc:* → *Lângă cine* te-ai oprit?

D. - *complement indirect:* → *Cui* i-ai dat cartea?

Observaţii:

Pentru a verifica funcţia sintactică a pronumelui *cine*, răspundem propoziţiei interogative printr-o propoziţie enunţiativă:

Cine şterge tabla?
Ionescu şterge tabla.

Când are funcţii sintactice de complement direct în acuzativ sau complement indirect în dativ poate fi reluat printr-o formă neaccentuată a pronumelui personal cu aceeaşi funcţie sintactică: *Cui* **i**-ai dat cartea?

Folosiţi fără reţinere acest pronume interogativ pe lângă un substantiv, deoarece el nu devine adjectiv pronominal şi nu se acordă cu acesta:

Al cui prieten este Dan?
Dan este **prietenul** *lui Ionescu* (al cui).
N. G.

Complementul indirect în genitiv se construieşte cu prepoziţiile: *împotriva, asupra, contra.*

Pentru a formula exemple cu un pronume interogativ cu anumite funcţii sintactice procedează astfel:

- formulează o propoziţie enunţiativă în care să foloseşti un substantiv cu funcţia sintactică cerută pentru pronume: Te-ai întâlnit *cu un coleg.*
- înlocuieşte substantivul cu pronumele dat:
Te-ai întâlnit *cu cine.*
- transformă propoziţia enunţiativă în interogativă:
Cu cine te-ai întâlnit?

Scanned with OKEN Scanner

19.

Dintre pronume, devin adjective pronominale: pronumele de întărire, pronumele posesiv, pronumele demonstrativ, pronumele nehotărât, pronumele interogativ, pronumele relativ şi pronumele negativ. Pronumele de întărire se foloseşte, în limba română actuală, mai ales ca adjectiv pronominal. În limba română mai veche era folosit şi ca pronume, dar mai ales în cazul nominativ cu funcţia sintactică de subiect sau nume predicativ.

Pronumele de întărire - Nu se foloseşte.

Adjectiv pronominal de întărire:

Meritele Mariei *înseşi* sunt deosebite. (atr.adj.)

Pronume posesiv:

Cărţile *alor mei* se află pe masă. (atribut pronominal genitival)

Adjectiv pronominal posesiv:

Părinţii prietenilor *mei* au plecat la mare. (atribut adjectival)

Pronume demonstrativ:

M-am întâlnit cu sora *acestuia*. (atribut pronominal genitival)

Adjectiv pronominal demonstrativ:

Colegele *acestei* fete sunt prietenele mele. (atribut adjectival)

Pronume nehotărât:

Apreciază corect răspunsurile *fiecăruia* dintre ei. (atribut pronominal genitival)

Adjectiv pronominal nehotărât:

Răspunsul *fiecărui* elev este apreciat de profesor. (atribut adjectival)

Pronume interogativ:

Al cui este acest creion? (nume predicativ)

Adjectiv pronominal interogativ:

A cărui scriitor este această operă? (atribut adjectival)

Observaţii:

1. La ultimul exemplu verificăm acordul dând răspunsul:

Opera aceasta este *a scriitorului* **acestuia**.

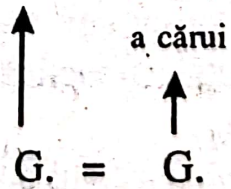

2. Pentru pronumele şi adjectivul pronominal relativ putem introduce propoziţiile interogative de mai sus în fraze, ca subordonate ale unor regente;

Scanned with OKEN Scanner

Pronume relativ:

Nu ştiu [1]/ *al cui* este acest creion. [2]/ (nume predicativ)

Adjectiv pronominal relativ:

Nu mi-a răspuns [1]/ *a cărui* scriitor este această operă [2]/(atribut adjectival)

Pronume negativ:

Creionul *nici unuia* dintre voi nu este bine ascuţit. (atribut pronominal genitival)

Adjectiv pronominal negativ:

Drumul *nici unui* elev nu trece prin faţa şcolii. (atribut adjectival)

Observaţii:

La formularea exemplelor cu pronume în genitiv trebuie să avem în vedere ca acestea să nu se acorde în caz cu substantivul determinat. De aceea mai întâi putem formula o propoziţie cu un substantiv în cazul genitiv:

Cartea *elevului* este nouă.
Cartea este *a elevului*.

Înlocuim apoi substantivul cu pronumele respectiv:

Cartea { *lui* / *acestuia* / *fiecăruia* / etc. } este nouă

Cartea este { *a lui.* / *a dumnealui.* / *a acestuia.* / *a fiecăruia.* / etc. }

Şi la formularea exemplelor cu adjective pronominale în genitiv trebuie să folosim mai întâi un substantiv în genitiv, dar căruia să-i adăugăm apoi un adjectiv pronominal, fără să-l mai înlocuim:

Colegele *fetei* sunt prietenele mele.
Colegele *fetei aceleia* sunt prietenele mele.
Colegele *acelei fete* sunt prietenele mele.

Scanned with OKEN Scanner

20.

Nu se ştie [1]/ *(care)* va lipsi[2]/. - subiectivă.
subiect

Nu mi-a spus [1]/ *(care)* este aceasta [2]/. - completivă directă.
n.p.

Acesta este colegul meu [1]/*(ale cărui)* merite sunt de necontestat [2]/
atribut - atributivă.

Întrebarea este [1]/ *(pe care)* dintre ei îl vom întâlni.[2]/
c.d. - predicativă.

Nu se dumirea [1]/ *(despre care)* dintre ei îi vorbisem. [2]/
c.indirect. - completivă indirectă.

Indicaţii: Pentru rezolvarea acestui exerciţiu procedaţi astfel:

- formulaţi o propoziţie enunţiativă în care să folosiţi un substantiv în cazul şi cu funcţia sintactică cerută pentru pronumele relativ:

Cartea este *a elevului*.
G. n.p.

- înlocuiţi substantivul cu pronumele dat: Cartea este *a căruia*.
- transformaţi propoziţia enunţiativă în interogativă:
A căruia este cartea?
- introduceţi propoziţia interogativă în frază pe lângă o propoziţie regentă, transformând-o în subordonată, iar pronumele interogativ va deveni relativ, păstrându-şi cazul şi funcţia sintactică:
Nu ştiu [1]/ *a căruia* este cartea.[2]/ (G.nume predicativ)
- subordonata creată să determine un element regent specific uneia dintre subordonatele cerute şi să răspundă la întrebarea corespunzătoare.

21.

Se ţine *de nimicuri*.

Observaţii:

Valoarea substantivală se observă graţiei formei de plural. Se constată, de asemenea, că propoziţia nu mai este negativă. Pronumele negativ a devenit substantiv şi în exemplul de mai jos:

"Şi harnicul *nimica*, vioi ca o lăcustă
Se-nghesuie săracul..."
(Tudor Arghezi - *Născocitorul*)

nimica = subiect (N.)

Poate intra şi în alcătuirea unei locuţiuni adjectivale:
Este un om *de nimic*.

Scanned with OKEN Scanner

22.

lui Haina *lui* Mihai este nouă. (articol hotărât propriu-zis proclitic în G.)
I-am dat *lui* Ion o carte (articol hotărât propriu-zis proclitic în D.)
Haina *lui* este nouă. (pronume personal în G.)
Lui i s-a dat un premiu. (pronume personal în D.)
Peste deal se auzea cântec de fluier: *lui, lui, lui, lui*!... (interjecţie)

de A plecat *de* ieri. (prepoziţie)
De vrei, vino! (conjuncţie "dacă")
Ţipa *de*-ţi lua auzul. (conjuncţie - "încât")
De-i spui, el tot nu vrea. (conjuncţie - "deşi")
A venit *de* a luat caietul. (conjuncţie -"să")
De, eu ştiu?! (interjecţie)
El este băiatul *de* te-a căutat. (pronume relativ - "care")

şi Ion *şi* Maria învaţă. (conjuncţie cu rol de legătură în propoziţie)
Ei învaţă *şi* scriu.(conjuncţie cu rol de legătură în frază)
Şi-a luat rămas bun de la ei. (pronumele reflexiv, formă neaccentuată în D.)
Mâine vine *şi* el. (adverb de mod cu rol de întărire)
Şi, şi, şi! îşi liniştea mama copilul. (interjecţie)

cel Elevul *cel* harnic învaţă. (articol demonstrativ sau adjectival, care leagă adjectivul de substantiv)
El este *cel* mai harnic dintre toţi. (articol demonstrativ (adjectival), ajută la formarea gradului superlativ relativ)
Cel harnic studiază. (articol demonstrativ (adjectival), însoţeşte un adjectiv pe care-l substantivizează)
Cel de-al doilea a plecat.(articol demonstrativ (adjectival) care însoţeşte un numeral ordinal)
Cel de acolo este colegul meu. (pronume demonstrativ de depărtare)
"Pe *cel* deal, pe cel colnic.
Trece-o mândră şi-un voinic". (adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare)
(Folclor)

cea Haina *cea* nouă este frumoasă. (articol demonstrativ sau adjectival, care leagă un adjectiv cu substantivul determinat)
Mihaela este *cea* mai silitoare. (articol demonstrativ sau adjectival, intră în alcătuirea gradului superlativ relativ)
Cea silitoare este lăudată. (articol demonstrativ (adjectival), însoţeşte un adjectiv pe care-l substantivizează)

Scanned with OKEN Scanner

Cea de-a doua a plecat. (articol demonstrativ (adjectival); însoţeşte un numeral ordinal)
Ia-o *pe cea* de pe bancă. (pronume demonstrativ de depărtare)
"Iar *cea* mioriţă,
Cu lâna plăviţă..." (adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare)
(Folclor)
Cea! îşi îndeamnă plugarul boii. (interjecţie)

ce *Ce* ai cumpărat? (pronume interogativ)
Ce carte citeşti? (adjectiv pronominal interogativ)
Citeşte [1]/ *ce* îi place [2]/. (pronume relativ)
Citeşte [1]/ *ce* roman i-ai recomandat[2]/. (adjectiv pronominal relativ)
Ce minunat este afară! (adverb)

Observaţii:
Cuvintele date se pot substantiviza în enunţuri de tipul:
"*Ce*" este o parte de vorbire.
A scris cuvântul "*ce*".

23.a)

a mea - adjectiv pronominal posesiv, persoana I, un singular posesor, un obiect posedat *(minte)* cu care se acordă în gen, număr şi caz - feminin, singular, N., precedat de articolul posesiv (genitival) *a* (datorită faptului că stă înaintea obiectului posedat), funcţie sintactică de atribut adjectival;
orişice - adjectiv pronominal nehotărât compus, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *durere* - feminin, singular, Ac., - funcţie sintactică de atribut adjectival;
îţi - pronume personal, persoana a II-a, numărul singular, cazul D., formă neaccentuată, funcţie sintactică de complement indirect;
(nainte-)*mi* - pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul D. posesiv, precedat de prepoziţia *(î)nainte(a)* cu regim de genitiv, formă neaccentuată, funcţie sintactică de complement circumstanţial de loc;
tău - adjectiv pronominal posesiv, persoana a II-a, un singur posesor, un obiect posedat *(ochiul)* cu care se acordă în gen, număr şi caz - masculin, singular, N. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;
-mi - pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul D. posesiv, formă neaccentuată, funcţie sintactică de atribut pronominal în dativ fără prepoziţie (dativ);

Scanned with OKEN Scanner

ce - adjectiv pronominal relativ acordat în gen, număr şi caz cu substantivul *trecut* - neutru, singular, N. -, funcţie sitactică de atribut adjectival, introduce o propoziţie subordonată completivă directă;

lui - pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul G., funcţie sintactică de atribut pronominal genitival;

a mea - adjectiv pronominal posesiv, persoana I, un posesor, un obiect posedat (*iubire*) cu care se acordă în gen, număr şi caz - feminin, singular, N.-, precedat de articolul posesiv (genitival) *a*, funcţie sintactică de atribut adjectival;

(de) *care* - pronume relativ simplu, substituie substantivul *farmec* - genul neutru, numărul singular, cazul Ac., - precedat de prepoziţia simplă *de*, funcţie sintactică de complement de agent; introduce o propoziţie subordonată atributivă;

tu - pronume personal, persoana a II-a, numărul singular, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu;

ce - pronume relativ simplu, substituie substantivul *setea* - genul feminin, numărul singular, cazul Ac., funcţie sintactică de complement direct; introduce o subordonată atributivă;

- *o* - pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul feminin, cazul Ac., forma neaccentuată, funcţie sintactică de complement direct reluat (reia complementul direct *ce*);

meu - adjectiv pronominal posesiv, persoana I, un posesor, un obiect posedat *(dorul)* cu care se acordă în gen, număr şi caz - neutru, singular, N.- funcţie sintactică de atribut adjectival;

nimica - pronume negativ simplu, formă populară, numărul singular, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu;

(de) *tot* - pronume nehotărât simplu, genul masculin - neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţie simplă *de*, funcţie sintactică de atribut pronominal prepoziţional;

ce - pronume relativ simplu, substituie pronumele nehotărât *tot* - genul masculin - neutru, numărul singular, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu; introduce o subordonată atributivă;

al tău - pronume posesiv, persoana a II-a, un posesor, un obiect posedat, genul masculin - neutru, cazul N., funcţie sintactică de nume predicativ;

însăşi -adjectiv pronominal de întărire, persoana a III-a, numărul singular, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *enigma* - feminin, singular, N., funcţie sintactică de atribut adjectival;

Scanned with OKEN Scanner

mele - adjectiv pronominal posesiv, persoana I, un posesor, un obiect posedat *(vieţii)* cu care se acordă în gen, număr şi caz - feminin, singular, G.-, funcţie sintactică de atribut adjectival;

a ta - adjectiv pronominal posesiv, persoana a II-a, un posesor, un obiect posedat *(vorbă)* cu care se acordă în gen, număr şi caz - feminin, singular, Ac., - precedat de articolul posesiv (genitival) *a*, funcţie sintactică de atribut adjectival;

mă - pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul Ac., formă neaccentuată, funcţie sintactică de complement direct.

23.b)

el - pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul N., parte componentă a subiectului multiplu *el şi ... colaboratori;*

cei - adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *colaboratori* - masculin, plural, N.- funcţie sintactică de atribut adjectival;

câţiva - adjectiv pronominal nehotărât compus acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *colaboratori*-masculin, plural, N., funcţie sintactică de atribut adjectival.

lui - pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul G., funcţie sintactică de atribut pronominal genitival;

le - pronume personal, persoana a III-a, plural, genul neutru, cazul Ac., formă neaccentuată, funcţie sintactică de complement direct;

(la) *alţii* - pronume nehotărât simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac. (cu înţeles de D.), precedat de prepoziţia simplă *la*, funcţie sintactică de complement indirect;

aceştia - pronume demonstrativ de apropiere, genul masculin, numărul plural, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu;

săi - adjectiv pronominal posesiv, persoana a III-a, un posesor, mai multe obiecte posedate *(aliaţii)* cu care se acordă în gen,. număr şi caz - masculin, plural, N. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

care - pronume relativ simplu, substituie substantivul *tip* - genul neutru, numărul singular, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu în propoziţia subordonată subiectivă *să fie adoptat;* introduce o subordonată atributivă;

Scanned with OKEN Scanner

se (adoptă) - pronume reflexiv, persoana a III-a, numărul singular, cazul acuzativ, formă neaccentuată, fără funcţie sintactică, fiind marcă (morfem) a (1) diatezei reflexive cu înţeles pasiv;

orice - adjectiv pronominal nehotărât compus, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *formă* - feminin, singular, N. - , funcţie sintactică de atribut adjectival;

înseşi - adjectiv pronominal de întărire, persoana a III-a, numărul plural, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *temeiurile* - neutru, plural, Ac. - , funcţie sintactică de atribut adjectival;

ei - pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul feminin, cazul G.,- funcţie sintactică de atribut pronominal genitival;

care - pronume relativ simplu, substituie substantivul *ritmul*, genul neutru, numărul singular, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu; introduce o subordonată atributivă;

23.c)

toate - adjectiv pronominal nehotărât simplu, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *drumurile* - neutru, plural, Ac. - , funcţie sintactică de atribut adjectival;

fiecăruia - pronume nehotărât compus, genul masculin, numărul singular, cazul G., funcţie sintactică de atribut pronominal genitival;

(să) *se* (desfacă) - pronume reflexiv, persoana a III-a, numărul singular, cazul Ac., formă neaccentuată, funcţie sintactică de complement direct;

a căror - pronume relativ simplu, substituie substantivul *părinţii*, genul masculin, numărul plural, cazul G., precedat de articolul posesiv (genitival) *a*, funcţia sintactică de atribut pronominal genitival; introduce în frază o subordonată atributivă;

le - pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, genul masculin, cazul D., formă neaccentuată, funcţie sintactică de complement indirect;

(nu)-*şi* (închipuie) - pronume reflexiv, persoana a III-a, numărul singular, cazul D., formă neaccentuată, fără funcţie sintactică, marcă (morfem) a(l) diatezei reflexive;

cineva - pronume nehotărât compus, numărul singular, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu;

(din jurul) *său* - adjectiv pronominal posesiv, persoana a III-a, un posesor, un obiect posedat, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de locuţiunea prepoziţională *în jurul* (se acordă cu substantivul *jurul* din locuţiune), funcţie sintactică de atribut prepoziţional;

Scanned with OKEN Scanner

24. a)

"(Şi) [1a]/ (când) *ridică* zâmbind ochii spre mine. [2]/ - mă *izbi* deodată o amintire [1b]/ (ce) brusc *izvora* ca din negură, [3]/ ş-o asemănare izbitoare cu ochii şi zâmbetul celei [1c]/ (care), odată, cu ani în urmă, *înflorise* ca o floare [4]/ (şi) - mi *fermecase* c-un zâmbet şi c-o privire cu trecător ceas al vieţii "[5]/

(M. Sadoveanu, *Un om necăjit*)

$\sqrt[5]{care}$

P1 = PP
P2 = CT (1)
P3 = AT (1)
P4 = AT (1)
P5 = AT (1) > cop. *şi*

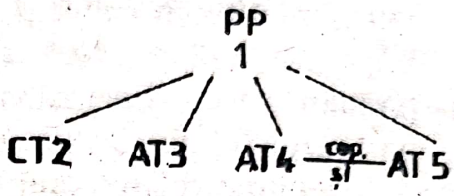

(spre) mine - pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *spre*, formă accentuată, funcţie sintactică de complement circumstanţial de loc;

mă - pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul Ac., formă neaccentuată, funcţie sintactică de complement direct;

ce - pronume relativ simplu, substituie substantivul *aminitre*, genul feminin, numărul singular, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu; introduce o atributivă;

celei - pronume demonstrativ de depărtare, genul feminin, numărul singular, cazul G., funcţie sintactică de atribut pronominal genitival;

care - pronume relativ simplu, substituie pronumele demonstrativ *celei*, genul feminin, numărul singular, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu; introduce în frază o subordonată atributivă;

mi - pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul D., formă neaccentuată, funcţie sintactică de complement indirect;

24.b)

Îl *alesese* Gebila pe Gebeides [1]/ (*să*)-i *fie mire* [2]/ (nu numai) (pentru că) *era fecior* de tarabostes, [3]/(ci) (pentru că) *era* el însuşi *un viteaz şi un răboinic* neînfricat [4]/ (care) *înfruntase* de multe ori cu îndrăzneală pe duşman [5]/ (şi) -l *zvârlise* în valurile mării."[6]/

(Al.Mitru, *Viteazul Dapix şi fiica lui Gebila*)

Scanned with OKEN Scanner

$\sqrt[6]{care}$

P1 = PP
P2 = CS (1)
P3 = CZ (1)
P4 = CZ (1) — cop. *nu numai...ci*
P5 = AT (4)
P6 = AT (4) — cop. *şi*

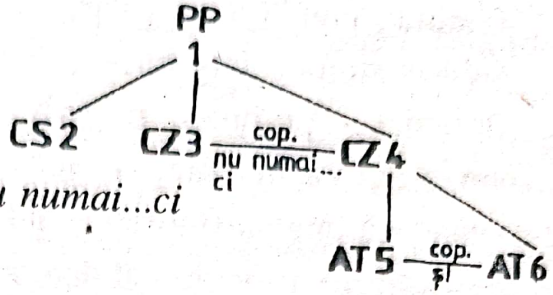

îl - pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul Ac., formă neaccentuată, funcţie sintactică de complement direct anticipat;

i - pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul feminin, cazul D., formă neaccentuată, funcţie sintactică de complement indirect;

el - pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu;

însuşi - adjectiv pronominal de întărire, persoana a III-a, numărul singular, acordat în gen, număr şi caz cu pronumele determinat *el* - masculin, singular, N.-, funcţie sintactică de atribut adjectival;

care - pronume relativ simplu, substituie substantivul *un războinic*, genul masculin, numărul singular, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu, introduce o atributivă;

-l - pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul Ac., formă neaccentuată, funcţie sintactică de complement direct;

24.c)

"(De) *treci* şi astăzi prin câmpia [1]/ (ce) *se întinde* între Dunăre şi mare [2]/ *poţi* [3]/ (*să*) mai *vezi* piatra aceea [4]/ (unde) *a stat* Gebeides [5]/ (şi), *a cântat* cântecul lui pentru viteazul Dapix şi fiica lui, Gebila! ... [6]/"

(Al.Mitru, *Viteazul Dapix şi fiica lui Gebila*)

$\sqrt[6]{unde}$

P1 = CŢ (3)
P2 = AT (1)
P3 = PP
P4 = CD (3)
P5 = AT (4)
P6 = AT (4) — cop. *şi*

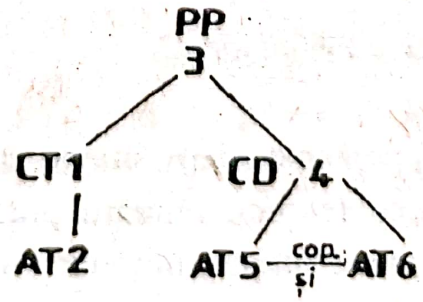

Scanned with OKEN Scanner

ce - pronume relativ simplu, substituie substantivul *câmpia*, genul feminin, numărul singular, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu, introduce o subordonată atributivă;

se (întinde) - pronume reflexiv, persoana a III-a, numărul singular, cazul Ac., formă neaccentuată, fără funcţie sintactică, marcă (morfem) a(1) diatezei reflexive;

aceea - adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *piatra* - feminin, singular, Ac. - , funcţie sintactică de atribut adjectival;

lui - pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul G., funcţie sintactică de atribut pronominal genitival;

lui - idem;

24.d)

"Interjecţiile [1a]/ (care) *nu au* rolul unei anumite părţi de propoziţie, [2]/, ca şi cele [1b]/ (care) *au* valoarea unei propoziţii întregi, [3]/ *nu au* topică fixă, [1c]/ ele *pot* apărea la începutul, în interiorul sau la sfârşitul propoziţiei [4]/ (de care) se *leagă* [5]/ (de cele mai multe ori *apar* la început)[6]./"

(*Gramatica limbii române*, vol.II)

P1 = PP
P2 = AT (1)
P3 = AT (1)
P4 = PP
P5 = AT (4)
P6 = PP incidentă

cop. juxt.

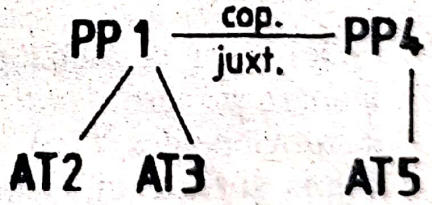

care - pronume relativ simplu, substituie substantivul *interjecţiile*, genul feminin, numărul plural, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu, introduce o atributivă;

Scanned with OKEN Scanner

cele - pronume demonstrativ de depărtare, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de locuţiunea prepoziţională *ca şi*, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod comparativ;

care - pronume relativ simplu, substituie pronumele demonstrativ *cele*, genul feminin, numărul plural, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu, introduce o atributivă;

ele - pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, genul feminin, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu;

de care - pronume relativ simplu, substituie substantivul *propoziţie*, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de propoziţie simplă *de*, funcţie sintactică de complement indirect, introduce o atributivă;

se (leagă) - pronume reflexiv, persoana a III-a, numărul plural, cazul Ac., formă neaccentuată, funcţie sintactică de complement direct.

Scanned with OKEN Scanner

NUMERALUL

A. *DEFINIȚIE*

Este **partea de vorbire flexibilă** care exprimă un număr în sine, determinarea numerică a obiectelor sau ordinea lor prin numărare.

B. *CLASIFICARE*

I. **Numeral cardinal:**
1. *numeral cardinal propriu-zis;*
2. *numeral colectiv;*
3. *numeral multiplicativ;*
4. *numeral distributiv;*
5. *numeral fracționar;*
6. *numeral adverbial (de repetiție);*

II. **Numeral ordinal:**
1. *numeral ordinal propriu-zis;*
2. *numeral ordinal adverbial.*

C. *NUMERALUL CARDINAL PROPRIU-ZIS*

I. Este **partea de vorbire flexibilă** care exprimă un număr întreg sau/și determinarea numerică a obiectelor.

II. **După alcătuire (structură)** se împart în:
1) *simple* (1 - 10, sută, mie, zero, milion, miliard);
2) *compuse* (celelalte numerale cardinale);

III. Numeralul cardinal propriu-zis are **două valori:**
1) *substantivală* (când înlocuiește un substantiv): *Doi* au plecat.
2) *adjectivală* (când determină un substantiv cu care se acordă în gen, număr și caz):

➠ *Doi* elevi (*două* eleve) au plecat.

Când este urmat de un substantiv precedat de prepoziția *de*, numeralul cardinal propriu-zis nu mai are valoare adjectivală, ci substantivală, substantivul având funcție sintactică de atribut prepozițional:

➠ În clasă sunt *douăzeci* de elevi.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

IV. În privința *flexiunii* acestui tip de numeral trebuie reținute următoarele aspecte:

1. forme diferite după gen au numeralele *unu (una), doi (două)*, și compusele în alcătuirea cărora intră: *douăzeci și unu (una), douăzeci și doi (două)* etc.
2. cea mai bogată flexiune o are numeralul corespunzător lui 1, atât cu valoare substantivală, cât și cu valoare adjectivală;
3. numeralele de la 2 în sus se declină la fel, indiferent de valoarea lor:

a) pot să apară singure sau însoțite de articolul demonstrativ (adjectival) *cei (cele):*

Doi au plecat.
M-am întâlnit *cu doi* dintre ei.
Cei doi sunt harnici.
Am discutat cu *cei doi*.

b) când apar singure, numeralele cardinale propriu-zise formează G. cu prepoziția *a*, iar D. cu prepoziția *la*:

Cărțile *a* doi dintre ei ...
Cărțile *a* doi elevi ...
Le-am dat *la* doi ...

c) când sunt precedate de articol demonstrativ (adjectival), acesta asigură flexiunea atât pentru G., cât și pentru D.:

Cărțile *celor doi* ...
Le-am dat *celor doi* ...

d) numeralele *zece, sută, mie* se comportă ca niște substantive feminine, iar *milion, miliard, bilion, trilion, zero* se comportă ca niște substantive neutre.

V. În privința **funcțiilor sintactice** trebuie să reținem că:

1. numeralul cardinal propriu-zis cu *valoare adjectivală* are o singură funcție sintactică: *atribut adjectival;*

2. numeralul cardinal propriu-zis cu *valoare substantivală* are aceleași funcții sintactice ca și substantivul:

a) *subiect:*

(Cei) doi au plecat.

b) *nume predicativ:*

Ei erau *cinci*.
Cartea este *pentru cei doi*.
Diplomele sunt *ale celor doi*.
Nici unul n-a fost *împotriva celor doi*.
Voi sunteți *asemenea celor doi* care au câștigat concursul.

Scanned with OKEN Scanner

c) *atribut:*

- *substantival genitival:*

➠ Plecarea *a doi* dintrei ei (*celor doi*) i-a surprins.

- *substantival prepoziţional:*

➠ I-a plăcut mult cadoul *de la cei doi.*

Voturile *împotriva celor doi* au fost numeroase.

Neînţelegrile *datorită celor trei* au fost aplanate.

- *substantival apoziţional:*

➠ Băieţii aceia, *doi* din toată clasa, au obţinut premiul întâi.

Pe colegii mei, *pe trei* dintre ei, i-am văzut în parc.

Eforturile concurenţilor noştri, *ale celor trei*, au fost răsplătite.

Sportivilor, *celor trei* de pe primele locuri, li s-au dat şi medalii.

- *substantival în D.* fără prepoziţie:

➠ El este verişor *celor doi.*

d) *complement direct:*

➠ Cheamă-i *pe cei doi* la mine.

e) *complement indirect:*

➠ Dă-le cărţi *celor doi* (*la doi* dintre ei).

Împotriva celor patru s-au luat măsuri aspre.

Cu cei doi m-am întâlnit în faţa şcolii.

f) *complement de agent:*

➠ A fost chemat *de cei doi* din minister.

g) *complemente circumstanţiale:*

- *de loc:*

➠ Aşează-te *lângă cei doi.*

Stătea, ca de piatră, *înaintea celor doi.*

- *de timp:*

➠ A ajuns acolo *o dată cu cei doi* din cealaltă clasă.

Să ajungi la şcoală, *înaintea celor trei.*

- *de mod:*

➠ Învaţă *ca şi cei doi.*

Să înveţi *asemenea celor trei* dintre premianţi.

A efectuat lucrarea *în baza celor două* dintre variante.

- *de cauză:*

➠ *Din cauza celor doi* au întârziat de la şcoală.

Pentru cei doi, m-a pedepsit pe mine.

Datorită celor trei, am pierdut concursul.

Scanned with OKEN Scanner

- *de scop:*

➠ Se pregăteşte intens *în vederea celor două* din ultimele examene.

Având multe exerciţii dificile, *pentru două* dintre ele a consultat dicţionarul.

VI. În privinţa ortografiei, ortoepiei şi folosirii corecte a numeralelor cardinale propriu-zise trebuie reţinute următoarele aspecte:

1. numeralele compuse de la 11 până la 19 şi cele care indică ordinul zecilor se scriu împreunat: *unsprezece, doisprezece..., douăzeci, treizeci* etc.

2. numeralele care indică ordinul unităţilor pe lângă cel al zecilor se scriu separat, legate prin conjuncţia *şi: douăzeci şi unu, treizeci şi doi* etc.

3. formele corecte ale numeralelor corespunzătoare cifrelor 6, 7, 14, 16, 17, 18, 19, 60 sunt: *şase* (nu şsease sau *şese*), *şapte* (nu *şeaptè* sau *şepte*), *paisprezece* (nu *patrusprezece*), *şaisprezece* (nu *şasesprezece*), *şaptesprezece* (nu *şaptispreze*), *optsprezece* (nu *optîsprezece* sau *optisprezece*), *nouăsprezece* (nu *noăsprezece*), *şaizeci* (nu *şasezeci*) vezi şi exerciţiul 1.

4. De la 20 în sus, cu excepţia numeralelor corespunzătoare lui 101-119, 201-219, 301-319... 1001-1019 etc., numeralele se leagă de substantivul (nearticulat) însoţit prin prepoziţia *de*: *douăzeci de elevi*, dar *o sută nouăsprezece elevi* etc.

5. Când numeralele cardinale propriu-zise însoţite de substantive sunt precedate de articolul demonstrativ de plural *cei, cele*, de adjective pronominale demonstrative sau nehotărâte, acordul în gen se face astfel:

a) exclusiv cu substantivul, când numeralele sunt mai mici de două sute şi mai mari, dar nu exprimă cifre rotunde: *cel (aceşti, alţi) 150 de lei; cei (aceşti, alţi) 230 de lei*;

b) fie cu substantivul, fie cu numeralul, când numeralele. începând cu două sute exprimă cifre rotunde: *cele (alte, aceste) două sute de lei; cei (alţi, aceşti) două sute de lei*;

6. În construcţiile: articol demonstrativ + adjectiv pronominal + pluralele *zeci, sute, mii, milioane*; adjectiv pronominal + pluralele *zeci, sute, mii, milioane* în care sutele, miile etc. nu sunt numărate exact, forma corectă este cea de feminin indiferent de genul substantivului: *cele (aceste) câteva sute de lei*.

Scanned with OKEN Scanner

VII. Cuvintele *un* şi *o* care sunt numerale cardinale propriu-zise cu valoare adjectivală, pot avea şi alte valori morfologice (vezi exerciţiile 8 şi 9).

VIII. Aproximaţia numerică se exprimă, mai ales, prin alăturarea unor numerale apropiate despărţite prin virgulă sau cratimă (*două-trei zile; două, trei zile)*, prin adăugarea unui adverb ca *aproximativ, cam, circa, vreo (vreo două sute, cam o sută* etc.), cu ajutorul locuţiunii prepoziţionale *în jur de (în jur de zece)* sau al adjectivului pronominal *câteva (câteva zeci, câteva sute)*.

Prin adverbul *aproape*, prin prepoziţiile *la, spre, sub* sau locuţiunea *mai puţin de* se exprimă inferioritatea cantitativă, iar prin prepoziţia *peste*, locuţiunile *mai bine de, mai mult de* şi construcţiile *şi ceva, şi mai bine, şi mai mult* se exprimă depăşirea unei cifre exacte.

Aproximaţia cu două limite numerice se exprimă prin prepoziţia *până la (20 până la 30 de elevi)* şi prin prepoziţia *între* şi conjuncţia *şi (între 10 şi 20 de elevi)*.

D. *NUMERALUL COLECTIV*

I. Este **numeralul cardinal** care indică un ansamblu de obiecte numărate exprimând ideea de însoţire, de colectivitate.

II. Numeralului cardinal propriu-zis 2 îi corespund numeralele colective *amândoi (amândouă), ambii (ambele)*.

De la 3 înainte, numeralele colective se formează astfel:

1. elementul *tus- (toţi)* sau *câteşi* - la care se adaugă numeralul cardinal propriu-zis;
2. numeralul cardinal propriu-zis precedat de adjectivul *toţi* (m), *toate* (f) sau *câte: toţi cinci, câte cinci*.

III. Numeralul colectiv are **două valori:**

1. *valoarea substantivală:*

➠ *Amândoi* învaţă la istorie.

2. *valoare adjectivală:*

➠ *Amândoi* copiii sunt harnici.

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

IV. În privinţa **flexiunii** trebuie să reţinem următoarele aspecte:

1. numeralele *amândoi (amândouă), ambii (ambele)* au flexiune completă după cazuri:

Cazuri	masculin	feminin	masculin	feminin
N. Ac. G. D.	amândoi amândouă	amândouă amândurora	ambii ambilor	ambele ambelor

Când are valoare adjectivală, primul dintre aceste numerale poate fi atât postpus, cât şi antepus, în prima situaţie pierzându-l pe *-a* de la G. D. Se construieşte întotdeauna cu un substantiv articulat definit:

amânduror copiilor;

copiilor *amândurora;*

Numeralul colectiv *ambii* cu valoare adjectivală este numai antepus şi se construieşte cu un substantiv nearticulat: *ambii elevi, ambilor elevi;*

2. numeralele colective de la 3 înainte nu au forme de G. D., folosindu-se în construcţii prepoziţionale echivalente cu aceste cazuri.

3. numeralul colectiv format de la *trei* are şi o formă specială de neutru - feminin: *câteştrei - câteştrele;*

V. Are aceleaşi **funcţii sintactice** ca şi numeralul cardinal propriu-zis:

1. Când are *valoare substantivală,* are aceleaşi funcţii sintactice ca şi substantivul:

a) *subiect:*

Câteşitrei învaţă.

b) *nume predicativ:*

Meritele sunt *ale amândurora.*

Ei sunt *tuspatru.*

Cărţile sunt *pentru câteşitrei.*

Tu eşti *asemenea amândurora.*

Scanned with OKEN Scanner

c) *atribut:*

- *substantival genitival:*

➠ Colegele *amândurora* sunt sportive.

- *substantival prepoziţional:*

➠ Cărţile pentru *tustrei* au fost aici.

Copii *din jurul amândurora* sunt elevii dumncalor.

Reuşita *datorită amândurora* era cunoscută de toată lumea.

- *substantival apoziţional:*

➠ Colegii mei, *amândoi*, au câştigat concursul.

Pe vecinii mei, *pe amândoi*, i-am invitat la mine.

Apreciez contribuţia verişorilor mei, *a câteşipatru*, la reuşita acestei aniversări.

Premianţilor, *la câteşitrei*, le-am adresat felicitări.

- *substantival în D.* fără prepoziţie:

➠ Este unchi *amândurora*.

d) *complement direct:*

➠ Ia-le *pe amândouă*.

e) *complement indirect:*

➠ *Amândurora* li s-a dat premiul I.

M-am întâlnit *cu tustrei*.

Erau revoltaţi *împotriva a tuspatru*.

f) *complement de agent:*

➠ Problema a fost rezolvată *de amândoi*.

g) *complemente circumstanţiale:*

- *de loc:*

➠ *Dinaintea a tustrei* se află o carte.

Sub amândouă se află câte un caiet.

- *de timp:*

➠ Vei ajunge acolo *înaintea amândurora*.

Grăbindu-te vei ajunge la şcoală, *o dată cu amândouă*.

- *de mod:*

➠ E mai greu *decât amândoi* la un loc.

A acţionat *în baza amândurora* din legile în vigoare.

Învaţă *asemenea amândurora*.

- *de cauză:*

➠ Eşecul s-a produs *din cauza amândurora*.

A fost certat *pentru amândouă*, nu numai pentru una din greşelile săvârşite.

Neînţelegerea s-a produs *datorită amândurora*.

Scanned with OKEN Scanner

- *de scop:*

➠ Se pregăteşte *în vederea amândurora* dintre examenele de specialitate.

Deşi are numai două examene, se pregăteşte intens *pentru amândouă.*

VI. Numeralele cardinale colective formate cu *tus-* şi *câteşi-* + numeralul cardinal propriu-zis se scriu într-un singur cuvânt.

Numeralul colectiv *ambii* se scrie cu doi *-i.*

2. Când are *valoare adjectivală*, numeralul colectiv are funcţie sintactică de atribut adjectival: *Amândoi* copiii au plecat.

E. *NUMERALUL MULTIPLICATIV*

I. Este **numeralul cardinal** care arată în ce proporţie creşte o cantitate sau o calitate.

Se formează de la numeralul cardinal propriu-zis simplu cu prefixul *în- (îm-)* şi sufixul participial *-it: întreit, îndoit* etc.

Există şi numerale multiplicative neologice: *dublu, triplu, cvadruplu* ş.a.

II. Are mai multe **valori:**

a) *adjectivală* (cea mai des întâlnită):

➠ Efortul *înzecit* a dat roade.

b) *adverbială:*

➠ Munceşte *înzecit.*

c) *substantivală* (mai rar, prin articulare)

➠ *Întreitul* acestui număr este nouă.

III. În privinţa **flexiunii** se observă că cele cu valoare adjectivală au flexiune adjectivală: *îndoit (ă), îndoiţi (te);*

IV. **Funcţiile sintactice** cele mai frecvente sunt de:

a) *atribut adjectival* (când are valoare adjectivală):

➠ Munca *înzecită* aduce roade bogate.

b) *complement circumstanţial de mod* (când are valoare adverbială):

➠ Anul acesta s-a străduit *înzecit* şi a obţinut rezultate bune.

IV. *În privinţa ortografiei*, trebuie să reţinem faptul că înainte de *-p*, prefixul *în-* devine *îm-* şi de aceea scriem şi pronunţăm *împătrit,ă*, nu *înpătrit,ă.*

Scanned with OKEN Scanner

- *de scop:*

➡ Se pregăteşte *în vederea amândurora* dintre examenele de specialitate.

Deşi are numai două examene, se pregăteşte intens *pentru amândouă.*

VI. Numeralele cardinale colective formate cu *tus-* şi *câteşi-* + numeralul cardinal propriu-zis se scriu într-un singur cuvânt.

Numeralul colectiv *ambii* se scrie cu doi *-i.*

2. Când are *valoare adjectivală*, numeralul colectiv are funcţie sintactică de atribut adjectival: *Amândoi* copiii au plecat.

E. *NUMERALUL MULTIPLICATIV*

I. Este **numeralul cardinal** care arată în ce proporţie creşte o cantitate sau o calitate.

Se formează de la numeralul cardinal propriu-zis simplu cu prefixul *în- (îm-)* şi sufixul participial *-it: întreit, îndoit* etc.

Există şi numerale multiplicative neologice: *dublu, triplu, cvadruplu* ş.a.

II. Are mai multe **valori:**

a) *adjectivală* (cea mai des întâlnită):

➡ Efortul *înzecit* a dat roade.

b) *adverbială:*

➡ Munceşte *înzecit.*

c) *substantivală* (mai rar, prin articulare)

➡ *Întreitul* acestui număr este nouă.

III. În privinţa **flexiunii** se observă că cele cu valoare adjectivală au flexiune adjectivală: *îndoit (ă), îndoiţi (te);*

IV. **Funcţiile sintactice** cele mai frecvente sunt de:

a) *atribut adjectival* (când are valoare adjectivală):

➡ Munca *înzecită* aduce roade bogate.

b) *complement circumstanţial de mod* (când are valoare adverbială):

➡ Anul acesta s-a străduit *înzecit* şi a obţinut rezultate bune.

IV. *În privinţa ortografiei*, trebuie să reţinem faptul că înainte de *-p*, prefixul *în-* devine *îm-* şi de aceea scriem şi pronunţăm *împătrit,ă*, nu *înpătrit,ă.*

Scanned with OKEN Scanner

F. *NUMERALUL DISTRIBUTIV*

I. Este **numeralul cardinal** care indică repartizarea obiectelor în grupuri egale din punct de vedere numeric sau după o determinare numerică posedată în comun.

Se alcătuieşte din adverbul *câte* plus numeralul cardinal propriu-zis: *câte doi, câte trei* etc. Numeralul cardinal propriu-zis se poate repeta (*doi câte doi; câte trei, trei*), iar uneori se repetă ambii termeni: *câte doi, câte doi.*

II. Are **două valori:**

a) *substantivală:* la *câte una* din fiecare.

b) *adjectivală:*

Citeşte *câte zece* pagini în fiecare zi.

III. Are aceeaşi **flexiune** ca şi numeralul cardinal propriu-zis.

IV. **Funcţiile sintactice** se realizează în raport de valoarea lui:

1. Când are *valoare adjectivală*, are funcţie sintactică de *atribut adjectival.*

2. Când are *valoare substantivală*, are aceleaşi funcţii ca şi substantivul, respectiv ca şi numeralul cardinal propriu-zis.

G. *NUMERALUL FRACŢIONAR*

I. Este **numeralul cardinal** care denumeşte o fracţie ordinară.

Se formează de la numeralul cardinal propriu-zis prin derivare cu sufixul *-ime*, la care se adaugă *sfert* şi *jumătate: doime, treime* etc. Acestora din urmă li se antepune un numeral cardinal propriu-zis: *două treimi, două pătrimi* etc.

II. Are mai ales *valoare substantivală* şi, mai rar, *adverbială:*

Se ia *o doime* din întreg.

Nu învaţă nici *pe jumătate*, cât înveţi tu.

III. Numeralele fracţionare *flexionează* ca şi substantivele, articulându-se:

- treimea, treimei, o treime, unei treimi.

IV. Când au *valoare substantivală*, au aceleaşi **funcţii sintactice** ca şi *substantivul*, iar când au *valoare adverbială*, au funcţie sintactică de *complement circumstanţial de mod.*

H. *NUMERALUL ADVERBIAL (DE REPETARE)*

I. Este **numeralul cardinal** care arată de câte ori se îndeplineşte o acţiune sau în ce raport numeric se află o cantitate (calitate) a unui obiect faţă de aceeaşi cantitate (calitate) a altui obiect.

După cum se observă din definiţie, acest numeral poate determina, ca şi adverbul, un verb, un adjectiv sau un adverb: *(a spus)* ***de două ori, de trei ori*** *(mai înalt),* ***de zece ori*** *(mai repede).*

Scanned with OKEN Scanner

Acest numeral se construieşte din numeralul *o* + substantivul *dată* (corespunzător lui I) şi din prepoziţia *de* + numeralul cardinal propriu-zis + substantivul *ori*: *o dată, de două ori, de trei ori* etc.

II. După cum se desprinde şi din denumirea şi din definiţia lui, acest numeral are numai *valoare adverbială* şi *este lipsit de flexiune*, determinând, ca şi adverbul, un verb, un adjectiv sau alt adverb.

III. Are **funcţie sintactică** de *complement circumstanţial de mod* şi *de timp:*

➠ Undiţa ta este *de două ori* mai mare decât a mea.
Revista apare *o dată* pe săptămână.

IV. Numeralul adverbial *o dată* se scrie în cuvinte separate şi nu trebuie confundat cu *o dată*, unde *o* este articol nehotărât şi *dată* substantiv: A venit la mine numai *o dată*. Aceasta este *o dată* importantă.

Când se scrie împreunat, *odată* este adverb şi are înţelesul de *„cândva", „odinioară", „imediat", „îndată"* (vezi şi exerciţiul 7).

I. *NUMERALUL ORDINAL PROPRIU-ZIS*

I. Este **numeralul ordinal** care indică ordinea sau poziţia ocupată de un obiect, prin numărare.

Pentru I există trei numerale ordinale corespunzătoare: *întâi (ul), (cel) dintâi* şi *prim(ul)*.

Celelalte numerale ordinale se formează astfel:

1. pentru masculin şi neutru: articolul posesiv *al* + numeralul cardinal + articolul hotărât propriu-zis enclitic - *le* + particula *-a: al doilea, al patrulea, al treilea* etc.
2. pentru feminin: articolul posesiv *a* + numeralul cardinal + articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a: a doua, a treia, a patra* etc.

Numeralele ordinale *al doilea* şi *al treilea* au şi sinonimele neologice *secund* şi *terţ*.

II. Numeralul ordinal propriu-zis are mai ales două *valori*:

1. *substantivală:*

➠ *A doua* este colega mea.

2. *adjectivală:* Stă în banca *a doua*.

Uneori poate avea şi valoare adverbială.

Scanned with OKEN Scanner

III. În ceea ce privește *flexiunea* lui, trebuie să reținem următoarele aspecte:

1. *dintâi* este invariabil și poate fi însoțit de articolul demonstrativ (adjectival) *cel (cea)* care flexionează după caz;
2. *întâi* și *prim* se pot articula cu articolul hotărât când au valoare substantivală sau valoare adjectivală prin antepunere față de substantivul determinat: *întâia* clasă, *primul* copil.
3. de la *al doilea* înainte numeralele ordinale sunt însoțite în flexiunea lor de articolul *cel* urmat de prepoziția *de* (facultativ pentru N. Ac., obligatoriu pentru G. D.):

N. Ac. - *cel de-al doilea, cea de-a doua;*
G. D. - *celui de-al doilea, celei de-a doua.*

IV. *Funcțiile sintactice* se stabilesc după valoarea numeralului:

1. Când are *valoare adjectivală*, are funcție sintactică de *atribut adjectival:*

➠ A luat premiul *al doilea.*

2. Când are *valoare substantivală*, are aceleași funcții sintactice ca și numeralul cardinal propriu-zis:

a) *subiect:*

➠ *Al doilea* era rănit.

b) *nume predicativ:*

➠ Tu ești *al doilea.*
Cartea este *pentru a doua* dintre concurente.
Meritul este numai *al celei de-a doua* dintre sportive.
El este *aidoma celui de-al doilea.*

c) *atribut:*

- *substantival genitival:*

➠ Diploma *celei de a doua* este la mine.

- *substantival prepozițional:*

➠ Poezia *de la a treia* dintre eleve este scrisă într-un stil modern.
Pedeapsa *împotriva celui de-al doilea* a fost justă.
Apreciez victoria *datorită celei de-a doua* dintre echipele melę favorite.

Scanned with OKEN Scanner

- *substantival apozițional:*

➠ Colegul meu, *al doilea* din cei trei, a fost felicitat.

Pe colega mea, *pe prima* dintre toate, o apreciez mult.

Reușita colegei mele, *a celei de-a doua*, mi-a umplut sufletul de bucurie.

Colegei mele, *celei de-a doua* din clasă, i-am adresat felicitări.

- *datival:*

➠ Ea este mătușă *celui de-al doilea.*

d) *complement direct:*

➠ *Pe al treilea* l-am văzut în oraș.

e) *complement indirect:*

➠ *Celui de-al treilea* i se cuvine mai mult.

Vorbeam *despre al patrulea* dintre concurenți.

S-au spus multe *împotriva celui de-al doilea* dintre făptași.

f) *complement de agent:*

➠ Medalia de aur a fost câștigată *de cel de-al doilea* dintre concurenți.

g) *complemente circumstanțiale:*

- *de loc:*

➠ El nu stă în prima bancă, ci *în a doua.*

Din cele trei clădiri el a parcat *în fața celei de-a doua.*

- *de timp:*

➠ Vei ajunge acolo, chiar *înaintea primului* dintre ei.

Să ajungi la școală *o dată cu primul* dintre colegi.

- *de mod:*

➠ Construcția a fost executată *conform celui de-al doilea* dintre proiecte.

Să înveți *ca și primul* din clasă.

Și-a alcătuit lucrarea în *baza primului* dintre planurile date.

Scanned with OKEN Scanner

- *de cauză:*

➠ A abandonat *din cauza celui de-al doilea* dintre concurenţi.

L-a certat *pentru prima* dintre fapte.

Datorită celei de-a doua, totul a eşuat.

- *de scop:*

➠ Se pregăteşte mai mult *în vederea celui de-al doilea* dintre examane, decât pentru primul.

Pentru primul s-a pregătit mai mult, decâţ pentru al doilea.

V. În privinţa ortografiei acestui fel de numeral trebuie reţinute următoarele situaţii:

1. Se spune şi se scrie corect *clasa* ***întâi*** (nu *clasa* ***a întâi(a)*** sau *clasa* ***întâia***), dar ***întâia*** *clasă*.

2. Numeralele *întâiul* şi *primul* se scriu la N.-Ac. plural cu *-ii*, fiind articulate, atât cu valoare substantivală, cât şi cu valoare adjectivală antepuse substantivului: ***primii*** *(elevi)*, ***întâii*** *(copii)*.

3. Tot cu *-ii* se scrie şi numeralul *întâia* cu valoare substantivală sau adjectivală în G.-D. antepus substantivului: ***întâii****(clase)*.

4. Numeralul *prima* are la G.-D. forma articulată *primei* (nu *primii)* iar folosirea formei *primeia* cu valoare substantivală trebuie evitată.

5. Prepoziţia *de* urmată de articolul posesiv (genitival) *a (al)* se scrie cu cratimă când se pronunţă împreună cu acesta *cel* ***de-al*** *doilea, cea* ***de-a*** *treia* etc.

6. Când numeralele ordinale se scriu cu cifre romane, între numeralul cardinal propriu-zis de la care s-a pornit (notat prin cifră) şi elementele componente următoare se foloseşte cratima: *al II-lea, a III-a* etc.

7. Pentru formele corecte ale unor numerale ordinale (vezi exerciţiile 2 şi 3)

Scanned with OKEN Scanner

J. *NUMERALUL ORDINAL ADVERBIAL SAU DE REPETARE*

I. Este **numeralul ordinal** care arată a câta oară se îndeplineşte o acţiune sau se manifestă o calitate.

Se formează din numeralul ordinal propriu-zis + substantivul *dată* (pentru cel corespunzător lui I) sau *oară* (pentru celelalte): *întâia dată, prima dată, întâia oară, prima oară, a doua oară* etc.

Pentru I se foloseşte şi sinonimul popular *întâiaşi dată* sau cel neologic *primo*, urmat în serie de *secundo* şi *terţio* (mai rar).

II. Numeralele ordinale adverbiale se pot construi cu prepoziţiile *de* şi *pentru*. Cu prepoziţia *de* se construiesc atât cu valoare adverbială, cât şi cu valoare adjectivală.

➠ Am reuşit *de prima oară*.

succesul *de-a doua oară* ... (Apud Avram, *Gramatica*, p 113).

Aceste numerale sunt considerate şi locuţiuni adverbiale.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Transcrieţi cu litere numeralele cardinale corespunzătoare cifrelor date: 1, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 92;

2. Transformaţi în numerale ordinale prorpiu-zise numeralele cardinale propriu-zise corespunzătoare cifrelor: 1, 2, 3, 5, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 30, 101, 134, 1000, 1000000.

3. Alcătuiţi toate felurile de numerale de la numeralele cardinale propriu-zise *trei, zece, doi, patru.*

4. Formulaţi propoziţii sau fraze în care numeralele *a treia* şi *patru* să aibă următoarele funcţii sintactice:
a) subiect;
b) nume predicativ (nominativ, genitiv, acuzativ);
c) atribut (genitiv, acuzativ);
d) complement direct;
e) complement de agent;
f) complement indirect (genitiv, dativ, acuzativ);
g) complement circumstanţial de timp (genitiv, acuzativ);
h) complement circumstanţial de loc (genitiv, acuzativ);
i) complement circumstanţial de mod (acuzativ, dativ);
j) complement circumstanţial de cauză (genitiv).

5. Analizaţi morfologic şi sintactic numeralele din exemplele de mai jos:

Elevii intră în şcoală câte doi. Citea câte o pagină pe minut. Munceşte înzecit. Efortul înzecit a dat roade. Amândoi au plecat. Tustrei elevii sunt premianţi. Am citit lecţia numai o dată. Calea-ntoarsă pare de trei ori mai lungă. Cărţile a doi dintre elevi sunt noi. Cărţile a doi elevi sunt îngrijite. Meritele celui de-al treilea sunt deosebite. Contribuţia celui de-al doilea elev la câştigarea concursului este însemnată. Celor doi li s-au dat diplome. Celui de-al treilea elev i s-a dat un premiu. Le-am oferit cadouri la trei dintre ei. Le-am dat cărţi la trei elevi. A înlăturat o doime din întreg.

6. Declinaţi în scurte propoziţii numeralele *patru, al patrulea, amândoi, ambii.*

Scanned with OKEN Scanner

7. Formulaţi enunţuri în care să folosiţi cuvintele *odată* şi *o dată* cu valori morfologice diferite.

8. Precizaţia valorile morfologice ale lui *o* şi *un* în exemplele de mai jos:

Un băiat trecea pe stradă. O fetiţă venea în urma lui. El a cumpărat o carte, un caiet şi două creioane. Un copil citeşte, altul scrie. O fată joacă mingea, alta sare coarda. Am văzut-o în oraş. O, ce frumos este afară!

9. Formulaţi enunţuri în care să folosiţi cuvintele *o* şi *un* cu toate valorile morfologice.

10. Analizaţi frazele de mai jos şi faceţi apoi analiza morfologică şi sintactică a numeralelor:

a) "Cel dintâi contribuia cu doi galbeni pe lună, lucrări literare şi sacrificii tipografice pentru imprimarea de piese teatrale, programe, înştiinţări etc; cel de-al doilea, cu patru galbeni pe lună; iar Aristia cu un galben pe lună şi îndatorirea de a da lecţiuni dramatice câte şase ore pe fiecare zi."

(N. Filimon, *Ciocoii vechi şi noi*)

b) "Dar boierii nu se mulţumesc a le lua de patru ori mai mult decât dobânda capitalului dat lor, regulamentul le înfăţişează încă mijlocul de a le lua cel puţin de zece ori mai mult, dându-le dreptul ca să ceară clacă în zilele de lucru, după cum şi fac mai adesea şi astfel ruinează de tot pe ţăran."

(N. Bălcescu, *Reforma socială la români*)

c) "Nu-i costă nimic aceste lucruri, căci unde învaţă o sută nouăzeci şi nouă de inşi, poate învăţa şi al douăsutelea."

(C. Mille, *Dinu Milian*)

d) "Întru pomenirea muierii care ne-a fost dragă amândurora, să bem ulcica mea(...) Amândoi prietenii şi-au strâmbat nasul unul către altul."

(M. Sadoveanu, *Nicoară Potcoavă*)

e) "Ipate se îmbogăţise însutit şi înmiit, de când a venit Chirică în slujbă la dânsul."

(I. Creangă, *Povestea lui Stan Păţitul*)

f) "Eram cinci inşi la precupeaţa Lenca Liuchici şi aveam două paturi şi o masă, iar Huţu se culca pe jos, fiindcă taică-său îi adusese o saltea cu paie, două perini, o velinţă, trei rânduri de albituri, două pâni mari, un săculeţ de fasole, altul cu făină de mămăligă şi o bucată de slănină, ca să-i fie pe două săptămâni. Seca Lenca avea două fete şi un copil."

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1.

unsprezece, doisprezece (douăsprezece), treisprezece, paisprezece, cincisprezece, şaisprezece, şaptesprezece, optsprezece, nouăşprezece, douăzeci, treizeci, patruzeci, cincizeci, şaizeci, şaptezeci, optzeci, nouăzeci şi doi (nouăzeci şi două).

2.

unu (una) = *primul (prima), întâiul (întâia), cel dintâi (cea dintâi);*
doi (două) = *al doilea (a doua), secund (secundă);*
trei = *al treilea (a treia), terţ (terţă);*
cinci = *al cincilea (a cincea);*
opt = *al optulea (a opta);*
nouă = *al nouălea (a noua);*
zece = *al zecelea (a zecea);*
doisprezece (douăsprezece) = *al doisprezecelea (a douăsprezecea);*
paisprezece = *al paisprezecelea (a paisprezecea);*
cincisprezece = *al cincisprezecelea (a cincisprezecea);*
şaisprezece = *al şaisprezecelea (a şaisprezecea);*
optsprezece = *al optsprezecelea (a optsprezecea);*
nouăsprezece = *al nouăsprezecelea (a nouăsprezecea);*
douăzeci = *al douăzecilea (a douăzecea);*
douăzeci şi unu = *al douăzeci şi unulea (a douăzeci şi una);*
douăzeci şi doi = *al douăzeci şi doilea (a douăzeci şi doua);*
treizeci = *al treizecilea (a treizecea);*
o sută unu (o sută una) = *al o sută unulea (a o sută una);*
o sută treizeci şi patru = *al o sută treizeci şi patrulea (a o sută treizeci şi patra);*
o mie: *al o mielea (a o mia, a mia);*
un milion = *al un milionulea, al milionulea (a milioana);*
o sută = *al o sutălea (a o suta, a suta);*
două sute = *al douăsutelea (a două suta);*
două mii = *al douămiilea (a doua mia).*

Scanned with OKEN Scanner

3.

trei

- numeral ordinal propriu-zis: *al treilea (a treia);*
- numeral ordinal adverbial: *a treia oară* (terţio);
- numeral multiplicativ: *întreit (întreită); triplu (triplă);*
- numeral colectiv: *toţi trei (toate trei), tustrei (tustrele), câteşitrei (câteşitrele);*
- numeral distributiv: *câte trei, trei câte trei; câte trei, trei;*
- numeral fracţionar: *(o) treime, (două, trei) treimi;*
- numeral adverbial: *de trei ori;*

zece

- numeral ordinal propriu-zis: *al zecelea (a zecea);*
- numeral ordinal adverbial: *a zecea oară;*
- numeral multiplicativ: *înzecit (înzecită);*
- numeral colectiv: *toţi zece (toate zece), tuszece, câteşizece;*
- numeral distributiv: *câte zece, zece câte zece; câte zece, zece;*
- numeral fracţionar: *(o) zecime (două, trei...) zecimi;*
- numeral adverbial: *de zece ori.*

doi

- numeral ordinal propriu-zis: *al doilea (a doua);*
- numeral ordinal adverbial: *a doua oară (secundo);*
- numeral multiplicativ: *îndoit (îndoită); dublu;*
- numeral colectiv: *amândoi (amândouă), ambii (ambele);*
- numeral distributiv: *câte doi (câte două), doi câte doi (două câte două), câte doi, doi (câte două, două);*
- numeral fracţionar: *(o) doime, (două) doimi;*
- numeral adverbial: *de două ori;*

patru

- numeral ordinal propriu-zis; *al patrulea (a patra);*
- numeral ordinal adverbial: *a patra oară;*
- numeral multiplicativ: *împătrit (împătrită), cvadruplu;*
- numeral colectiv: *toţi patru (toate patru), tuspatru, câteşipatru;*
- numeral distributiv: *câte patru, patru câte patru,câte patru, patru;*
- numeral fracţionar: *(o) pătrime; (două, trei...) pătrimi;*
- numeral adverbial: *de patru ori.*

Scanned with OKEN Scanner

4.

Subiect:

A treia (cea de-a treia) dintre fete a plecat mai devreme.
Patru (cei patru) au rămas la şcoală.

Nume predicativ:

N. Ea este *a treia* din clasă.
Voi sunteţi *patru* dintre premianţi.

G. Cartea este *a celei de-a treia* dintre fete.
Meritele sunt *a doi (ale celor doi)* dintre ei.

Ac. Florile sunt *pentru a treia (pentru cea de-a treia)* dintre fete.
Mingea este *pentru patru (pentru cei patru)* dintre colegii tăi.

Atribut substantival:

G. Meritele *celei de-a treia* au fost recunoscute.
Contribuţia *a patru (a celor patru)* dintre concurenţi a fost hotărâtoare la câştigarea întrecerii.

Ac. Cartea *de la a treia (pentru cea de-a treia)* dintre fete mi-a plăcut mai mult.
S-a bucurat pentru cadoul *de la patru (de la cei patru)* dintre invitaţi.

Atribut adjectival:

G. Premiul *celei de-a treia* fete a fost înmânat într-un cadru festiv.
Victoria *a patru (a celor patru)* sportivi ai noştri ne-a umplut inima de bucurie.

Ac. Este elevă în clasa *a treia*.
M-am întâlnit cu *patru (cu cei patru)* colegi.

Complement direct:

Am felicitat-o *pe a treia (pe cea de-a treia)* dintre câştigătoare.
I-a lăudat *pe patru (pe cei patru)* dintre participanţi.

Complement de agent:

Eu am fost felicitat *de a treia (de cea de-a treia)* dintre membrele juriului.
Câştigătorii au fost lăudaţi *de patru (de cei patru)* din membrii delegaţiei.

Scanned with OKEN Scanner

Complement indirect:

G. Românii au luptat vitejeşte şi *împotriva celei de-a treia* dintre redutele turceşti.
Erau revoltaţi *împotriva a patru (împotriva celor patru)* dintre răufăcători.

D. *Celei de-a treia* i s-au oferit flori.
La patru (celor patru) li s-au oferit premii în bani de către organizatori.

Ac. *Cu a treia (cu cea de-a treia)* dintre colege m-am întâlnit în parc.
Pentru patru (pentru cei patru) dintre ei, această probă n-a prezentat nici o dificultate.

Complement circumstanţial de timp:

G. A ajuns la şcoală *înaintea celei de-a treia.*
A ajuns la magazin *înaintea celor patru (înaintea a patru)* dintre cei plecaţi odată.

Ac. A trecut linia de sosire *o dată cu cea de-a treia.*
O dată cu patru (cu cei patru) din fruntea plutonului, au ajuns şi ei.

Complement circumstanţial de loc:

G. *În faţa celei de-a treia* s-a oprit o maşină.
Pe dinaintea celor patru trecea o coloană de maşini.

Ac. Să te aşezi *lângă cea de-a treia.*
Se îndrepta grăbit *către cei patru.*

Complement circumstanţial de mod:

Ac. A obţinut aceleaşi rezultate *ca şi ce-a de-a treia.*
Învaţă la fel de bine *ca şi cei patru* din clasa cealaltă.

D. Au acţionat *conform celei de-a treia* din legile în vigoare.
Neînţelegându-se între ei au procedat *contrar celor patru.*

Complement circumstanţial de cauză:

Din cauza celei de-a treia, a întârziat de la şcoală;
Au pierdut întrecerea *din cauza celor patru (a patru)* dintre ei.

Scanned with OKEN Scanner

5.

câte doi - numeral distributiv, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod propriu-zis;

câte o - numeral distributiv cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *pagină* - feminin, singular, acuzativ, funcţie sintactică de atribut adjectival;

înzecit - numeral multiplicativ cu valoare adverbială, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod propriu-zis;

înzecit - numeral multiplicativ cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *efortul* - neutru, singular, N., funcţie sintactică de atribut adjectival;

amândoi - numeral colectiv cu valoare substantivală, genul masculin, numărul plural, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu;

tustrei - numeral colectiv cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *elevi* - masculin, plural, N., funcţie sintactică de atribut adjectival;

o dată - numeral adverbial, funcţie sintactică de complement circumstanţial de timp (arată frecvenţa acţiunii);

de trei ori - numeral adverbial, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod de măsură;

a doi - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare substantivală, genul masculin, numărul plural, cazul G., precedat de prepoziţia simplă *a*, funcţia sintactică de atribut substantival genitival;

a doi - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *elevi* - masculin, plural, G., precedat de prepoziţia simplă *a*, funcţie sintactică de atribut adjectival;

celui de-al treilea - numeral ordinal propriu-zis simplu, cu valoare substantivală, genul masculin, numărul singular, cazul G., precedat de articolul demonstrativ (adjectival) *celui* şi de prepoziţia *de*, funcţie sintactică de atribut substantival genitival;

celui de-al doilea - numeral ordinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *elev* - masculin, singular, G., precedat de articolul demonstrativ (adjectival) *celui* şi de prepoziţia *de*, funcţie sintactică de atribut adjectival;

Scanned with OKEN Scanner

celor doi - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare substantivală, genul masculin, numărul plural, cazul D, precedat de articolul demonstrativ (adjectival) *celor*, funcţie sintactică de complement indirect;

celui de-al treilea - numeral ordinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *elev* - masculin, singular, D., precedat de articolul demonstrativ (adjectival) *celui* şi de prepoziţia *de*, funcţie sintactică de atribut adjectival;

la trei - numeral cardinal propriu-zis, simplu, cu valoare substantivală, genul masculin, numărul plural, cazul D., precedat de prepoziţia simplă *la*, funcţie sintactică de complement indirect;

(la) trei - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *elevi* - masculin, plural, D., funcţie sintactică de atribut adjectival;

o doime - numeral fracţionar compus, cu valoare substantivală, genul feminin, numărul singural, cazul Ac., funcţie sintactică de complement direct;

6.

patru

N. *Patru* dintre ei au plecat în excursie.
Cei patru au câştigat concursul.

Ac. *Pe patru* dintre participanţi i-a premiat.
Pe cei patru i-am întâlnit la librărie.

G. Victoria *a patru* dintre concurenţii noştri ne-a bucurat mult.
Meritele *celor patru* sunt de necontestat.

D. *La patru* dintre bolnavi li s-au recoltat probe pentru analiză.
Celor patru li se cuvine gratitudinea noastră.

V. —

al patrulea

N. *Al patrulea* dintre ei este colegul meu de bancă.
Cel de-al patrulea este premiantul clasei.

Ac. *Pe al patrulea* dintre ei parcă îl cunosc de undeva.
Pe cel de-al patrulea l-am văzut în oraş.

G. Participarea *celui de-al patrulea* la concurs este incertă.

D. *Celui de-al patrulea* i-am oferit o minge.

V. —

Scanned with OKEN Scanner

amândoi

N. *Amândoi* au plecat mai devreme.
Ac. M-am întâlnit *cu amândoi* în oraş.
G. Fraţii *amândurora* sunt studenţi.
D. Le-am dat *amândurora* note mari.
V. —

ambii

N. *Ambii* sunt elevii şcolii noastre.
Ac. *Despre ambii* am auzit numai lucruri bune.
G. Rezultatele *ambilor* ne umplu inimile de bucurie.
D. *Ambilor* li se cuvin felicitările noastre.

Observaţie:
Toate numeralele din aceste exemple sunt folosite cu valoare substantivală. Ele pot fi folosite şi cu valoare adjectivală adăugându-le un substantiv cu care să se acorde în gen, număr şi caz.

7.

A fost *odată* ca niciodată. (adverb - "cândva")
Se vor întâlni la *o dată* ce n-a fost încă stabilită. (substantiv articulat cu articol nehotărât)
Am fost la el doar *o dată*. (numeral adverbial)

8.

un (băiat) = articol nehotărât proclitic;
o (fetiţă) = articol nehotărât proclitic;
o (carte) = numeral cardinal propriu-zis simplu;
un (caiet) = numeral cardinal propriu-zis simplu;
un (copil) = adjectiv pronominal nehotărât simplu;
o (fată) = adjectiv pronominal nehotărât simplu;
(văzut)-*o* = pronume personal, formă neaccentuată;
o, (ce frumos) = interjecţie.

9.

o:

- *articol nehotărât proclitic:*
  Se plimba pe *o* stradă lăturalnică.
- *numeral cardinal propriu-zis* cu valoare adjectivală:
  S-a abonat la două ziare şi *o* revistă;
- *adjectiv pronominal nehotărât* simplu:
  O concurentă a câştigat locul întâi, iar alta locul al treilea;
- *pronume personal formă neaccentuată:*
  Anunţ-*o* pe Liliana să vină la mine.

Scanned with OKEN Scanner

- *pronume personal cu valoare neutră:*
  A luat-*o* la sănătoasa.
- *verb auxiliar* (**a avea**) *în alcătuirea viitorului popular:*
  Mi-a spus că *o* să vină şi el. (*are* să vină);
- *verb auxiliar* (**a vrea**) *în alcătuirea viitorului popular:*
  O mai sta la voi? (**va** *mai sta*).
- *interjecţie:*
  O, ce veste minunată!
- *substantiv:*
  A scris pe tablă litera *o*.

un:

- *articol nehotărât proclitic:*
  I-am spus că l-a căutat *un* om.
- *numeral cardinal propriu-zis cu valoare adjectivală:*
  Să aveţi la voi *un* stilou şi două creioane colorate.
- *adjectiv pronominal nehotărât simplu:*
  Un coleg mi-a spus că eşti plecat, iar altul nu ştia nimic.
- *substantiv:*
  "*Un*" este o parte de vorbire flexibilă.

10.a

"Cel dintâi *contribuia* cu doi galbeni pe lună, lucrări literare şi sacrificii tipografice pentru imprimarea de piese teatrale, programe, înştiinţări etc;[1]/ cel de-al doilea √, cu patru galbeni pe lună;[2]/ (iar) Aristia √ cu un galben pe lună şi îndatorirea de a da lecţiuni dramatice câte şase ore pe zi.[3]/

(N. Filimon, *Ciocoii vechi şi noi*)

$\sqrt{contribuia}^{2,3}$

P1 = PP
P2 = PP — cop. juxt.
P3 = PP — cop. *iar*

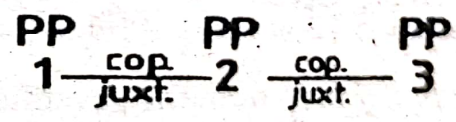

cel dintâi - numeral ordinal propriu-zis compus, cu valoare substantivală, genul masculin, numărul singular, cazul N., precedat de articolul demonstrativ (adjectival) *cel*, funcţie sintactică de subiect simplu;

doi - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *galbeni* - masculin, plural, Ac. - , funcţie sintactică de atribut adjectival;

Scanned with OKEN Scanner

cel de-al doilea - numeral ordinal propriu-zis simplu, cu valoare substantivală, genul masculin, numărul singular, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu;

patru - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *galbeni* - masculin, plural, Ac. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

un - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *galben* - masculin, singular, Ac. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

câte şase - numeral distributiv cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *ore* - feminin, plural, Ac. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

10.b)

"(Dar) boierii *nu se mulţumesc* a le lua de patru ori mai mult decât dobânda capitalului dat lor, [1]/ regulamentul le *înfăţişează* încă mijlocul de a le lua cel puţin de zece ori mai mult, dându-le dreptul [2]/ (ca *să*) *ceară* clacă în zilele de lucru, [3]/ (după cum) şi *fac* mai adesea [4]/ (şi) astfel *ruinează* de tot pe ţăran."[5]/

(N. Bălcescu, *Reforma socială la români*)

P1 = PP
P2 = PP — cop. juxt.
P3 = AT(2)
P4 = CM(3) — cop. *şi*
P5 = PP

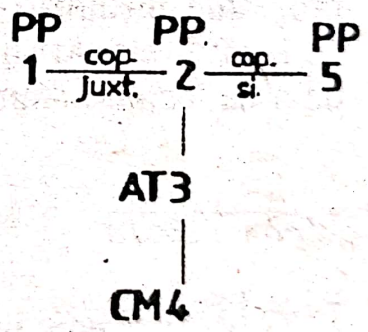

de patru ori - numeral adverbial sau de repetiţie, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod de măsură;

de zece ori - numeral adverbial (de repetiţie), funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod de măsură;

10.c)

"*Nu-i costă* nimic aceste locuri,[1]/(căci) 2a/(unde) *învaţă* o sută nouăzeci şi nouă de inşi,[3]/ *poate* învăţa şi al douăsutelea.[2b]/

(C. Mille, *Dinu Milian*)

Scanned with OKEN Scanner

P1 = PP
P2 = CZ(1)
P3 = CL(2)

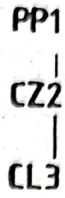

o sută nouăzeci şi nouă - numeral cardinal propriu-zis compus, cu valoare substantivală, genul masculin, numărul plural, cazul N., funcţie sintactică de subiect simplu;
al douăsutelea - numeral ordinal propriu-zis compus, cu valoare substantivală, genul masculin, numărul singular, cazul N, funcţie sintactică de subiect simplu;

10.d)
"Întru pomenirea muierii [1a]/(care) ne-*a fost dragă* amândurora [2]/, *să bem* ulcica mea [1b](...) Amândoi prietenii şi-*au strâmbat* nasurile unul către altul."[3]/

(M. Sadoveanu, *Nicoară Potcoavă*)

P1 = PP
P2 = AT(1)
P3 = PP ind.

amândurora - numeral colectiv, cu valoare substantivală, genul masculin, numărul plural, cazul D., funcţie sintactică de complement indirect;
amândoi - numeral colectiv, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *prietenii* - masculin, plural, N. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

10.e)
"Ipate *se îmbogăţise* însutit şi înmiit,[1]/ (de când) *a venit* Chirică în slujbă la dânsul."[2]/

(I. Creangă, *Povestea lui Stan Păţitul*)

P1 = PP
P2 = CT(1)

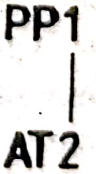

însutit - numeral multiplicativ, cu valoare adverbială, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod;
înmiit - numeral multiplicativ, cu valoare adverbială, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod;

Scanned with OKEN Scanner

10.f)

"*Eram* cinci *inşi* la precupeaţa Lenca Liuchici [1]/ (şi) *aveam* două paturi şi o masă,[2]/ (iar) Huţu *se culca* pe jos,[3]/ (fiindcă) taică-său îi *adusese* o saltea cu paie, două perini, o velinţă, trei rânduri de albituri, două pâni mari, un săculeţ de fasole, altul cu făină de mămăligă şi o bucată de slănină,[4]/ (ca *să*)-i *fie* pe două săptămâni.[5]/ Seca Lenca *avea* două fete şi un copil."[6]/

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

P1 = PP
P2 = PP
P3 = PP
P4 = CZ(3)
P5 = CS(4)
P6 = PP ind.

cop. *şi*

advers. *iar*

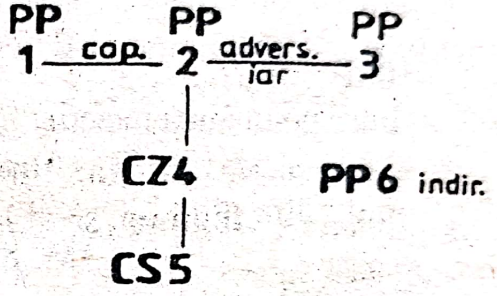

cinci - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *inşi* - masculin, plural, N. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

două - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *paturi* - neutru, plural, Ac. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

o - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *masă* - feminin, singular, Ac. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

o - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *saltea* - feminin, singular, Ac. - funcţie sintactică de atribut adjectival;

două - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *perini* - feminin, plural, Ac. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

Scanned with OKEN Scanner

o - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *velinţă* - feminin, singular, Ac. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

trei - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *rânduri* - neutru, plural, Ac. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

două - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *pâni* - feminin, plural, Ac. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

o - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *bucată* - feminin, singular, Ac. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

două - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *săptămâni* - feminin, plural, Ac. -, funcţie sintactică de atribut adjectival care intră şi în alcătuirea complementului circumstanţial de timp dezvoltat *pe două săptămâni*;

două - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *fete* - feminin, plural, Ac. -, funcţie sintactică de atribut adjectival;

un (copil) - numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *copil* - masculin, singular, Ac. -, funcţie sintactică de atribut adjectival.

Scanned with OKEN Scanner

SUBIECTUL

A. *DEFINIŢIE*

Este *partea principală* de propoziţie care arată cine săvârşeşte acţiunea exprimată de predicatul verbal, cine suportă acţiunea unui verb la diateza pasivă sau cui i se atribuie o însuşire ori o caracteristică exprimată prin numele predicativ. Altfel spus, subiectul este partea principală de propoziţie despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului sau care arată despre cine sau despre ce se vorbeşte în propoziţie.

➠ *Elevul* învaţă. *Mihai* este lăudat de profesor.
El este elev. *Toţi* sunt harnici.

- *Răspunde la întrebările: cine? ce (=cine?) despre cine (ce) ni se spune că?*

- Subiect pot avea şi verbele care stau la modul infinitiv sau gerunziu:

➠ Vine vremea de a pricepe *omul* ce-i bine şi ce-i rău.

B. *CLASIFICARE*

I. **Subiect exprimat** (când apare în propoziţie):

1. *subiect simplu* (exprimat printr-o singură parte de vorbire):

➠ *Copiii* merg la şcoală.

2. *multiplu* (exprimat prin două sau mai multe părţi de vorbire coordonate între ele):

a) *propriu-zis:*

➠ *Ion şi Maria* sunt elevi.

b) *grupat:*

➠ *Mama şi tata, fraţii şi surorile* te iubesc.

c) *disjunctiv:*

➠ *Mihai sau Ion* merge la şcoală?

Scanned with OKEN Scanner

3. *propoziţional* (exprimat printr-o propoziţie subordonată subiectivă care ţine locul subiectului):

Este bine *dacă vine.*

4. *subiect dezvoltat* (exprimat prin construcţii absolute infinitivale şi gerunziale şi prin construcţii relative infinitivale):

În depărtare se vede *licărind o lumină.* (construcţie absolută gerunzială)

N-are *cine mă îngrijì.* (construcţie relativă infinitivală)

Aceste construcţii sunt, la rândul lor, analizabile.

II. **Subiect neexprimat** (nu apare în propoziţie):

1. *subînţeles* (este exprimat, de obicei, într-o propoziţie anterioară şi se subînţelege substantivul respectiv sau un pronume personal de persoana a III-a, singular ori plural:

Elevul învaţă [1]/ şi scrie. [2]/ (În propoziţia a doua subiectul este subînţeles (*elevul).*

Mergeau la şcoală. (*ei*)

2. *inclus* (este cuprins în terminaţia formelor personale de persoana I şi a II-a singular şi plural ale verbului cu funcţie sintactică de predicat (se subînţeleg pronumele personale de persoana întâi şi a doua singular sau plural):

Învăţăm o poezie. (*noi*)

Învăţaţi lecţia. (*voi*)

3. *nedeterminat* (când nu se indică precis persoana care face acţiunea, subînţelegându-se pronumele nehotărât *cineva:*

Scria în ziare. Spunea la radio.

4. *inexprimabil* (nu se poate exprima, deoarece acţiunea nu poate fi atribuită unei persoane şi propoziţia n-are subiect):

Afară plouă [1]/ şi tună.[2]/

Această categorie de subiect se întâlneşte în propoziţiile care au predicatul exprimat printr-un verb impersonal ca înţeles şi unipersonal ca formă care se referă la fenomene ale naturii.

În vorbirea (creaţia) populară aceste verbe pot avea un *subiect intern: Ploaia* ploua, sau un subiect obişnuit dacă sunt folosite cu sens figurat: *El* tună şi fulgeră de supărare.

Scanned with OKEN Scanner

Observaţie:

Se vorbeşte şi despre un *subiect gramatical* şi unul *logic*. Primul este obiectul de studiu al gramaticii, iar cel de-al doilea al logicii.

De aceea, în gramatică subiectul logic este *complement de agent* (El a fost chemat *de profesor*) sau *complement indirect* (*Călătorului* îi şade bine cu drumul.)

C. *MODALITĂŢI DE EXPRIMARE*

Subiectul se exprimă prin:

I. *substantiv* comun sau propriu, simplu sau compus, în cazul N:

➠ *Stelele* au răsărit.
Floarea-soarelui a fost recoltată.
A sosit şi *Maria*.
Ştefan cel Mare a fost domnitorul Moldovei.

II. *locuţiune substantivală* în cazul N:

➠ Te copleşeau *aducerile aminte*.

III. *adjectiv substantivizat* în cazul N:

➠ *Harnicul* învaţă.
Cel leneş stă.

IV. *pronume* de orice fel (cu excepţia celui reflexiv) în cazul N.:

➠ *El* este elev. (pronume personal)
Dumnealui este profesor. (pronume personal de politeţe)
Însuţi ai fost acolo. (pronume de întărire)
Ai mei au plecat. (pronume posesiv)
Acesta îmi este coleg. (pronume demonstrativ)
Fiecare învaţă. (pronume nehotărât)
Care lipseşte? (pronume interogativ)
Nu ştiu [1]/ *care* lipseşte.[2]/ (pronume relativ)
Nici unul n-a lipsit. (pronume negativ)

V. *numeral* în cazul N.:

➠ *Doi* învaţă. (numeral cardinal propriu-zis)
Al treilea desenează. (numeral ordinal propriu-zis)
Amândoi au plecat. (numeral colectiv)
Se ia *o doime* din întreg. (numeral fracţionar)
Întreitul acestui număr este nouă. (numeral multiplicativ substantivizat)
Se ia *câte una* dintre bile şi se introduce în urnă. (numeral distributiv)

Scanned with OKEN Scanner

VI. *verb:*

➠ E uşor *a scrie* versuri. (infinitiv)
Nu e greu *de învăţat.* (supin)
Se aude *cântând.* (gerunziu)

VII. *interjecţie:*

➠ Se auzea *cirip-cirip!*

D. *CAZUL SUBIECTULUI*

Când este exprimat printr-o parte de vorbire de tip nominal, subiectul stă, de regulă, în cazul N. (ca în toate exemplele de până aici).

II. Pot exista şi **excepţii:**

1. *aparente* (subiectul este de fapt un atribut al unui subiect subînţeles).

a) în G:

➠ *Ai casei (ai lui)* au plecat.

b) în Ac:

➠ Au mai plecat *dintre copii.*
Au mers *cu toţii* la şcoală.

2. *propriu-zise:*

a) pronume relativ în:

➠ - G.: Hai la casa *cui* ne are.
- D.: Vorbeşte *cui* ascultă.
- Ac.: Apreciază *pe cine* învaţă.

b) substantiv în Ac. cu prepoziţia *la:*

➠ Au venit *la oameni!* ...

Această ultimă excepţie propriu-zisă (apud G.A., II, p 91) este considerată de unii specialişti excepţie aparentă (Iordan, Robu, LRC, p 579, Şerban, *Sintaxa*, p 131).

E. *SITUAŢII SPECIALE DE EXPRIMARE A SUBIECTULUI*

I. *Subiect cantitativ* (exprimă ideea de cantitate): Au venit *la concurenţi!*

II. *Subiect reluat* (exprimat şi a doua oară printr-o altă parte de vorbire):

➠ Vine el *tata.*
Elevul [1a]/ care învaţă, [2]/ *acela* ia note bune.[1b]/

Scanned with OKEN Scanner

III. *Subiect izolat (independent sau suspendat)* (subiectul inițial este părăsit și vorbitorul își continuă ideea referindu-se la un alt subiect):

➠ *Norocul*, lui nu-i trebuie ochi. (anacolut)

F. *TOPICA SUBIECTULUI*

I. Subiectul stă de obicei înaintea predicatului, dar poate sta și după acesta.

II. *Înaintea* predicatului stă întotdeauna când este exprimat prin pronume interogativ-relativ sau prin verb la infinitiv într-o propoziție în care numele predicativ este exprimat tot printr-un verb la infinitiv:

➠ *Cine* lipsește?
Nu se știe [1]/ *cine* lipsește.[2]/
A învăța înseamnă a munci.

III. După predicat stă întotdeauna când predicatul este un verb de declarație în vorbire directă sau când apare în stilul povestitorilor, în construcții afective, când este subiectul unui verb la infinitiv sau în propoziții subordonate care încep cu un pronume (adverb) relativ cu funcție sintactică de nume predicatv:

➠ Vino repede, îi zise *el*.
Și merg *ei* o zi, și merg două.
Au venit la *copii!* ...
Vine vremea de a pricepe *omul* ce este bine și ce este rău.
Cine ești *tu?*
Nu știu [1]/ cine ești *tu.*[2]/
Lumea rămâne [1]/ cum este *ea.*[2]/

IV. Subiectul *poate fi și intercalat* între părțile unei locuțiuni verbale, între verbul copulativ și numele predicativ:

➠ Pe el l-am pus *eu* la cale.
Să fie *el* sănătos.

Scanned with OKEN Scanner

G. *PUNCTUAŢIA SUBIECTULUI*

I. Între părţile subiectului multiplu coordonate prin juxtapunere sau prin orice conjuncţie sau locuţiuni conjuncţionale coordonatoare, cu excepţia lui *şi*, *ori*, *sau*, nerepetate, se foloseşte virgula:

➠ *Ion*(,) *Maria* şi *Ileana* sunt elevi.

Nu numai *el*(,) ci şi *ea* învaţă bine.

II. Între subiect şi predicat nu se foloseşte virgula dacă nu există alte părţi de propoziţie intercalate:

➠ *Ion* învaţă.

III. Între părţile subiectului multiplu nu se foloseşte virgula dacă sunt coordonate prin conjuncţiile *şi*, *sau*, *ori* nerepetate ori prin locuţiunile *şi cu*, *împreună cu:*

➠ *Ileana* sau *Maria* să vină?

Luna şi cu *stelele* vegheau întinderile.

Scanned with OKEN Scanner

ACORDUL PREDICATULUI CU SUBIECTUL

A. *DEFINIȚIE ȘI CLASIFICARE*

I. **Acordul** predicatului cu subiectul presupune concordanța dintre predicatul verbal, dintre verbul copulativ sau/ și numele predicativ și subiect.

II. Predicatul realizează cu subiectul **trei tipuri de acord:**

1. *formal*, strict gramatical sau propriu-zis, când formele de număr, persoană și gen ale predicatului verbal și ale verbului copulativ și cele de gen, număr și caz ale numelui predicativ concordă cu formele respective ale subiectului;
2. *după înțeles* (semantic sau logic), când se dă prioritate înțelesului, nu formei;
3. *prin atracție*, când acordul se realizează cu termenul cel mai apropiat.

Există situații în care ultimele două tipuri de acord se combină.

B. *ACORDUL PREDICATULUI VERBAL CU UN SUBIECT SIMPLU*

I. Predicatul verbal se acordă cu un subiect simplu în persoană și număr, respectând acordul formal:

S	PV
Elevul (el)	**citește.**
III sg. =	III sg.

Această regulă este generală și fermă, când subiectul simplu este la plural. Când acesta este la singular, se admit și unele excepții cu acord la plural (ca acorduri după înțeles, combinate uneori cu acordul prin atracție).

II. Când subiectul simplu este exprimat prin pronumele nehotărât *fiecare* sau prin pronumele negative *nimeni*, *nici unul*, cu sau fără un atribut la plural, acordul corect este cel formal (persoana a III-a singular), chiar dacă atributul

Scanned with OKEN Scanner

exprimat sau subînțeles este un pronume de persoana I sau a II-a plural:

- *Fiecare* dintrei ei *obține* note bune.
  Nici unul dintre băieți *n-a lipsit* de la meci.
  Fiecare dintre noi *a fost* la spectacol.
  Nici unul dintre voi *n-a participat* la concurs.

III. Când subiectul simplu este exprimat prin substantive colective de tipul *echipaj, familie, grup* la numărul singular acordul corect este cel formal (persona a III-a, singular):

- *Echipajul* elevilor de la școala voastră *a câștigat* concursul.

IV. Când subiectul simplu la singular este exprimat prin substantive colective care exprimă ideea de cantitate, de număr mare de tipul *grămadă, mulțime, sumedenie* sau prin cuvintele *jumătate, sfert, parte, seamă, majoritate* determinate de un atribut la plural, predicatul stă la plural:

- *O grămadă* de oameni **veneau** spre gară.

Acest acord se realizează și dacă determinantul la plural se poate subînțelege:

- *O seamă* **se cățăraseră** pe zid.

"În construcțiile fără atribut este tolerat acordul după înțeles, deci se preferă "*Majoritatea a venit*", dar se admite și *"Majoritatea au venit"*. (Avram, *Gramatica*, p.269).

În construcțiile cu atribut la plural exprimat prin pronume de persoana I sau a II-a sau subînțeles se admite și acordul la persoana I sau a II-a:

- "*Majoritatea (dintre noi) va* sau *vom pleca*. (Apud Avram, *Gramatica*, p.269)

C. *ACORDUL PREDICATULUI VERBAL CU UN SUBIECT MULTIPLU*

I. Când subiectul este multiplu exprimat prin substantive sau/și prin pronume personale la persoana a III-a ori demonstrative coordonate copulativ, predicatul verbal stă la persoana a III-a plural, chiar dacă părțile componente ale subiectului sunt la singular:

- *Elevul și eleva* **citesc.**
  Elevul și ea **citesc.**
  Elevul și aceasta **citesc.**
  El și ea **citesc.**
  El și aceasta **citesc.**

Scanned with OKEN Scanner

II. Dacă termenii subiectului multiplu la singular sunt coordonați negativ, predicatul stă la plural, prin acord formal, sau la singular prin acord după înțeles.

Nici el, nici ea **n-au venit.**

Nici el, nici ea **n-a venit.**

Gramaticile școlare recomandă acordul formal.

III. Când subiectul multiplu este realizat prin coordonare adversativă prin *nu ... ci*, predicatul se acordă cu termenul introdus de *ci:*

Nu el, ci ei **au venit.**

IV. Când subiectul multiplu este la singular și realizat prin coordonare disjunctivă, predicatul stă la singular:

Maria sau Ion **a sosit?**

V. Când subiectul multiplu este exprimat prin pronume personal de persoane diferite sau prin substantiv și pronume personale diferite, predicatul stă la plural, iar acordul în persoană se face cu prima dintre ele în ordinea firească a numărării:

Tu, eu și el **mergem** la școală.

Tu și Maria **mergeți** la școală.

D. *ACORDUL VERBULUI COPULATIV CU SUBIECTUL SIMPLU ȘI/SAU MULTIPLU*

I. Acordul verbului copulativ cu subiectul se face respectând aceleași reguli ca și la acordul predicatului verbal.

E suficient să înlocuim predicatele verbale din exemplele date cu un predicat nominal, ca să ne dăm seama de acest lucru:

Elevul **este** harnic.

(el)

III sg. III sg.

II. Când subiectul este la alt număr și/sau la altă persoană decât numele predicativ, verbul copulativ se acordă cu subiectul:

Părul ei **este** numai bucle.

Trei *mii* de lei **sunt** o avere.

În exemple de tipul: "*Minciuni și frazei-i totul ce statele susține*". (M. Eminescu), acordul verbului copulativ este corect, deoarece se face cu subiectul *totul*, numele predicativ fiind *minciuni și fraze*. (G.A. II, p. 108)

III. Când subiectul este un pronume la pluralul politeții sau al modestiei, verbul copulativ se pune la plural:

Dumneavoastră **sunteți** supărat.

Scanned with OKEN Scanner

E. *ACORDUL NUMELUI PREDICATIV EXPRIMAT PRIN ADJECTIV CU UN SUBIECT SIMPLU*

Numele predicativ exprimat prin adjectiv sau orice parte de vorbire cu valoare adjectivală se acordă cu subiectul simplu în gen, număr şi caz:

El este **harnic.**

III	—
sg.	sg.
m.	m.
N.	N.

F. *ACORDUL NUMELUI PREDICATV EXPRIMAT PRIN ADJECTIV CU UN SUBIECT MULTIPLU*

Când subiectul este multiplu, numele predicativ exprimat prin adjectiv stă la N. plural, chiar dacă părţile subiectului multiplu sunt la singular, acordul în gen făcându-se astfel:

I. *cu masculinul*, când termenii subiectului sunt nume de fiinţe de genul masculin şi feminin sau masculin şi neutru:

➠ *Ion* şi Maria sunt **harnici.**

Stăpânul şi animalul sunt **ostoiţi.**

II. *cu genul numelui de fiinţă*, când termenii subiectului sunt nume de fiinţe şi lucruri:

➠ Opera şi *autorul* ei sunt **renunmiţi.**

III. *cu femininul - neutrul*, când termenii subiectului sunt nume de lucruri de genul feminin şi neutru:

➠ *Câmpia* şi *dealul* sunt **înverzite.**

IV. *cu femininul-neutrul*, când termenii subiectului sunt nume de lucruri la masculin singular şi la feminin singular sau plural:

➠ Muntele şi *câmpia (câmpiile)* sunt **înverzite.**

V. *cu neutrul*, când termenii subiectului sunt nume de lucruri la masculin singular şi la neutru singular şi plural:

➠ Muntele şi *dealul (dealurile)* sunt **înverzite.**

VI. *cu cel mai apropiat*, când termenii subiectului sunt nume de lucruri la masculin plural şi la feminin singular / sau plural.

➠ Munţii şi *câmpia (câmpiile)* sunt **înverzite.**

Câmpia (câmpiile) şi *munţii* sunt **înverzite.**

Scanned with OKEN Scanner

Tot cu cel mai apropiat se face acordul în gen şi când termenii subiectului sunt nume de lucruri la masculin plural şi neutru plural:

➠ Munţii şi *dealurile* sunt **înverzite.**
Dealurile şi *munţii* sunt **înverziţi.**

VII. *cu masculinul*, când termenii subiectului sunt nume de lucruri la masculin plural şi neutru singular:

➠ *Munţii* şi dealul sunt **înverziţi.**

G. *ACORDUL NUMELUI PREDICATIV EXPRIMAT PRIN SUBSTANTIV CU SUBIECTUL SIMPLU SAU MULTIPLU*

Se face în caz atunci când numele predicativ stă în nominativ, şi în număr (la plural) când subiectul este multiplu:

➠ *El* este **elev.**
Ion şi Maria sunt **elevi.**

În rest, acordul în gen, număr şi caz la numele predicative exprimate printr-un substantiv (pronume sau numeral cu valoare substantivală) nu constituie o regulă general valabilă:

➠ *Mihai* este **inginer.** (gen, număr şi caz)
Scaunul este **din lemn.** (gen şi număr)
Foamea este **bucătar** bun. (număr şi caz)
Scaunele sunt **din lemn.** (gen)
Banca este **din lemn.** (număr)
Băncile sunt **din lemn.** (acordul lipseşte)
Băncile şi scaunele sunt **din lemn.** (lipseşte acordul)

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Formulaţi enunţuri în care să existe subiecte simple exprimate prin pronume de toate felurile şi numerale diferite.

2. Alcătuiţi enunţuri în care să aveţi subiecte multiple exprimate prin substantive, pronume, substantive şi pronume şi prin verbe la supin şi infinitiv.

3. Formulaţi enunţuri în care să aveţi toate tipurile de subiecte neexprimate.

4. Alcătuiţi propoziţiile în care să folosiţi verbul *a fi* predicativ, iar cuvintele *dimineaţă, toamnă, frig, sete, foame, dor* să aibă funcţie sintactică de subiect.

5. Construiţi enunţuri cu verbul copulativ *a fi* în care substantivele de la exerciţiul anterior să fie, pe rând, subiecte şi nume predicative.

6. Precizaţi ce funcţie sintactică au cuvintele subliniate din enunţurile de mai jos:

a) *Cititul* este *pasiunea* sa.
b) *Cititul* este *o pasiune* veche.
c) Această *pasiune* este *îndeletnicirea* sa preferată.
d) "*Un cuptor* e roşul *soare*,
Şi *cărbune* sub picioare,
E *nisipul*".

(G. Coşbuc, *În miezul verii*)

7. Schimbaţi locul cuvintelor subliniate din exemplele anterioare şi precizaţi care dintre ele îşi schimbă şi funcţia sintactică, şi care şi-o păstrează.

8. Puneţi în locul punctelor predicatele la forma corespunzătoare şi arătaţi cum s-a făcut acordul cu subiectul:

Un stol de păsări.... spre răsărit. (*a zbura* - indicativ, imperfect)

O mulţime de demonstranţi... spre prefectură. (a *se îndrepta* - indicativ, perfect compus)

Scanned with OKEN Scanner

O ceată de copii... cu colinda. (*a veni* - indicativ, mai mult ca perfect)
O sumedenie de gânduri... în capul mamei (*a se îngrămădi* - indicativ, mai mult ca perfect)
Fiecare dintre noi... poezia. (*a citi* - indicativ, viitor)
Nici unul dintre voi... acasă. (*a pleca* - conjunctiv, prezent)
Tu, eu şi Mihai... lecţia. (*a învăţa* - indicativ, perfect simplu)
Nu noi, ci voi... (*a greşi* - indicativ, perfect compus)
Mihai sau Ion... la spectacol? (*a merge* - indicativ, viitor)
Nici Mihai, nici Ileana... poezia. (*a învăţa* - indicativ, perfect compus)

9. Scrieţi în locul punctelor formele corecte ale predicatelor nominale indicate şi precizaţi cum s-a făcut acordul numelui predicativ în gen. Ştim că verbul copulativ stă la persoana a III-a plural când subiectul este multiplu şi exprimat prin substantive, iar numele predicativ exprimat prin adjectiv stă întotdeauna la N. plural.

Sacul şi traista . . . . . } a fi plin, ă
Sacul şi traistele . . . . . }
Sacul şi butoiul . . . . . }
Sacul şi butoaiele . . . . . }
Sacii şi traista . . . . . }
Traista şi sacii . . . . . }
Sacii şi traistele . . . . . }
Traistele şi sacii . . . . . }

Stâlpii şi balcoanele . . . . . } a fi alb, ă
Balcoanele şi stâlpii . . . . . }
Stâlpii şi balconul . . . . . }

10. Analizaţi frazele de mai jos arătând felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele şi faceţi apoi analiza sintactică şi morfologică a subiectelor:

a) "Părinţii, moşii şi strămoşii ne sunt patria noastră; ei, care au vorbit aceeaşi limbă, care au avut acelaşi dor, aceleaşi suferinţe, aspiraţiuni, sunt adevărata noastră patrie!"
(Barbu Delavrancea, *Patrie şi patriotism*)

Scanned with OKEN Scanner

b) "E uşor a scrie versuri
Când nimic nu ai a spune,
Înşirând cuvinte goale
Ce din coadă au să sune."

(Mihai Eminescu, *Criticilor mei*)

c) " - Când era mămuca bolnavă, zise el într-un târziu, eu, care eram cel mezin, stăteam lângă dânsa, ca să-i dau apă, când îi era sete... Avea arşiţă mare. Eram singuri; ceilalţi erau pe-afară, după treburi. Şi ea-mi spunea să fiu cuminte după ce s-a duce ea, şi s-ascult pe tătuca."

(Mihail Sadoveanu, *Un om năcăjit*)

d) "De vrea pământurile gete, de ne vrea robi, de vrea cetatea mea săracă de piatră, să vină să le ia. Şi acel care vrea soaţă de la noi, nu pe Gebila i-o voi da, altă mireasă îl va strânge în braţe. Şi aceea va fi moartea. Spuneţi-i dar aceluia ce v-a trimis că liberi suntem şi liberi vom trăi, chiar de-ar fi Crassus de zece ori mai tare decât este!..."

(Al Mitru, *Viteazul Depix şi fiica lui, Gebila*)

e) "El voi a-şi crea o patrie mare pe cât ţine pământul românesc, şi norocul ajutându-l, în câteva luni Ardealul, Moldova şi o parte din Banat sunt unite cu Ţara Românească."

(După Nicolae Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

Scanned with OKEN Scanner

b) "E uşor a scrie versuri
Când nimic nu ai a spune,
Înşirând cuvinte goale
Ce din coadă au să sune."

(Mihai Eminescu, *Criticilor mei*)

c) " - Când era mămuca bolnavă, zise el într-un târziu, eu, care eram cel mezin, stăteam lângă dânsa, ca să-i dau apă, când îi era sete... Avea arşiţă mare. Eram singuri; ceilalţi erau pe-afară, după treburi. Şi ea-mi spunea să fiu cuminte după ce s-a duce ea, şi s-ascult pe tătuca."

(Mihail Sadoveanu, *Un om năcăjit*)

d) "De vrea pământurile gete, de ne vrea robi, de vrea cetatea mea săracă de piatră, să vină să le ia. Şi acel care vrea soaţă de la noi, nu pe Gebila i-o voi da, altă mireasă îl va strânge în braţe. Şi aceea va fi moartea. Spuneţi-i dar aceluia ce v-a trimis că liberi suntem şi liberi vom trăi, chiar de-ar fi Crassus de zece ori mai tare decât este!..."

(Al Mitru, *Viteazul Depix şi fiica lui, Gebila*)

e) "El voi a-şi crea o patrie mare pe cât ţine pământul românesc, şi norocul ajutându-l, în câteva luni Ardealul, Moldova şi o parte din Banat sunt unite cu Ţara Românească."

(După Nicolae Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1.

Pronume personal:
Să vă duceţi şi *voi* acolo.
Pronume personal de politeţe:
Dumnealui este profesorul nostru.
Pronume de întărire:
Însumi am luat această hotărâre.
Pronume posesiv:
Ai noştri s-au comportat exemplar.
Pronume demonstrativ:
Ceilalţi au ratat calificarea.
Pronume nehotărât:
Te-a căutat *cineva*.
Pronume interogativ:
Cine a reuşit la examen?
Pronume relativ:
Nu se ştie *care* va câştiga concursul.
Pronume negativ:
Nu s-a întâmplat *nimic* grav.
Numeral cardinal propriu-zis:
Doi dintre soldaţi au căzut pe câmpul de luptă.
Numeral ordinal propriu-zis:
Cel de-al treilea a fost rănit.
Numeral colectiv:
Amândoi vor participa la examen, în această sesiune.
Numeral fracţionar:
O treime din concurenţi a abandonat întrecerea.
Numeral multiplicativ (substantivizat):
Trebuie să se calculeze *întreitul* acestui număr.

2.

Gigel şi Viorel sunt fraţii mei.
Ileana şi Maria sunt fete harnice.
S-au adunat acolo *bărbaţi, femei şi copii, tineri şi bătrâni.*

Noi şi voi vom participa la olimpiadă.
El şi ea se vor duce în tabără.
Acesta şi celălalt vor merge împreună la mare.

Scanned with OKEN Scanner

El şi Maria sunt prieteni sinceri:
Tu şi Ion aţi fost apreciaţi pentru rezultatele voastre.
Eu şi colegul meu ne pregătim pentru examen.

E uşor *de scris şi de învăţat.*
E greu *de memorat şi de reprodus* acest text.

E lesne *a vorbi şi a te lăuda.*
E mai dificil *a face şi a dovedi* ceea ce susţii.

3.

Subiect subînţeles:
Au fost duminică la spectacol.
Mâine pleacă în excursie.
Subiect inclus:
Mergem împrepună la mare.
Duceţi-vă mai repede la şcoală.
Subiect nedeterminat:
Despre asta a vorbit la actualităţi.
Scria şi în presă.
Subiect inexprimabil:
Afară plouă [1]/ şi tună.[2]/
La acest restaurant se mănâncă bine şi convenabil.

4.

Acum este *dimineaţă.*
De la sfârşitul lui august este deja *toamnă.*
Afară este *frig.*
Mi-e *sete* din cauza căldurii sufocante.
Ţi-e *foame* pentru că ai plecat nemâncat.
Mi-e *dor* să-mi văd părinţii.

5.

Subiecte:
Dimineaţa aceasta a fost răcoroasă.
Toamna este un anotimp bogat.
Frigul de-afară este îngrozitor de periculos pentru cardiaci.
Setea cumplită este motivul abandonului.
Foamea este cel mai bun bucătar.
Dorul este un sentiment profund şi răscolitor.

Nume predicative:

Aceasta este o *dimineaţă* frumoasă de toamnă.
Anotimpul cel mai frumos şi cel mai bogat este *toamna*.
Pericolul cel mai mare pentru cei suferinzi este *frigul*.
În deşert, senzaţia cea mai năucitoare este *setea*.
Una din simptomele diabeticilor este *setea* permanentă.
Sentimentul dominant al poetului este *dorul* de moarte.

6.

a) *cititul* - subiect simplu; *pasiunea* - nume predicativ;
b) *cititul* - subiect simplu; *o pasiune* - nume predicativ
c) *pasiune* - subiect simplu; *îndeletnicirea* - nume predicativ;
d) *un cuptor* - nume predicativ; *soare* - subiect simplu;
cărbune - nume predicativ; *nisipul* - subiect simplu.

7.

Pasiunea sa este *cititul*. (Îşi schimbă funcţia sintactică.)
pasiunea - subiect simplu;
cititul - nume predicativ;
O pasiune veche este *cititul*. (Îşi păstrează funcţia sintactică.)
o pasiune - nume predicativ;
cititul - subiect simplu;
Îndeletnicirea sa preferată este această *pasiune*. (Îşi schimbă funcţia sintactică.)
îndeletnicirea - subiect simplu;
pasiune - nume predicativ;
Roşul *soare* e *un cuptor*. (Îşi păstrează funcţia sintactică.)
soare - subiect simplu;
un cuptor - nume predicativ;
Nisipul e *cărbune* sub picioare. (Îşi păstrează funcţia sintactică.)
nisipul - subiect simplu;
cărbune - nume predicativ.

Observaţii:

1. Când un verb copulativ este precedat şi urmat de substantive în cazul N., primul substantiv are funcţie sintactică de subiect, iar al doilea de nume predicativ, dacă amândouă sunt articulate cu articolul hotărât propriu-zis. Dacă li se schimbă topica, îşi schimbă şi funcţia sintactică: subiectul devine nume predicativ, iar numele predicativ devine subiect (exemplul *a*).

Tot articulate cu articol hotărât sunt considerate şi substantivele însoţite de adjective pronominale de orice fel sau de un adjectiv

Scanned with OKEN Scanner

propriu-zis la gradul superlativ relativ (exemplul *c*) şi de aceea se aplică regula de mai înainte (vezi Neamţu, *Elemente*, p 213).

2. Dacă unul dintre substantivele în cazul N. este articulat cu articol hotărât propriu-zis, iar celălalt este nearticulat ori articulat cu articol nehotărât, primul va fi întotdeauna subiect, iar al doilea nume predicativ, indiferent de topica lor faţă de verbul copulativ (exemplele *b*, *d*). În exemplul *d*, substantivul *soare* este considerat articulat cu articol hotărât propriu-zis, deoarece acesta i-a fost preluat de adjectivul *roşul*.

8.

Un stol de păsări *zbura* spre răsărit. (Acordul s-a făcut în persoană şi număr cu subiectul *un stol* - acord formal.)

O mulţime de demonstranţi *s-au îndreptat* spre prefectură, (Acordul s-a făcut în persoană şi număr cu atributul substantival prepoziţional *de demonstranţi*, deoarece subiectul *o mulţime* este exprimat prin substantiv colectiv care exprimă ideea de număr mare - acord după înţeles.)

O ceată de copii *venise* cu colinda. (Acordul s-a făcut în persoană şi număr cu subiectul *o ceată* - acord formal.)

O sumedenie de gânduri *se învălmăşiseră* în capul mamei. (Acordul s-a făcut în persoană şi număr cu articolul substantival prepoziţional *de gânduri*, deoarece subiectul *sumedenie* este exprimat prin substantiv colectiv care exprimă ideea de număr foarte mare - acord după înţeles.)

Fiecare dintre noi *va citi* poezia. (Acordul s-a făcut în persoană şi număr cu subiectul *fiecare* - acord formal.)

Nici unul dintre voi *să nu plece* acasă. (Acordul s-a făcut în persoană şi număr cu subiectul *nici unul* - acord formal.)

Tu, eu şi Mihai *învăţarăm* lecţia. (Predicatul este la numărul plural pentru că subiectul este multiplu, iar acordul în persoană s-a făcut cu prima dintre ele în ordinea firească a numărării.)

Nu noi, ci voi *aţi greşit*. (Acordul s-a făcut cu termenul introdus prin conjuncţia *ci*.)

Mihai sau Ion *va merge* la spectacol? (Acordul în număr s-a făcut la singular deoarece părţile componente ale subiectului multiplu sunt coordonate disjunctiv.)

Nici Mihai, nici Ileana *n-au învăţat (n-a învăţat)* poezia. (Prima formă de acord s-a făcut la plural, recomandată de gramaticile şcolare. E posibilă şi cea de-a doua formă de acord, cu predicatul la singular - apud Avram, *Gramatica*, p. 272).

Scanned with OKEN Scanner

9.

Sacul şi *traista* sunt *pline*.
Sacul şi *traistele* sunt pline.
Sacul şi *butoiul* sunt pline.
Sacul şi *butoaiele* sunt pline.

Acordul în gen se face cu femininul şi/sau cu neutrul, deoarece cealaltă parte componentă a subiectului multiplu este la masculin, singular.

Sacii şi *traista* sunt *pline*.
Traista şi *sacii* sunt *plini*.
Sacii şi *traistele* sunt *pline*.
Traistele şi *sacii* sunt *plini*.
Stâlpii şi *balcoanele* sunt *albe*.
Balcoanele şi *stâlpii* sunt *albi*.

Acordul în gen se face cu cel mai apropiat, deoarece masculinul este la plural, iar celălalt element component este feminin singular sau plural ori neutru plural.

Stâlpii şi balconul sunt *albi*.

Acordul în gen se face cu masculinul deoarece este la plural şi se află alături de un neutru singular.

10.a)

"Părinţii, moşii şi strămoşii ne *sunt patria* noastră,[1]/ ei,[2a]/ (care) *au vorbit* aceeaşi limbă,[3]/ (care) *au avut* acelaşi dor, aceleaşi suferinţe, aspiraţiuni,[4]/ *sunt* adevărata noastră *patrie*!"[2b]/

(Barbu Delavrancea, *Patrie şi patriotism*)

P1 = PP
P2 = PP - cop. juxt.
P3 = AT(2)
P4 = AT(2) cop. juxt.

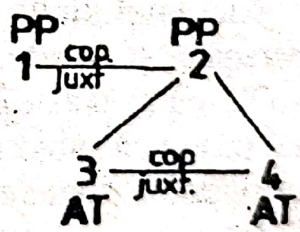

P1 - *părinţii, moşii şi strămoşii* = subiect multiplu exprimat prin substantive comune, simple, genul masculin, numărul plural, cazul N., articulate cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*;
P2 - *ei* = subiect simplu exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, genul masculin, cazul N.;
P3 - *care* = subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu - substituie pronumele personal *ei* - genul masculin, numărul plural, cazul N.; ca element de relaţie, introduce o atributivă;

Scanned with OKEN Scanner

P4 - *care* = subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu - substituie pronumele personal *ei* - genul masculin, numărul plural, cazul N.; ca element de relaţie introduce o atributivă;

10.b)

"*E uşor* a scrie versuri [1a]/
(Când) *nu ai* nimic a spune, [2]/
Înşirând cuvinte goale [1b]/
(Ce) din coadă *au să sune.*[3]/"

(M. Eminescu, *Criticilor mei*)

P1 = PP
P2 = CT(1) cu nuanţă condiţională;
P3 = AT(1)

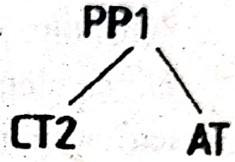

P1 - *q scrie* = subiect simplu exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal), infinitiv, timpul prezent, forma afirmativă;
P2 - (tu) = subiect inclus;
P3 - *ce* = subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu - substituie substantivul *cuvinte* - genul neutru, numărul plural, cazul N; ca element de relaţie, introduce o atributivă;

10.c)

" - (Când) *era* mămuca *bolnavă*,[1]/ *zise* el într-un târziu,[2]/ eu,[3a]/ (care) *eram cel mezin*,[4]/ *stăteam* lângă dânsa [3b]/, (ca *să*)-i *dau* apă,[5]/ (când) îi *era* sete...[6]/ *Avea* arşiţă mare.[7]/ *Eram singuri*;[8]/ ceilalţi *erau* pe-afară, după treburi.[9]/ (Şi) ea-mi *spunea*[10]/(*să*) *fiu cuminte*[11]/ (după ce) *s-a duce* ea,[12]/ (şi) *(s)-ascult* pe tătuca."[13]/

(M. Sadoveanu, *Un om năcăjit*)

P1 = CT(3`
P2 = PP inc.
P3 = PP
P4 = AT(3)
P5 = CS(3)
P6 = CT(5)
P7 = PP ind.
P8 = PP } cop. juxt.
P9 = PP
P10 = PP
P11 = CD(10)
P12 = CT(11) } cop. *şi*
P13 = CD(10)

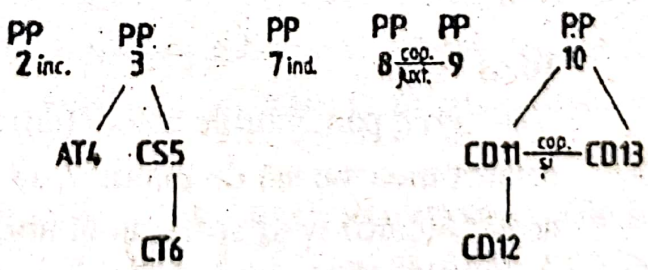

P1 - *mămuca* = subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*;
P2 - *el* = subiect simplu exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul N.:
P3 - *eu* = subiect simplu exprimat prin pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul N.;
P4 - *care* = subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, substituie pronumele personal *eu* - numărul singular, cazul N.; ca element de relaţie introduce o atributivă;
P5 - (eu) = subiect inclus;
P6 - *sete* = subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., nearticulat;
P7 - (mămuca) = subiect subînţeles;
P8 - (noi) = subiect inclus;
P9 - *ceilalţi* = subiect simplu exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare, genul masculin, numărul plural, cazul N.;
P10 - *ea* = subiect simplu exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul feminin, cazul N.;
P11 - (eu) = subiect inclus;
P12 - *ea* = subiect simplu exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul feminin, cazul N.;
P13 - (eu) = subiect inclus.

10.d)

"(De) *vrea* pământurile gete,[1]/ (de) ne *vrea* robi,[2]/ (de) *vrea* cetatea mea săracă de piatră [3]/, *să vină*4/ (*să*) le *ia*.[5]/ (Şi) acel [6a]/ (care) *vrea* soaţă de la noi,[7]/ nu pe Gebila i-o *voi da*,[6b]/ altă mireasă îl *va strânge* în braţe.[8]/ (Şi) aceea *va fi moartea*.[9]/ *Spuneţi*-i (dar) aceluia [10]/ (ce) v-*a trimis*[11]/ (că) *liberi suntem*[12]/ (şi) liberi *vom trăi*,[13]/ (chiar de)-*ar fi* Crassus de zece ori *mai tare*[14]/ (decât) *este*!..."[15]/

(Al. Mitru, *Viteazul Dapix şi fiica lui, Gebila*)

Scanned with OKEN Scanner

P1 = CŢ(4)
P2 = CŢ(4) cop. juxt.
P3 = CŢ(4) cop. juxt.
P4 = PP
P5 = CS(4)
P6 = PP —
P7 = AT(6) advers. juxt.
P8 = PP
P9 = PP ind.
P10 = PP
P11 = AT(10)
P12 = CD(10)
P13 = CD(10) cop. *şi*
P14 = CV(12,13)
P15 = CM(14)

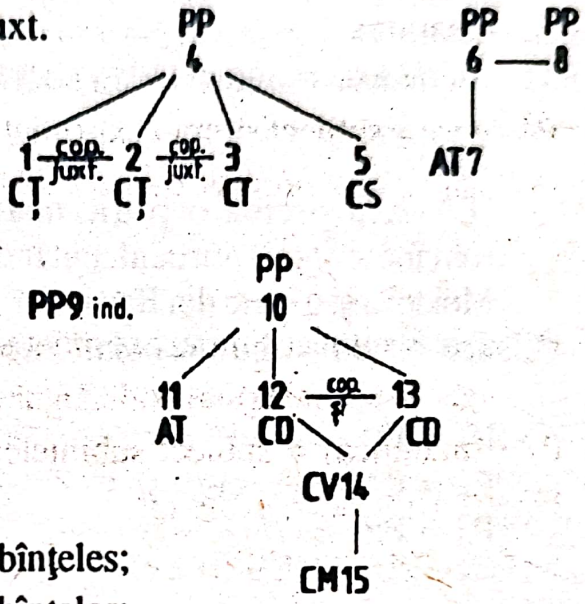

P1 - (el) = subiect subînţeles;
P2 - (el) = subiect subînţeles;
P3 - (el) = subiect subînţeles;
P4 - (el) = subiect subînţeles;
P5 - (el) = subiect subînţeles;
P6 - (eu) = subiect inclus;

Observaţie: Cuvântul *acel* din P6 se află în *anacolut* şi poate fi socotit un subiect izolat (independent sau suspendat).

P7 - *care* = subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, substituie pronumele demonstrativ *acel* - genul masculin, numărul singular, cazul N.; ca element de relaţie introduce o atributivă;

P8 - *mireasă* = subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., nearticulat;

P9 - *aceea* = subiect simplu exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare, genul feminin, numărul singular, cazul N.;

P10 - (voi) = subiect inclus;

Scanned with OKEN Scanner

P11 - *ce* = subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, substituie pronumele demonstrativ *aceluia* - genul masculin, numărul singular, caz N.; ca element de relaţie introduce o atributivă;
P12 - (noi) - subiect inclus;
P13 - (noi) - subiect inclus;
P14 - *Crassus* = subiect simplu exprimat prin substantiv propriu simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N., nearticulat;
P15 - (Crassus) = subiect subînţeles.

10.e)

"El *voi* a-şi crea o patrie mare [1]/ (pe cât) *ţine* pământul românesc,[2]/ (şi) norocul ajutându-l, în câteva luni Ardealul, Moldova şi o parte din Banat *sunt unite* cu Ţara Românească."[3]/
(După N. Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

P1 = PP
P2 = CM(1) cop. *şi*
P3 = PP

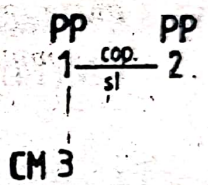

P1 - *el* = subiect simplu exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul N.;
P2 - *pământul* = subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*;
P3 - *norocul* = subiect simplu al verbului la gerunziu *ajutând*, exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*;
- *Ardealul, Moldova şi o parte* = subiect multiplu exprimat prin:
Ardealul - substantiv propriu simplu, genul neutru, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*;
Moldova - substantiv propriu simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*;
o parte - substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul nehotărât proclitic *o*.

Scanned with OKEN Scanner

ADJECTIVUL

A. *DEFINIȚIE*

- Este partea de vorbire flexibilă care se declină și exprimă o însușire calitativă sau cantitativă a unui obiect denumit de substantivul determinat (sau de un substituit al acestuia) cu care se acordă.

Acest tip de adjectiv se numește *propriu-zis* sau *calificativ.*

B. *CLASIFICAREA ADJECTIVELOR*

I. *După structură sau alcătuire:*

1. *simple* (alcătuite dintr-o singură parte de vorbire): *mic, mare, greu, verde* etc.
2. *compuse* (alcătuite din două sau mai multe părți de vorbire contopite (sudate), alăturate, abreviate sau cu elemente de compunere: *cumsecade, binevoitor, albastru-deschis, galben-portocaliu, udemerist, euroasiatic, polimorf, electromagnetic* etc.

II. *După flexiune:*

1. *variabile* (își schimbă forma):
   a) *cu o terminație* (au la singular o singură terminație pentru masculin și feminin): (pom) *verde*, (iarbă) *verde* etc.
   b) *cu două terminații* (au la singular o terminație pentru masculin și alta pentru feminin): (băiat) *frumos*, (fată) *frumoasă* etc.
2. *invariabile* (nu își schimbă forma): *aievea, asemenea, cumsecade, doldora, otova, atroce, eficace, precoce, novice, propice, gri, lila, oliv* etc.

C. *FLEXIUNEA ADJECTIVULUI*

- Își schimbă forma după gen, număr și caz pe care le împrumută de la substantivul determinat cu care realizează acordul în toate aceste categorii gramaticale, având funcția sintactică de atribut adjectival.

Aceste categorii gramaticale se exprimă la adjectivele variabile prin desinențe și alternanțe fonetice.

- Când are funcție sintactică de nume predicativ, adjectivul este întotdeauna în cazul N., realizând acordul cu subiectul.

Scanned with OKEN Scanner

- Când este folosit cu alte funcţii sintactice, afară de cea de atribut adjectival, cazul este precizat de prezenţa prepoziţiilor.

- Adjectivul se declină întotdeauna însoţind un substantiv şi stă de obicei după acesta de care se poate lega şi prin articolul adjectival (demonstrativ):

Singular

N.Ac. elevul (cel) harnic; eleva (cea) harnică;
G.D. elevului (celui) harnic; elevei (celei) harnice;

Plural

N.Ac. elevii (cei) harnici; elevele (cele) harnice;
G.D. elevilor (celor) harnici; elevelor (celor) harnice;

- Adjectivul poate sta şi înaintea substantivului determinat, putând prelua articolul hotărât de la acesta:

Singular

N.Ac. elevul *harnic;* eleva *harnică;*
harnicul elev; *harnica* elevă;
G.D. elevului *harnic;* elevei *harnice;*
harnicului elev; *harnicei* eleve;

Plural

N.Ac. elevii *harnici;* elevele *harnice;*
harnicii elevi; *harnicele* eleve;
G.D. elevilor *harnici;* elevelor *harnice;*
harnicilor elevi; *harnicelor* eleve;

- În privinţa formării G.D. singular al adjectivelor feminine şi a ortografierii cu *-ii* şi *-iii* se aplică aceleaşi reguli ca şi la substantive.

D. *GRADELE DE COMPARAŢIE*

- Sunt forme ale adjectivului care se realizează prin mijloace analitice şi arată că o însuşire poate exista în grade de intensitate diferite la două sau mai multe obiecte ori la acelaşi obiect, dar în împrejurări (momente) diferite.

I. *Gradul pozitiv* (arată însuşirea unui obiect în mod absolut fără să mai fie raportată la altceva) : copil *harnic.*

II. *Gradul comparativ* (arată că o însuşire poate exista în grade diferite):

1. *de superioritate* (o însuşire poate exista într-un grad mai mare la acelaşi obiect sau la obiecte diferite):

- copil *mai harnic* decât celelalt;

Scanned with OKEN Scanner

2. *de egalitate* (o însuşire se află în acelaşi grad la acelaşi obiect sau la obiecte diferite):
- copil *la fel (tot aşa) de harnic* ca şi celălalt;

3. *de inferioritate* (o însuşire se află într-un grad mai scăzut la acelaşi obiect sau la obiecte diferite):
- copil *mai puţin harnic* decât celălalt;

III. *Gradul superlativ* (arată că o însuşire există în cel mai înalt sau în cel mai scăzut grad):

1. *gradul superlativ relativ* (însuşirea există în cel mai înalt sau în cel mai scăzut gard în comparaţie cu un grup de obiecte):

a) *de superioritate:*
- copilul *cel mai harnic* dintre toţi;

b) *de inferioritate:*
- copilul *cel mai puţin harnic* dintre ei;

2. *gradul superlativ absolut* (însuşirea există în cel mai înalt sau în cel mai scăzut grad fără nici un termen de comparaţie):

a). *de superioritate:*
- copil *foarte harnic*;

b). *de inferioritate:*
- copil *foarte puţin harnic*.

- Gradul superlativ absolut se poate forma, afară de adverbul *foarte*, şi prin alte mijloace cu un gard mai ridicat de expresivitate:

- cu adverbele şi alocuţiunile adverbiale *tare, grozav de, nemaipomenit de, extraordinar de, din cale afară, peste măsură* etc.;

- cu ajutorul unor adjective *(putred de bogat)* sau adverbe *(deştept rău)*;

- cu ajutorul unor substantive (singure sau cu determinare): *deşteaptă foc, frumoasă nevoie mare* etc.

- prin lungirea şi repetarea unor sunete: *miiiică, galllben* etc.;

- prin repetarea adjectivului: *mică-mică* etc.;

- prin înlocuirea adjectivului cu un substantiv din aceeaşi familie lexicală: *o bunătate de om, o frumuseţe de fată* etc.;

- prin repetarea substantivului prin forma lui de G. plural: *voinicul voinicilor, frumoasa frumoaselor* etc.;

- cu ajutorul sufixului *-isim (rarisim)* şi al unor prefixe: *preacuvios, răscunoscut, străvechi, arhiplin, ultramodern, supraaglomerat* etc.

- Există şi adjective care nu au grade de comparaţie: *major, superior, inferior, optim, ultim, minor, suprem, exterior, ulterior, anterior, extrem, mort, viu, principal, perfect, veşnic, întreg, epocal, unic* etc.

Scanned with OKEN Scanner

E. *FUNCŢIILE SINTACTICE*

I. *Nume predicativ:*

➠ El este *harnic.*

II. *Atribut adjectival:*

➠ El este un copil *harnic.*

III. *Complement indirect* (în Ac. cu prepoziţie)

➠ *Din alb* s-a făcut negru.

IV. *Complement circumstanţial de mod comparativ* (în Ac. cu adverb comparativ):

➠ Ieşise de acolo mai mult mort *decât viu.*

V. *Complement circumstanţial de timp* (în Ac. cu prepoziţia *de*):

➠ Îl cunosc *de mic.*

VI. *Complement circumstanţial de cauză* (în Ac. cu prepoziţia *de*):

➠ Nu mai putea *de flămând.*

F. *LOCUŢIUNILE ADJECTIVALE*

- Sunt grupuri de două sau mai multe cuvinte care au o unitate de sens şi valoarea unui adjectiv.

- Cele mai multe locuţiuni adjectivale se formează din prepoziţie şi substantiv cu sau fără diferite determinări: *cu judecată, cu dare de mână, de rând, de treabă, de preţ, de seamă, la locul lui, de tot soiul* etc., dar există şi alte tipuri: *de nimic, ca lumea, fel de fel, (tot) unul şi unul* etc.

- Se comportă ca şi adjectivele putând să primească articol demonstrativ (adjectival) sau să aibă grade de comparaţie: *omul cel cu judecată, obiectul cel mai de preţ* etc.

- Pot îndeplini funcţie sintactică de:

a) *atribut adjectival:*

➠ Acesta este un om *de treabă.*

b) *nume predicativ:*

➠ Acest obiect este *de preţ.*

- Aceeaşi locuţiune poate fi adjectivală sau adverbială prin schimbarea valorii gramaticale (morfologice):

➠ Invenţia ta este *de prisos.* (adjectivală)

Este *de prisos* să mai insişti. (adverbială)

Scanned with OKEN Scanner

G. *ORTOGRAFIA ADJECTIVULUI*

1. Se scriu *într-un cuvânt* următoarele categorii de *adjective compuse:*

a) adjectivele (unele dintre ele şi substantive formate prin contopire din cuvinte întregi care prezintă un grad avansat de compunere şi a căror scriere împreună s-a impus prin tradiţie: *binecuvântat, clarvăzător, binefăcător, binevoitor, răufăcător, atotbiruitor, cuminte, cumsecade* etc.;

b) adjective din terminologia tehnico-ştiinţifică formate din elemente de compunere combinate între ele sau cu cuvinte întregi: *aurifer, neolitic, polimorf, balneoclimateric, electromecanic, gastrointestinal* etc.;

c) adjectivele compuse din substantive şi adjective legate printr-o vocală de legătură: *aeronaval, vasoconstrictor* etc.;

d) adjective ca *cehoslovac, sârbocroat* compuse din termeni care indică originea etnică a căror scriere s-a impus prin tradiţie;

e) adjective formate simultan prin compunere şi derivare: *antonpannesc, camilpetrescian.*

2. Se scriu *cu cratimă* următoarele categorii de *adjective compuse prin alăturare* din:

a) două adjective întregi sudate: *albă-vinețuie, albastru-azuriu, instructiv-educativ, literar-muzical* etc.; la adjectivele din această categorie care denumesc culori, flexionează ambele părţi componente, se scrie însă *roz alb.*

b) două adjective întregi unite prin vocală de legătură: *burghezo-moşieresc, chimico-farmaceutic, economico-organizatorice* etc. se scrie însă *surdomut.*

c) două sau mai multe adjective întregi indicând originea etnică unite de regulă prin vocală de legătură: *rus-român, ruso-român, greco-turc, greco-ruso-turc* etc.

Scanned with OKEN Scanner

d) două sau mai multe teme şi un adjectiv: *anglo-francez, austro-ungar, franco-italo-spaniol*: se scrie însă *dacoromân, istroromân, macedoromân, meglenoromân*;

e) numele unui punct cardinal şi un adjectiv indicând originea etnică: *nord-american, sud-african* etc.

f) adverb (propriu-zis ori provenit din adjectiv) şi un adjectiv (provenit din verb), *aşa-numit, înainte-mergător, liber-cugetător, nou-născut, propriu-zis* etc.

La categoriile de la *b, c, d, e, f* flexionează şi se acordă ultima parte componentă, precum şi cea de la, *a* cu excepţia menţionată.

3. În privinţa formării G.D. singular al adjectivelor feminine şi a ortografierii cu *-ii* şi *-iii* se aplică aceleaşi reguli ca şi la substantive (Vezi ortografia substantivului şi exerciţiile 3, 9, 10, 11).

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Formaţi adjective de la cuvintele de mai jos cu ajutorul sufixelor şi al prefixelor: *moş, tânăr, argint, Moldova, Olt, femeie, scorbură, mijloc, bărbat, ramură, trandafir, ceaţă, părinte, Gorj, lalomiţa, lăutar, serios, priceput, vindecat, vinovat, şcoală, munte, căldură, plete, floare, pădure, mătase, lumină.*

2. Transformaţi următoarele adjective în substantive şi alcătuiţi cu ele scurte propoziţii: *silitor, negru, neastâmpărat, înalt, harnic, leneş, blondă, tânăr, bătrân.*

3. Alăturaţi substantivelor date formele potrivite ale adjectivelor: *zglobiu, durduliu, grijuliu, hazliu, tuciuriu:*

copii . . . . . ; *copiii* . . . . . ; . . . . . *copii*; *copiilor* . . . . . ; *aceşti* . . . . . *copii*; *unor copii* . . . . . ;

4. Precizaţi care din adjectivele de mai jos nu au grade de comparaţie: *anterior, bun, rău, exterior, silitor, inferior, superior, harnic, extrem, optim, vrednic, suprem, ultim, veşnic, des, complet, principal, important, vioi, gigantic.*

5. Găsiţi cinci substantive compuse în alcătuirea cărora să intre şi un adjectiv şi formaţi cu fiecare dintre ele câte o propoziţie.

6. Arătaţi care din adjectivele de mai jos nu-şi schimbă forma: *alb, mov, galben, ferice, cumsecade, eficace, primar, vesel, motrice, trist, atroce, tânăr, bej, crem, vernil, bleumarin, oliv, havan, bătrân.*

7. Găsiţi adjectivele care pot înlocui următoarele locuţiuni adjectivale: (lucru) *de folos*, (om) *de nimic*, (om) *de seamă*, (obiect) *de preţ*, (om) *cu judecată*, (om) *de treabă*, (om) *cu dare de mână*, (om) *de omenie*, (om) *cu cap*, (om) *de rând*, (om) *cu stare*.

8. Declinaţi în propoziţii *plopul cel înalt* (la singular şi plural) şi *munţii pustii* (la plural).

9. Treceţi adjectivul *pustii* înaintea substantivului *munţii*, din propoziţiile de la exerciţiul 8.

Scanned with OKEN Scanner

10. Formulaţi propoziţii în care să folosiţi adjectivul *harnic* pe lângă substantivul *elev* şi adjectivul *cenuşiu* pe lângă substantivul *nor*, la N. şi Ac. plural articulate cu articol hotărât şi nearticulate.

11. Formulaţi propoziţii în care să folosiţi adjectivul *mare* pe lângă substantivul *casă* şi adjectivul *argintie* pe lângă substantivul *zăpadă*, la G, şi D. singular articulate cu articol hotărât şi nearticulate.

12. Precizaţi valoarea morfologică a cuvintelor subliniate din exemplele:

Este un copil *înţelept*. El este *înţelept*. Nu este *înţelept* să procedezi aşa. E un copil *drag* tuturor. Mi-e *drag* românul. Mi-e *drag* să-l privesc. Timpul este *frumos*. Este *frumos* să-ţi ajuţi colegii. El este un copil *frumos*. Drumul *greu* îi istovise. Drumul este *greu*. Este *greu* să ajungi până acolo. Un fulg *uşor* plutea în aer. Sania alunecă *uşor* pe zăpadă. Pachetul este *uşor*. Este *uşor* să înveţi.

13. Alcătuiţi o scurtă compunere cu temă la alegere în care să folosiţi şi adjective la gradul superlativ absolut format prin procedee expresive (cel puţin cinci).

14. Analizaţi frazele de mai jos şi faceţi apoi analiza morfologică şi sintactică a adjectivelor:

a) "Băiatul era foarte blând, de treabă, nu avea nici un viţiu. Era străin de departe, zicea el, dar nu voia să spună de unde."

(I.L. Caragiale, *În Nirvana*)

b) "Dascălul Clăiţă era nenorocit fiindcă auzise că domnul Wondracek voieşte să treacă pe Huţu la şcolile latineşti. [...]

E rău, foarte rău - zicea el. Pentru că vezi dumneata: e adevărat că trebuie să fie şi popi şi alt neam de oameni, dar cel mai mare lucru e dacălul şi aşa oamenii cei mai aleşi trebuie să fie dascăli."

(I. Slavici, *Budulea Taichii*)

c) "Şi acum pentru a treia oară, feciorul de împărat iertă viaţa râsului, precum iertase pe a vulturului, precum iertase pe a dihorului; el strânse praştia pe mână, iar fiara veselă şi mulţumită că scăpase cu zile, scăpără din ochii ei o piatră de rubin, mare şi frumoasă, roşie şi vie, mai roşie decât fraga muntelui, mai vie decât para focului şi întocmai ca sângele voinicului."

(Al. Odobescu, *Pseudokineghetikos*)

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1.

strămoşesc, tineresc, argintiu, moldovenesc, oltenesc, femeiesc, scorburos, mijlociu, bărbătesc, rămuros, trandafiriu, ceţos, părintesc, gorjenesc, ialomiţean, lăutăresc, neserios, nepriceput, nevindecat, nevinovat, şcolăresc (şcolar), muntenesc (muntos), călduros, pletos, înfloritor, păduros (pădureţ), mătăsos, luminos.

Observaţii:

Unele dintre aceste adjective se formează de la o bază derivată (temă lexicală) la care se adaugă sufiscul *-esc: moldovean* + *-esc; oltean* + *-esc* etc.

Din aceeaşi familie lexicală cu cuvintele date fac parte şi adjectivele care se formează însă de la verb: *argint* -(a) *arginta* - *argintat, neargintat, bărbat* -(a) *îmbărbăta* - *îmbărbătat* etc.

2.

Silitorul (cel silitor) este întotdeauna lăudat.
Negrul este culoarea ei preferată.
Cel negru îmi place mai mult decât cel verde.
Neastâmpăratul (cel neastâmpărat) face câte o poznă.
Comandantul bateriei străpungea cu privirile *înaltul* cerului.
Cel înalt aruncă mai bine mingea la coş.
Harnicul (cel harnic) are de câştigat.
Leneşul (cel leneş) mai mult aleargă şi scumpul mai mult păgubeşte.
Firavul (cel firav) trebuie protejat.
Blonda (cea blondă) este vecina mea.
Tânărul (cel tânăr) este student în anul întâi.
Bătrânul (cel bătrân) îşi aşteaptă nepoţii.

3.

copii *zglobii;*	copiii *zglobii;*	*zglobiii* copii;
copii *durdulii;*	copiii *durdulii;*	*durduliii* copii;
copii *grijulii;*	copiii *grijulii;*	*grijuliii* copii;
copii *hazlii;*	copiii *hazlii;*	*hazliii* copii;
copii *tuciurii;*	copiii *tuciurii;*	*tuciuriii* copii;

copiilor *zglobii;*	aceşti *zglobii* copii;	unor copii *zglobii;*
copiilor *durdulii;*	aceşti *durdulii* copii;	unor copii *durdulii;*
copiilor *grijulii;*	aceşti *grijulii* copii;	unor copii *grijulii;*
copiilor *hazlii;*	aceşti *hazlii* aopii;	unor copii *hazlii;*
copiilor *tuciurii;*	aceşti *tuciurii* copii;	unor copii *tuciurii.*

Scanned with OKEN Scanner

4.

Nu au grade de comparaţie: *anterior, exterior, inferior, superior, extrem, optim, suprem, ultim, veşnic, complet, principal, gigantic.*

5.

Făt-Frumos, Harap-Alb, Albă-ca-Zăpadă, bunăstare, bunăvoinţă, rea-credinţă, botgros, dreptunghi, Marea Neagră, Câmpulung etc.

Făt-Frumos pleacă la drum însoţit de fratele său.
Astfel *Harap-Alb* devine sluga Spânului.
Bunăstarea lor depinde de munca depusă.
N-a manifestat nici un fel de *bunăvoinţă.*
Au făcut o excursie la *Câmpulung.*

6.

Nu-şi schimbă forma (sunt invariabile): *mov, ferice, cumsecade, eficace, motrice, atroce, bej, crem, vernil, bleumarin, oliv, havan.*

7.

de folos = *folositor;*
de nimic = *josnic, netrebnic;*
de seamă = *important;*
de preţ = *preţios, valoros;*
cu judecată = *chibzuit;*
de treabă = *bun, înţelegător;*
cu dare de mână = *bogat, avut;*
de omenie = *omenos;*
cu cap = *inteligent, calculat;*
de rând = *obişnuit;*
cu stare = *înstărit, bogat.*

8.

N. *Plopul cel înalt* se leagănă în bătaia vântului.
G. Frunzele *plopului celui înalt* foşneau în răcoarea dimineţii.
D. Din cauza furtunii, *plopului celui înalt* i s-au rupt crengile.
Ac. S-au adunat multe păsărele în *plopul cel înalt* din faţa casei.
V. —

Trecând la plural aceste propoziţii, substantivul şi adjectivul obţin următoarele forme:

N.Ac. *plopii cei înalţi;*
G.D. *plopilor celor înalţi;*

N. *Munţii pustii* sunt cutreieraţi de sălbăticiuni.
G. Vârfurile golaşe *ale munţilor pustii* mângâie norii.
D. Dan stătea de strajă ţării asemenea *munţilor pustii* din apropierea hotarului.
Ac. El trăia solitar în *munţii pustii.*
V. —

Scanned with OKEN Scanner

9.

Pustiii munţi erau cutreieraţi de sălbăticiuni.

Vârfurile golaşe *ale pustiilor munţi* mângâie norii.

Dan stătea de strajă ţării asemenea *pustiilor munţi* din apropierea hotarului.

El trăia solitar în *pustiii* şi bătrânii *munţi*.

Observaţii:

Trecând adjectivele înaintea substantivului, se observă că acestea se articulează preluând articolul substantivului. Astfel, la forma de N.-Ac., adjectivul se scrie cu *-iii*, deoarece este de genul masculin terminat la singular în *-iu*. Ca şi la substantivele din aceeaşi categorie (*fiu, geamgiu* etc), primul *-i* face parte din radical (*pustiu - pustie*), al doilea *-i* este desinenţa pentru plural (*pustiu - pustii*), iar al treilea *-i* este articolul hotărât propriu-zis enclitic pe care îl preia de la substantiv prin antepunere faţă de acesta (*munţii pustii - pustiii munţi*).

10.

Nominativ:

- *formă nearticulată:*

Elevii harnici obţin rezultate bune.

Norii cenuşii au împânzit cerul.

- *formă articulată:*

Harnicii elevi sunt felicitaţi de profesori.

Cenuşiii nori pluteau ameninţător peste sat.

Acuzativ:

- *forma nearticulată:*

Ei au numai cuvinte de laudă pentru *elevii harnici*.

Vântul alungase *norii cenuşii* de pe cer.

- *forma articulată:*

Pe *harnicii elevi* i-am întâlnit la bibliotecă.

Din *cenuşiii* nori cădea o ploaie iute şi rece.

Observaţie:

Adjectivul *harnic* se scrie la N. - Ac. plural articulat cu *-ii*, deoarece la forma nearticulată se termină în *-i*, iar adjectivul *cenuşiu* se scrie la forma articulată cu *-iii*, deoarece la cea nearticulată se termină în *-ii*, unde primul *-i* aparţine temei (*cenuşiu - cenuşie*), iar al doilea *-i* este desinenţa de plural care o înlocuieşte pe cea de singular (*cenuşiu - cenuşii*). La această formă se adaugă al treilea *-i*, care este articol hotărât propriu-zis (*cenuşii - cenuşiii (nori)*).

Scanned with OKEN Scanner

11.

Genitiv:

- *formă nearticulată:*

  În faţa *casei mari* din apropierea noastră se află o minunată grădină.

  Strălucirea *zăpezii argintii* îţi lua ochii.

- *formă articulată:*

  Pereţii *marii case* au fost văruiţi proaspăt.

  Fulgii *argintiei zăpezi* plutesc uşor în aer.

Dativ:

- *formă nearticulată:*

  Casei mari de lângă noi i s-au făcut reparaţii.

  Strălucirea ochilor ei este asemenea *zăpezii argintii.*

- *formă articulată:*

  Un plop uriaş stă de strajă *marii case* de la şosea.

  Datorită *argintiei zăpezi*, întinderea pare un câmp de diamante.

Observaţii:

Adjectivul *mare* se scrie la G.-D. singular articulat cu *-ii*, deoarece la forma nearticulată are desinenţa *-i (această casă mare - acestei case mari)*, la care se adaugă, prin antepunere, articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i (acestei case mari - marii case).*

Forma *argintii*, scrisă cu *-ii*, este nearticulată, deoarece primul *-i* face parte din temă (*argintiu - argintie*), iar al doilea *-i* este desinenţă (*această zăpadă argintie - acestei zăpezi argintii*). La acest adjectiv forma articulată hotărât la G.-D. singular se obţine prin adăugarea articolului *-i* la forma nearticulată de N.-Ac. singular, deoarece se termină în *i/e* în hiat, ca şi substantivele din aceeaşi categorie (*această zăpadă argintie - argintiei zăpezi*).

12.

înţelept - adjectiv (pe lângă substantivul *copil*, a cărui însuşire o arată);

înţelept - adjectiv (pe lângă verbul copulativ personal *este*, realizând acordul cu subiectul *el*);

înţelept - adverb (pe lângă verbul copulativ impersonal *este* cu care formează o expresie verbală impersonală urmată de o subiectivă; tot adverb poate fi şi când determină un verb predicativ: *El a procedat* **înţelept.**);

drag - adjectiv (pe lângă substantivul *copil*, a cărui însuşire o arată);

Scanned with OKEN Scanner

drag - adjectiv (pe lângă verbul copulativ personal *este*, realizând acordul cu subiectul *românul*);
drag - adverb (pe lângă verbul copulativ impersonal *este* cu care formează o expresie verbală impersonală urmată de o subiectivă);
frumos - adjectiv (pe lângă verbul copulativ personal *este*, realizând acordul cu subiectul *timpul*);
frumos - adverb (pe lângă verbul copulativ impersonal *este* cu care formează o expresie verbală impersonală urmată de o subiectivă: tot adverb poate fi şi când determină un verb predicativ: *El vorbeşte* **frumos** *cu colegii.*);
frumos - adjectiv (pe lângă substantivul *copil*, a cărui însuşire o arată);
greu - adjectiv (pe lângă substantivul *drumul*, a cărui însuşire o arată);
greu - adjectiv (pe lângă verbul copulativ personal *este*, realizând acordul cu substantivul *drumul*);
greu - adverb (pe lângă verbul copulativ impersonal *este* cu care formează o expresie verbală impersonală urmată de o subiectivă: tot adverb poate fi şi când determină un verb predicativ: *Merge* **greu** *din cauza rănii de la picior.*);
uşor - adjectiv (pe lângă substantivul *fulg*, a cărui însuşire o arată);
uşor - adverb (pe lângă verbul predicativ *alunecă*);
uşor - adjectiv (pe lângă verbul copulativ personal *este*, realizând acordul cu subiectul *pachetul*);
uşor - adverb (pe lângă verbul copulativ impersonal *este* cu care formează o expresie verbală impersonală urmată de o subiectivă).

Observaţii:

Când sunt adjective pe lângă substantivele a căror însuşire o arată, cuvintele subliniate au funcţie sintactică de atribut adjectival. Când sunt adjective sau adverbe pe lângă un verb copulativ personal şi, respectiv, impersonal, cuvintele subliniate au funcţie sintactică de nume predicativ. Ca adverbe pe lângă un verb predicativ, ele au funcţia sintactică de complemente circumstanţiale de mod propriu-zise.

Valoarea de adjectiv sau de adverb a acestor cuvinte pe lângă un verb copulativ se constată prin prezenţa subiectivei (când sunt adverbe) şi a unui subiect (când sunt adjective). Se pot verifica aceste valori şi prin posibilitatea flexionării cuvintelor respective: *Timpul este* **frumos**. *Vremea este* **frumoasă**. (adjectiv) *Este* **frumos** *să-ţi ajuţi colegii. Este* **frumoasă** *să-ţi ajuţi colegii.* (formulare inexistentă în limba română; neputând flexiona, *frumos* este adverb).

Scanned with OKEN Scanner

13.

În Bucureşti

Era o zi *nemaipomenit de frumoasă* din vacanţa de vară şi de aceea, am hotărât să facem o vizită în Capitală. Trenul rapid cu care am călătorit circula cu o viteză *extraordinar de mare* şi în două ore am ajuns la destinaţie.

Bucureşiul ne-a primit cu bulevardele lui *largi-largi*, străjuite de copaci bătrâni şi rămuroşi. De o parte şi alta se înălţau clădiri impunătoare, iar pe trotuare, oamenii *grăbiţi din cale-afară* treceau în toate părţile. Era un du-te-vino permanent, ameţitor, o curgere perpetuă a unui şuvoi viu ce se pierdea în magazine, în staţiile de metrou sau îşi continua drumul spre locuri numai de el ştiute.

Ajunşi în centrul oraşului, am vizitat Universitatea, Galeriile de Artă şi apoi Muzeul de Istorie. După un popas la câteva librării, am mers în Cişmigiu, *o minunăţie de parc*, loc de odihnă şi meditaţie pentru atâtea generaţii de bucureşteni. Aici, flori multicolore cu petale *miiici* şi viu colorate formau un covor încântător pe care se profilau siluetele trandafirilor legănaţi de adierea uşoară a vântului.

Timpul trecuse destul de repede şi trebuia să ne înapoiem la gară. De aceea am mers în prima staţie şi, urcându-ne într-un autobuz *supraaglomerat*, am reuşit să ajungem cu bine pe peronul Gării de Nord, unde ne-am întâlnit cu un alt grup de excursionişti, *bucuroşi nevoie mare*, că plecau să viziteze Delta Dunării.

După câteva minute, iată-ne din nou la drum, de data acesta spre casă. Duceam cu noi impresiile unei zile petrecute în Capitală, un oraş care ar putea deveni în câtva timp o metropolă *ultramodernă*.

14a).

"Băiatul *era foarte blând, de treabă*,[1]/ *nu avea* nici un viciu.[2]/ *Era străin* de departe,[3]/ *zicea* el,[4]/ (dar) *nu voia*[5]/ *(să) spună*[6]/ (de unde). √"[7]/

(I.L. Caragiale, *În Nirvana*)

$\sqrt[7]{este}$

P1 = PP
P2 = PP — cop.juxt.
P3 = PP
P4 = PP incidentă — advers. *dar*
P5 = PP
P6 = CD(5)
P7 = CD(6)

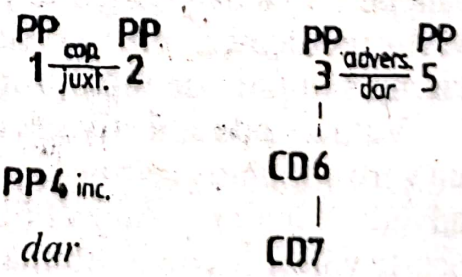

Scanned with OKEN Scanner

foarte blând - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu subiectul *băiatul* - masculin, singular, N. -, gradul superlativ absolut de superioritate, funcţie sintactică de nume predicativ, coordonat copulativ prin juxtapunere cu numele predicativ *de treabă;*
de treabă - locuţiune adjectivală, cazul N., gradul pozitiv, funcţie sintactică de nume predicativ, coordonat copulativ prin juxtapunere cu numele predicativ *foarte blând*; cele două nume predicative formează împreună un nume predicativ multiplu;

14.b)

"Dascălul Clăiţă *era nenorocit*[1]/ (fiindcă) *auzise*[2]/ (că) domnul Wondracek *voieşte*3/ *(să) treacă* pe Huţu la şcolile latineşti.[4]/ [...]

E rău, [5]/√ *foarte rău* [6]/ - zicea el. [7]/ (Pentru că) [8a]/ *vezi* dumneata [9]/ *e adevărat* [8b]/ (că) *trebuie* [10]/ *(să) fie* şi popi şi alt neam de oameni, [11]/ (dar) √ cel mai bun lucru *e dascălul* [12]/ (şi) aşa √ *13a*/ oamenii cei mai aleşi [14a]/ *trebuie* [13b]/ *(să) fie dascăli."* [14b]/

(I. Slavici, *Budulea Taichii*)

[6]√e ; [12]√pentru că ; [13]√că

P1 = PP
P2 = CZ(1)
P3 = CD(2)
P4 = CD(3)
P5 = PP
P6 = PP — cop.juxt.
P7 = PP inc.
P8 = CZ izolată (6)
P9 = PP inc. — advers. *dar*
P10 = SB(8)
P11 = SB(10)
P12 = CZ izolată (6) — cop. *şi*
P13 = SB(8)
P14 = SB(13)

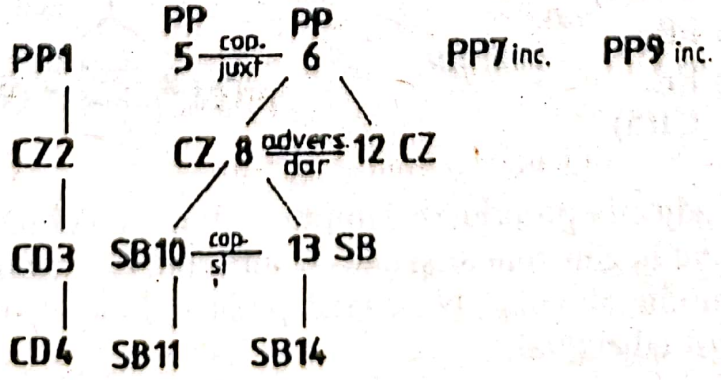

Scanned with OKEN Scanner

nenorocit - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu subiectul *dascălul* - masculin, singular, N. -, gradul pozitiv, funcţie sintactică de nume predicativ;

latineşti - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen număr şi caz cu substantivul determinat *şcolile* - feminin, plural. Ac. -, fără grad de comparaţie, funcţie sintactică de atribut adjectival;

Observaţie:

Cuvintele *rău, foarte rău* şi *adevărat* nu sunt adjective, ci adverbe provenite din adjective prin conversiune (schimbarea valorii morfologice sau gramaticale) care intră în alcătuirea unor expresii verbale impersonale.

cel mai bun - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *lucru* -neutru, singular, N. -, gradul superlativ relativ de superioritate, funcţie sintactică de atribut adjectival;

cei mai aleşi - adjectiv provenit din verb la participiu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul *oamenii* - masculin, plural, N. -, gradul superlativ relativ de superioritate, funcţie sintactică de atribut adjectival;

c) (Şi) acum pentru a treia oară feciorul de împărat *iertă* viaţa râsului [1]/ (precum) *iertase* pe a vulturului [2]/, (precum) *iertase* pe a dihorului; [3]/ el *strânse* praştia pe mână, [4]/ (iar) fiara veselă şi mulţumită [5a]/ (că) *scăpase* cu zile, [6]/ *scăpără* din ochii ei o piatră de rubin, mare şi frumoasă, roşie şi vie, mai roşie decât fraga muntelui, mai vie decât para focului şi întocmai ca sângele voinicului. [5b]/

(Al. Odobescu, *Pseudokineghetikos*)

P1 = PP
P2 = CM(1)
P3 = CM(1)
P4 = PP
P5 = PP
P6 = CI(5)

cop. juxt., cop. juxt.

cop. *iar*

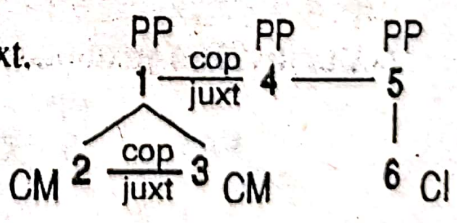

veselă - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *fiara* - feminin, singular, N. -, grad pozitiv, funcţie sintactică de atribut adjectival;

Scanned with OKEN Scanner

mulţumită - adjectiv provenit din verb la participiu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *fiara* - feminin, singular, N. -, grad pozitiv, funcţie sintactică de atribut adjectival, coordonat copulativ prin conjuncţia *şi* cu atributul adjectival *veselă;*

mare - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu o terminaţie, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *o piatră* - feminin, singular, Ac. -, grad pozitiv, funcţie sintactică de atribut adjectival;

frumoasă - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *o piatră* - feminin, singular, Ac. -, grad pozitiv, funcţie sintactică de atribut adjectival, coordonat copulativ cu atributul adjectival *mare* prin conjuncţia *şi;*

roşie - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *o piatră* - feminin, singular, Ac. -, grad pozitiv, funcţie sintactică de atribut adjectival, coordonat copulativ cu atributele adjectivale *mare* şi *frumoasă* prin juxtapunere;

vie - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *o piatră* - feminin, singular, Ac. -, grad pozitiv, funcţie sintactică de atribut adjectival, coordonat copulativ prin conjuncţia *şi* cu atributul adjectival *roşie;*

mai roşie - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *o piatră* - feminin, singular, Ac. -, gradul comparativ de superioritate, funcţie sintactică de atribut adjectival;

mai vie - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *o piatră* - feminin, singular, Ac. -, gradul comparativ de superioritate, funcţie sintactică de atribut adjectival, coordonat copulativ prin juxtapunere cu atributul adjectival *mai roşie.*

Scanned with OKEN Scanner

ATRIBUTUL

A. *DEFINIȚIE*

Este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un substituit al acestuia (pronume ori numeral):

Elevul *harnic* învață.
Noi, *elevii*, mergem în execursie.
Doi *dintre ei* au plecat.

- Răspunde la întrebările: *care? ce fel de? cât? câtă? câți? câte? al (a, ai, ale) cui? al (a) câtelea (câta)?*

B. *CLASIFICAREA ATRIBUTELOR*

I. **După partea de vorbire** prin care se exprimă:

1. *Atributul substantival* se exprimă printr-un substantiv propriu-zis sau provenit prin conversiune din alte părți de vorbire ori prin numeral cu valoare substantivală și se împarte în:

a) *atribut substantival genitival* care stă în cazul G. fără prepoziție sau locuțiune prepozițională și se exprimă prin:

- *substantiv* comun sau propriu:

Cartea *elevului* este îngrijită.
Meritul *lui Mihai* este apreciat.

- *numeral cardinal propriu-zis, ordinal, colectiv, distributiv și fracționar:*

Meritele *celor trei* sunt de necontestat.
Acțiunea *primeia* dintre fete a fost încununată de succes.
Preocupările *amândurora* sunt de admirat.
Astfel se realizează gruparea *a câte patru* dintre obiecte.
Remarcăm lipsa *unei doimi* din întreg.

b) *atribut substantival prepozițional*, care stă în cazurile Ac., G. și D. precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale și se exprimă prin:

- *substantiv* comun sau propriu:

Cartea *de citire* este pe bancă. (Ac.)
Măsurile *împotriva lui Mihai* au fost nedrepte. (G.)
Oameni *asemenea părinților* lui, rar întâlnești. (D.)

Scanned with OKEN Scanner

- *numeral cardinal propriu-zis, ordinal, colectiv, fracționar, distributiv:*

Cărțile *de la cei doi (de la al doilea, de la amândoi, de la o doime* din ei) au fost interesante. (Ac.)
Mergem în grupuri *de câte doi*. (Ac.)
Sancțiunile *împotriva celor doi (împotriva celui de-al doilea, împotriva amândurora, împotriva unei treimi* dintre participanți) au fost aspre. (G.)
Succesul *datorită celor doi (celui de-al doilea, amândurora, unei treimi* din concurenți) a fost impresionant. (D.)

c) *atribut substantival apozițional*, care aduce o explicație, face o precizare și stă în toate cele cinci cazuri, exprimându-se prin:

- *substantiv* comun sau propriu:

Elevul *Popescu* învață. (N. acordat)
Pe elevul *Popescu* l-am văzut în oraș. (N. neacordat)
Pe colegul meu, *pe Mihai*, l-am văzut în parc. (Ac. acordat obligatoriu)
I-am dat vecinului meu, *lui Gigel*, o minge. (D. acordat obligatoriu)
Cartea băiatului său, *a studentului*, mi-a folosit. (G. acordat obligatoriu)
Băiete, *elevule*, vino la mine! (V. acordat)
Ai și tu, *Ioane*, o scrisoare. (V. neacordat)
(Apud Avram, *Gramatica*, p. 488)

- *numeral cardinal propriu-zis, ordinal, colectiv, fracționar:*

Colegii mei, *doi* dintre ei, au fost la meci.
Colega mea, *prima* dintre fetele de acolo, este fruntașă.
Colegii mei, *amândoi*, au luat premiu.
Se ia această parte, *o doime*, din întreg. (N.)
Pe colegii mei, *pe doi* dintre ei, i-am întâlnit la spectacol.
Pe prietenul meu, *pe cel de-al doilea* dintre acei băieți, îl apreciez mult.
Pe prietenii mei, *pe tustrei*, îi apreciez mult.
Nu eliminăm decât o parte, *o treime*. (Ac.)
Le împrumut colegilor, *celor doi*, manualul de limba română.
Îi dau copilului, *celui de-al treilea*, o minge.
Părinților mei, *amândurora*, le datorez succesul.
Părții rămase, *doimii*, i se adaugă două pătrimi pentru a se reface întregul. (D.)

Scanned with OKEN Scanner

- *numeral cardinal propriu-zis, ordinal, colectiv, fracționar, distributiv:*

Cărțile *de la cei doi (de la al doilea, de la amândoi, de la o doime* din ei) au fost interesante. (Ac.)
Mergem în grupuri *de câte doi*. (Ac.)
Sancțiunile *împotriva celor doi (împotriva celui de-al doilea, împotriva amândurora, împotriva unei treimi* dintre participanți) au fost aspre. (G.)
Succesul *datorită celor doi (celui de-al doilea, amândurora, unei treimi* din concurenți) a fost impresionant. (D.)

c) *atribut substantival apozițional*, care aduce o explicație, face o precizare și stă în toate cele cinci cazuri, exprimându-se prin:

- *substantiv* comun sau propriu:

Elevul *Popescu* învață. (N. acordat)
Pe elevul *Popescu* l-am văzut în oraș. (N. neacordat)
Pe colegul meu, *pe Mihai*, l-am văzut în parc. (Ac. acordat obligatoriu)
I-am dat vecinului meu, *lui Gigel*, o minge. (D. acordat obligatoriu)
Cartea băiatului său, *a studentului*, mi-a folosit. (G. acordat obligatoriu)
Băiete, *elevule*, vino la mine! (V. acordat)
Ai și tu, *Ioane*, o scrisoare. (V. neacordat)
(Apud Avram, *Gramatica*, p. 488)

- *numeral cardinal propriu-zis, ordinal, colectiv, fracționar:*

Colegii mei, *doi* dintre ei, au fost la meci.
Colega mea, *prima* dintre fetele de acolo, este fruntașă.
Colegii mei, *amândoi*, au luat premiu.
Se ia această parte, *o doime*, din întreg. (N.)
Pe colegii mei, *pe doi* dintre ei, i-am întâlnit la spectacol.
Pe prietenul meu, *pe cel de-al doilea* dintre acei băieți, îl apreciez mult.
Pe prietenii mei, *pe tustrei*, îi apreciez mult.
Nu eliminăm decât o parte, *o treime*. (Ac.)
Le împrumut colegilor, *celor doi*, manualul de limba română.
Îi dau copilului, *celui de-al treilea*, o minge.
Părinților mei, *amândurora*, le datorez succesul.
Părții rămase, *doimii*, i se adaugă două pătrimi pentru a se reface întregul. (D.)

Scanned with OKEN Scanner

Cărţile fetelor, *ale celor două*, sunt mai îngrijite ca ale voastre.
Meritul colegei noastre, *al celei de-a treia*, este apreciat.
Cărţile lor, *ale amândurora*, mi-au fost de folos.
Înlăturarea acestei părţi, *a doimii*, duce la înjumătăţirea întregului. (G.)

Apoziţia (atributul apoziţional) poate fi *simplă* şi *dezvoltată*.

Apoziţia dezvoltată este analizabilă şi conţine în alcătuirea ei, în mod obligatoriu, un atribut apoziţional. Apoziţia dezvoltată se izolează întotdeanu între virgule.

d) *atribut substantival* în Ac. şi D. fără prepoziţie:

➠ Satisfacerea *un timp* a tuturor doleanţelor este o necesitate. (Ac.)
➠ El este nepot *Mariei*. (D.)
Am asistat la înmânarea de medalii *unor sportivi*. (D.)

2. *Atributul pronominal* se exprimă prin pronume de diverse feluri şi are aceleaşi categorii (feluri) ca şi atributul substantival:

a) *atributul pronominal genitival*, care stă în cazul G. fără prepoziţie (locuţiune prepoziţională) şi se exprimă prin opt din cele zece feluri de pronume (cu excepţia celor reflexive şi de întărire):

➠ Cărţile *lor (dumnealui, alor mei, acestora, tuturor, nici unora)* nu se află pe bancă.
Nu ştiu [1]/ *ale cui* cărţi se află pe bancă. [2]/
Ale cui cărţi se află pe bancă?

b) *atribut pronominal prepoziţional*, care stă în cazurile Ac., G, şi D. însoţit de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională şi se exprimă prin pronume de diverse feluri:

➠ Cărţile *de la el (de la dumnealui, de la ai mei, de la aceştia, de la alţii, de la nici unii)* nu mi-au plăcut aşa de mult ca ale tale.
Lauda *de sine* nu miroase a bine.
De care carte citeşti?
Nu mi-ai spus [1]/ *de care* cărţi citeşti mai mult. (Ac., cu excepţia celor de întărire)
Lupta *împotriva lor (împotriva dumnealor, împotriva alor noştri, împotriva acelora, împotriva altora, împotriva nici unora)* n-a fost aşa de grea ca aceasta.
Dezbaterea *asupra căreia* dintre probleme te interesează?
Te întreb [1]/ discuţia *asupra căreia* dintre cărţi te pasionează. [2]/ (G., cu excepţia pronumelor reflexive şi de întărire).
Promovarea *datorită ţie (dumnealui, alor noştri, acestora, altora, nici unuia* dintre cei interesaţi) nu l-a satisfăcut pe deplin.

Scanned with OKEN Scanner

Prevederea *conform căreia* dintre legi a fost încălcată?
Avocatul n-a precizat [1]/ prevederea *conform căreia* dintre legi a fost încălcată [2]/. (G., cu excepţia pronumelor reflexive şi de întărire).

c) *atribut pronominal apoziţional*, care aduce o explicaţie, face o precizare şi stă în toate cele cinci cazuri, exprimându-se prin pronume de diferite feluri:

Colegii, *ei*, *(dumnealor, ai noştri, aceştia, toţi, nici unii)*, n-au fost de acord cu propunerea făcută. (N.)
Pe fratele meu, *pe el*, *(pe dumnealui, pe al nostru, pe acesta, pe altul, pe nici unul* din cei mari), nu îl vorbeşte nimeni de rău. (Ac.)
Cărţile elevilor, *ale lor*, *(ale dumnealor, (ale) alor noştri, ale altora, ale acestora, ale nici unora)* nu sunt prea bine îngrijite. (G.)
Le dau colegilor, *lor*, *(dumnealor, alor noştri, tuturor, celorlalţi)* o carte.
Concurenţilor, *nici unora*, nu li s-a atribuit calificativul satisfăcător. (D.)
Băiete, *tu* de acolo, vino repede! (V.)

d) *atribut pronominal în dativ* fără prepoziţie sau locuţiune prepoziţională.

Păru-*i* atingea pământul.
"Ochii-*şi* negri d-arunca
Peste câmpuri se uita ..."
Atribuirea de premii *acestora (altora)* le-a stârnit invidia.
Mihai este nepot *ei (dumneaei, acesteia, alteia)*.

Atributul pronominal, cu excepţia celui apoziţional, nu se acordă cu termenul regent.

3. *Atributul adjectival* se exprimă prin adjective propriu-zise (calificative), prin adjective pronominale şi prin părţi de vorbire cu valoare adjectivală:

- *adjective propriu-zise*, la orice grad de comparaţie:

Elevul *harnic* învaţă.

- *adjective pronominale posesive, de întărire, demonstrative, nehotărâte, interogative, relative, negative:*

Cărţile *mele (acestea)* sunt noi.
El *însuşi* a fost acolo.
Toţi copiii sunt în curte.
Care elevi lipsesc?
Nu ştiu [1]/ *care* copil a întârziat [2]/.
Nici un băiat n-a lipsit de la meci.

Scanned with OKEN Scanner

- *numerale cardinale propriu-zise, ordinale, colective, distributive, multiplicative cu valoare adjectivală:*

➠ *Doi* elevi învaţă.
Al treilea elev citeşte.
Amândoi copiii au plecat.
Citeşte *câte trei* pagini pe minut.
Efortul *înzecit* aduce roade.

- *verbe la participiu şi gerunziu acordat:*

➠ Cartea *citită* mi-a plăcut.
Coşuri *fumegânde* poluează atmosfera.

- Atributul adjectival *se acordă întotdeauna în gen, număr şi caz* cu termenul regent (cuvântul determinat).

4. *Atributul verbal* se exprimă prin verbe la modurile infinitiv, supin şi gerunziu neacordat:

➠ Elevii au datoria *de a învăţa.*
Problema *de rezolvat* n-a fost dificilă.
Pomi *gemând* de rod străjuiesc şoseaua.

5. *Atributul adverbial* se exprimă prin adverbe cu sau fără prepoziţie şi prin locuţiuni adverbiale:

➠ Sportivii exersează mersul *înapoi.*
Băiatul *de acolo* este prietenul meu.
Staţionarea *în faţă* este interzisă.

6. *Atributul interjecţional* se exprimă prin interjecţie:

➠ Strigătul *bravo!* se auzea pe tot stadionul.

II. **După legătura cu termenul regent**, atributele sunt:

1. *Atribute izolate*, care se despart de termenul regent prin virgulă sau linie de pauză şi sunt de două feluri:

a) *descriptive:*

➠ Avea o rochie, *nouă şi strălucitoare.*

b) *circumstanţiale:*

➠ Fata, *bolnavă*, n-a sosit la timp.

2. *Atribute neizolate*, care nu se despart prin virgulă de termenul regent, fiind indispensabile comunicării şi sunt de două feluri:

a) *de identificare:*

➠ Cartea *cea nouă* este interesantă.

b) *de calificare:*

➠ Are o rochie *frumoasă.*

Scanned with OKEN Scanner

C. TOPICA

I. Topica atributului *diferă în funcție de felul acestuia și de partea de vorbire prin care este exprimat.*

II. *Atributul adjectival* exprimat prin adjectiv propriu-zis stă de obicei după substantiv, dar poate sta și înaintea acestuia când trebuie pusă în evidență însușirea sau în construcții exclamative, afective prin natura lor: *albastrele* zări.

- Stă întotdeauna după substantivul determinat când este precedat de un articol demonstrativ sau când este urmat de complemente: haina *cea nouă;* pomii *plini* de flori;
- Atributul adjectival exprimat prin numerale multiplicative și colective stă atât după, cât și înaintea termenului regent: *amândoi* copiii, copiii *amândoi*.
- Când este exprimat prin numeralul ordinal *secund* stă numai după termenul regent, iar prin numeral cardinal propriu-zis și prin colectivul *ambii*, stă înaintea cuvântului determinat.
- Topica atributului adjectival exprimat prin adjective pronominale variază după felul adjectivului:

când este exprimat prin adjective pronominale posesive, demonstrative (cu excepția celui de identitate) și de întărire poate sta atât în urma, cât și înaintea termenului regent: cartea *mea; a mea* carte.

când este exprimat prin adjectiv pronominal interogativ sau prin majoritatea celor nehotărâte, stă înaintea cuvântului determinat: *care* elev? *fiecare* copil.

III. *Atributul substantival genitival* stă de obicei după cuvântul determinat, putând să stea și înaintea acestuia în limbajul artistic și în vorbirea populară: cartea *elevului, a elevului* carte.

- *Atributul substantival prepozițional* stă de obicei după determinat, putând să stea înaintea acestuia doar în limbajul poetic:

➠ pod *de piatră; "de făină* marii saci".

- *Atributul substantival apozițional* stă după elementul determinat, foarte rar (în limbajul poetic) și înaintea acestuia dacă este exprimat prin substantiv nearticulat: elevul *Popescu;*

➠ "*Liră de argint*, Sihleanu ..." (M. Eminescu) (Apud G. A., p. 443)

Scanned with OKEN Scanner

IV. *Atributul pronominal genitival* stă de obicei după substantiv, dar poate sta şi înaintea acestuia, când substantivul este determinat şi de un atribut adjectival antepus (bunul *ei* frate) sau când atributul este exprimat prin pronume relativ *care* (mamă [1]/ *al cărei* copil [2]/.)

- *Atributul pronominal prepoziţional* în acuzativ stă numai după termenul regent (creion *ca al meu*). iar cel în D. posesiv poate să aibă topică liberă (păru-*i* dezlegat; blânda-*i* privire).

V. *Atributele adverbiale, verbale şi interjecţionale* stau întotdeauna după substantivul determinat.

D. *PUNCTUAŢIA*

I. Atributele se despart prin virgulă când sunt coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale, cu excepţia lui *sau, ori, şi* (nerepetate), *şi cu, împreună cu:*

➠ Are o carte *nouă*(,) *interesantă*(,) *publicată* la o editură de renume.

II. Prin virgulă se despart şi atributele izolate şi cele apoziţionale când sunt apoziţii dezvoltate sau simple care determină un pronume personal sau un nume propriu ori când sunt în alt caz decât N.:

➠ Omul(,) *sătul de toate*(,) luase câmpii.
El(,) *Ionescu*(,) este colegul meu.
Caietul colegului meu(,) *al lui Mihai*(,) este nou.

III. Nu se despart prin virgulă de termenul regent atributele neizolate ori două sau mai multe atribute ale aceluiaşi substantiv când nu sunt de acelaşi fel:

➠ caietul *elevului;* carte *nouă;*
caiet *nou de matematică.*

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Analizaţi frazele de mai jos şi faceţi apoi analiza sintactică şi morfologică a atributelor:

a) "De la mistreţul care dormitează pe plăvii, de la lebedele şi pelicanii care înspumează noaptea negrul ghiolurilor, până la popoarele de păsărele, până la puzderia de peşti, până la nesfârşitele miliarde de gângănii neştiute şi nebănuite, - toate trăiesc din apele acestea care au întins o bogată împărăţie, care aduc nămolul plin de hrană din munţii şi câmpiile depărtării."

(M. Sadoveanu, *Taine*)

b) "Nu ştiu dacă mai e pe lume vreo ţară al cărei pitoresc să se oglindească aşa de limpede si de puternic în opera unui artist: ceea ce pot spune e că Grigorescu, înfăţişând cum a înfăţişat, pe pânzele lui, podoabele şi sufletul patriei noastre, a făcut, cu aceasta, neamului nostru unul din cele mai preţioase daruri care iau loc între puterile active ale unei naţiuni."

(Al. Vlahuţă, *Pictorul Nicolae Grigorescu*)

c) "Voinicilor, zise, sunteţi slobozi; mergeţi în pace şi spuneţi copiilor si fraţilor voştri că aţi avut cinstea a vă împotrivi cinci zile regelui de Polonia."

(C. Negruzzi, *Sobieski şi românii*)

d) "Îmbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină,
Cu cipru verde-ncinge antică fruntea ta;
C-acum din pleiada-ţi auroasă şi senină,
Se stinse un luceafăr, se stinse o lumină,
Se stinse-o dalbă stea!"

(M. Eminescu, *La mormântul lui Aron Pumnul*)

e) "- Ce nu-nţelegi? strigă Orheianu privindu-l ţintă. Iată judecata mea. Asta-i. Care din voi va îndrăzni astăzi să ridice un deget asupra mea? Astăzi nu mai este mişelul vostru Tomşa şi Domnia v-ar spulbera de pa faţa pământului de-aţi îndrăzni..."

(M. Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

Scanned with OKEN Scanner

f) "Simţea împrejur întrebări pâlpâind cu aripi negre şi nu îndrăznea să le privească."

(L. Rebreanu, *Pădurea spânzuraţilor*)

g) "Se cuvine, după rânduiala bunilor povestitori de odinioară, să arătăm că sfârşitul văduvei lui Irimia-Vodă a fost cel mai nenorocit dintre al tuturor doamnelor Moldovei..."

(M. Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

2. Subliniaţi cu o linie atributele adjectivale, cu două linii atributele pronominale şi cu o linie punctată (întreruptă) atributele substantivale din enunţurile de mai jos:

a) Bucuria unora este deseori întristarea altora. Întristarea acestuia a fost şi întristarea celuilalt. Bucuria lor şi a noastră este totodată şi a voastră. Stăpânirea de sine este o însuşire a acesteia. Prin stăpânirea de sine a ei şi prin exemplul lui, noi ne bucurăm de virtuţile acestora. Virtuţile lor sunt demne de ale noastre.

b) Tatăl lui este tractorist. Tatăl meu este profesor. Casa lor este nouă, casa noastră este veche. Venirea voastră m-a bucurat, plecarea lor m-a întristat. Eu am aceiaşi colegi ca anul trecut. Prietenia unora şi bunăvoinţa altora mă fac să mă simt bine. Unii colegi se plimbă cu mine. Alţi colegi preferă să se plimbe singuri. Bunicul său este foarte bătrân. Bunica ei nu este prea bătrână, dar bunica lui este la fel de bătrână ca şi bunicul nostru.

c) A cumpărat două creioane colorate. Culoarea celui de-al doilea este mai intensă decât culoarea primului creion. I-au plăcut mult şi cele trei cărţi cumpărate. Coperta celei de-a doua dintre cărţi este mai realizată decât coperta celei de-a treia.

Scrisoarea de la cei doi soseşte foarte greu, dar scrisoarea de la cel de-al treilea prieten a sosit chiar ieri.

În clasa noastră sunt douăzeci şi cinci de copii, iar în a voastră sunt mai puţini. Zece dintre ei au luat premii, iar rezultatele celorlalţi sunt şi ele de apreciat.

3. Daţi exemple de propoziţii în care să se afle atribute substantivale genitivale şi atribute substantivale prepoziţionale în Ac. şi G.

Scanned with OKEN Scanner

4. Formulaţi enunţuri în care să se afle atribute pronominale exprimate prin pronume personale de persoana a II-a şi a III-a în cazurile acuzativ, genitiv şi dativ.

5. Formulaţi propoziţii în care să se afle atribute pronominale genitivale şi prepoziţionale în acuzativ şi genitiv exprimate prin pronumele *ai mei, ceilalţi, fiecare, nici unul.*

6. Alcătuiţi enunţuri în care să se afle atribute adjectivale exprimate prin adjective pronominale posesive, demonstrative, nehotărâte, negative şi de întărire în cazurile G., Ac., D., N.

7. Daţi exemple de propoziţii (fraze) în care să aveţi:

a) atribute pronominale genitivale exprimate prin pronumele interogativ-relativ *care;*
b) atribute adjectivale exprimate prin adjectivul pronominal interogativ-relativ *care* în cazul G.

8. Alcătuiţi anunţuri în care să se afle:

a) atribute substantivale genitivale şi prepoziţionale exprimate prin numerale cardinale propriu-zise şi ordinale propriu-zise;
b) atribute adjectivale exprimate prin numerale cardinale propriu-zise şi ordinale propriu-zise în cazurile G. şi Ac.

9. Formulaţi trei propoziţii în care să existe atribute pronominale în dativ posesiv cu topică diferită în enunţ.

10. Precizaţi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate din enunţurile de mai jos:

a) Este uşor *de învăţat* la limba română.
b) Lecţia *de învăţat* a fost uşoară.
c) Poezia este *de învăţat* pe de rost.
d) Plăcerea lui este *de a citi.*
e) El are plăcerea *de a citi.*
f) *A citi* este o plăcere.
g) Coşurile *fumegânde* poluau atmosfera.
h) La marginea oraşului se văd coşuri *fumegând.*
i) În depărtare se vedea *fumegând.*
j) La orele amiezii, ruinele erau încă *fumegânde.*

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1.a)

"De la mistreţul [1a]/ (care) *dormitează* pe plăvii, [2]/ de la lebedele şi pelicanii [1b]/ (care) *înspumează* noaptea negrul ghiolurilor, [3]/ până la popoarele de păsărele, până la puzderia de peşti, până la nesfârşitele miliarde de gângănii neştiute şi nebănuite, - toate *trăiesc* din apele acestea [1c]/ (care) *au întins* o bogată împărăţie, [4]/ (care) *aduc* nămolul plin de hrană din munţii şi câmpiile depărtării." [5]/

(M. Sadoveanu, *Taine*)

P1 = PP
P2 = AT(1)
P3 = AT(1)
P4 = AT(1) ⌐
P5 = AT(1) ⌙ cop. juxt.

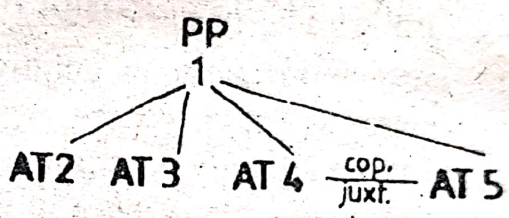

ghiolurilor - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul plural, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lor;*

de păsărele - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;

de peşti - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;

nesfârşitele - atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din verb la participiu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substanitivul *miliarde* - neutru, plural, Ac. - însoţit de articolul hotărât propriu-zis enclitic - *le* preluat de la substantivul *miliarde*, fără grad de comparaţie;

de gângănii - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;

neştiute - atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din verb la participiu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *gângănii* - feminin, plural, Ac. - fără grad de comparaţie;

Scanned with OKEN Scanner

nebănuite - atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din verb la participiu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *gângănii* - feminin, plural, Ac. - , fără grad de comparaţie, coordonat copulativ prin conjuncţia *şi* cu atributul adjectival *neştiute;*

acestea - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul *apele* - feminin, plural Ac.;

bogată - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *împărăţie* - feminin, singular, Ac., grad pozitiv;

plin - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *nămolul* - neutru, singular, Ac. -, grad pozitiv;

depărtării - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul G, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*.

1.b)

"*Nu ştiu* [1]/ (dacă) mai *e* pe lume vreo ţară [2]/ (al cărei) pitoresc *să se oglindească* aşa de limpede şi de puternic în opera unui artist; [3]/ (ceea ce) *pot* spune [4]/ *e* 5/ (că) Grigorescu, înfăţişând [6a]/ (cum) *a înfăţişat,* [7]/ pe pânzele lui, podoabele şi sufletul patriei noastre, *a făcut,* cu aceasta, neamului nostru, unul din acele preţioase daruri [6b]/ (care) *iau loc* între puterile active ale unei naţiuni." [8]/

(Al. Vlahuţă, *Pictorul Nicolae Grigorescu*)

P1 = PP -
P2 = CD(1)
P3 = AT(2)
P4 = SB(5)
P5 = PP -
P6 = PR(5)
P7 = CM(6)
P8 = AT(6)

, cop. juxt.

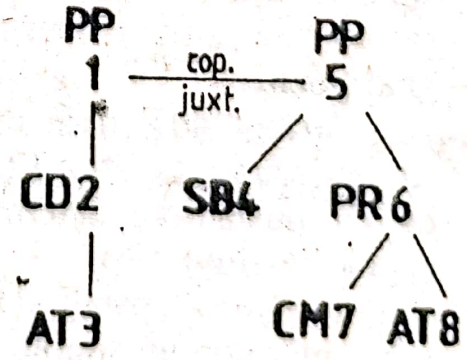

Scanned with OKEN Scanner

vreo - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât compus, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *ţară* - feminin, singular, N.;

al cărei - atribut pronominal genitival exprimat prin pronume relativ simplu care substituie substantivul *ţară* - feminin, singular, G., precedat de articolul posesiv (genitival) *al;* introduce în frază o subordonantă atributivă;

unui artist - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun simplu, genul masculin, numărul singular, cazul G., articulat cu articolul nehotărât proclitic *unui;*

lui - atribut pronominal genitival exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul G.;

patriei - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*;

noastre - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, persoana I, mai mulţi posesori, un obiect posedat (*patriei*), cu care se acordă în gen, număr şi caz - feminin, singular, G.;

nostru - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, persoana I, mai mulţi posesori, un obiect posedat (*neamului*), cu care se acordă în gen, număr şi caz - neutru, singular, D.;

din ... daruri - atribut substantival prepoziţional (determină pronumele nehotărât *unul*) exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *din*, nearticulat;

acele - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul *daruri* - neutru, plural, Ac.;

preţioase - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *daruri* - neutru, plural, Ac. -, grad pozitiv;

active - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *puterile* - feminin, plural, Ac. -, grad pozitiv;

ale unei naţiuni - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul G., articulat cu articolul nehotărât proclitic *unei* şi precedat de articolul posesiv (genitival) *ale*.

Scanned with OKEN Scanner

1.c)

"Voinicilor, [1a]/ *zise*, [2]/ *sunteţi slobozi*; [1b]/ *mergeţi* în pace[3]/(şi) *spuneţi* copiilor şi fraţilor voştri [4]/ (că) *aţi avut cinstea* a vă împotrivi cinci zile regelui de Polonia." [5]/

(C. Negruzii, *Sobieski şi românii*)

P1 = PP
P2 = PP inc. → cop. juxt.
P3 = PP
P4 = PP → cop. *şi*
P5 = CD(4)

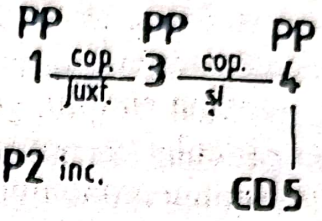

voştri - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, persoana a II-a, mai mulţi posesori, mai multe obiecte posedate (*copiilor* şi *fraţilor*), cu care se acordă în gen, număr şi caz - masculin, plural, D.;

a vă împotrivi - atribut verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - infintiv, timpul prezent, formă afirmativă;

cinci - atribut adjectival exprimat prin numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *zile* - feminin, plural, Ac.; intră în alcătuirea complementului circumstanţial de timp dezvoltat *cinci zile;*

de Polonia - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv prorpiu simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*.

1.d)

"*Îmbracă*-te în doliu, frumoasă Bucovină, [1]/
Cu cipru verde-*ncinge* antică fruntea ta; [2]/
(C)-acum din pleiada-ţi auroasă şi senină,
Se stinse un luceafăr, [3]/√ *se stinse* o lumină, [4]/
√ *Se stinse*-o dalbă stea!" [5]/

(M. Eminescu, *La mormântul lui Aron Pumnul*)

[4,5]√*că*

P1 = PP
P2 = PP → cop. juxt.
P3 = CZ(1,2)
P4 = CZ(1,2) → cop. juxt.
P5 = CZ(1,2) → cop. juxt.

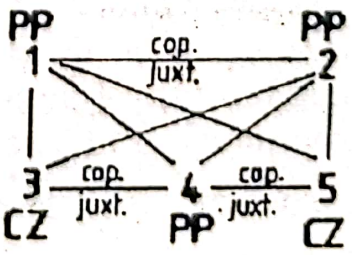

Scanned with OKEN Scanner

frumoasă - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *Bucovină* - feminin, singular, V. -, grad pozitiv;

verde - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu o terminaţie, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *cipru* - neutru, singular, Ac., grad pozitiv;

antică - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *fruntea* - feminin, singular, Ac. -, fără grad de comparaţie;

ta - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, persoana a II-a, un singur posesor, un singur obiect posedat *(fruntea)*, cu care se acordă în gen, număr şi caz - feminin, singular, Ac.;

-ţi - atribut pronominal în dativ fără prepoziţie (datival) exprimat prin pronume personal, persoana a II-a, numărul singular, cazul D. posesiv, formă neaccentuată;

auroasă - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *pleiada* - feminin, singular, Ac. -, fără grad de comparaţie;

senină - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *pleiada* - feminin, singular, Ac. -, fără grad de comparaţie, coordonat copulativ prin conjuncţia *şi* cu atributul adjectival *auroasă*;

dalbă - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *stea* - feminin, singular, N. -, grad pozitiv.

1.e)

."- Ce *nu-nţelegi*? [1]/ *strigă* Orheianu privindu-l ţintă. [2]/ *Iată* judecata mea. [3]/ *Asta-i*. [4]/ Care din voi *ar îndrăzni* astăzi [5]/ *(să) ridice* un deget asupra mea? [6]/ Astăzi *nu* mai *este* mişelul vostru Tomşa [7]/ (şi) Domnia v-*ar spulbera* de pe faţa pământului [8]/ (de)-*aţi îndrăzni*." [9]/

(M. Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

Scanned with OKEN Scanner

P1 = PP
P2 = PP inc.
P3 = PP ind.
P4 = PP ind.
P5 = PP
P6 = CD(5)
P7 = PP
P8 = PP cop. *şi*
P9 = CŢ(8)

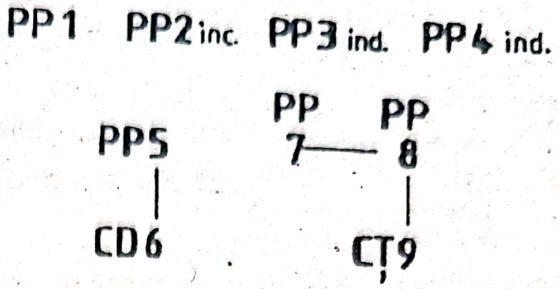

mea - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, persoana I, un posesor, un obiect posedat (*judecata*), cu care se acordă în gen, număr şi caz - feminin, singular, Ac.;
din voi - atribut pronominal prepoziţional, determină prenumele relativ *care*, exprimat prin pronume personal, persoana a II-a, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *din*, formă accentuată;
vostru - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, persoana a II-a, mai mulţi posesori, un obiect posedat (*mişelul*), cu care se acordă în gen, număr şi caz - masculin, singular, N.;
Tomşa - atribut substantival apoziţional, exprimat prin substantiv propriu simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*.

1.f)
"*Simţea* împrejur întrebări pâlpâind cu aripi negre [1]/ (şi) *nu îndrăznea* [2]/ (să) le *privească*." [3]/
(L. Rebreanu, *Pădurea spânzuraţilor*)

P1 = PP
P2 = PP cop. *şi*
P3 = CD(2)

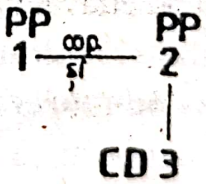

pâlpâind - atribut verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - gerunziu, formă afirmativă;
negre - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *aripi* - feminin, plural, Ac. -, grad pozitiv.

Scanned with OKEN Scanner

1.g)

"*Se cuvine*, după rânduiala bunilor povestitori de odinioară, [1]/ *(să) arătăm* [2]/ (că) sfârşitul văduvei lui Irimia-Vodă *a fost cel mai nenorocit* dintre al tuturor doamnelor Moldovei." [3]/

(M. Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

P1 = PP

P2 = SB(1)

P3 = CD(2)

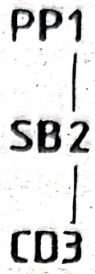

bunilor - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *povestitori* - masculin, plural, G. -, însoţit de articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lor*, preluat de la substantiv, grad pozitiv;

povestitori - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun simplu, genul masculin, numărul plural, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lor* preluat de adjectiv;

de odinioară - atribut adverbial exprimat prin adverb de timp simplu, precedat de prepoziţia simplă *de*, fără grad de comparaţie;

văduvei - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, caz G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*;

lui Irimia-Vodă - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv prorpiu compus, genul masculin, numărul singular, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis proclitic *-lui*;

tuturor - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât simplu, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *doamnelor* - feminin, plural, G.;

Moldovei - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv propriu simplu, genul feminin, numărul singular, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*.

Scanned with OKEN Scanner

2.

a) Bucuria **unora** este deseori întristarea **altora**. Întristarea **acestuia** a fost şi întristarea **celuilalt**. Bucuria **lor** şi *a noastră* este totodată şi a voastră. Stăpânirea **de sine** este o însuşire **a acesteia**. Prin stăpânirea **de sine a ei** şi prin exemplul **lui**, noi ne bucurăm de virtuţile **acestora**. Virtuţile **lor** sunt demne de ale noastre.

b) Tatăl **lui** este tractorist. Tatăl *meu* este profesor. Casa **lor** este nouă, casa *noastră* este veche. Venirea *voastră* m-a bucurat, plecarea **lor** m-a întristat. Eu am *aceiaşi* colegi ca anul trecut. Prietenia **unora**-şi bunăvoinaţa **altora** mă fac să mă simt bine. *Unii* colegi se plimbă cu mine. *Alţi* colegi preferă să se plimbe singuri. Bunicul *său* este foarte bătrân. Bunica **ei** nu este prea bătrână, dar bunica **lui** este la fel de bătrână ca şi bunicul *nostru*.

c) A cumpărat *două* creioane *colorate*. Culoarea ***celui de-al doilea*** este mai intensă decât culoarea *primului* creion. I-au plăcut mult şi *cele trei* cărţi *cumpărate*. Coperta ***celei de-a doua dintre cărţi*** este mai realizată decât coperta ***celei de-a treia.*** Scrisoarea ***de la cei doi*** soseşte foarte greu, dar scrisoarea ***de la cel de-al treilea*** prieten a sosit chiar ieri.

În clasa *noastră* sunt douăzeci şi cinci de copii, iar în a voastră sunt mai puţini. Zece **dintre ei** au luat premii, iar rezultatele **celorlalţi** sunt şi ele de apreciat.

3.

Întinderile *mării* străluceau sub razele *soarelui*.
O uşoară adiere *de vânt* răscoli depărtările.
În casa *de pe malul* celălalt locuieşte pădurarul.
Grădiniţa *din faţa şcolii* este îngrijită de copii.
Un indicator interzice staţionarea *înaintea instituţiei*.

4.

Persoana a II-a
Ac. Veştile *de la tine* sosesc foarte greu.
G. —
D. Meritu-*ţi* a fost recunoscut
O bucură foarte mult reuşita *datorită vouă*.
Persoana a III-a
Ac. Premiile *pentru ei* sunt substanţiale.
G. Lucrarea *ei* a fost notată cu zece.
Oamenii *din jurul lor* îi priveau înmărmuriţi.
D. Victoria *datorită lor* a fost aplaudată îndelung.
În privirea-*i* blândă se citea bunătatea.

Scanned with OKEN Scanner

Observaţii:

Pronumele de persoana a doua nu are cazul genitiv.

Formele accentuate ale pronumelui personal în cazul acuzativ sunt întotdeauna precedate de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale.

Atributul pronominal în cazul dativ se construieşte cu prepoziţie sau fără prepoziţie, când este în dativ posesiv.

5.

Ai mei:

Atribut pronominal genitival:

Rezultatele *alor mei* au fost superioare tuturor celorlalte.

Atribut pronominal prepoziţional:

- în Ac.: Cadoul *de la ai mei* mi-a făcut plăcere.
- în G.: Pedeapsa *împotriva alor mei* a fost aspră.

Ceilalţi:

Atribut pronominal genitival:

Nu m-am întâlnit cu colegii *celorlalţi*.

Atribut pronominal prepoziţional:

- în Ac.: Discuţia *despre ceilalţi* fusese încheiată.
- în G.: Votul *contra celorlalţi* a avut efecte negative.

Fiecare:

Atribut pronominal genitiv:

Noi am apreciat contribuţia *fiecăruia* la câştigarea victoriei.

Atribut pronominal propoziţional:

- în Ac.: Premiul *pentru fiecare* dintre participanţi a fost înmânat de preşedintele juriului.
- în G.: Premiul *din faţa fiecăruia* dintre concurenţi constituie dovada aprecierii muncii lor.

Nici unul:

Atribut pronominal genitiv:

Contribuţia *nici unuia* dintre ceilalţi n-a fost la fel de importantă ca a ta.

Atribut pronominal prepoziţional:

- în Ac.: Scrisorile *de la nici unul* dintre ceilalţi nu m-au bucurat la fel de mult ca scrisoarea ta.
- în G.: Sentinţa *împotriva nici unuia* dintre inculpaţi n-a fost atât de aspră.

Scanned with OKEN Scanner

Observaţie:

Pentru a rezolva corect acest exerciţiu trebuie să aveţi în vedere următoarele aspecte:

a) cunoaşterea formelor de Ac. şi G. ale pronumelor date, ţinând cont că pronumele posesiv în genitiv este însoţit de articolul posesiv (genitival) cu forma **alor**;

b) respectarea următoarelor structuri:

- substantiv ← atribut (pentru cel genitival);
- substantiv ← prep. (loc prep.) ← atribut (pentru cel prepoziţional);

c) evitarea folosirii unui substantiv fără prepoziţie pe lângă pronumele cu funcţie sintactică de atribut, pentru ca acesta să nu devină adjectiv pronominal cu funcţie sintactică de atribut adjectival:

Cartea **de la fiecare** mi-a plăcut. (atribut pronominal)

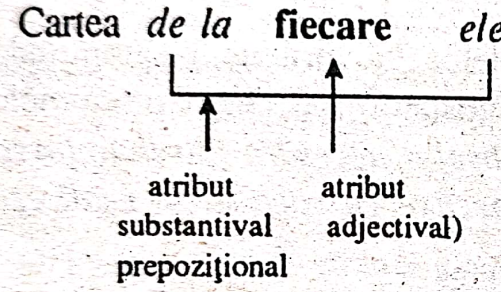

Cartea **fiecăruia** mi-a plăcut. (atribut pronominal)

Cartea **fiecărui** scriitor mi-a plăcut.

6.

Atribute adjectivale în cazul G.:

Rezultatele elevilor *noştri* au fost foarte bune.
Părinţii *acestor* copii sunt vecinii noştri.
Aceasta este bucuria *tuturor* copiilor.
Notele *nici unei* concurente nu au fost la fel de mari ca cele ale Ginei Gogean.
Rezultatele Lavinei *înseşi* sunt foarte bune.

Atribute adjectivale în Ac.:

Cu colegii *voştri* m-am întâlnit în parc.
Mihaela locuieşte în vila *aceasta*.
Să cumperi *altă* carte.
Nu m-am întâlnit cu *nici un* coleg.
Pe fete *înseşi (însele)* să le lauzi.

Scanned with OKEN Scanner

Atribute adjectivale în D.:

Le-au împrumutat colegilor *mei* toate cărţile necesare.
Acestor copii li se cuvin toate laudele.
Altor concurenţi li s-au oferit diplome şi medalii.
Nici unui participant nu i s-a dat un premiu aşa de valoros ca al tău.
Maria, ţie *înseţi* ţi se atribuie acest merit.
(Mariei *înseşi* i s-a acordat un premiu.)

Atribute adjectivale în N.:

Părinţii *voştri* ne-au aşteptat la gară.
Aceşti băieţi sunt colegii mei.
Fiecare elev învaţă după puterile lui.
N-a lipsit *nici un* elev.
Noi *înşine* am fost lăudaţi de profesori.

Observaţie:

Dacă la formularea exemplelor cu atribute pronominale trebuia evitată folosirea unui substantiv pe lângă pronumele respectiv, de data acesta *este absolut necesară întrebuinţarea unui substantiv în cazurile respective cu care să se realizeze acordul în gen, număr şi caz.*

În acestă situaţie se procedează astfel:

- se foloseşte mai întâi un substantiv în cazul respectiv:

Ac. A cumpărat *cartea.*

- se adaugă substantivului respectiv adjectivul pronominal cerut:

A cumpărat *această* (*altă* etc) carte.

Se poate proceda şi invers:

- se foloseşte mai întâi pronumele în cazul respectiv:

D. Le-am dat *alor noştri* o carte.

- se adaugă pronumelui respectiv un substantiv cu care să realizeze acordul, devenind astfel adjectiv pronominal:

Le-am dat colegilor *noştri* o carte.

7.

a) *A cărui* carte este mai nouă?
Nu se ştie [1]/ *a cărui* misiune a fost mai dificilă. [2]/

b) *A cărui* coleg este această carte?
Nu mi-ai spus [1]/ *a cărei* fetiţe este păpuşa aceasta. [2]/

Observaţie:

Pentru a formula corect aceste exemple vezi indicaţiile din fişa recapitulativă a pronumelui interogativ şi relativ:

Cartea *lui Mihai* este mai nouă. (atr. subst. genit.)
Cartea *căruia* este mai nouă.
A cărui carte este mai nouă?
Nu se ştie [1]/ *a cărui* carte este mai nouă. [2]/

Pentru a avea atribute adjectivale în genitiv, formulăm mai întâi exemplul cu substantiv în genitiv (indiferent cu ce funcţie sintactică) şi apoi nu-l mai înlocuim, ci adăugăm adjectivul pronominal, realizând acordul:

Cartea este *a elevului*. (G.)
Cartea este *a cărui* elev (a elevului *căruia*).

Transformăm apoi propoziţia obţinută în interogativă:

A cărui elev este cartea? (atr. adj. în G. - adj. pron. inter.)

Transformăm propoziţia interogativă în subordonată aşezând-o pe lângă o regentă:

Nu ştiu [1]/ *a cărui* elev este cartea. [2]/ (atr. adj. în G. - adj. pron. rel.)

8.

a) *Atribute substantivale genitivale şi prepoziţionale:*

Meritele *celor doi* au fost recunoscute.
Contribuţia *celui de-al treilea* a fost mai mare.

I-a plăcut mai mult cadoul *de la cei trei*. (Ac.)
Scrisoarea *de la cel de-al doilea* soseşte mai greu. (Ac.)
Pedeapsa *împotriva celor doi (celui de-al doilea)* a fost aspră, dar dreaptă. (G.)
Reuşita *datorită celor doi (celui de-al doilea)* le-a umplut inima de bucurie. (D.)

b) *Atribute adjectivale:*

G. Cărţile *celor doi* elevi sunt îngrijite.
Evoluţia *celei de-a doua* sportive i-a impresionat pe spectatori.
Ac. Pe *cei doi* elevi i-am văzut la spectacol.
Ileana stă în banca *a doua*.

Observaţii:

Pentru a alcătui corect exemplele de la a, procedează după indicaţiile de la exerciţiul nr. 5.

Pentru a alcătui corect exemplele de la b, procedează după indicaţiile de la exerciţiul nr. 6.

Scanned with OKEN Scanner

9.

Cartea-*ţi* se află în mapă. (stă imediat lângă substantivul determinat)

Îşi ia ghiozdanul. (stă înaintea unui verb la diateza activă pronominală)

Blânda-*i* privire dezvăluia un suflet cald. (stă după un adjectiv articulat definit)

10.

a) *de învăţat* - subiect;
b) *de învăţat* - atribut verbal;
c) *de învăţat* - nume predicativ;
d) *de a citi* - nume predicativ;
e) *de a citi* - atribut verbal;
f) *a citi* - subiect;
g) *fumegânde* - atribut adjectival;
h) *fumegând* - atribut verbal;
i) *fumegând* - subiect;
j) *fumegânde* - nume predicativ.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL

A. *DEFINIȚIE*

Este partea secundară a propoziției care *determină* un verb (locuțiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ, un adjectiv (locuțiune adjectivală), un adverb sau o interjecție și *arată* cine suferă o acțiune, cui i se atribuie o acțiune, o stare sau o însușire, de cine este săvârșită o acțiune pasivă, în ce împrejurare se săvârșește o acțiune sau există o însușire.

➠ *Învață* **poezia.** *Învățând* **poezia**, va obține o notă mare.
N-a băgat de seamă **nimic.** *Nebăgând de seamă* **nimic**, a rămas păcălit.

➠ Pomii erau *plini* **de flori.**
Nu este *în stare* **de nimic.**
Zboară *lin* **ca vântul.**
Hai **acasă.**

B. *FELURILE COMPLEMENTELOR*

I. **Complemente necircumstanțiale:**
1. complement direct;
2. complement indirect;
3. complement de agent;

II. **Complemente circumstanțiale:**
1. complement circumstanțial de loc;
2. complement circumstanțial de timp;
3. complement circumstanțial de mod;
4. complement circumstanțial de cauză;
5. complement circumstanțial de scop.

- Mai există și *alte feluri de complemente circumstanțiale*, dar nu se studiază în școala generală:
complement circumstanțial condițional;
complement circumstanțial concesiv;
complement circumstanțial consecutiv;
complement circumstanțial instrumental;
complement circumstanțial sociativ;
complement circumstanțial de relație;
complement circumstanțial opozițional;
complement circumstanțial cumulativ;
complement circumstanțial de excepție.

- *Felul* complementelor *se stabilește cu ajutorul întrebărilor.*

Scanned with OKEN Scanner

C. *COMPLEMENTUL DIRECT*

I. Este partea secundară de propoziţie care **determină** un verb (locuţiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ şi o interjecţie predicativă.

II. **Indică** obiectul asupra căruia se răsfrânge direct acţiunea verbului sau care este rezultatul ei.

➠ *A copiat* **textul.**
Am băgat de seamă **neliniştea** ta.
Iat-**o.**

III. Răspunde la **întrebările** *pe cine? ce?*

IV. **Se exprimă** prin:

1. un **substantiv** comun sau propriu în Ac. fără prepoziţie sau cu prepoziţia *pe*:

➠ Am citit *romanul.*
L-am întâlnit *pe Marin.*

2. prin **nouă din cele zece feluri de pronume** (cu excepţia celui de întărire):

➠ *Pe el (pe dumnealui, pe acesta, pe fiecare, pe ai voştri)* l(i)-a felicitat.
Pe cine cauţi?
Nu mi-ai spus [1]/ *pe care* l-a lăudat.[2]/
Să nu lauzi *pe nimeni.*

3. **numeral** cardinal propriu-zis, colectiv, fracţionar şi ordinal:
Pe cei doi (pe amândoi, pe al doilea) i(l)-am văzut în oraş.
Luăm *o doime* din întreg.

4. **verb** la infinitiv, supin şi gerunziu:

➠ Nu ştie *a scrie.*
N-a terminat *de învăţat.*
Am auzit *strigând.*

5. **interjecţie:**

➠ Am auzit *trosc!*

V. Complementul direct **se construieşte cu prepoziţia** *pe* în următoarele situaţii:

1. când este exprimat prin nume proprii de persoane sau de animale ori prin nume comune de persoane identificate de vorbitori:

➠ Priveşte-l *pe Ionel.*
Alungă-l *pe Grivei.*
Cheamă-l *pe prieten.*
I-am văzut *pe colegii* tăi.

Scanned with OKEN Scanner

2. când este exprimat prin forme accentuate ale pronumelor personale sau reflexive, prin pronume posesive, demonstrative, nehotărâte negative care țin locul numelor de persoană sau prin pronume interogative și relative, cu excepția pronumelui *ce*:

➡ *Pe el (pe dumnealui, pe al tău, pe acesta, pe fiecare)* l-a felicitat directorul.
Se laudă *pe sine*.
Să nu crezi *pe nici unul*.
Pe cine aștepți?
Nu știu [1]/ *pe care* l-a chemat. [2]/

3. când este exprimat prin numerale cardinale propriu-zise, colective ori ordinale precedate sau nu de articolele demonstrative adjectivale:

➡ I-am văzut *pe cei trei*.
L-am felicitat *pe (cel de-)al treilea*.
Le-a lăudat *pe amândouă*,

4. când este exprimat prin substantiv provenit din adjectiv precedat de articolul demonstrativ (adjectival):

➡ L-a chemat *pe cel mare*.

VI. Complementul direct poate fi **reluat** sau **anticipat** printr-o formă neaccentuată de acuzativ a pronumelui personal:

1. **reluat**, când forma neaccentuată apare după complementul direct:

➡ *Pe Mihai* **l**-a felicitat directorul.

2. **anticipat**, când forma neaccentuată apare înaintea complementului direct:

➡ **L**-am văzut *pe Mihai* la film.

VII. **Topica** acestui complement:

1. Este așezat de obicei după verb, uneori, între ele, intercalându-se o altă parte de propoziție:

➡ *A văzut* **un film** interesant.
A văzut astăzi **un film** interesant.

2. Complementul direct poate să stea și înaintea verbului determinat

➡ **Bricheta** *am găsit*-**o** în buzunar.

3. În unele situații, complementul direct are topică fixă:

➡ **Mă** *cheamă*.
M-*a pedepsit*.
A rugat-**o**.
Va chema-**o**.

Scanned with OKEN Scanner

4. Alteori stă între părţile componente ale unor forme verbale compuse:

➠ *Chematu*-**m**-*a*.
Chema-**l**-*ar*.
Să **ne** *laude*.

VIII. **Punctuaţia complementului direct:**

1. Nu se desparte prin virgulă de termenul regent dacă este aşezat imediat lângă acesta:

➠ I-am dat *un creion*.

2. Două complemente directe coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare, cu excepţia lui *şi, ori, sau, şi cu* nerepetate, se despart prin virgulă:

➠ N-a cumpărat *nici cărţi*[,] *nici caiete*.

D. *COMPLEMENTUL INDIRECT*

I. Este partea secundară de propoziţie care **determină** un verb (locuţiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ, o interjecţie predicativă, un adjectiv (locuţiune adjectivală), ori un adverb.

II. **Arată** obiectul căruia i se atribuie sau i se adresează o acţiune, o însuşire sau o caracteristică:

➠ *S-a întâlnit* **cu el**.
Şi-a dat seama **de greşeală**.
Bravo **ţie**! *Vai* **de ei**!
Pomii erau *plini* **de flori**. Acesta e un obiect *necesar* **familiei**.
E *în stare* **de orice**.
E *rău* **de ei**. Ea s-a comportat *asemănător* **părinţilor**.

III. Răspunde la întrebările: *cui? pentru cine (ce)? de cine (ce)? la cine (ce)? cu cine (ce)? împotriva cui? contra cui? asupra cui? în cine (ce)? spre cine (ce)? din cine (ce)? faţă de cine (ce)? dintre cine (ce)? despre cine (ce)?* etc.

IV. Complementul indirect **se exprimă** prin:

1. **substantive** comune sau proprii, în cazurile **dativ, acuzativ** cu prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale: *pentru, la de, cu, în, spre, din, întru, dintre, pe, faţă de* etc. şi **genitiv** cu prepoziţiile *asupra, contra, împotriva:*

➠ S-au adresat *colegilor*.
Se teme *de ploaie*.
Luptăm *împotriva nedreptăţilor*.

Scanned with OKEN Scanner

2. **adjective propriu-zise** sau provenite din participiu la Ac. cu prepoziţiile: *de, din, în:*

➠ *Din alb* s-a făcut negru.

3. **adjective pronominale posesive** construite cu prepoziţii specifice genitivului:

➠ Toţi s-au ridicat *împotriva voastră.*

4. **numerale** cu valoare substantivală în cazurile **dativ, acuzativ** cu prepoziţie şi **genitiv** cu prepoziţie:

➠ Le-am dat *celor doi* (*amândurora, unei treimi din ei, celui de-al doilea*) premii.
Vorbeam *despre cei trei* (*despre amândoi, despre o treime din ei, despre cea de-a doua*).
Se interesează *de câte trei* dintre copiii fiecărei clase.
S-au ofensat *împotriva celor doi* (*împotriva amândurora, împotriva unei treimi dintre ei, împotriva celui de-al doilea*).

5. **pronume** în cazurile **dativ, acuzativ** cu prepoziţie, **genitiv** cu prepoziţie:

➠ *Lui* (*dumnealui, alor noştri, acestuia, fiecăruia*) i-am dat o carte.
Îşi repetă mereu reproşurile făcute.
Cui i-ai dat mingea?
Nu ştiu [1]/ *cui* i se cuvin laudele. [2]/
Nimănui nu i s-a oferit această posibilitate.
Mi-e dor *de el* (*de dumnealui, de al nostru, de acela, de toţi*).
Se gândeşte numai *la sine.*
Cu cine vorbeai?
Ştiu [1]/ *de cine* ţi-e dor. [2]/
Nu se teme *de nici unul* dintre ei.
Au luptat *împotriva lor* (*dumnealor, împotriva alor voştri, împotriva tuturor, împotriva celorlalţi*).
Contra cui aţi votat?
N-am aflat [1]/ *contra cui* au complotat. [2]/
Nu complotează *împotriva nimănui.*

6. **verbe** la modurile **infinitiv** cu prepoziţiile *de, din, la, în, pentru,* **supin** cu prepoziţia *de* şi **gerunziu:**

➠ Se gândeşte *a* te *căuta.*
S-a săturat *de aşteptat.*
S-a plictisit *învăţând.*

Scanned with OKEN Scanner

V. Complementul indirect poate fi **reluat** sau **anticipat** printr-o formă neaccentuată a pronumelui personal:

➠ *Mie* **mi** se cuvine acest drept.
Ţi s-a dat şi *ţie* o parte din câştig.

VI. **Topica complementului indirect**

1. Complementul indirect este aşezat de obicei imediat după verb sau orice termen regent, dar poate sta şi înaintea acestora pentru a fi scos în evidenţă:

➠ Spune *dirigintelui* cele întâmplate.
Băiatului să-i dai premiul întâi.

2. Complementul indirect exprimat prin forme neaccentuate de pronume personal sau reflexiv are în unele situaţii topică fixă ca şi complementul direct.

VII. **Punctuaţia**

1. Se despart prin virgulă complementele indirecte coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare, cu excepţia lui *şi, ori, sau, şi cu* nerepetate.

➠ Le-am dat *mamei*(,) *lui tata* şi *Mioarei* câte un cadou.

2. Complementul indirect nu se desparte prin virgulă dacă este aşezat imediat după verbul determinat:

➠ I-am dat *colegului* manualul meu.

E. *COMPLEMENTUL DE AGENT*

I. Este partea secundară de propoziţie care **determină** un verb la diateza pasivă, la diateza reflexivă cu înţeles pasiv, un verb la participiu sau supin cu valoare pasivă sau unele adjective derivate cu sufixul -bil.

II. **Arată** autorul (agentul) real al acţiunii suportate de subiectul gramatical:

➠ El *este chemat* **de profesor.**
Notele *se acordă* **de către juriul** concursului.
Hotărârea aceasta este uşor *de contestat* **de către oricine.**
Nota *acordată* **de profesor** l-a nemulţumit.
Performanţele lui sunt *inabordabile* **de către** alţi **sportivi.**

III. Răspunde la **întrebările** *de cine (ce)? de către cine (ce)?*

Complementul de agent este socotit subiectul logic al propoziţiei.

Trecând verbul la diateza activă, complementul de agent devine subiect, iar subiectul complement direct.

➠ *Elevul* este chemat **de profesor.**
Profesorul (îl) cheamă **(pe) elev(ul).**
S Cd

Scanned with OKEN Scanner

IV. **Se exprimă** prin:

1. **substantiv** comun sau propriu în cazul **acuzativ** precedat de prepoziţiile *de* sau *de către:*

A fost lăudată *de (către) colegi.*

2. **numerale** cu valoare substantivală în **acuzativ** cu aceleaşi prepoziţii:

➠ A fost felicitat *de cei trei (de amândoi, de al treilea).*
Problema a fost rezolvată *de o treime* din elevi (*de câte doi* din fiecare clasă).

3. **pronume** în **acuzativ** cu aceleaşi prepoziţii:

➠ Propunerea a fost făcută *de mine* (*de dumnealui, de acesta, de ai noştri, de fiecare*).
De cine a fost lăudat?
Nu ştiu [1]/ *(de cine)* a fost aşteptată.[2]/
Problema n-a fost rezolvată *de nici unul* dintre ei.

V. **Topica**

1. Complementul de agent stă de obicei după termenul regent (vezi exemplele de mai sus).

2. Stă înaintea acestuia când este exprimat prin pronume interogativ şi/sau relativ (vezi exemplele de mai sus) ori când se insistă asupra agentului acţiunii:

➠ *De tine* a fost adusă scrisoarea?

VI. **Punctuaţia**

1. Indiferent de topică, complementul de agent nu se desparte prin virgulă de termenul regent.

2. Când sunt coordonate au acecaşi punctuaţie ca şi complementul direct şi indirect.

F. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE LOC*

I. Este partea secundară de propoziţie care *determină* un verb (locuţiune verbală), o interjecţie predicativă sau, mai rar, un adjectiv.

II. **Arată** locul în care se desfăşoară o acţiune sau se manifestă o însuşire, limitele spaţiale (punctul de plecare sau de sosire, intervalul) şi direcţia acţiunii:

➠ *Se duce* **la Craiova.**
A luat-o la fugă **spre gară.**
Hai **acasă.**
Echipa *victorioasă* **pe teren** propriu a fost aplaudată de spectatori. (apud Avram, *Gramatica*, p 304).

Scanned with OKEN Scanner

III. Răspunde la **întrebările** *unde? de unde? până unde? încotro?*

IV. **Se exprimă** prin:

1. **substantive** comune sau proprii în cazurile **acuzativ** cu prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale: *în, la, după, între, lângă, către, de la, sub, de lângă, de sub, de pe sub, dintre, pe, peste, până, până la, printre, spre, dinspre, aproape de, departe de, dincolo de*; **genitiv** cu prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale: *înaintea, înapoia, deasupra, dinaintea, dedesubtul, în faţa, în spatele, în mijlocul, în jurul, de-a lungul, de-a latul* etc. şi **dativ (locativ)** în expresii ce exprimă ideea de loc:

➠ Cartea este *pe masă*.
S-a oprit *în faţa şcolii*.
El a rămas *locului*.

2. **pronume** în cazurile **acuzativ, genitiv** cu aceleaşi prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale ca şi la substantiv şi **dativ posesiv** precedat de prepoziţii cu regim de genitiv:

➠ S-a aşezat *lângă el* (*lângă dumnealui, lângă ai noştri, lângă celălalt, lângă unul*).
Către cine s-a îndreptat?
Nu ştiu [1]/ *spre care* au plecat. [2]/
N-a pus grâu *în nici unul* dintre saci.
Oamenii se adunară *în jurul lor* (*în jurul dumnealor, în jurul alor voştri, în jurul acelora, în jurul altora*).
Înaintea cui ai stat la spectacol?
Nu ştiu [1]/ *înaintea căruia* se afla ceaşca de cafea. [2]/
În faţa nici unuia dintre voi nu se aflau bucate alese.
Cartea se află *înainte-ţi*.
Şi le pusese *înainte-şi*.

3. **adjectiv pronominal posesiv** în **acuzativ** precedat de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale cu regim de genitiv.

➠ Se adunase multă lume *în jurul vostru*.

4. **numerale** cu valoare substantivală în cazurile **acuzativ** şi **genitiv** precedate de aceleaşi prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale ca şi la substantiv:

➠ Se îndrepta *către cei trei* (*către amândoi, către al treilea*).
În preajma celor doi (*amândurora, celui de-al treilea*) venise multă lume.

Scanned with OKEN Scanner

5. **adverbe** cu sau fără prepoziţie şi **locuţiuni adverbiale** de loc:

➠ Pleacă *de acolo*.
Du-te *afară*.
Pune-l *în faţă*.

6. **verbe** la supin:

➠ Ba şi *pe la căldat* am tras o raită (apud Popescu, *Gramatică*, p. 461).

V. **Topica**

1. Complementul circumstanţial de loc stă înaintea termenului regent sau după acesta (vezi exemplele anterioare).

2. Poate fi aşezat şi între subiect şi predicat sau între verbul copulativ şi numele predicativ:

➠ Se află *acolo* o mulţime de lume.
Tu eşti *la şcoala* voastră cel mai bun elev.

3. Când este exprimat prin adverbe sau pronume interogative şi relative, stă la începutul propoziţiei:

➠ *Unde* te duci?
Spune-mi [1]/ *unde* ai fost. [2]/
Lângă cine ai stat?
Spune-mi[1]/ *lângă cine* ai stat. [2]/

VI. **Punctuaţia**

1. Complementele circumstanţiale de loc coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale cu excepţia lui *şi, ori, sau*, nerepetate se despart prin virgulă:

➠ A fost *în oraş*(,) *în parc* şi *la stadion*.
Nu e nici *în casă*, nici *în curte*.

2. Complementul circumstanţial de loc cu sau fără determinări aşezat între subiect şi predicat se izolează între virgule dacă subiectul este aşezat înainte de predicat:

➠ Copiii(,) *aici*(,) se joacă în voie.

3. Dacă subiectul este aşezat după predicat, complementul circumstanţial de loc, intercalat între acestea, se izolează numai dacă se insistă asupra lui:

➠ Mergi(,) *acolo*(,) şi tu.

4. Complementul circumstanţial de loc aşezat la începutul propoziţiei se desparte prin virgulă numai dacă nu se insistă asupra lui:

➠ *Acolo*(,)vezi locuri minunate.

5. Se desparte prin virgulă şi atunci când este aşezat înainte de locul pe care îl ocupă în ordinea normală a complementelor:

➠ Ai citit poezia ieri(,) *la şcoală*.

Scanned with OKEN Scanner

G. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP

I. Este partea secundară de propoziție care **determină** un verb (locuțiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ, o interjecție predicativă, un adjectiv sau un adverb.

II. **Arată** timpul în care se desfășoară o acțiune sau se manifestă o însușire:

- **Mâine** *mergem* la țară.
  Atunci *și-a dat seama* de greșeală.
  Hai **acum** la școală.
  Echipa *victorioasă* **atunci** n-a mai reușit această performanță.
  Astăzi **de dimineață** a venit și el.

III. Răspunde la **întrebările** *când? de când? până când? cât timp?*.

IV. **Se exprimă** prin:

1. **substantive** comune în **acuzativ** fără prepoziție fiind însoțite de obicei de adjective propriu-zise, adjective pronominale nehotărâte sau numerale:

- A plecat în străinătate *anul trecut*.
  Stă acolo *toată ziua*.
  Lupta a durat *cinci zile*.
  A călătorit astfel *zile și nopți*.

2. **substantive** comune sau proprii în cazurile **acuzativ** precedate de prepoziții și locuțiuni prepoziționale: *în, la, după, între, spre, de la, pe la, înspre, către, cu, de peste, până, înainte de, în timp de, în vreme de, în jur de, aproape de* etc., **genitiv** precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale: *înaintea, asupra, în urma, în timpul, în cursul, în vremea, de-a lungul, în mijlocul* etc:

- A sosit la școală *după colegi*.
  Se plimbă prin parc *în fiecare zi*.
  A plecat *de două zile*.
  Plecase la drum *asupra nopții*.

După cum se observă din al doilea și al treilea exemplu, și substantivele în acuzativ cu prepoziție pot fi însoțite de adjective nehotărâte sau de numerale.

3. **pronume** în cazurile **acuzativ**, **genitiv** precedate de aceleași prepoziții sau locuțiuni prepoziționale ca și substantivele și **dativ posesiv** precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale cu regim de genitiv:

Scanned with OKEN Scanner

➠ Vom pleca de la şcoală *după el* (*după dumnealui, după ai voştri, după acesta, după toţi*).
După care veţi pleca de la şcoală?
Nu v-aţi hotărât [1]/ *după care* veţi pleca de la şcoală?
Nu vom pleca de la şcoală *după nici unul* dintre colegi, ci *înaintea lor*.
Vom pleca acasă *înaintea dumnealor (înaintea acestora, înaintea alor noştri, înaintea tuturor)*.
Înaintea cui au sosit?
N-am aflat [1]/ *înaintea cui* au sosit.[2]/
N-au sosit *înaintea nici unuia* dintre ai noştri.
Au sosit acolo *înainte-ţi*.

4. **adjective pronominale posesive** în cazul **acuzativ** precedate de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale cu regim de genitiv:

➠ Am sosit la gară *înaintea voastră*.

5. **adjective propriu-zise** referitoare la vârstă, în cazul acuzativ, precedate de prepoziţia *de:*

➠ Îl cunosc *de mic*.

6. **numerale** cardinale, ordinale şi colective cu valoare substantivală în cazurile **acuzativ** şi **genitiv** precedate de acelcaşi prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale ca şi substantivul:

➠ Am ajuns în parc *o dată cu cei doi (o dată cu amândoi, o dată cu cel de-al treilea)*.
Am sosit la şcoală *înaintea celor doi (înaintea amânduro-ra, înaintea celui de-al treilea)*.

7. **numerale adverbiale:**

➠ *De două ori* m-am trezit azi-noapte.

8. **verbe** la modurile **infinitiv** cu prepoziţia *până* sau locuţiunea prepoziţională *înainte de*, **gerunziu** şi **participiu:**

➠ *Până a veni* tu, el a plecat.
Mergând spre şcoală, m-am întâlnit cu el.
Ajunsă în Bucureşti, s-a dus mai întâi la muzeu.

9. **adverbe** cu sau fără prepoziţie şi **locuţiuni adverbiale** de timp:

➠ Ei vor sosi *mâine*.
Au plecat *de ieri*.
Vine pe la noi *din când în când*.

V. **Topica**

1. Poate sta după termenul regent sau înaintea acestuia, în funcţie de intenţia vorbitorului de a accentua asupra acţiunii sau asupra momentului săvârşirii ei (vezi exemplele anterioare).

Scanned with OKEN Scanner

2. Poate fi așezat între subiect și predicat, între verbul copulativ și numele predicativ sau între părțile componente ale unei locuțiuni verbale:

➠ Merg *acum* și ei în parc.
Tu ești *acum* mai harnic.
Și-a dat *atunci* seama de urmări.

3. Când este exprimat prin pronume și adverbe interogative și relative, stă întotdeauna la începutul propoziției:

➠ *Când* pleacă?
Nu știu [1]/ *când* pleacă.[2]/

VI. **Punctuația**

1. Și în situația complementului circumstanțial de timp se aplică aceleași reguli ca la circumstanțialul de loc.
2. Acest complement se mai desparte prin virgulă și atunci când este exprimat prin verb și este antepus termenului regent:

➠ *Plimbându-se*, s-a întâlnit cu el.

H. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD*

I. Este partea secundară de propoziție care **determină** un verb (locuțiune verbală) la un mod personal sau nepersonal, o interjecție predicativă, un adjectiv sau un adverb.

II. **Arată** cum se desfășoară o acțiune sau cum se prezintă o însușire, conformitatea cu ceva ori evaluarea cantitativă a unei acțiuni sau a unei însușiri:

➠ *Se îndreaptă* **agale** spre școală.
Și-a dat seama **ușor** de cele întâmplate.
Hai **mai repede**.
E **așa de** *încântătoare*!...
Vorbește **cam** *repede*.

III. Răspunde la **întrebările** *cum? în ce fel? în ce mod? în ce chip? cât? cât de?*

IV. Este de **trei feluri:**

1. *complement circumstanțial de mod propriu-zis:*

➠ Intră *repede* în clasă.

2. *complement circumstanțial de mod comparativ:*

➠ Se comportă *ca un om* matur.
Este înalt *cât casa*.
Aleargă repede *ca vântul*.

3. *complement circumstanțial de mod de măsură:*

➠ Prețurile au crescut *cu 25%*.
Covorul este lung *de doi metri*.

Scanned with OKEN Scanner

V. Se exprimă prin:

1. **substantive** în cazurile:

a) *acuzativ* fără prepoziţie, cu valoare adverbială ori însoţit de prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale *a, cu, după, din, dintru, fără, în, pe, la, prin, între, în conformitate cu, potrivit cu, în raport cu (de), în funcţie de, faţă de, în comparaţie cu, în chip de, la fel ca* ş.a. ori de adverbele de comparaţie cu valoare de prepoziţie *ca (şi), cât (şi), decât:*

➠ Dormea *buştean.*
Miroase *a busuioc.*
Ascultă *cu atenţie.*
A funcţionat *în conformitate cu planul* stabilit.
A fost promovat *în funcţie de rezultate.*
Vorbeşte *ca o moară* neferecată.
Este mai mare *decât Mihai.*
El este cel mai isteţ *din clasă.*

b) *genitiv* însoţit de prepoziţiile sau locuţiunile prepoziţionale *împotriva, în baza, în lumina, în temeiul, pe măsura* etc:

➠ Înoată *împotriva curentului.*
Legea a fost adoptată *în temeiul Constituţiei.*
Pe măsura studiului asiduu, devenea tot mai pregătită.

c) *dativ* precedat de prepoziţiile *contrar, conform, potrivit, aidoma, asemenea* sau fără prepoziţie (când determină adjectivele sau adverbele *inferior, superior, posterior, anterior, ulterior*):

➠ A procedat *conform înţelegerii.*
S-a comportat *contrar aşteptărilor.*
A procedat *asemenea colegilor* săi.
Acest produs este inferior *produselor* indigene.

2. **substantive** nume de unităţi de măsură în cazul acuzativ determinate de numerale, însoţite de prepoziţiile *de, cu, până la:*

➠ Soarele se urcase *de două suliţe* pe cer.

3. **adjective** în cazul *acuzativ*, precedate de adverbe cu valoare de prepoziţie:

➠ Era mai mult mort *decât viu.*

4. **numerale:**

a) *cu valoare adverbială:*

➠ L-a plătit *triplu.*
Munceşte *însutit.*
A frânt pâinea *în două.*

Scanned with OKEN Scanner

b) *cu valoare substantivală* în cazurile *acuzativ* precedat de prepoziţii, adverbe comparative sau locuţiuni prepoziţionale (aceleaşi ca la substantiv), în *genitiv* cu locuţiuni prepoziţionale (aceleaşi ca la substantiv) şi *dativ* cu prepoziţii (aceleaşi ca la substantiv) sau fără prepoziţii:

➠ A acţionat *în conformitate cu cei patru.*
A acţionat *în funcţie de amândoi.*
A procedat *potrivit cu a doua* dintre legi.
A procedat *ca şi cei doi (ca şi cel de-al doilea, ca amândoi, ca o treime dintre ei).*
Hotărârea a fost adoptată *în temeiul celei de-a doua* dintre legi.
A acţionat *conform celor trei* dintre colaboratori.
A procedat *contrar celui de-al doilea (contrar amândurora).*
Era mai cumsecade *decât cei doi (decât al doilea, decât amândoi, decât o treime* dintre ei.)
Era superior *celor trei (celui de-al treilea, amândurora, unei treimi* dintre ei).

Când arată măsura, complementul circumstanţial de mod exprimat prin numeral cu valoare substantivală este determinat de un substantiv precedat de prepoziţiile *de, cu, (până) la:*

➠ Terenul este lung *de două sute de metri.*

5. **numerale adverbiale:**

➠ Este *de două ori* mai lung.

6. **pronume** în cazurile:

a) *acuzativ* precedat de prepoziţii, de locuţiuni prepoziţionale sau de adverbe comparative (aceleaşi ca la substantiv):

➠ Referatul a fost întocmit *în raport cu al vostru (în raport cu celălalt etc.).*
Este mai mare *decât mine (decât dumneata, decât ai noştri, decât acesta, decât toţi).*
Decât cine e mai mare?
Nu ştiu [1]/ *decât cine* e mai mare. [2]/
Nu e mai mare *decât nici unul* dintre ei.

b) *genitiv* precedat de prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale (aceleaşi ca şi la substantiv):

➠ Deşi curentul era puternic, ei înotau *împotriva lui.*
Legea a fost aprobată şi au acţionat *în temeiul ei (al acesteia* etc).

Scanned with OKEN Scanner

c) *dativ* precedat de prepoziţii (aceleaşi ca la substantiv) sau fără prepoziţii:

➠ A procedat *contrar lor.*
Potrivit cui a acţionat?
Am hotărât *conform acelora.*
Am procedat *asemenea lui (dumnealui, asemenea acelora, asemenea alor noştri, asemenea tuturor* etc).
Este inferior *lui (dumnealui, celuilalt, alor noştri, altora* etc).

7. **verbe** la modurile *infinitiv* (precedat de prepoziţia *fără* sau de adverb comparativ), *gerunziu* sau *participiu* (cu valoare adjectivală precedat de adverb comparativ):

➠ A plecat *fără a spune.*
A-ţi scrie temele e la fel de important *ca a învăţa.*
Venea *alergând.*
Rămase uimită *ca lovită* de trăsnet.

8. **adverbe** sau **locuţiuni adverbiale** fără prepoziţie sau precedate de adverbe comparative cu valoare de prepoziţie:

➠ Vorbeşte *repede.*
S-a dus acolo *cu de-a sila.*
Era la fel de fericită *ca ieri.*

9. **interjecţie:**

➠ Şi o pornim *teleap-teleap.*

VI. **Topica**

1. Complementul circumstanţial de mod stă de obicei după termenul regent, dar poate sta şi înaintea acestuia, când se insistă asupra lui:

➠ Învaţă *bine.*
Bine ai procedat.

2. Ca şi celelalte complemente circumstanţiale poate fi intercalat între subiect şi predicat, între verbul copulativ şi numele predicativ sau între părţile unei locuţiuni verbale:

➠ S-a auzit *brusc* o lovitură.
Este *uşor* influenţabil.
Îmi aduc *bine* aminte.

3. Când este exprimat prin pronume sau adverbe interogative şi relative, prin adverbele *cam, prea, mai, tot, aşa (de), atât (de), astfel (de)* are topică fixă şi stă înaintea termenului regent:

➠ *Conform cui* a procedat?
Nu se ştie [1]/ *conform cui* a procedat. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Cum învaţă?
E de admirat felul [1]/ *cum* învaţă.[2]/
Vorbeşte *cam* încet.
Merge *prea* repde.
Totul este *atât de* minunat.

VII. **Punctuaţia**

1. Complementul circumstanţial de mod are aceeaşi punctuaţie ca şi celelalte complemente circumstanţiale în funcţie de mijloacele de realizare a raportului de coordonare, de topica lui în propoziţie (la începutul propoziţiei, între subiect şi predicat) sau faţă de alte feluri de complemente (vezi punctuaţia complementului circumstanţial de loc, p. 334).
2. Când este aşezat imediat după termenul regent, complementul circumstanţial de mod nu se desparte prin virgulă:
➠ Învaţă *repede* şi *bine*.
3. De asemenea, nu se desparte prin virgulă, când este exprimat prin pronume şi adverbe interogative şi relative sau prin adverbele *prea, cam, mai, atât de, aşa de* (vezi exemplele de la V. 6 şi VI. 3).

I. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE CAUZĂ*

I. Este partea secundară de prepoziţie care **determină** un verb (locuţiune verbală), un adjectiv, adverb sau interjecţie.

II. **Arată** cauza unei acţiuni, a unei stări sau a unei însuşiri:
➠ *Nu vine* **de teamă.**
Din neatenţie, *nu şi-a dat seama* de pericol.
Era *gârbovă* **de bătrâneţe.**
Îngheţase *rău* **din cauza viscolului.**
Vaza *zdronc!* **din cauza loviturii.**

III. Răspunde la **întrebările** *din ce pricină? din ce cauză?*

Scanned with OKEN Scanner

IV. Se exprimă prin:

1. **substantive** în cazurile **acuzativ** precedate de prepoziţiile *de, dintre, pentru, la, în, pe* ş.a. sau de locuţiunile prepoziţionale *din cauză de, din motiv de*, **genitiv** cu locuţiunile prepoziţionale *din cauza, din pricina* şi **dativ** cu prepoziţia *datorită:*

➠ A îngheţat *de frig.*
A lipsit *din cauză de boală.*
A întârziat *din cauza unui coleg.*
Maşina a alunecat *datorită poleiului.*

2. **adjectiv propriu-zis** în *acuzativ* precedat de prepoziţia *de:*

➠ Nu mai putea *de flămândă.*

3. **pronume** în cazurile *acuzativ, genitiv* şi *dativ*, cu prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale menţionate la substantiv:

➠ M-a certat *pentru el* (*pentru dumneata, pentru acesta, pentru altul* etc).
A absentat *din cauza lui* (*din cauza dumneaei, din cauza alor tăi, din cauza aceluia, din cauza altuia* etc.)
Din cauza cui a alunecat?
Nu ştiu [1]/ *din cauza cui* a absentat.
Accidentul nu s-a produs *din cauza nici unuia* dintre ai noştri.
A alunecat *datorită lui* (*datorită aceluia, datorită altuia* etc).

4. **adjectiv pronominal posesiv** în cazul acuzativ, precedat de locuţiunile prepoziţionale *din cauza, din pricina*, cu regim de genitiv:

➠ A întârziat *din cauza voastră.*

5. **numeral** cu valoare substantivală în cazurile *acuzativ, genitiv* şi *dativ* cu prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale menţionate la substantiv:

➠ S-au supărat *pentru cei doi* (*pentru al doilea, pentru amândoi*).
Au pierdut concursul *din cauza celor doi* (*din cauza celui de-al doilea, din cauza amândurora*).
Au alunecat *datorită celor doi* (*datorită celui de-al doilea, datorită amândurora*).

Scanned with OKEN Scanner

6. **verbe** la modurile *gerunziu, infinitiv perfect* precedat de prepozițiile *pentru, de* și *participiu* cu prepoziția *de*:

➠ *Întârziind* la oră, n-a mai intrat în clasă.

➠ Era nemulțumit *pentru a nu fi reușit.*

Nu mai putea *de obosită.*

7. **adverbe** cu prepoziția *de* și **locuțiuni adverbiale:**

➠ *De tare* [1a]/ (ce) vorbește [2]/ te asurzește [1b]/

De aceea n-a venit, că a fost bolnav.

V. Topica

1. Stă de obicei după termenul regent, dar poate sta și înaintea acestuia (vezi exemplele anterioare).

2. Stă înaintea regentului, când este exprimat prin pronume interogativ sau relativ, prin locuțiune adverbială sau printr-un gerunziu urmat de determinanți (vezi exemplele anterioare).

VI. Punctuația

1. În situația complementelor circumstanțiale de cauză coordonate se aplică aceleași reguli ca și la celelalte complemente circumstanțiale.

2. Aceleași reguli ca și la celelalte complemente circumstanțiale se aplică și când complementul circumstanțial de cauză este așezat între subiect și predicat.

3. Despărțirea lui prin virgulă este obligatorie dacă este antepus termenului regent și este reluat printr-un corelativ sau dacă este exprimat printr-un verb la gerunziu:

➠ *De teamă*(,) de asta n-a venit.

Întârziind(,) n-a mai intrat în sala de spectacol.

4. În rest folosirea virgulei depinde de importanța care i se acordă în comunicare și de context:

➠ Tremura *de frig.*

Nu s-a dus(,) *de prostă.*

Scanned with OKEN Scanner

Fișă recapitulativă

J. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP*

I. Este partea secundară de propoziție care **determină** un verb (locuțiune verbală) la mod predicativ sau nepredicativ ori o interjecție predicativă.

II. **Arată** scopul unei acțiuni.

➠ *S-a dus* la bibliotecă **pentru a se documenta.**
A dat fuga până la el **pentru a-l anunța.**
Hai **la cules** de fragi.

III. Răspunde la **întrebările** *cu ce scop? în ce scop?*

IV. **Se exprimă prin:**

1. **substantive** în cazul **acuzativ**, precedate de prepozițiile *pentru, spre, după, la, întru, în* și locuțiunea prepozițională *în scop de* și în cazul **genitiv** cu locuțiunile prepoziționale *în vederea, în scopul, în ideea, în intenția:*

➠ Părinții mei au plecat *după cumpărături.*
Învață *în vederea examenului.*

2. **pronume** în cazurile **acuzativ** și **genitiv** însoțite de prepozițiile și locuțiunile prepoziționale menționate:

➠ Am consultat *pentru ei* toate dicționarele.
La (de) ce ai venit, ca să mă sperii?
În curând va avea examene și se pregătește intens *în vederea lor (în vederea acestora).*

3. **numerale** cu valoarea substantivală în cazurile **acuzativ** și **genitiv** însoțite de prepozițiile și locuțiunile prepoziționale menționate:

➠ Am avut de studiat mai multe teme și am consultat *pentru două* dintre ele o mulțime de materiale bibliografice.
Are trei examene și acum se pregătește *în vederea primului* dintre ele.

4. **verbe** la modurile **infinitiv** (cu prepozițiile și locuțiunile prepoziționale *pentru, spre, cu (în) scop de, în intenția de, în ideea de*) și **supin:**

➠ A venit *pentru a lua* caietul de la mine.
A mers acolo *la vânat*.

5. **adverbe și locuțiuni adverbiale**, cum sunt: *înadins, dinadins, într-adins, dintr-adins, de aceea, pentru aceea* etc:

➠ *Dinadins* tace, ca să te supere.
De aceea te-a căutat, ca să te supere.

V. **Topica**

1. Complementul circumstanțial de scop stă de obicei după termenul regent.

2. Apare și înaintea acestuia când este exprimat prin pronumele interogativ *ce*, prin adverbe sau locuțiuni adverbiale care apar ca elemente corelative ale unei subordonate finale sau ale unui complement circumstanțial de scop și când vorbitorul intenționează să reliefeze scopul acțiunii:

➠ S-a dus *după cumpărături*.
De ce ai venit, ca să iei caietul?
De aceea a venit, ca să ia caietul.
Pentru a lua caietul a venit, nu pentru altceva.

VI. **Punctuația**

1. Complementele circumstanțiale de scop coordonate între ele și cele intercalate între subiect și predicat au aceeași punctuație ca și celelalte complemente circumstanțiale.

2. Complementul circumstanțial de scop așezat după termenul regent se desparte numai dacă este anticipat prin corelativ:

➠ De aceea muncește, *pentru a câștiga* bani.

3. Așezat înaintea regentului, se desparte prin virgulă, dacă este exprimat prin verb la infinitiv sau dacă este reluat printr-un corelativ.

➠ *Pentru a lua* caietul(,) a venit.
Pentru a lua caietul(,) de aceea a venit.

4. Când este exprimat prin pronumele interogativ *ce*, prin adverbe și locuțiuni adverbiale, nu se desparte prin virgulă indiferent de topica lui.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Precizaţi felul complementelor din enunţurile de mai jos, indicând şi partea de vorbire prin care sunt exprimate:

Mâine pleacă la ţară. El merge acolo în fiecare vacanţă. Desigur că va ajunge înaintea verişorilor săi. Va parca maşina înaintea porţii celei mari, deoarece nu are loc în curte. A luat şi uneltele de pescuit. Aproape de sat este un iaz unde merg la pescuit. Pentru a prinde peşte, îşi pregăteşte cu grijă undiţele de cu seară. Dimineaţa pleacă devreme, înainte de a răsări soarele. Uneori, din cauza vântului, nu reuşeşte să prindă prea mult peşte. Îi rămâne însă plăcerea pescuitului, o pasiune pe care o are de mulţi ani. Când vine acasă, după ce se întâmplă să vâneze ceva, este lăudat de toate rudele.

2. Indicaţi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate din enunţurile de mai jos:

Se aud *zgomote*.
A auzit *zgomote*.
Împotriva lor s-a emis mandat de arestare.
Lupta *împotriva lor* a fost foarte grea.
A ajuns la spectacol *înaintea colegilor*.
S-a aşezat şi el *înaintea celorlalţi*.
Parcarea *înaintea intrării* este interzisă *de lege*.
Escrocii nu se tem *de lege*.
"Nu *de moarte* mă cutremur..."
Se pregătea *de spectacol*.
A plecat *de lângă el*.
Fata *de lângă el* este o cunoştinţă de-a noastră.
S-a înapoiat *de la ţară*.
Oamenii *de la ţară* respectă obiceiurile.
Vara mergem la ţară.
Şi *în vara* aceasta vom merge.
Vara este anotimpul concediilor.
De acolo va veni mai repede.
Cartea *de acolo* îmi aparţine.
Am procedat *ca el*. *Elevilor* merituoşi li se dau premii.
Rezultatele *elevilor* merituoşi sunt recompensate.
Oameni *ca el*, rar întâlneşti.

Scanned with OKEN Scanner

A devenit *ce* a vrut.
Am aflat *ce* a devenit prietenul tău.
El este băiatul *ce* a câştigat concursul.
Nu mi-ai spus *ce* carte citeşti.
A rămas *locului*.
Frumuseţea *locului* este neasemuită.
Se auzea *strigând*.
Am auzit *strigând*.
Am auzit *trosc*!
Printre ramuri se auzea *cirip, cirip*.
Venea *alergând* spre noi.
Văzând un copil *alergând*, am oprit maşina.
Alergând spre şcoală, s-a întâlnit cu un coleg.
S-a plictisit *alergând*.
S-a apucat *de pescuit*.
Uneltele *de pescuit* se păstrează cu grijă.
A fost acolo, *la pescuit*.
Nu e greu *de învăţat*.
A terminat *de învăţat*.

3. Precizaţi care feluri de complemente se pot exprima prin verbe la infinitiv şi ilustraţi cu exemple.

4. Formulaţi enunţuri în care să se afle complemente circumstanţiale de scop exprimate prin verbe la infinitiv, care, la rândul lor, să fie termeni regenţi pentru complemente directe şi indirecte exprimate prin forme neaccentuate de pronume.

5. Alcătuiţi exemple în care să existe complemente indirecte care să aibă ca termeni regenţi o locuţiune verbală, o locuţiune adjectivală, un adjectiv, un adverb şi o interjecţie.

6. Precizaţi care feluri de complemente pot fi exprimate printr-un substantiv în cazul G. şi daţi exemple.

7. Precizaţi care feluri de complemente pot fi exprimate printr-o parte de vorbire nominală în cazul D. şi daţi exemple.

8. Formulaţi enunţuri în care să se afle complemente circumstanţiale de mod care să aibă ca termeni regenţi o locuţiune verbală, un adjectiv, un adverb şi o interjecţie.

Scanned with OKEN Scanner

9. Alcătuiţi enunţuri în care să existe toate felurile de complemente care pot sta în cazul Ac.

10. Alcătuiţi enunţuri în care să se afle:
a) un complement de agent exprimat prin pronume relativ;
b) câte un complement circumstanţial de loc exprimat prin pronume relativ în cazul G. şi Ac.;
c) un complement circumstanţial de cauză exprimat prin substantiv în Ac., care să determine un adjectiv;
d) un complement circumstanţial de loc care să determine un verb la infinitiv;
e) un complement direct exprimat prin verb la gerunziu;
f) câte un complement circumstanţial de cauză exprimat prin verb la gerunziu, diateza pasivă şi un pronume relativ în G.;
g) un complement direct exprimat prin pronumele realtiv *ce*;
h) un complement circumstanţial de timp exprimat prin verb la gerunziu;
i) câte un complement indirect exprimat prin pronume relativ în D., G. şi Ac.;
j) câte un complement circumstanţial de timp exprimat prin pronume demonstrativ şi pronume relativ în G. şi Ac. cu prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale;
k) un complement indirect exprimat prin verb la gerunziu.;
l) un complement circumstanţial de timp exprimat prin verb reflexiv la gerunziu;
m) un complement indirect în G. cu prepoziţie;
n) un complement circumstanţial de cauză în D. cu prepoziţie;
o) un complement circumstanţial de loc în D.

11. Precizaţi ce feluri de complemente se pot construi cu prepoziţia *de* şi daţi exemple.

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1.
mâine - complement circumstanţial de timp - adeverb de timp;
la ţară - complement circumstanţial de loc - substantiv comun, Ac., cu prepoziţia *la*;
acolo - complement circumstanţial de loc - adverb de loc;

Scanned with OKEN Scanner

în fiecare vacanţă - complement circumstanţial de timp dezvoltat - substantiv comun în Ac., cu prepoziţia *în*, precedat de un adjectiv pronominal nehotărât cu funcţie sintactică de atribut adjectival;
înaintea verişorilor - complement circumstanţial de timp - substantiv comun, G., cu prepoziţia *înaintea;*
maşina - complement direct - substantiv comun, Ac., fără prepoziţie;
înaintea porţii - complement circumstanţial de loc - substantiv comun în G., cu prepoziţia *înaintea;*
în curte - complement circumstanţial de loc - substantiv comun Ac., cu prepoziţia *în;*
uneletele - complement direct - substantiv comun, Ac., fără prepoziţie;
aproape de sat - complement circumstanţial de loc - substantiv comun, Ac., cu locuţiunea prepoziţională *aproape de;*
unde - complement circumstanţial de loc - adverb de loc, relativ, simplu;
la pescuit - complement circumstanţial de scop - verb la supin;
pentru a prinde - complement circumstanţial de scop - verb la infinitiv prezent, cu prepoziţia *pentru;*
peşte - complement direct - substantiv comun, Ac., fără prepoziţie;
cu grijă - complement circumstanţial de mod propriu-zis - substantiv comun, Ac., cu prepoziţia *cu;*
de cu seară - complement circumstanţial de timp - locuţiune adverbială de timp;
dimineaţa - complement circumstanţial de timp - adverb de timp;
devreme - complement circumstanţial de timp - adverb de timp compus;
înainte de a răsări - complement circumstanţial de timp - verb la infinitiv prezent, cu locuţiunea prepoziţională *înainte de;*
uneori - complement circumstanţial de timp - adverb de timp compus;
din cauza vântului - complement circumstanţial de cauză - substantiv comun, G., cu locuţiunea prepoziţională *din cauza;*
peşte - complement direct - substantiv comun, Ac., fără prepoziţie;
îi - complement indirect - pronume personal, D., formă neaccentuată;
pe care - complement direct - pronume relativ în Ac., precedat de prepoziţia *pe;*
o - complement direct reluat - pronume personal, Ac., formă neaccentuată;

Scanned with OKEN Scanner

de mulţi ani - complement circumstanţial de timp dezvoltat - substantiv comun, Ac., cu prepoziţia *de*, precedat de un adjectiv propriu-zis cu funcţie sintactică de atribut adjectival;
când - complement circumstanţial de timp - adverb de timp, relativ, simplu;.
acasă - complement circumstanţial de loc - adverb de loc compus;
ceva - complement direct - pronume nehotărât, compus;
de... rudele - complement circumstanţial de agent - substantiv comun, Ac., cu prepoziţia *de*.

2.

zgomote - subiect;
zgomote - complement direct;
împotriva lor - complement indirect;
împotriva lor - atribut pronominal prepoziţional;
înaintea colegilor - complement circumstanţial de timp;
înaintea celorlalţi - complement circumstanţial de loc;
înaintea intrării - atribut substantival prepoziţional;
de lege - complement de agent;
de lege - complement indirect;
de moarte - complement circumstanţial de cauză;
de spectacol - complement circumstanţial de scop;
de lângă el - complement circumstanţial de loc;
de lângă el - atribut substantival prepoziţional;
de la ţară - complement circumstanţial de loc;
de la ţară - atribut substantival prepoziţional;
vara - complement circumstanţial de timp (adverb);
în vara - complement circumstanţial de timp (substantiv);
vara - subiect;
de acolo - complement circumstanţial de loc;
de acolo - atribut adverbial;
ca el - complement circumstanţial de mod comparativ;
elevilor - complement indirect;
elevilor - atribut substantival genitival;
ca el - atribut pronominal prepoziţional;
ce - complement direct;
ce - nume predicativ;
ce - subiect;
ce - atribut adjectival;
locului - complement circumstanţial de loc;

Scanned with OKEN Scanner

locului - atribut substantival genitival;
strigând - subiect simplu;
strigând - complement direct;
trosc - complement direct;
cirip-cirip - subiect simplu;
alergând - complement circumstanţial de mod propriu-zis;
văzând - complement circumstanţial de cauză;
alergând - atribut verbal;
alergând - complement circumstanţial de timp;
alergând - complement indirect;
de pescuit - complement indirect;
de pescuit - atribut verbal;
la pescuit - complement circumstanţial de scop;
de învăţat - subiect simplu;
de învăţat - complement direct;

3.

Complement direct:
Nu poate *veni*.
Complement indirect:
Se teme *a călători* noaptea.
Complement circumstanţial de timp:
Înainte de a pleca (*până a pleca*), a trecut pe la noi.
Complement circumstanţial de mod:
A stat *fără a scoate* măcar o vorbă.
Complement circumstanţial de scop:
S-a dus în staţiune *pentru a se trata* de reumatism.
Complement circumstanţial de cauză:
El a fost pedepsit *pentru a nu fi ascultat* sfatul părinţilor.

4.

A venit la mine *pentru a*-**l** *ajuta*. (*-l*= complement direct)
M-a căutat *pentru a*-**i** *împrumuta* o carte. (*-i*= complement indirect)
M-au căutat *pentru a*-**i** *împrumuta* cu nişte bani. (*-i*= complement direct)
I-am dat Mariei *pentru a* **ţi**-**i** *da* ţie. (*ţi-* = complement indirect anticipat; *-i* = complement direct)

Scanned with OKEN Scanner

5.

- **locuţiune verbală:**
  Şi-a dat seama *de greşeală.* (Ac.)
  I-am adus adus aminte *de ei.* (*i-* = D; *de ei* = Ac.)
- **locuţiune adjectivală:**
  Nu este în stare *de nimic.*(Ac.)
- **adjectiv:**
  Pomii erau plini *de roade.* (Ac.)
  Adeverinţa este necesară *Mariei.* (D.)
- **adverb:**
  Este rău *de ei.* (Ac.)
  Învaţă asemănător (similar) *colegilor* lui. (D.)
- **interjecţie:**
  Este vai *de ei.* (Ac.)
  Bravo *lor*! (D.)

6.

Complement indirect:
Luptă fără preget *împotriva fărădelegilor.*
Complement circumstanţial de loc:
Să mă aştepţi *în faţa cofetăriei.*
Complement circumstanţial de timp:
Aceste războaie au avut loc *înaintea erei* noastre.
Complement circumstanţial de mod:
Direcţiile de cooperare au fost stabilite *în baza acordului* bilateral.
Complement circumstanţial de cauză:
Îi degeraseră picioarele *din cauza frigului* foarte puternic.
Complement circumstanţial de scop:
În vederea noii *stagiuni*, Teatrul "Bulandra" a pus în scenă două premiere.

7.

Complement indirect:
Au votat *împotrivă-ţi.* (pronume personal în D. posesiv)
Complement circumstanţial de loc:
S-a oprit *locului.* (substantiv în D. locativ)
Pune-le *înainte-i.* (pronume personal în D. posesiv)
Complement circumstanţial de timp:
Am ajuns acolo *înainte-ţi.*(pronume personal în D. posesiv)

Scanned with OKEN Scanner

Complement circumstanţial de mod:
Lucrarea a fost executată *conform planului*. (substantiv în D.).
Complement circumstanţial de cauză:
Toate s-au întâmplat *din cauză-ţi*. (pronume personal în D. posesiv)
Complement circumstanţial de scop:
Mâine are examen şi se pregăteşte intens *în vederea-i*. (pronume personal în D. posesiv)

8.
- *locuţiune verbală:*
Lua parte *cu însufleţire* la toate petrecerile din sat.
- *adjectiv:*
Este înalt *cât casa*.
Este mai mare *decât tine*.
- *adverb:*
Zbura lin *ca vântul*.
Învaţă mai bine *decât ceilalţi*.
- *intrerjecţie:* Hai *mai repede* acasă.

9.
Complement direct:
Pe Mihai l-am văzut la şcoală.
El îşi scrie *temele*.
Complement indirect:
Părinţii sunt mândri *de el*.
Complement de agent:
Mihai a fost felicitat *de preşedintele* juriului.
Complement circumstanţial de loc:
Să te duci *la şcoală*.
Complement circumstanţial de timp:
În această *vacanţă* merg în tabără.
Complement circumstanţial de mod:
S-a dus acolo *în graba* mare.
Complement circumstanţial de cauză:
Îi îngheţaseră picioarele *de frig*.
Complement circumstanţial de scop:
A investit mult *pentru construirea* acestei vile.

10.
a) El este colegul *de care* am fost anunţat pentru a merge la şcoală.
b) Acesta este blocul *în faţa căruia* a avut loc accidentul (G.)
N-am observat *lângă cine* ai stat la spectacol. (Ac.)

Scanned with OKEN Scanner

c) Femeia era gârbovă *de bătrâneţe.*
d) Înainte de a pleca *acolo*, a trecut pe la noi.
e) Deodată, el a auzit *strigând.*
f) *Fiind chemat* la şcoală, n-a mai trecut pe la noi.
Nu ştiu *din cauza cui* a întârziat la şcoală.
g) Nu-mi mai amintesc *ce* mi-ai spus.
h) *Mergând* spre parc, s-a întâlnit şi cu ei.
i) Acesta este colegul *căruia* i-am dat cartea. (D.)
N-au mărturisit *împotriva căruia* au votat. (G.)
Acesta este adevărul *de care* se tem toţi. (Ac.)
(Nu mi-ai spus *cu cine* te-ai întâlnit). (Ac.)
j) Aţi ajuns acolo *înaintea celorlalţi.* (pronume demonstrativ în G.)
Acesta este împăratul *în timpul căruia* au avut loc cele mai mari războaie. (pronume relativ în G.)
Au sosit la şcoală *o dată cu ceilalţi* (pron. demonstrativ în Ac.)
Nu mi-au mărturisit *o dată cu cine* au venit. (pronume relativ în Ac.)
k) S-a plictisit *aşteptând.*
l) *Plimbându-se* prin oraş, s-au întâlnit cu câţiva colegi.
m) *Asupra lor* s-au abătut toate nevoile.
n) *Datorită neatenţiei*, a căzut.
o) "S-a aşternut *drumului*
Ca şi floarea *câmpului.*" (Folclor)

11.
Complement direct (excepţie de la acuzativul fără prepoziţie sau cu prepoziţie *pe*):
Era uimit **de** *ceea ce* aflase.
Complement indirect:
Nu se teme **de** *nimic.*
Complement de agent:
El a fost ajutat **de** *colegi* pentru a promova clasa.
Complement circumstanţial de loc:
Vin **de** *acasă.*
Complement circumstanţial de timp:
Au plecat **de** *două zile.*
Complement circumstanţial de mod:
Este mai prejos **de** orice *critică.*
Complement circumstanţial de cauză:
Îngheţase **de** *frig.*
Complement circumstanţial de scop:
Copiii se pregătesc **de** *spectacol.*

Scanned with OKEN Scanner

SEMNELE DE PUNCTUAȚIE ȘI DE ORTOGRAFIE

Punctuația este un sistem de semne convenționale care au rolul de a marca, în scris, pauzele, intonația, întreruperea cursului vorbirii prin care se exprimă diferite raporturi logice stabilite între cuvinte, grupuri, sintactice sau propoziții.

Semnele de punctuație sunt: virgula, punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, punctul și virgula, două puncte, semnele citării (ghilimelele), linia de dialog, linia de pauză, parantezele, punctele de suspensie, cratima (liniuța de unire și de despărțire).

Semnele de ortografie se folosesc în scrierea corectă a unor cuvinte, stabilită pe baza unor norme în virtutea principiilor ortografice și în primul rând a principiului sintactic.

Semnele de ortografie sunt: cratima (liniuța de unire), apostroful, punctul, bara, linia de pauză și pauza albă (grafică). După cum se observă din enumerarea lor, unele dintre aceste semne sunt și de punctuație și de ortografie.

A. SEMNELE DE PUNCTUAȚIE

I. VIRGULA

Virgula marchează grafic anumite pauze scurte făcute în cursul rostirii unei propoziții sau fraze, delimitând astfel unele părți de propoziție în cadrul propoziției și unele propoziții în cadrul frazei.

1) Virgula se folosește **în propoziție:**

a) pentru a despărți părți de propoziție de același fel când nu sunt coordonate prin *și* copulativ ori prin conjuncțiile disjunctive *sau, ori, fie* nerepetate:

A cumpărat cărți[,] caiete și creioane. E inteligent[,] dar comod.

Scanned with OKEN Scanner

b) pentru a marca lipsa unui verb copulativ:

Acolo, călătorul e minune, iar glasul omului[,] poveste.

c) pentru a izola o propoziţie simplă sau dezvoltată de restul propoziţiei:

Noi[,] elevii[,] obţinem rezultate bune. Mihai şi Ion[,] prietenii noştri[,] sunt sportivi.

d) pentru a despărţi construcţiile gerunziale şi participiale aşezate la începutul frazei (propoziţiei):

Văzând aşa[,] n-a mai stat pe gânduri.

Chemată la şcoală[,] s-a dus imediat.

e) pentru a izola cuvintele şi construcţiile incidente de restul propoziţiei:

L-am găsit[,] din fericire[,] imediat.

f) pentru a izola complementele circumstanţiale aşezate între subiect şi predicat, subiectul aflându-se înaintea predicatului; când subiectul se află după predicat, complementele circumstanţiale se despart prin virgule numai dacă se insistă asupra lor:

El[,] în mijlocul copiilor[,] stătea rareori. Vino[,] mâine[,] şi tu.

g) pentru a despărţi un complement aşezat înainte de locul pe care îl ocupă în ordinea normală a complementelor:

Ia acum[,] de acolo[,] cartea.

Cct CCl Cd

h) pentru a despărţi complementele circumstanţiale aşezate la începutul propoziţiei înaintea termenului regent, când nu se insistă asupra lor sau când între acestea şi termenul regent se află intercalate alte părţi de propoziţie, indiferent de topică:

Mâine[,] să mergeţi şi voi acolo. Să mergeţi toţi mâine[,] acolo.

i) pentru a despărţi interjecţiile de restul propoziţiei:

Măi[,] ce întâmplare ciudată!

j) pentru a despărţi substantivele în cazul vocativ, în funcţie de topica lor în propoziţie şi de context:

Copile[,] ce faci acolo? Ce faci[,] copile[,] acolo?

Ce faci acolo[,] copile?

Însoţit de o interjecţie cu valoare de vocativ, substantivul în cazul vocativ formează un tot unitar cu aceasta:

Măi copile[,] ce faci acolo?

Virgula se foloseşte tot după întregul grup şi în următoarele două situaţii:

Scanned with OKEN Scanner

- când pentru adresare se folosesc două substantive în cazul vocativ, dintre care al doilea - cu formă de nominativ - este un nume propriu sau un titlu:

Domnule profesor[,] ne-ați corectat tezele?

- când substantivul în vocativ este însoțit de adjectiv:

Oameni buni[,] încetați odată!

Într-o enumerație de vocative se folosește virgula după fiecare din ele, chiar dacă se referă la același substantiv:

Mihai[,] Ioana[,] veniți repede! Mihai[,] băiete[,] vino repede!

k) după adverbele de afirmație sau de negație când sunt echivalente ale unei propoziții:

Da[,] voi merge.

l) pentru a despărți adverbul *așadar* cu rol de conjuncție și locuțiunea conjuncțională *prin urmare*, așezate în interiorul propoziției:

Mergi[,] așadar[,] acolo.

2) **Nu se despart** prin virgulă:

- părțile de propoziție de același fel care sunt legate prin *și* copulativ, prin *ori* și *sau* aflate numai la al doilea termen:

A cumpărat cărți și caiete. Iei cartea ori caietul?

- subiectul și predicatul, dacă între ele nu se află părți de propoziție sau propoziții care impun prezența virgulei:

Elevul este silitor.

- complementul direct sau indirect ori alt fel de complement așezat imediat după predicat:

Scrie tema. Vorbeam despre lecții. Învață bine.

- interjecția *ia*, când este urmată de un verb la imperativ sau conjunctiv:

Ia ascultă! Ia să vedem!

- conjuncțiile *însă*, *deci* și adverbul *totuși*, când sunt așezate în interiorul propoziției:

Vine însă numai el. A fost deci zarvă mare. E bine totuși și așa.

- numele predicativ, atributul adjectival neizolat, atributul prepozițional, genitival și în dativ așezate imediat lângă termenul regent:

Elevul harnic studiază. Lecția de gramatică s-a terminat.

Am aflat despre rezultatele Mariei.

Am fost martor întâmplării de atunci.

Scanned with OKEN Scanner

3) În frază, virgula se foloseşte:

a) între propoziţiile coordonate prin juxtapunere:

Citeşte[,] învaţă şi scrie.

b) între propoziţiile coordonate copulative, adversative, disjunctive, conclusive coordonate prin conjuncţiile sau locuţiunile conjuncţionale: *nici, iar, dar, însă, ci, sau* (repetat), *ori* (repetat), *fie* (repetat), *ba* (repetat), *când* (repetat), *deci, aşadar, precum şi, nu numai (că)... dar (ci) şi, prin urmare, aşa că:*

Nu învaţă[,] (nici) nu scrie. Am fost la el[,] (dar) nu l-am găsit. (Ori) rămâi[,] (ori) pleci. Ai întârziat[,] (deci) nu mai poţi intra în clasă.

c) pentru a despărţi:

- o propoziţie atributivă explicativă:

M-a bucurat mult această veste nouă[,] (pe care) am aflat-o acum.

- o propoziţie completivă directă sau indirectă aşezată înaintea regentei:

(Că) ai fost acolo[,] nu mi-ai spus.

(Oricui) doreşte[,] îi împrumut cartea.

- o propoziţie circumstanţială de loc aşezată înaintea regentei sau când nu se insistă în mod deosebit asupra ei ori are un element corelativ:

(Unde) ai fost tu[,] a fost şi el.

Acolo am fost[,] (unde) ai fost şi tu.

- o propoziţie temporală aşezată înaintea regentei şi când nu se insistă asupra ei sau când stă după regenta care cuprinde un complement circumstanţial:

(Când) ne-am întâlnit[,] m-am bucurat.

Am fost în excursie la Bucureşti[,] (când) s-a organizat prin OJT.

- o propoziţie cauzală de regentă, când nu exprimă singura cauză care justifică o acţiune din regentă:

De multe ori procedează aşa[,] fiindcă este mai comod.

- o propoziţie finală aflată înaintea regentei sau după regentă, când nu constituie un element esenţial în frază:

(Ca să) reuşească[,] învaţă mereu.

Vine deseori la mine[,] (să) învăţăm împreună.

Scanned with OKEN Scanner

- o propoziție modală, când este așezată înaintea regentei și când nu se insistă în mod deosebit asupra ei sau are un element corelativ în regentă:

(Cum) îți vei așterne[,] așa vei dormi.

- o subordonată consecutivă:

A alergat așa de tare[,] încât a obosit.

- o subordonată concesivă, indiferent de locul ei față de regentă:

(Deși) l-am căutat de nenumărate ori[,] nu l-am găsit.

- o propoziție condițională, când nu se insistă în mod deosebit asupra ei:

Nu veni[,] dacă nu-ți place acolo.

- propozițiile incidente, indiferent de felul lor:

Du-te repede[,] îmi zise el[,] să nu întârzii.

A făcut[,] (dacă) nu crezi[,] cea mai mare greșeală.

- propozițiile intercalate într-o frază:

Întotdeauna[,] (când) era îngrijorată[,] se gândea mereu la el.

4) **Nu se despart** prin virgulă:

- propozițiile subiective și predicative, indiferent de locul lor față de regentă, cu excepția subiectivelor reluate:

Nu se știe (dacă) vine. Părerea mea este (că) n-ai învățat.

- propoziția atributivă determinativă:

A urmat sfatul (pe care) i l-ai dat.

- o propoziție completivă directă sau indirectă așezată imediat după regentă:

Nu știam (că) ai venit. Povestea (cui) ascultă.

- o propoziție completivă de agent:

A fost luată (de cine) era interesat.

- propoziția circumsatnțială de loc așezată după regenta care nu conține un complement circumstanțial:

S-a dus (unde) l-ai trimis.

- o propoziție cauzală care exprimă singura cauză a acțiunii din regentă:

N-a venit (fiindcă) a fost bolnav.

- o propoziție finală introdusă prin prepoziția *de*:

A venit (de) a luat caietul.

- o propoziție modală așezată după regentă și considerată ca esențială în frază:

A procedat (cum) l-ai învățat.

Scanned with OKEN Scanner

- o propoziție consecutivă introdusă prin *de* și așezată imediat după predicatul regentei:

Țipă (de)-ți ia auzul.

- o propoziție condițională, când este esențială în frază:

Vine (dacă)-l chemi.

- coordonatele de orice fel legate prin *și* copulativ și prin disjunctivele *ori, sau* nerepetate:

Învață (și) scrie. Rămâi (sau) preferi să pleci.

II. PUNCTUL

Punctul, ca semn de punctuație, marchează grafic pauza care se face în vorbire între propoziții sau fraze independente ca înțeles.

Punctul se folosește:

- la sfârșitul unei propoziții enunțiative independente neexclamative de orice fel:

Este un elev silitor[.] Să-l ții la tine[.]

M-aș fi dus până acolo[.]

- la sfârșitul unei fraze care conține propoziții enunțiative neexclamative de orice fel sau dacă are o propoziție exclamativă al cărei ton exclamativ (afectiv) se pierde până la finalul frazei:

E bine (că) ai procedat așa[.]

Trebuie să mergi până acolo (să) vezi (ce) s-a întâmplat[.]

- la sfârșitul unei fraze care conține propoziții interogative indirecte:

L-am întrebat (ce) s-a întâmplat (de) este așa de supărat[.]

Nu se folosește punct:

- după titlurile de cărți, de opere literare, muzicale (după orice fel de titlu);

- după formulele de adresare din scrisori, cuvântări etc.

III. SEMNUL ÎNTREBĂRII

Semnul întrebării este semnul grafic care marchează o intonație interogativă. Se folosește:

- la sfârșitul unei propoziții interogative directe neexclamative, de orice fel sau al unei interogative retorice:

Unde ai fost[?] Cum să nu-ți iubești patria[?]

Scanned with OKEN Scanner

- la sfârşitul unui grup de cuvinte cu valoarea unei propoziţii interogative:

Ei, şi[?]

- la sfârşitul unei fraze care are în alcătuire o propoziţie interogativă directă aşezată la începutul acesteia:

Cum ai putut (să) faci asta[?]

- la sfârşitul unei propoziţii interogative incidente intercalate între părţile unei propoziţii enunţiative sau între două propoziţii enunţiative şi izolate prin pauze de restul frazei:

Când am ajuns acolo - ce să vezi[?] - nu te mişcai de atâta lume.

- pentru a marca lipsa unei replici cu caracter interogativ, exteriorizată prin mimică:

— N-ai aflat ce se întâmplă?

— [?]

- pentru a arăta rezervele sau îndoielile vorbitorului faţă de o afirmaţie anterioară (se foloseşte între paranteze rotunde):

Se zice că el are un talent [(?)] nemaiîntâlnit până acum la alţi poeţi.

IV. SEMNUL EXCLAMĂRII

Semnul exclamării marchează grafic o intonaţie exclamativă.

Se foloseşte:

- la sfârşitul unei propoziţii enunţiative exclamative de orice fel, al unor expresii exclamative cu valoarea unei propoziţii:

Mergi mai repede acolo[!] Ce minunat[!]

- la sfârşitul unei fraze care se termină cu o propoziţie enunţiativă exclamativă:

M-a surprins (cât) de frumos era acolo[!]

- la sfârşitul unei propoziţii exclamative incidente (închisă între paranteze sau pauze):

(Când) am ajuns acolo (ce frumos era[!]) am admirat munţii (ce) se profilau pe cerul senin.

- după interjecţii:

Ei[!] Ce se întâmplă acolo?

- după substantive în vocativ:

Ioane[!] Vino repede.

Scanned with OKEN Scanner

- pentru a marca lipsa unei replici cu caracter exclamativ, exteriorizată prin mimică:

— Nu vrea să meargă acolo.

—[!]

- pentru a arăta îndoiala sau ironia faţă de cele afirmate în propoziţie:

Este, zice el, cel mai bun[[!]] dintre toţi.

- pentru a marca creşterea gradată a intensităţii vocii şi a stării emotive se folosesc mai multe semne de exclamare:

Mihai[!] Mihai[!][!] Vino până la mine.

Când se foloseşte la sfârşitul unei propoziţii interogative exclamative sau al unei fraze ce conţine o astfel de propoziţie, semnul exclamării se adaugă semnului întrebării:

Şi tu ai fost acolo?[!]

V. PUNCTUL ŞI VIRGULA

Punctul şi virgula este semnul de punctuaţie care marchează o pauză mai mare decât cea redată de virgulă şi mai mică decât cea redată de punct. Se foloseşte:

- pentru a despărţi propoziţiile sau grupurile de propoziţii care formează unităţi relativ independente:

Toţi mi-au spus că eşti un copil talentat[;] vei merge să studiezi la o şcoală unde poţi să-ţi pui în valoare talentul.

- pentru a despărţi propoziţii sau grupuri de propoziţii coordonate copulativ, adversativ sau conclusiv:

Vei merge acolo (să) te interesezi de soarta lor[;] (dar) până atunci pregăteşte tot (ce) îţi este necesar.

- pentru a despărţi o cauzală sau concesivă de regenta ei:

Nu vei reuşi fără un efort deosebit[;] (pentru că) succesul înseamnă muncă. N-a realizat prea multe în viaţă[;] (deşi) îşi dorea cu tot dinadinsul acest lucru.

- după o propoziţie incidentă:

Du-te, zise el[;] trebuie (să) fii acolo.

- după adverbele de afirmaţie, de negaţie sau după unele adverbe de mod:

Da[;] să se ducă. Bine[;] să mergeţi şi voi.

Scanned with OKEN Scanner

- în propoziţii sau fraze, pentru a despărţi diversele observaţii referitoare la acelaşi obiect, diverse raţionamente, între grupuri de cuvinte aflate în enumeraţie pentru a argumenta diverse aspecte enunţate anterior:

Substantivele sunt comune şi proprii: casă, dulap, masă, perete[;] Ion, Maria, Sandu.

VI. DOUĂ PUNCTE

Două puncte marchează o pauză mai mică decât pauza indicată de punct. Semnul se foloseşte:

- după un verb de declaraţie exprimat sau subînţeles sau după un substantiv înaintea vorbirii directe:

L-a întrebat[:] — Te duci acolo?

Dar Mihai, categoric[:] — Nu!

- după verbul care anunţă reproducerea unor zgomote sau sunete:

Deodată am auzit[:] trosc!

- înaintea citării unui text, a unui proverb, a unei zicale, a unui principiu:

Un proverb înţelept spune[:] „Dacă prietenul tău este miere, nu-l mânca de tot.“

- - înaintea unei enumerări:

Sunt substantive comune[:] caiet, carte, elev, şcoală etc.

- înaintea unei precizări sau a unei explicaţii care poate fi, sub aspect sintactic, apoziţie sau atributivă apoziţională:

În depărtare se zăreşte un oraş feeric[:] Constanţa. Îţi dau un sfat[:] (să) nu te duci singur acolo.

- după cuvinte ca *(de) exemplu, astfel, anume, iată,* care anunţă explicări, precizări, exemplificări:

Iată de ce nu[:] nu cred în aşa ceva.

VII. SEMNELE CITĂRII

Semnele citării (ghilimelele) se folosesc:

- înainte şi după un text extras şi reprodus întocmai (text citat) dintr-o operă literară, dintr-o lucrare ştiinţifică sau înainte şi după un text reprodus în vorbire directă.

Se dă textul: [„] Nu ştiu alţii cum sunt, dar eu...[“]

L-am auzit deodată: [„]Să ştii că nu mă duc.[“]

Scanned with OKEN Scanner

- pentru a exprima o ironie față de cel care folosește cuvântul sau grupul de cuvinte reprodus ori când cuvântul este folosit cu sens opus:

Spune c-ar fi [„]deștept[“] din cale-afară. Vezi,[„]deșteptule[“] că nu e așa?

- pentru a atrage atenția în mod deosebit asupra cuvintelor și a le da o importanță mai mare:

Tu și el trebuie să mergeți acolo, adică [„]voi[“] care reprezentați ceva...

- la titlurile operelor literare, științifice, ale publicațiilor, când sunt reproduse în frază:

În opera literară [„]Amintiri din copilărie[“], Ion Creangă povestește întâmplările acelei vârste fericite.

- pentru a preciza sensul unor cuvinte în lucrările de lingvistică:

Verbul a veni poate să aibă sensuri diferite: Apa îi ***venea*** *până la genunchi ([„]ajungea[“])*

Când există un citat în interiorul altui citat, se folosesc două feluri de ghilimele: [„]...[“] și [«]...[»], ultimele folosindu-se în interiorul textului:

[„] Și el, cât era de ostenit, ne prindea câte pe unul, ca la baba-oarba, ne ridica în grindă zicând: [«] Tâta mare![»] și ne săruta mereu...[“]

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie)*

VIII. LINIA DE DIALOG

Linia de dialog marchează începutul vorbirii unei (fiecărei) persoane care participă la convorbire:

[—] Te-ai dus acolo?

[—] Nu.

IX. LINIA DE PAUZĂ

Linia de pauză se folosește:

- în interiorul propoziției și al frazei, pentru a delimita cuvintele, construcțiile și propozițiile incidente, propozițiile explicative ori apozițiile, având în general valoarea virgulei:

Mihai [-] fratele meu [-] a fost acolo.

Scanned with OKEN Scanner

- înaintea unei explicaţii:

Ajunsese de nu-l mai recunoşteai [-] o umbră.

- înaintea unei comparaţii căreia îi lipseşte adverbul comparativ:

Era frumoasă: talie subţire, privire blândă, iar faţa ei [-] boboc de trandafir.

- pentru a marca absenţa predicatului sau a verbului copulaltiv:

„Religia [-] o frază de dânşii inventată..."

(M. Eminescu, *Împărat şi proletar)*

X. **PARANTEZELE ROTUNDE** [( )] sau **DREPTE** [[ ]]

Parantezele rotunde [( )] sau drepte [[ ]] se folosesc pentru a arăta un adaos în interiorul unei propoziţii sau fraze care poate fi sintagmă, propoziţie sau frază de sine stătătoare din punct de vedere gramatical sau care face parte din aceeaşi propoziţie sau frază ca şi grupul sintactic pe care îl explică:

„Era adevărat că acest sergent nu încetase să se arate vesel de când venise [(doar de câteva zile, înainte deci de evenimentele de ieri [), dar poate că ar fi fost cazul ca tocmai evenimentele de ieri să-l fi pus şi pe el niţel pe gânduri."

(M. Preda, *O oră din august)*

Parantezele drepte se mai folosesc pentru a închide un adaos făcut de noi într-un text citat sau unele cuvinte ori semne de punctuaţie asupra cărora vrem să atragem atenţia cititorului (ca în lucrarea de faţă):

„Pe lângă el [pe lângă pârâu], cobora, chinuită, singura cărare..."

(G. Galaction, *La Vulturi!)*

Parantezele drepte se folosesc şi pentru a închide punctele de suspensie, marcând astfel lipsa unui fragment dintr-un text citat:

„Sus la munte s-a făcut cioban[[]...[]]. Din an în an, Dănilă a crescut în turme şi în argaţi[[]...[]"

(G. Galaction, *La Vulturi!)*

Scanned with OKEN Scanner

XI. PUNCTELE DE SUSPENSIE

Punctele de suspensie marchează întreruperea momentană sau definitivă a vorbirii din diferite motive:

- înaintea unei afirmaţii care provoacă surprinderea:

L-a pedepsit pentru[...] o nimica toată.

- când vorbitorul consideră restul uşor de subînţeles:

Să-mi spui dacă ai vreun motiv care [...

- datorită intervenţiei neaşteptate a unui interlocutor sau în aşteptarea reacţiei acestuia:

- *Să te duci, că dacă [...]*

- *Bien, aşa voi face!*

- pentru ca vorbitorul să găsească expresiile cele mai potrivite sau pentru a sugera ritmul lent al vorbirii:

Era acolo [...] în munţi [...] la peşteră [...] o privelişte minunată.

- pentru a indica întârzierea răspunsului:

— *Ai fost acolo?*

— *[...] Unde să fiu?*

- pentru a marca o vorbire incoerentă:

Evenimentul a avut loc [...] la [...] când [...] masele populare [...] Ştefan cel Mare i-a învins pe turci.

- pentru a arăta mirarea, surprinderea sau o stare emotivă puternică, fiind însoţite uneori de semnul exclamării sau al întrebării:

— *Ştii că a reuşit?*

— *Da? [...]*

Ce-am văzut [...] m-a îngrozit [...]

Puse între paranteze drepte într-un citat, punctele de suspensie marchează lipsa unui fragment (vezi exemplele de la Parantezele rotunde şi drepte p. 412)

Se mai folosesc şi după titlurile unor poezii care sunt formate din primul vers sau dintr-o parte a acestuia: *O, mamă [...], de M. Eminescu.*

Ele mai marchează o dată nesigură sau omiterea ei voită:

Într-un document de la 184 [...] se prevede acest fapt. În scrisoarea ta din [...] decembrie anul trecut mi-ai făcut această precizare.

Scanned with OKEN Scanner

XII. CRATIMA

Cratima (liniuţa de unire şi de despărţire) se foloseşte ca semn de punctuaţie:

- în repetiţii, când cuvântul repetat formează o unitate (substantiv, adjectiv, adverb, interjecţie):

Încet[-]încet, se apropiau de mal. Gânduri[-]gânduri îi treceau prin cap.

- în interiorul unor expresii formate din două substantive, un substantiv şi un adverb, din două adverbe sau din două interjecţii:

calea[-]valea, câine[-]câineşte, ici[-]colo, trosc[-]pleosc.

- între două numerale, pentru a arăta că indicaţia numerică este aproximativă:

Costă vreo 2000[-]3000 de lei.

- între cuvintele care arată limitele unei distanţe sau ale unui interval de timp:

A călătorit pe ruta Bucureşti[-]Roşiori.

În perioada 1[-]10 ianuarie magazinul este închis.

B. SEMNELE ORTOGRAFICE

I. CRATIMA

Cratima (liniuţa de unire şi de despărţire) se foloseşte ca semn ortografic în următoarele situaţii:

- pentru a reda în scris rostirea împreună a două cuvinte alăturate, părţi de vorbire diferite, fiind posibilă şi omiterea unei vocale:

ducându[-]se; să[-]i dea;

Când cratima se află în interiorul silabei şi nu corespunde cu tăietura silabică (aşa cum corespunde în cazul primului exemplu), ea poate marca:

a) rostirea într-o silabă a două cuvinte întregi (ca în exemplul al doilea);

b) rostirea într-o silabă a unui cuvânt întreg şi a începutului altui cuvânt:

mi[-] aduce;

Scanned with OKEN Scanner

c) rostirea într-o silabă a sfârşitului unui cuvânt şi a unui cuvânt întreg:

ducându[-]l;

d) rostirea într-o silabă a sfârşitului unui cuvânt şi a începutului altuia:

dac[-] auzea;

- pentru a despărţi cuvintele în silabe;
- la scrierea cuvintelor compuse prin alăturare:

câine[-]lup; cal[-]de[-]mare; nou[-]născut;

- la scrierea unor derivate cu prefixe sau sufixe ca:

ex[-]director, voltaire[-]ian etc.

- pentru a lega desinenţa sau articolul hotărât enclitic de un cuvânt neobişnuit ca rostire ori scriere, unele dintre cuvinte fiind compuse prin abreviere:

ONU[-]ul, pH[-]ul, show[-]uri;

- pentru a însoţi segmente izolate dintr-un cuvânt: articulate cu articolul hotărât *[-] l.*

II. APOSTROFUL

Apostroful marchează grafic:

- căderea, absenţa accidentală în rostire a unui sunet sau a unui grup de sunete:

Las[’] pe mine! Un[’] te duci?

- absenţa primelor cifre ale notaţiei unui an:

[’] 94 în loc de *1994.*

III. PUNCTUL

Punctul, ca semn de ortografie, se foloseşte:

- în abrevierile formate din prima literă de la începutul cuvântului, dar folosirea lui nu este obligatorie:

O[.]N[.]U[.] dar şi ONU.

- în abrevierile formate din prima parte a cuvântului sau din aceasta plus consoana cu care începe silaba următoare:

dvs[.], dv[.], etc[.]; *dr[.]* etc.

Scanned with OKEN Scanner

Punctul nu se foloseste:

- după abrevierile formate din prima şi ultimele litere ale cuvântului sau la compusele prin abreviere la fragmente unite ori la iniţiale şi fragmente unite:

d-tale, d-voastră, Plafar. ADAS, TAROM.

- după simbolurile din chimie, fizică, matematică, precum şi după prescurtarea punctelor cardinale:

Mg, cm, kg, E, N.

IV. BARA

Bara se foloseşte în abrevieri:

- între doi termeni ai unei formule de tipul *km[/]h* (kilometri pe oră).
- în abrevierea prefixului *contra-*: *c[/]val* (=contravaloare).

V. LINIA DE PAUZĂ

Linia de pauză se foloseşte între un termen simplu şi unul compus sau între doi termeni compuşi, scrişi cu cratimă, care formează un nou cuvânt compus:

anglo[—]sud-coreean; nord[—]nord-vest; sud-est[—]nord-vest.

În aceste situaţii, cratima este mai scurtă decât linia de pauză.

VI. PAUZA ALBĂ (GRAFICĂ)

Pauza albă (grafică) delimitează cuvintele, arătând că în acel loc se termină un cuvânt şi urmează altul. Ea concretizează aplicarea principiului sintactic al ortografiei potrivit căruia scrierea delimitează cuvintele după sensul lor lexical şi după valorile lor gramaticale:

a venit odată („cândva"); *a venit o dată* („o singură dată").

Scanned with OKEN Scanner

VORBIREA DIRECTĂ ŞI VORBIREA INDIRECTĂ

A. *VORBIREA DIRECTĂ*

Vorbirea directă este procedeul prin care se redau exact spusele cuiva, aşa cum au fost formulate.

1. Ea *cuprinde* atât reproducerea dialogului, cât şi reproducerea cuvintelor cuiva prin rememorare:

Mi-a spus:

— Vino la mine!

L-am auzit zicând: „Măi, în ce încurcătură am intrat!"

2. Vorbirea directă este însoţită de *un verb de declaraţie: a zice, a spune, a întreba, a mărturisi* etc. exprimat sau subînţeles.

Aceste verbe pot să stea înaintea vorbirii directe, după aceasta sau pot fi intercalate:

L-a îndemnat:

— Citeşte mai mult!

— Citeşte mai mult! l-a îndemnat el.

— Citeşte, l-a îndemnat el, mai mult!

3. În vorbirea directă se folosesc *următoarele semne de punctuaţie:*

a) linia de dialog sau ghilimelele;

b) două puncte, după verbul de declaraţie, când acesta este aşezat înaintea vorbirii directe;

c) virgula sau linia de pauză, înainte sau/şi după verbul de declaraţie, când acesta urmează vorbirii directe ori este intercalat;

d) semnul exclamării sau semnul întrebării, când verbul de declaraţie urmează vorbirii directe.

4. *Vorbirea directă legată* este vorbirea directă introdusă prin conjuncţia *că:*

M-a întrebat că „de ce nu te-ai dus acolo?"

Scanned with OKEN Scanner

B. VORBIREA INDIRECTĂ

Vorbirea indirectă este procedeul prin care sunt redate spusele cuiva subordonându-le unui verb de declarație:

L-a îndemnat să citească mai mult.

I-a spus să vină la el.

1. *Vorbirea indirectă liberă* constă în redarea spuselor cuiva fără o conjuncție care să le subordoneze unui verb de declarație:

Se gândea mereu. L-o fi supărat cumva?

2. *Vorbirea directă poate fi transformată în vorbire indirectă*, având loc unele modificări:

a) *dispar:*

- unele semne de punctuație: linia de dialog, două puncte, semnul întrebării, semnul exclamării, unele virgule etc.;
- interjecțiile, unele substantive în vocativ, construcțiile exclamative;
- valorile exclamative și interogative ale propozițiilor.

b) *apar:*

- unele verbe de declarație;
- elemente relaționale subordonatoare (conjuncții și locuțiuni conjuncționale subordonatoare).

c) *se modifică:*

- persoana la pronume și la verbe sau/și modul verbelor;
- pronumele (adjectivele pronominale și adverbele) demonstrative;
- cazul vocativ al substantivelor;
- unele propoziții principale care devin subordonate necircumstanțiale;
- propozițiile interogative directe, care devin interogative indirecte;

d) *se păstrează*:

- propozițiile subordonate de orice fel existente în vorbirea directă.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Alcătuiţi o compunere cu temă la alegere al cărei text să fie format numai din zece propoziţii şi în care să folosiţi şi următoarele semne de pucntuaţie: virgula (trei situaţii diferite), două puncte, linia de dialog, semnul întrebării şi semnul exclamării. Explicaţi apoi folosirea semnelor de punctuaţie întrebuinţate.

2. Corectaţi greşelile existente în textul următor şi explicaţi necesitatea corecturilor făcute:

Adunatusau pe aleie toţi copii pe care i-am chemat la întrecerea sportivă. Nui nicio îndoială cam putea să-i învingem pe faimoşi noştri adversari.

3. Retranscrieţi textul următor, punând semnele de punctuaţie necesare:

„Când ajunseră în poiană Măriuca-arătă cu degetul uite căpiţa unde a ascuns mama pe Păunaş."

(Gala Galaction, *La Vulturi!*)

4. Transcrieţi corect textul:

„Văvorîntovărăşioamenideaimeipânăntârglasoroca."→

(Mihail Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

5. Explicaţi, prin analiză sintactică şi morfologică, folosirea semnelor de ortografie şi punctuaţie din textul:

„Lovi-o-ar moartea de vorbă, de care nu te mai saturi, Ilie!"

(Marin Preda, *Moromeţii*)

6. Transformaţi textele de mai jos în vorbire indirectă:

a) „— Mă rog, domnule, dacă eşti bun şi nu te superi... cu cine am onoarea?

— Eu?... Eu sunt inspectorul cutare...

Scanned with OKEN Scanner

— Hm! Şi domnul Trandafir se uită cu coada ochiului, neîncrezător la domnul inspector. Nu, fără şagă!... Dar celălalt domn?...
— Celălalt e domnu ministru!
— Asta e prea-prea; şi Domnu începu a râde cu hohot. Ei, ştii că ai haz! Nu, că asta-i chiar frumos!
- Cum, dumneata crezi că glumesc?"

(Mihail Sadoveanu, *Domnu Trandafir*)

b) „Cu îndrăzneală apucă mâna lui Tudor, îl trase spre el şi-l privi în ochi.
— Nu eşti tu, zise el scurt, dintr-ai lui Ionaşcu care au pribegit peste Nistru?
— Sunt Tudor, feciorul lui Ionaşcu..., răspunse mişcat Şoimaru, dintre toţi pribegii, eu singur mă întorc înapoi.
— Atuncea eu îţi sunt moş drept, frate cu tatăl tău..., strigă bătrânul. Uită-te la mine şi mă cunoaşte!
— Te cunosc, moşule Mihu! îngână Şoimarul."

(Mihail Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

Început de vacanţă

Se prevestea o dimineaţă frumoasă de primăvară(,)[1] [I] *dar soarele (,)*[2] *astrul zilei şi stăpânul zărilor(,)*[3] *nu apăruse încă la orizont.* [II]

Mergând spre şcoală(,)[4] l-am întâlnit pe Gigel, [III] *care m-a întrebat(:)*[5] [IV]

(—)[6] *Unde te duci aşa de dimineaţă, în prima zi de vacanţă(?)*[7] [V]

(—) [8] *La şcoală(!)*[9] [VI] *Plecăm în excursie* [VII] *!*

Ajungând acolo am constatat [VIII] *că doamna dirigintă şi mulţi colegi fuseseră mai harnici decât mine.* [IX]

Peste câteva minute ne-am îmbarcat în autocarul sosit la timp, pornind într-o călătorie minunată, devenită o amintire de neşters. [X]

Scanned with OKEN Scanner

1 - virgula desparte două propoziţii principale coordonate adversativ prin conjuncţia *dar*;

2, 3 - cele două virgule izolează o apoziţie dezvoltată de restul propoziţiei.

4 - virgula s-a folosit după o expresie gerunzială aşezată la începutul frazei;

5 - două puncte s-a folosit după un verb de declaraţie şi înaintea vorbirii directe;

6, 8 - cele două linii de dialog marchează începutul vorbirii fiecărei persoane care participă la convorbiri (la dialog);

7 - semnul întrebării s-a folosit la sfârşitul unei propoziţii interogative propriu-zise neexclamative;

9 - semnul exclamării s-a folosit după o expresie exclamativă cu valoarea unei propoziţii (eliptică de predicat).

Observaţii

a) Dificultatea rezolvării unui astfel de subiect o constituie limitarea numărului de propoziţii.

b) De asemenea, trebuie respectate cerinţele generale ale unei compuneri:
- stabilirea titlului în deplină concordanţă cu conţinutul compunerii;
- respectarea celor trei părţi ale compunerii: introducere, cuprins şi încheiere;
- aşezarea în pagină;
- logica, fluenţa, claritatea şi corectitudinea exprimării;
- respectarea regulilor de ortografie şi punctuaţie.

2. „Adunatu-s-au pe alee toţi copiii pe care i-am chemat la întrecerea sportivă. Nu-i nici o îndoială c-am putea să-i învingem pe faimoşii noştri adversari.“

adunatu-s-au - prima cratimă s-a folosit deoarece este forma inversă a perfectului compus *s-au adunat*, în care apare vocala de legătură *u* după participiu pentru a crea posibilitatea pronunţării împreună a întregului grup; a doua cratimă marchează rostirea într-o silabă a două cuvinte întregi, părţi de vorbire diferite, cu elidarea vocalei *e*; *(s)e* = pronume reflexiv; *au* = verbul auxiliar *a avea* care intră în alcătuirea perfectului compus;

alee - la început de silabă, după o vocală, se scrie şi se pronunţă *e*, nu *ie*, în neologisme de tipul *aed, alee, coexistenţă, idee, poem, poet*;

copiii - se scrie cu *-iii*, deoarece, însoţit de adjectivul *toţi*, este articulat; primul *-i* este din radical, al doilea *-i* este desinenţa de plural pentru masculin, N.; iar al treilea *-i* este articolul hotărât pentru masculin, plural, N.; *Îndreptarul* (p.18) precizează că substantivele masculine a căror formă nearticulată de plural se termină în *-ii* (de exemplu: *copii)* se scriu la forma articulată a pluralului cu *-iii* (trei *i*);

i-am - folosirea cratimei este necesară deoarece sunt două părţi de vorbire care se pronunţă într-o singură silabă: *i* = pronume personal formă neaccentuată; *am* = verbul auxiliar *a avea* care intră în alcătuirea perfectului compus;

nu-i - este necesară folosirea cratimei deoarece sunt două părţi de vorbire (diferite) care se pronunţă într-o singură silabă prin elidarea vocalei *i*; *nu* = adverb de mod de negaţie; *(i)i* = formă scurtă (populară) a verbului *a fi*;

nici o - se scrie separat, deoarece este aşezat pronominal negativ, provenit din pronumele negativ *nici una*, alcătuit din *nici* = adverb de mod; *o* = adjectiv pronominal nehotărât;

c-am - s-a folosit liniuţa de unire, întrucât sunt două părţi de vorbire diferite care se pronunţă într-o singură silabă, ceea ce a dus şi la elidarea vocalei *ă: c(ă)* = conjuncţie simplă subordonatoare, *am* = verbul auxiliar *a avea* care intră în alcătuirea perfectului compus;

faimoşii - adjectivul s-a scris cu *-ii*, deoarece stă înaintea substantivului şi s-a articulat cu articolul hotărât enclitic *-i*; primul *-i* este desinenţa pentru masculin plural, Ac.; substantivele şi adjectivele masculine a căror formă nearticulată de plural se termină în *-i* se scriu la forma articulată a pluralului cu *-ii* (doi *i*).

3. „Când ajunseră în poiană, Măriuca arătă cu degetul:
— Uite căpiţa unde a ascuns mama pe Păunaş!“

Precizări:

a) Ghilimelele delimitează un text citat.

b) Virgula s-a folosit după o propoziţie temporală aşezată înaintea regentei.

c) Două puncte s-a folosit după un verb de declaraţie subînţeles *(zise, zicând)* şi înaintea vorbirii directe.

Scanned with OKEN Scanner

d) Linia de dialog s-a folosit pentru a marca începutul vorbirii unei persoane care participă la convorbire; urmează replica lui Dănilă: „—... L-o fi ascuns în altă parte, fata buniculuí!?“ După linia de dialog se scrie cu majusculă.

e) Semnul exclamării s-a folosit la sfârşitul unei fraze care conţine şi o propoziţie imperativă exclamativă: „Uite căpiţa...“

4. „Vă vor întovărăşi oameni de-ai mei până-n târg la Soroca.“

5. - ghilimelele sau semnele citării s-au folosit înainte şi după un text reprodus în vorbire directă;

- prima cratimă marchează legătura gramaticală dintre grupul de cuvinte neaccentuate *o-ar*, postpuse cuvântului accentuat *lovi*;

- a doua cratimă marchează rostirea într-o singură silabă a două cuvinte întregi, fără elidarea unei vocale: *o* - pronume personal, formă neaccentuată, persoana a III-a, numărul singular, genul feminin, cazul Ac.; *ar* = verbul auxiliar *a avea* care intră în alcătuirea modului condiţional-optativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă verbală inversă *lovi-...-ar* ;.

- prima virgulă s-a folosit pentru a despărţi propoziţia subordonată atributivă explicativă (izolată) „de care nu te mai saturi!“ de regenta ei „lovi-o-ar moartea de vorbă“;

- a doua virgulă marchează pauza dintre cuvintele unei propoziţii şi un substantiv în vocativ;

- semnul exclamării marchează sfârşitul unei fraze care are în alcătuire şi o propoziţie enunţiativă optativă exclamativă: „lovi-o-ar moartea de vorbă“.

6.

a) *Domnul Trandafir îl roagă pe necunoscut cu, dacă este bun şi nu se supără, să-i spună cu cine are onoarea.*

Străinul îi spune că el este inspectorul cutare.

Domnul Trandafir se miră şi se uită cu coada ochiului, neîncrezător, la domnul inspector, spunându-i să nu glumească şi întrebându-l cine este celălalt domn.

Inspectorul îi spune că celălalt domn este domnul ministru.

Domnul Trandafir spune că asta este din cale-afară (prea-prea) şi începe a râde cu hohot, apreciind că domnul inspector are haz şi că asta-i chiar frumos.

Inspectorul îl întreabă pe domnul Trandafir dacă el crede că glumeşte.

Scanned with OKEN Scanner

b) *Cu îndrăzneală apucă mâna lui Tudor, îl trase spre el, şi îl privi în ochi. Bătrânul îl întrebă, apoi, scurt, dacă el nu este dintr-ai lui Ionaşcu care au pribegit peste Nistru. Şoimaru răspunde mişcat (emoţionat) că el este Tudor şi că, dintre toţi pribegii, el singur se întoarce înapoi.*

Atunci, bătrânul strigă (îi spuse tare) că el este moş drept, frate cu tatăl lui, şi îi ceru să se uite la el şi să-l recunoască. Şoimaru, emoţionat, îi spuse îngânând că-l recunoaşte.

Atenţie! În trecerea de la vorbirea directă la cea indirectă, textul suferă unele modificări (transformări):

- dispar unele semne de punctuaţie (ghilimelele, linia de dialog, unele virgule etc.), unele părţi de vorbire (interjecţii, substantive sau pronume în cazul vocativ);
- apar verbe de declaraţie *(a zice, a spune, a întreba, a răspunde* etc.), elemente subordonatoare în frază (conjuncţii subordonatoare, adverbe relative etc.);
- se modifică persoana pronumelor personale, reflexive şi a verbelor (persoanele I şi a II-a se înlocuiesc cu persoana a III-a), modul verbelor (imperativele se înlocuiesc cu conjunctive); unele propoziţii principale devin secundare (subordonate); de asemenea, topica părţilor de propoziţie şi a propoziţiilor suferă unele modificări.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII COMPLEXE

1. Se dă textul:

"Crudul Alexandru-Vodă nu întârzie a se înspăimânta de acel mare nume al banului Mihai. Vru să-l piarză cu orice chip şi, neîndrăznind a-l prigoni de faţă, trimise ucigaşi spre a-l prinde... Însă prins fiind în cale de oamenii lui Alexandru, ce îl pândea, el fu adus în Bucureşti, unde domnul, cătrănit de mânie, îl învinovăţi de trădător şi rebel."

(După Nicolae Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

a) Faceţi analiza frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic complementele din textul dat.
c) Faceţi expansiunea complementelor exprimate prin verbe la moduri nepredicative (nepersonale), rescrieţi fraza şi analizaţi-o.
d) Contrageţi subordonata *să-l piarză cu orice chip*.
e) Explicaţi folosirea cratimei în text.

2. Se dă textul:

"Aron-Voievod, spre a se putea plăti de datornici, iscodi *ca de tot omul din ţară să se dea câte un bou*, şi orândui, spre a strânge *această nouă dajdie*, turcii *care*, luând *toate* vitele *de la cei ce aveau* spre a împlini pentru acei ce nu aveau, sleiră ţara şi de vite."

(N. Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

a) Faceţi analiza frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate.
c) Folosiţi în propoziţii sau fraze cuvintele *tot* şi *cei* cu alte valori morfologice (gramaticale) decât cele din text.
d) Formulaţi fraze în care relativul *ce* să introducă alte cinci feluri de subordonate decât cele pe care le introduce în fraza dată.
e) Formulaţi o propoziţie în care prepoziţia *spre* să însoţească un alt fel de complement decât cel din text.

Scanned with OKEN Scanner

3. Se dă textul:

"Iar atunci *când* veţi lăsa miazănoaptea, cotind spre apus, către ţinuturile păduroase ce se ridică în zare, *către patria de demult a bourilor*, atunci, pe măsură ce vă veţi afunda într-o lume de legende şi de miresme foarte tari ale trecutului, muntele *acela* se va ridica tot mai sus, iar numele *lui* îl veţi auzi tot mai des, ca pe al unei realităţi primordiale *cu care* toate celelalte intră în relaţie."

(Geo Bogza, *Rarăul*)

a) Faceţi analiza frazei.

b) Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate.

c) Formulaţi propoziţii în care să folosiţi substantivul *ţinut* cu funcţii sintactice de subiect, nume predicativ, atribut, complement direct şi complement indirect.

d) Folosiţi cuvântul *acela* cu funcţie sintactică de atribut pronominal genitival şi prepoziţional şi cu funcţie sintactică de atribut adjectival în cazurile G., Ac. şi D.

e) Formulaţi fraze în care adverbul relativ *când* să introducă subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă, completivă indirectă, temporală, cauzală şi condiţională.

f) Precizaţi valoarea morfologică din text a cuvântului *iar* şi folosiţi-l apoi cu altă valoare, precizând-o.

4. Se dă textul:

"Şi fiindcă buna-cuviinţă cere, când te afli în largul naturii, să cugeţi cât o ploşniţă cel puţin, mă mulţămii, doar, să găsesc cusur frunzelor de plop, că fac prea mare gălăgie degeaba şi fără cuvânt, că adică la înălţimea *la care* se află, fără ca *o adiere* cât de uşoară să le bage în seamă, ele totuşi se clatină cu zgomot, lovindu-şi unele de altele *discul lor lat* şi greoi, aninat, fără cumpăneală, *de o coadă lungă* şi subţire."

(Calistrat Hogaş, *În Munţii Neamţului*)

a) Faceţi analiza frazei.

b) Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate.

Scanned with OKEN Scanner

c) Fomulaţi fraze în care:
- locuţiunea conjuncţională *fără ca să* să introducă o modală şi o concesivă;
- conjuncţia *să* să introducă o finală şi o consecutivă;
- conjuncţia *că* să introducă o concesivă, o cauzală, o consecutivă şi o atributivă;
- adverbul relativ *cum* să introducă o predicativă, o modală, o cauzală, o temporală şi o concesivă;
- adverbul relativ *unde* să introducă o atributivă, o predicativă, o circumstanţială de loc, o cauzală, o concesivă şi o condiţională;

d) Formaţi câte un adjectiv de la substantivele *natură, frunză, gălăgie* şi câte un substantiv de la verbele *a cere, a cugeta, a mulţumi.*

5.

"*Simion,* de cum o zări, îi căzu curmeziş pe inimă şi cu mult amar începu să ofteze. Iar fătarnica de fată nici îl primea, nici îl respingea, ci îl ţinea mereu în îngăimală şi, ca să-l năucească mai tare, uneori zâmbea cu noimă, privindu-l pe sub geană, alteori se făcea că nici îl vede, încât bietul flăcău cădea tot mai tare în boala dragostei şi se usca *cum se usucă frunza de vântul toamnei.*"

(N. Gane, *Comoara de pe Rarău*)

a) Faceţi analiza frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate.
c) Explicaţi folosirea semnelor de punctuaţie şi ortografie din text.
d) Arătaţi cum s-au format părţile de vorbire *îngăimală şi alteori.*
e) Precizaţi care sunt formele corecte din perechile: *ar cădea - ar cade; (el) zări - (el) zării; (a) zări - (a) zării; (eu) zări - (eu) zării; (a) ţine - (a) ţinea; ar vede - ar vedea; geană - giană.*
f) Alcătuiţi mai întâi o propoziţie şi apoi o frază pe baza schemei următoare:

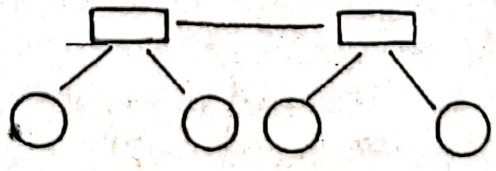

Scanned with OKEN Scanner

6. Se dă textul:

„— *Aţi auzit*, oameni buni, grăi deodată cu glas gros boierul, că domnia Tomşei s-a petrecut din lumea *asta*, ş-a venit în scaunul ţării Alexandru-Vodă, *pe care* şi noi l-am ajutat şi l-am apărat..."

(Mihail Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

a) Faceţi analiza frazei;

b) Justificaţi folosirea semnelor de punctuaţie şi ortografie din text;

c) Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate;

d) Alcătuiţi o propoziţie în care cuvântul *asta* să-şi schimbe valoarea gramaticală faţă de cea din text;

e) Construiţi două propoziţii în care verbul *a se petrece* poate avea şi alte înţelesuri decât cel din text.

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1a)

"Crudul Alexandru-Vodă *nu întârzie* a se înspăimânta de acel mare nume al banului Mihai.[1]/ *Vru* [2]/(*să*)-l *piarză* cu orice chip [3]/ (şi), neîndrăznind a-l prigoni de faţă, *trimise* ucigaşi spre a-l prinde. [4]/ (Însă) prins fiind în cale de oamenii lui Alexandru,[5a]/ (ce) îl *pândea*,[6]/ el *fu adus* în Bucureşti,[5b]/ (unde) domnul, cătrănit de mânie, îl *învinovăţi* de trădător şi rebel."[7]/

(După N. Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

P1 - *Crudul Alexandru-Vodă nu întârzie a se înspăimânta de acel mare nume al banului Mihai* - propoziţie principală independentă, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată.

P2 - *Vru* - propoziţie principală, regentă pentru P3, coordonată copulativ cu P4 prin conjuncţia *şi*, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P3 - *să-l piarză cu orice chip* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P2, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *vru*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P4 - *şi, neîndrăznind a-l prigoni de faţă, trimise ucigaşi spre a-l prinde...* - propoziţie principală, coordonată copulativ cu P2 prin conjuncţia coordonatoare copulativă simplă *şi* şi adversativ cu P5 prin conjuncţia simplă *însă;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P5 - *Însă prins fiind în cale de oamenii lui Alexandru.. el fu adus la Bucureşti* - propoziţie principală, regentă pentru P5 şi P6, coordonată adversativ cu P4 prin conjuncţia coordonatoare adversativă *însă;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P6 - *ce îl pândea* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P5, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *oamenii,* introdusă prin pronumele relativ simplu *ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P7 - *unde domnul, cătrănit de mânie, îl învinovăţi de trădător şi rebel* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P5, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *Bucureşti,* introdusă prin adverbul relativ *unde;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

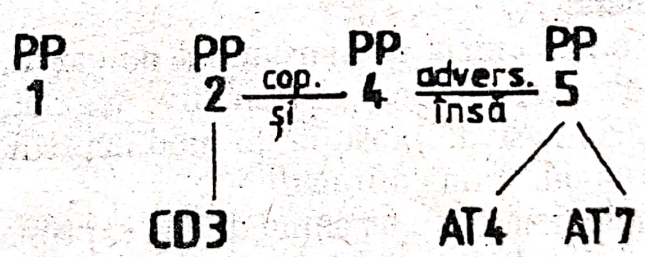

1b)

a se înspăimânta - complement direct exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza reflexivă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - infinitiv, timpul prezent, formă afirmativă;

de... nume - complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de,* nearticulat.

-l - complement direct exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul Ac., formă neaccentuată;

Scanned with OKEN Scanner

cu orice chip - complement circumstanţial de mod propriu-zis, exprimat prin locuţiune adverbială de mod ("neapărat");

neîndrăznind - complement circumstanţial de cauză exprimat prin verb predicativ, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - gerunziu, formă negativă;

a... prigoni - complement direct exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - infinitiv, timpul prezent, formă afirmativă;

-l - complement direct exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, cazul Ac., formă neaccentuată;

de faţă - complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin locuţiune adverbială de mod ("făţiş", "direct");

ucigaşi - complement direct exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., nearticulat.

spre a.. prinde - complement circumstanţial de scop exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - infinitiv, timpul prezent, precedat de prepoziţia simplă *spre*, formă afirmativă;

-l - complement direct exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul Ac., formă neaccentuată;

prins fiind - complement circumstanţial de cauză, exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza pasivă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - gerunziu, forma afirmativă;

în cale - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac, precedat de prepoziţia simplă *în*, nearticulat;

Observaţie:

"*În cale*" poate fi şi locuţiune adverbială, atunci când se înlocuieşte cu "înainte": *Să nu-mi stai în cale.*

de oamenii - complement de agent exprimat prin substantiv comun simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*;

îl - complement direct exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul Ac., formă neaccentuată;

Scanned with OKEN Scanner

în Bucureşti - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv propriu simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *în*, nearticulat;

unde - complement circumstanţial de loc exprimat prin adverb de loc, relativ, simplu, fără grad de comparaţie, introduce o atributivă;

de mânie - complement circumstanţial de cauză, exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat.

Observaţie:

Cuvântul *cătrănit* este atribut adjectival izolat.

îl - complement direct exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul Ac., formă neaccentuată;

de trădător - complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;

(de) rebel - complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul Ac., se subînţelege prepoziţia simplă *de*, nearticulat; coordonat copulativ prin conjuncţia copulativă simplă *şi* cu complementul indirect *de trădător;*

1c)

"Crudul Alexandru-Vodă *nu întârzie* [1]/ *(să) se înspăimânte* de acel mare nume al banului Mihai.[2]/ *Vru* [3]/(*să*)-l *piarză* cu orice chip [4]/ (şi),[5a]/ (deoarece) *nu îndrăznea* [6]/ (*să*)-l *prigonească* de faţă,[7]/ *trimise* ucigaşi [5b]/(ca *să*)-l *prindă*.[8]/ (Însă) [9a]/ (pentru că) *a fost prins* în cale de oamenii lui Alexandru,[10]/ (ce) îl *pândea*, [11]/ el *fu adus* în Bucureşti, [9b]/(unde) domnul, cătrănit de mânie, îl *învinovăţi* de trădător şi rebel."[12]/

P1 = PP
P2 = CD(1)
P3 = PP
P4 = CD(3)
P5 = PP
P6 = CZ(5)
P7 = CD(6)
P8 = CS(5)
P9 = PP
P10 = CZ(9)
P11 = AT(10)
P12 = AT(9)

cop. *şi*

advers. *însă*

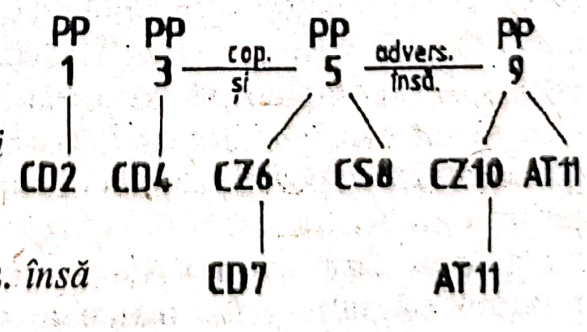

Scanned with OKEN Scanner

1d)

Vru [2]/(*să*)-l *piarză* cu orice chip...[3]/

P2 = PP
P3 = CD(2)

Vru *a*-l *pierde* cu orice chip.
a pierde - complement direct.

1e)

Alexandru[-]Vodă - cratima, semn de ortografie, s-a folosit între părţile componente ale unui substantiv compus prin alăturare;

*să[-]*l - cratima, semn de ortografie, marchează rostirea într-o silabă a două cuvinte întregi, părţi de vorbire diferite, cu omiterea vocalei *î*: *să* = conjuncţie subordonatoare simplă; *(î)l* = pronume personal, formă neaccentuată;

a[-]l - cratima, semn de ortografie, marchează pronunţarea într-o silabă a două cuvinte întregi prin elidarea vocalei *î*, părţi de vorbire diferite; *a* = prepoziţie a infinitivului; *(î)l* = pronume personal formă neaccentuată;

a[-]l - ca mai sus.

2a)

"Aron-Voievod, spre a se putea plăti de datornici, *iscodi* [1]/ (ca) de tot omul din ţară *(să) se dea* câte un bou [2]/, (şi) *orândui*, spre a strânge această nouă dajdie, turcii [3]/ (care), luând toate vitele de la cei [4a]/ (ce) *aveau* [5]/ spre a împlini pentru acei [4b]/ (ce) *nu aveau*, [6]/ *sleită* ţara şi de vite."[4c]/

(N. Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

P1 - *Aron-Voievod, spre a se putea plăti de datornici, iscodi* - propoziţie principală, regentă pentru P2, coordonată copulativ cu P3 prin conjuncţia simplă *şi*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P2 - *ca de tot omul din ţară să se dea câte un bou* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P1, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *iscodi*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare compusă *ca... să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P3 - *şi orândui, spre a strânge această nouă dajdie, turcii* - propoziţie principală, regentă pentru P4, coordonată copulativ cu P1 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P4 - *care luând toate vitele de la cei... spre a împlini pentru acei... sleiră ţara şi de vite* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P3, regentă pentru P5 şi P6, răspunde la întreabarea *care*, determină substantivul *turcii*, introdusă prin pronumele relativ *care;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P5 - *ce aveau* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P4, răspunde la întrebarea *care*, determină pronumele demonstrativ *cei*, introdusă prin pronumele relativ simplu *ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P6 - *ce nu aveau* - propoziţie subordonată, atributivă, are ca regentă P4, răspunde la întrebarea *care*, determină pronumele demonstrativ *acei*, introdusă prin pronumele relativ simplu *ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă.

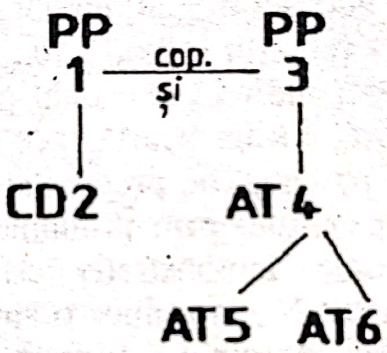

2b)

de... omul - complement de agent exprimat prin substantiv comun simplu, genul masculin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l;*

tot - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât simplu, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *omul* - masculin singular, Ac.;

din ţară - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *din*, nearticulat;

să se dea - predicat verbal, exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea I, diateza reflexivă cu înţeles pasiv (*să fie dat*), modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

câte un - atribut adjectival exprimat prin numeral distributiv cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *bou* - masculin, singular, N.;

Scanned with OKEN Scanner

bou - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N., nearticulat;
această - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *dajdie* - feminin, singular, Ac.;
nouă - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *dajdie* - feminin, singular Ac. - grad de comparaţie pozitiv;
dajdie - complement direct exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., nearticulat;
care - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu care substituie substantivul *turcii* - genul masculin, numărul plural, cazul N.; introduce o atributivă;
toate - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât simplu, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *vitele* - feminin, plural, Ac.;
de la cei - complement indirect exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare, forma scurtă, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia compusă *de la;*
ce - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu care substituie pronumele demonstrativ *cei* - genul masculin, numărul plural, cazul N., introduce o atributivă;
aveau - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, neregulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă.

2c).
Tot ce-i putem oferi este această carte. (pronume nehotărât)
Deşi s-a supărat, *tot* mai vine la noi. (adverb de mod)
Cei doi au plecat. (articol demonstrativ sau adjectival)
La *cei* băieţi să le daţi câte o carte. (adjectiv pronominal demonstrativ)

2d)
SB: Nu *se ştie* [1]/ (ce) *s-a întâmplat.*[2]/
PR: El *a devenit* [1]/ (ce) şi-*a dorit.*[2]/
CD: El *face* [1]/ (ce) *vrea.*[2]/
CI: *Se gândeşte* [1]/ (ce) *să facă* mai întâi.[2]/
CL: *Se îndrepta* [1]/ (spre ce) îl *atrăgea* mai mult.[2]/

2.e)
Toţi se îndreptau *spre şcoală.* (complement circumstanţial de loc)

Scanned with OKEN Scanner

3.a)

"(Iar) atunci [1a]/ (când) *veţi lăsa* miazănoaptea, cotind spre apus, către ţinuturile păduroase [2a]/ (ce) *se ridică* în zare,[3]/ către patria de demult a bourilor, [2b]/ atunci,[1b]/ (pe măsură ce) *vă veţi afunda* într-o lume de legende şi de miresme foarte tari ale trecutului,[4]/ muntele acela *se va ridica* tot mai sus,[1c]/ (iar) numele lui îl *veţi auzi* tot mai des ca pe al unei realităţi primordiale [5]/ (cu care) toate celelalte *intră* în relaţie."[6]/

(Geo Bogza, *Rarăul*)

P1 - *Iar atunci..., atunci,... muntele acela se va ridica tot mai sus* - propoziţie principală, regentă pentru P2 şi P4, coordonată copulativ cu P5 prin conjuncţia simplă *iar*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P2 - *când veţi lăsa miazănoaptea ,cotind spre apus, către ţinuturile păduroase..., către patria de demult a bourilor* - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, are ca regentă P1, regentă pentru P3, răspunde la întrebarea *când*, determină adverbul *atunci*, introdusă prin adverbul relativ *când*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P3 - *ce se ridică în zare* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P2, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *ţinuturile*, introdusă prin pronumele relativ *ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P4 - *pe măsură ce vă veţi afunda într-o lume de legende şi de miresme foarte tari ale trecutului* - propoziţie subordonată circumstanţială de mod de măsură, are ca regentă P1, răspunde la întrebarea *cum (în ce măsură)*, determină verbul *se va ridica*, introdusă prin locuţiunea conjuncţională *pe măsură ce*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P5 - *iar numele lui îl veţi auzi tot mai des, ca pe al unei realităţi primordiale* - propoziţie principală, regentă pentru P6, coordonată copulativ cu P1 prin conjuncţia simplă *iar;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

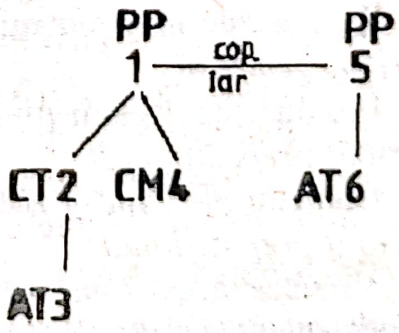

P6 - *cu care toate celelalte intră în relaţie* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P5, răspunde la întrebarea *ce fel de*, determină substantivul *realităţi*, introdusă prin pronumele relativ *care* precedat de prepoziţia simplă *cu;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

3b)

când - complement circumstanţial de timp exprimat prin adverb de timp, relativ, simplu, fără grad de comparaţie; introduce în frază o subordonată temporală;

către patria - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *către*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a;*

de demult - atribut adverbial exprimat prin adverb de timp compus, precedat de prepoziţia *de*, grad pozitiv;

a bourilor - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lor* şi precedat de articolul posesiv (genitival) *a;*

acela - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *muntele* - masculin, singular, N.;

lui - atribut pronominal genitival, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, număr singular, genul masculin, cazul G.;

cu care - complement indirect exprimat prin pronume relativ simplu, care substituie substantivul *unei realităţi* - feminin, singular, Ac., precedat de prepoziţia simplă *cu;*

3c)

Subiect:

Ţinutul acesta este fermecător.

Nume predicativ:

Acesta este *un ţinut* minunat. (N.);

Atribut genitival:

Frumuseţea acestui *ţinut* m-a încântat.

Atribut prepoziţional:

Oamenii *din ţinutul* acesta sunt mai voinici.(Ac.)

Atribut prepoziţional:

Vrancea, acest *ţinut* de legendă, îi farmecă pe turişti. (N.)

Complement direct:

Am vizitat împreună acest *ţinut*.

Scanned with OKEN Scanner

Complement indirect:

Se mândreşte cu *ţinutul* natal. (Ac.)

Observaţie:

Substantivul *ţinut* poate fi folosit cu funcţiile sintactice de nume predicativ, atribut prepoziţional şi apoziţional sau complement indirect şi în alte cazuri decât cele indicate.

3d)

Atribut pronominal genitival:

Sănătatea *aceluia* este precară.

Atribut pronominal prepoziţional:

Veştile despre *acela* ajung greu. (Ac.)

Lupta *împotriva aceluia* a durat mult.(G.)

Victoria *datorită aceluia* ne-a umplut sufletele de bucurie.(D.)

Atribut adjectival:

Nu m-am întâlnit cu *acel* coleg.(Ac.)

Meritele *acelui* jucător sunt de necontestat.(G.)

I-am luat *acelui* băiat o minge.(D.)

3e)

SB: *Nu se ştie* [1]/ (când) *vor sosi.*[2]/

PR: Întrebarea *este* [1]/ (când) *vor pleca* în excursie.[2]/

AT: *Îmi amintesc* cu plăcere de ziua [1]/(când) *ne-am cunoscut.*[2]/

CD: *Nu ştiu* [1]/ (când) *vor pleca* la Bucureşti.[2]/

CI: *Se mirau* [1]/ (când) *au ajuns* aşa de repede.[2]/

CT: (Când) te-*am căutat*, [1]/ nu te-*am găsit.*[2]/

CZ: (Când) tu *nu doreşti* acest lucru,[1]/ de ce *să* te mai caut.[2]/

CŢ: (Când) *m-aş fi luat* după sfatul lui, [1]/ *aş fi gresit.*[2]/

3.f).

Cuvântul *iar*, în text, este conjuncţie coordonatoare.

Mai poate fi adverb: A venit *iar* la noi. ("iarăşi", "din nou")

Scanned with OKEN Scanner

4.

"(Şi) [1a]/ (fiindcă) buna-cuviinţă *cere*, [2]/ (când) *te afli* în largul naturii [3]/, (*să*) *cugeţi* cât o ploşniţă cel puţin, [4]/ *mă mulţămii* [1b]/, doar, (*să*) *găsesc* cusur frunzelor de plop, [5]/ (că) *fac* prea mare gălăgie degeaba şi fără cuvânt, [6]/ (că) adică la înălţimea [7a]/(la care) *se află*, [8]/ (fără ca) o adiere cât de uşoară (*să*) le *bage în seamă*, [9]/ ele totuşi *se clatină* cu zgomot, lovindu-şi unele de altele discul lor lat şi greoi, aninat fără cumpănească, de-o coadă lungă şi subţire."[7b]/

(C. Hogaş, *În Munţii Neamţului*)

P1 - *Şi... mă mulţămii* - propoziţie principală, regentă pentru P2 şi P5; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P2 - *fiindcă buna-cuviinţă cere* - propoziţie subordonată cauzală, are care regentă P1, este regentă pentru P4, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *mă mulţămii*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare compusă *fiindcă;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P3 - *când te afli în largul naturii* - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, are ca regentă P4, răspunde la întrebarea *când*, determină verbul *să cugeţi*, introdusă prin adverbul relativ *când;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P4 - *să cugeţi cât o ploşniţă cel puţin* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P2, este regentă pentru P3, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *cere*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P5 - *doar să găsesc cusur frunzelor de plop* - propoziţie subordonată completivă indirectă, are ca regentă P1, este regentă pentru P6, răspunde la întrebarea *cu ce*, determină verbul *mă mulţămii*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P6 - *că fac prea mare gălăgie degeaba şi fără cuvânt* - propoziţie subordonată circumstanţială de cauză, are ca regentă P5, este regentă pentru P7, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, detetermină expresia *să găsesc cusur*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P7 - *că adică la înălţimea... ele totuşi se clatină cu zgomot lovindu-şi unele de altele discul lor lat şi greoi, aninat fără cumpăneală, de-o coadă lungă şi subţire* - propoziţie subordonată atributivă apozitivă, are ca regentă P6, este regentă pentru P8 şi P9, răspunde la întrebarea *care*, explică substantivul *gălăgie*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

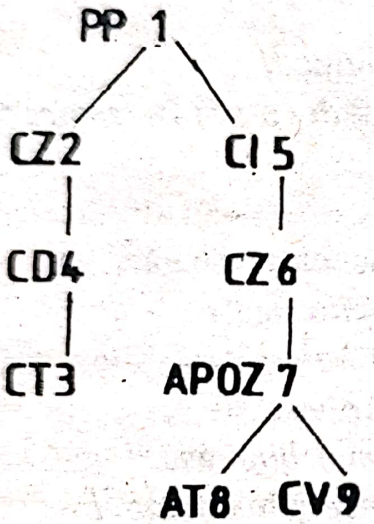

P8 - *la care se află* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P7, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *înălţime*, introdusă prin pronumele relativ *care*, precedat de prepoziţia simplă *la;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P9 - *fără ca o adiere cât de uşoară să le bage în seamă* - propoziţie subordonată concesivă, are ca regentă P7, răspunde la întrebarea *în ciuda cărui fapt*, determină verbul *se clatină*, introdusă prin locuţiunea conjuncţională *fără ca... să;* enunţiativă propriuzisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

4b)

la care - complement circumstanţial de loc exprimat prin pronume relativ simplu, care substituie substantivul *înălţime* - feminin, singular, Ac., precedat de prepoziţia *la;*

o adiere - subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul nehotărât proclitic *o;*

discul - complement direct exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l;*

lor - atribut pronominal genitival, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, genul feminin, cazul G.;

lat - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *discul* - neutru, singular, Ac. -, grad pozitiv:

Scanned with OKEN Scanner

de o coadă - complement indirect exprimat prin substantivul comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, articulat cu articolul nehotărât proclitic *o;*

lungă - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *coadă* - feminin, singular, Ac. -, grad pozitiv;

4.c)

CM: *A plecat* [1]/ (fără ca *să*) *spună* nimic.[2]/
CV: *Vorbeşte* perfect englezeşte,[1]/ (fără ca *să*) *fie englez.*[2]/

CS: *A venit* [1]/ (să) *mă ajute.*[2]/
CV: *E prea isteţ* [1]/ *(să) facă* o asemenea greşeală.[2]/
CV: Fierul, [1a]/ (că)-*i fier*, [2]/ şi tot *rugineşte.*[1b]/
CZ: *N-a venit* la şoală, [1]/ (că) *a fost bolnav.*[2]/
CNS: *A alergat* aşa de mult, [1]/ (că) *a obosit.*[2]/
AT: Şi-*a exprimat* părerea [1]/ (că) *e mai bine* aşa.[2]/
PR: Problema *este* [1]/ (cum) *vor ajunge* până acolo.[2]/
CM: (Cum) *îţi vei aşterne,*[1]/ aşa *vei dormi.*[2]/
CZ: (Cum) *nu cunoaşteţi* drumul,[1]/ vă *puteţi* rătăci.[2]/
CT: (Cum) *a intrat* în casă,[1]/ *a* şi *sunat* telefonul.[2]/
CV: (Cum) *ai proceda,*[1]/ tot *nu*-l *poţi* lămuri.[2]/
AT: Acesta *este locul* [1]/ (unde) *s-a întâmplat* accidentul.[2]/
PR: Întrebarea *este* [1]/ (unde) *ne vom adăposti.*[2]/
CL: Cartea *este* [1]/ (unde) *ai pus*-o.[2]/
CZ: *S-a supărat,* [1]/ (unde) l-*ai certat.*[2]/
CV: (Unde) l-*ai pune*, [1]/ eu tot îl *găsesc.*[2]/
CŢ: *Să te duci* acolo,[1]/ (că) [2a]/ (de unde) *nu*, [3]/ te *pedepsesc.*[2b]/

4d)

natură - natural;
frunză - frunzos;
gălăgie - gălăgios, a cere - cerere;
a cugeta - cugetare;
a mulţumi - mulţumire.

Scanned with OKEN Scanner

5a)

"Simion, [1a]/ (de cum) o *zări*,[2]/ îi *căzu* curmeziş pe inimă [1b]/ (şi) cu mult amar *începu* [3]/ (*să*) *ofteze*.[4]/(Iar) făţarnica de fată (nici) îl *primea*,[5]/ (nici) îl *respingea*,[6]/ (ci) îl *ţinea* mereu în îngăimală[7]/ (şi) [8a]/ (ca *să*)-l *năucească* şi mai tare,[9]/ uneori *zâmbea* cu noimă, privindu-l pe sub geană,[8b]/ alteori *se făcea* [10]/(că) nici îl *vede*,[11]/ (încât) bietul flăcău *cădea* tot mai tare în boala dragostei [12]/ (şi) √ *se usca* [13]/ (cum) *se usucă* frunza de vântul toamnei.[14]/

(N. Gane. *Comoara de pe Rarău*)

[13]√încât

P1 - *Simion... îi căzu curmeziş pe inimă* - propoziţie principală, regentă pentru P2, coordonată copulativ cu P3 prin conjuncţia simplă *şi*; enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P2 - *de cum o zări* - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, are ca regentă P1, răspunde la întrebarea *când*, determină expresia *căzu... pe inimă*, introdusă prin locuţiunea conjuncţională *de cum;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P3 - *şi cu mult amar începu* - propoziţie principală, regentă pentru P4, coordonată copulativ cu P1 prin conjuncţia simplă *şi*, şi adversativ cu P5 prin conjuncţia *iar;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P4 - *să ofeteze* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P3, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *începu*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă simplă;

P5 - *Iar făţarnica de fată nici îl primea* - propoziţie principală coordonată adversativ cu P3 prin conjuncţia simplă *iar*, şi copulativ cu P6 prin conjuncţia *nici... nici;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă (se subînţelege adverbul *nu*), dezvoltată;

P6 - *nici îl respingea* - propoziţie principală, coordonată copulativ cu P5 prin conjuncţia *nici... nici* şi adversativ cu P7 prin conjuncţia simplă *ci;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă (se subînţelege adverbul *nu*), dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P7 - *ci îl ţinea mereu în îngăimală* - propoziţie principală, coordonată adversativ cu P6 prin conjuncţia simplă *ci*, şi copulativ cu P8 prin conjuncţia *şi;* enunţiativă propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P8 - *şi... uneori zâmbea cu noimă, privindu-l pe sub geană* - propoziţie principală, regentă pentru P9, P12 şi P13, coordonată copulativ cu P7 prin conjuncţia *şi*, şi adversativ cu P10 prin juxtapunere; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P9 - *ca să-l năucească şi mai tare* - propoziţie subordonată circumstanţială de scop, are ca regentă P8, răspunde la întrebarea *cu ce scop*, determină verbul *zâmbea*, introdusă prin conjuncţia compusă *ca să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P10 - *alteori se făcea* - propoziţie principală, regentă pentru P11, P12 şi P13, coordonată adversativ prin juxtapunere cu P8; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P11 - *că nici îl vede* - propoziţie subordonată predicativă, are ca regentă P10, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *se făcea*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că;* enunţiativă propriu- zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P12 - *încât bietul flăcău cădea tot mai tare în boala dragostei* - propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă, are ca regente P8 şi P10, răspunde la întrebarea *care este urmarea faptului că*, determină verbele *zâmbea* şi *se făcea*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *încât*, coordonată copulativ cu P13 prin conjuncţia *şi*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P13 - *şi se usca* - propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă, are ca regente P8 şi P10, este regentă pentru P14, răspunde la întrebarea *care este urmarea faptului că*, determină verbele *zâmbea* şi *se făcea*, se subînţelege conjuncţia subordonatoare *încât*, coordonată copulativ cu P12 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

Scanned with OKEN Scanner

P14 - *cum se usucă frunza de vântul toamnei* - propoziţie subordonată circumstanţială de mod comparativă, are ca regentă P13, răspunde la întrebarea *cum*, determină verbul *se usca*, introdusă prin adverbul relativ *cum;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

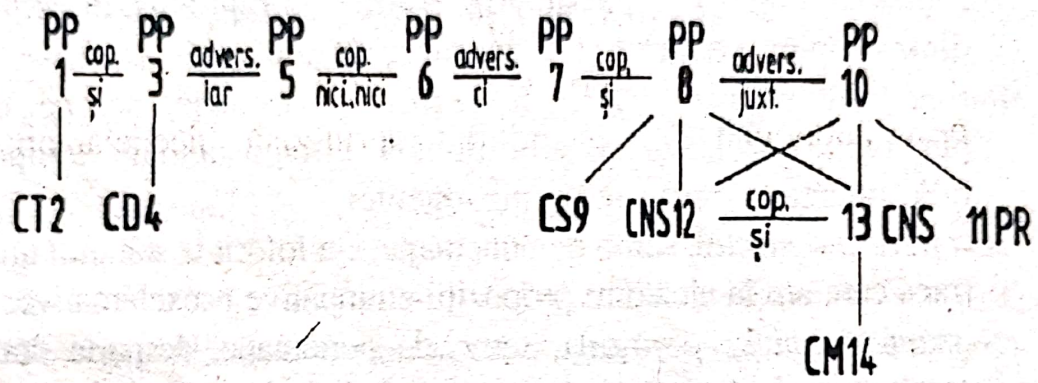

5b)

Simion - subiect independent (izolat, suspendat) - datorită existenţei anacolutului - exprimat prin substantiv propriu, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N. (subiectul real al propoziţiei este subînţeles - *ea, fata* -, iar substantivul *Simion* poate fi complement indirect, deoarece este reluat prin pronumele personal *îi*, iar exprimarea corectă este *lui Simion... îi căzu curmeziş pe inimă*);

cum - complement circumstanţial de mod propriu-zis, exprimat prin adverb de mod, relativ, simplu, fără grad de comparaţie, introduce în frază o circumstanţială modală;

se usucă - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea I, diateza reflexivă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

frunza - subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a;*

de vântul - complement de agent (determină verbul reflexiv cu înţeles pasiv - *se usucă*) exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l;*

Scanned with OKEN Scanner

toamnei - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i;*

5c)

["]*Simion... toamnei.*["] - ghilimelele, semn de punctuaţie, s-au folosit înainte şi după un text extras şi reprodus întocmai dintr-o operă literară;

Simion(,) de cum o zări(,) îi căzu... - virgulele, semne de punctuaţie, izolează o subordonată circumstanţială temporală, intercalată între termenii regentei;

...să ofteze(.) - punctul, semn de punctuaţie, s-a folosit la sfârşitul unei fraze care are în alcătuire propoziţii enunţiative neexclamative;

...îl primea(,) nici... - virgula, semn de punctuaţie, desparte două propoziţii principale coordonate copulativ prin conjuncţia *nici... nici;*

...respingea(,) ci îl ţinea... - virgula, semn de punctuaţie, desparte două propoziţii principale coordonate adversativ prin conjuncţia *ci;*

...şi(,) ca să... tare(,) uneori... - virgulele, semne de punctuaţie, izolează o subordonată circumstanţială de scop (finală) intercalată între termenii regentei;

...să(-)l... - cratima, semn de ortografie, marchează rostirea într-o singură silabă a două cuvinte întregi, părţi de vorbire diferite, cu omiterea vocalei *î*: *să* = conjuncţie simplă subordonatoare; (*î*)l = pronume personal formă neaccentuată;

...cu noimă(,) privindu-l... - virgula, semn de punctuaţie, desparte două complemente circumstanţiale de mod propriu-zise, coordonate copulativ prin juxtapunere;

...privindu(-)l... - cratima, semn de ortografie, marchează pronunţarea într-o singură silabă a sfârşitului unui cuvânt şi a unui cuvânt întreg, părţi de vorbire diferite prin apariţia vocalei de legătură *-u-*; *privind*(u) = verb; *l* = pronume personal formă neaccentuată;

...geană(,) alteori... - virgula, semn de punctuaţie, desparte două propoziţii principale coordonate adversativ prin juxtapunere;

...vede(,) încât... - virgula, semn de punctuaţie, desparte o propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă de regentele sale, între ele intercalându-se o altă subordonată (P11);

...toamnei(.) - punctul, semn de punctuaţie, s-a folosit la sfârşitul unei fraze care are în alcătuire propoziţii enunţiative neexclamative;

Scanned with OKEN Scanner

d) Substantivul *îngăimală* s-a format prin derivare de la verbul *a îngăima* cu sufixul substantival *-(e)ală*.

Adverbul *alteori* este compus prin contopire (unire sau sudură) din adjectivul pronominal nehotărât simplu *alte* şi substantivul *ori*.

5e) Formele corecte sunt: *ar cădea, (el) zări, (a) zări, (eu) zării, (a) ţine, ar vedea, geană.*

5.f) Acest elev harnic învaţă întotdeauna bine.

Când m-am întâlnit cu el mi-a spus că va veni la mine, dar n-a precizat când mă va vizita, deoarece nu discutase cu părinţii.

6a.

„— *Aţi auzit*, oameni buni [1]/ *grăi* deodată cu glas gros boierul, [2]/(că) domnia Tomşei *s-a petrecut* din lumnea asta, [3]/(ş-) √ *a venit* în scaunul ţării Alexandru-Vodă, [4]/ (pe care) şi noi l-*am ajutat* [5]/ (şi) √ l-*am apărat*... [6]/

(Mihail Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

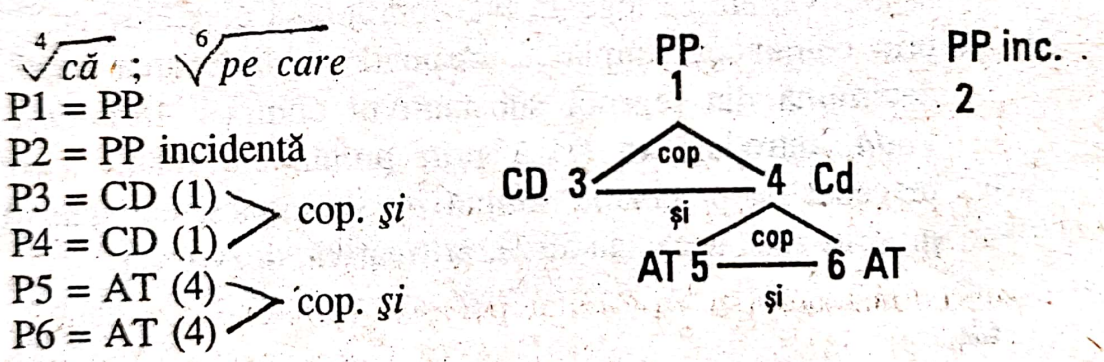

P1 = *Aţi auzit, oameni buni* - propoziţie principală, regentă pentru P3 şi P4; enunţiativă interogativă propriu-zisă, exclamativă; afirmativă, dezvoltată;

P2 = *grăi deodată cu glas gros boierul* - propoziţie principală incidentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P3 = *că domnia Tomşei s-a petrecut din lumea asta* - propoziţie secundară subordonată completivă directă, are ca regentă P1, coordonată copulativ cu P4 prin conjuncţia simplă *şi*, răspunde la întrebarea *ce?* determină din regentă verbul *aţi auzit*, introdusă în frază prin conjuncţia subordonatoare simplă *că*; enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P4 = *ş-a venit în scaunul ţării Alexandru-Vodă* - propoziţie secundară subordonată completivă directă, are ca regentă P1, este regentă pentru P 5 şi P6, coordonată copulativ prin conjuncţia simplă *şi* cu P3, răspunde la întrebarea *ce?*, determină din regentă verbul *aţi auzit*, introdusă în frază prin conjuncţia subordonatoare simplă *că* subînţeleasă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă afirmativă, dezvoltată;

P5 = *pe care şi noi l-am ajutat* - propoziţie secundară subordonată atributivă explicativă, are ca regentă P4, coordonată copulativ cu P6 prin conjuncţia simplă *şi*, răspunde la întrebarea *care?*, determină din regentă substantivul compus *Alexandru-Vodă*, introdusă în frază prin pronumele relativ *care* precedat de prepoziţia simplă *pe*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P6 = *şi l-am apărat* - propoziţie secundară subordonată atributivă, are ca regentă P4, coordonată copulativ cu P5 prin conjuncţia simplă *şi*, răspunde la întrebarea *care?*, determină din regentă substantivul compus *Alexandru-Vodă*, introdusă în frază prin pronumele relativ *care* precedat de prepoziţia simplă *pe* subînţeles, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6b.

[„] *Aţi auzit... apărat....[“]* - ghilimelele sau semnele citării, semn de punctuaţie, s-au folosit înainte şi după un text extras şi reprodus întocmai dintr-o operă literară (delimitează un text citat);

... auzit[,] oameni buni... - virgula, semn de punctuaţie, s-a folosit înaintea unui substantiv în cazul vocativ urmat de un determinant şi aşezat la sfârşitul propoziţiei;

... buni[,] grăi... boierul[,] că... - virgulele, semne de punctuaţie, izolează o propoziţie principală incidentă de restul frazei;

... s[-]a petrecut... - cratima, semn de ortografie, marchează rostirea într-o silabă a două cuvinte întregi, părţi de vorbire diferite, cu omiterea vocalei *e: s(e)* = pronume reflexiv; *a* = verbul auxiliar *a avea*, care intră în alcătuirea perfectului compus;

Scanned with OKEN Scanner

... *asta[,] ş-a venit*... - virgula, semn de punctuaţie, s-a folosit pentru a despărţi două propoziţii subordonate de acelaşi fel coordonate prin conjuncţia *şi* cu nuanţă adversativă; în această situaţie, virgula are şi o valoare afectivă;

... *Alexandru[-]Vodă*... - cratima, semn de ortografie, s-a folosit între părţile componente ale unui substantiv propriu compus prin alăturare;

... *ş[-]a venit*... - cratima, semn de ortografie, s-a folosit pentru a marca rostirea într-o silabă a două cuvinte întregi, părţi de vorbire diferite, cu elidarea vocalei *i*: *şi(i)* = conjuncţie coordonatoare; *a* = verbul auziliar *a avea* care intră în alcătuirea perfectului compus;

... *Vodă[,] pe care*... - virgula, semn de punctuaţie, desparte o propoziţie subordonată atributivă de regenta ei;

...*l[-]am ajutat*... - cratima, semn de ortografie, marchează pronunţarea într-o singură silabă a două cuvinte întregi, părţi de vorbire diferite, fără omiterea unei vocale: *l* = pronume personal, formă neaccentuată; *am* = verbul auxiliar *a avea*, care intră în alcătuirea perfectului compus;

... *l[-]am apărat*... - ca mai sus;

... *apărat[...]* - punctele de suspensie, semn de punctuaţie, marchează întreruperea momentană a vorbirii în aşteptarea reacţiei interlocutorului, considerând că restul este uşor de subînţeles.

6c.

aţi auzit = predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a II-a, numărul singular, formă afirmativă;

asta = atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, formă populară, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *lumea* - feminin, singular, acuzativ;

pe care = complement direct exprimat prin pronume relativ simplu, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia simplă *pe*; în frază introduce o atributivă; înlocuieşte substantivul *Alexandru*.

Scanned with OKEN Scanner

Observaţie: Pentru a afla funcţia sintactică a unui pronume relativ, trebuie să stabilim mai întâi substantivul pe care îl înlocuieşte. Toate pronumele relative care introduc o atributivă substituie substantivul determinat din regentă. Înlocuind pronumele cu substantivul, îi aflam cu uşurinţă funcţia sintactică. Când sunt complemente directe sau indirecte, pronumele relative pot fi reluate printr-o formă neaccentuată de Ac. sau D. a pronumelui personal.

6d.

Asta este o problemă dificilă (pronume demonstrativ de apropiere, cu valoare neutră). În text este adjectiv pronominal demonstrativ.

6e.

Propoziţii în care verbul *a se petrece* să aibă alte sensuri decât cel din text:

Florile s-au petrecut. („a se ofili", „a se veşteji")

Aşa s-au petrecut lucrurile. („a se desfăşura", „a evolua", „a se întâmpla")

Observaţie: Pentru alte sensuri vezi DEX, p. 683-684. În această situaţie, verbul *a se petrece* este polisemantic.

Tipar: Grupul drago print

TIPOGRAFIA FED Calea Rahovei 147, sector 5 - Bucureşti; Tel: 335.93.18; Fax: 337.33.77

Scanned with OKEN Scanner

Ion Popa • Marinela Popa

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

pentru clasele V - VIII

Lucrarea se adresează elevilor de gimnaziu, dorindu-se a fi un instrument util de lucru, de muncă independentă, atât în vederea pregătirii lecțiilor curente de la clasă, cât și în vederea examenului de capacitate și a celui de admitere în liceu. Noțiunile teoretice sunt sistematizate în fișe recapitulative, urmate de exerciții de diferite tipuri cu soluțiile lor complete.

De aceiași autori:
LITERATURA ROMÂNĂ
Manual preparator pentru gimnaziu și admiterea în liceu

Ambele cărți - indispensabile însușirii și aprofundării limbii române.

ISBN 973-568-181-1

Scanned with OKEN Scanner

confruntării, a încleştării, să înfrunte veacurile şi poate alte pofte de cucerire, ca un simbol al statorniciei neamului nostru, al existenţei perpetue a poporului nostru.

Urcuşul plăieşilor către munţi, porţile deschise ale cetăţii şi culmea înverzită vin să accentueze acest ultim simbol.

III. În această operă literară impresionează nu numai subiectul ei dramatic, încordat, ci şi cele **câteva personaje** ale căror însuşiri caracteristice Negruzzi le creionează cu o măiestrie deosebită şi care sunt purtătoarele mesajului operei, ca element dominant al unei creaţii epice.

Sunt mai întâi **două personaje colective:** armata polonă şi cei nouăsprezece plăieşi, prezentate într-o evidentă antiteză.

Oştirea leşească are *psihologia unei armate înfrânte, demoralizate*, apăsate de foame şi oboseală. Ea are de îndurat şi hărţuiala permanentă a moldovenilor care nu abandonează lupta făţişă. *Biruită atât fizic, cât şi moral*, ei îi lipseşte fastul caracteristic şi firesc unei armate care înjosise Semiluna. Scopul acţiunilor sale este de a subjuga alte popoare, adăugând astfel încă un laur pe fruntea suveranului. Cu toate că reacţionează aproape mecanic pentru a duce la îndeplinire poruncile regelui, ostaşii nu sunt lipsiţi de virtuţi militare.

Grupul plăieşilor apărători pune în lumină câteva dintre însuşirile alese ale poporului român pe care îl reprezintă. Aşa se explică faptul că ei nu au nume, virtuţile lor fiind cele dintotdeauna ale neamului nostru. Nume şi ranguri au numai duşmanii; ei le poartă cu fală şi nu uită să le folosească, crezând că astfel vor impresiona.

Plăieşii se caracterizează în primul rând *printr-o cuceritoare simplitate ţărănească, prin firescul comportării lor, al felului de a vorbi.* Ei „nu ţin discursuri, vorbesc familiar, ţărăneşte, cu inflexiuni care-l vestesc pe Creangă". *(Gabriel Dimisianu)* La fel de firesc şi de conştient îşi asumă şi sacrificiul, fiind animaţi de un puternic *simţ al datoriei.*

Nobleţea lor de caracter, curajul şi vitejia, dârzenia, hotărârea şi demnitatea sunt însuşiri care se subordonează *dragostei faţă de ţară. Demnitatea, spiritul de sacrificiu, tăria de caracter* şi toate celelalte însuşiri stârnesc până şi admiraţia duşmanului care este nevoit să le recunoască.

Deşi plăieşii reprezintă virtuţile întregului popor, din rândul lor se desprinde totuşi, ca o individualitate bine conturată, **bătrânul plăieş.**

El este *conducătorul voinicilor din cetate şi se bucură de autoritate* în rândul acestora, căci toţi ascultă de el, ducându-i la îndeplinire ordinele de a se pregăti de rezistenţă. *Dragostea de ţară şi mândria patriotică* sunt trăsăturile sale definitorii, ca şi ale tuturor celorlalţi plăieşi.

Scanned with OKEN Scanner

Apărarea cetăţii înseamnă pentru el apărarea unei dovezi a existenţei în timp şi spaţiu a spiritualităţii şi virtuţilor româneşti: „Să nu zică leahul c-au intrat într-o cetate românească ca într-o ţarină pustie."

Însufleţit de *spiritul datoriei, gata de sacrificiu pentru binele ţării*, el *dispreţuieşte laşitatea* şi de aceea îl înfruntă cu asprime pe tânărul ce se teme de numărul mare al leşilor: „Taci, mucosule!. . . Te temi că-i pieri! Mare pagubă! Un mişel mai puţin!".

Răspunsul dat de bătrân solului regal pune în lumină, cu pregnanţă, alte însuşiri ale sale. El îl primeşte *cu ospitalitate şi îl ascultă cu bunăvoinţă* („Bine-ai venit, domnule, ce pofteşti de la noi?"), dar refuză *demn şi categoric* închinarea cetăţii („Cetatea n-avem de gând să i-o dăm cu una, cu două, măcar că nu sunt în ea nici averi, nici merinde."). *Modest şi chibzuit*, îi propune regelui alternativa păcii („Mai bine Măria sa şi-ar căuta de drum şi ar da pace unor oameni care nu i-au făcut nimică."), nu înainte însă de a-l avertiza, cu curaj şi bărbăţie, că ei nu se află la prima încercare de acest fel: „Du răspunsul Măriei sale, zise bătrânul, că laude şi îngroziri de aste am mai auzit noi şi tot nu ne-am spăriet."

Într-un limbaj aluziv, *plin de înţelepciune şi ironie*, anticipând ce va urma, bărânul plăieş face referiri la „plumbul din puşce" pe care i-l vor trimite regelui, „de pe ziduri, fără să se mai osteneasscă să vie înăuntru".

Iritat de insistenţele solului, dar păstrându-şi calmul, îi dă acestuia un sfat înţelept, în limitele bunei-cuviinţe: „Nu purta grijă de capul nostru, domnule. Gândiţi-vă mai bine la al vostru."

Întregul răspuns al plăieşului, ca şi acel hotărât „Ba" din final, ne aduce în minte replicile strălucitoare ale înţeleptului Mircea cel Bătrân, rostite în confruntarea, cu armele retoricii, cu Baiazid.

Demn rămâne bătrânul şi în momentul capitulării, căci închină cetatea, cu condiţia să fie lăsaţi liberi, abia după ce terminaseră muniţiile şi merindele, iar ceaţa se împuţinase. *Stăpânirea de sine şi seninătatea* cu care îşi asumă destinul, împreună cu ceilaţi plăieşi, dovedite în momentele de mânie ale regelui, relevă cu o forţă impresionantă *frumuseţea morală* a bătrânului plăieş.

Opus lui este **Sobieski**, regele polon şi conducătorul armatei leşeşti, a cărui însuşire fundamentală este *trufia de cuceritor*. *Orgolios peste măsură*, nu acceptă postura de învins şi de aceea *ia cu uşurinţă hotărâri negândite, fără un suport obiectiv*: „Ba, pre numele patronului meu! Nu va zice lumea că o cetate i s-a arătat înaintea lui Sobieski, fără a i se cuceri? N-avem tunuri? Vom lua-o, dar, cu mâinile!".

Orgoliul regelui este sugerat şi indirect prin felul în care solul se adresează plăieşilor în numele lui, neuitând nici titlurile, nici ameninţările.

Scanned with OKEN Scanner

Lipsit de stăpânire şi impulsiv, mânios din cauza trufiei exagerate, se pripeşte din nou, când ia hotărârea de a-i spânzura pe plăieşi şi numai intervenţia lui Iablonovski îl salvează de la „o faptă defăimată", fiind nevoit a recunoaşte înţelepciunea hatmanului său.

Chiar atunci când trebuie să recunoască vitejia plăieşilor, formularea nu evidenţiază admiraţia, ci încercarea de a-şi salva orgoliul rănit: „(. . .) aţi avut cinstea a vă împotrivi cinci zile regelui de Polonia."

Deşi prezentat sumar, Sobieski *este o personalitate complexă*, evoluând de la un orgoliu nemărginit, cultivat de linguşitorul Potoţki, la un oarecare echilibru, reuşind să-şi salveze demnitatea dând ascultare sfatului înţelept al celuilalt hatman.

Cei doi hatmani, Potoţki şi Iablonovski, sunt caracterizaţi tot prin antiteză.

Potoţki este *slugarnic şi linguşitor*. El este n*ecugetat şi nesincer*, stârnindu-i, atunci când nu e cazul, orgoliul regelui, numai din dorinţa de a fi în graţia suveranului: „Numele Măriei tale este destul tun." Această „groasă linguşire" va avea urmări nefaste, fiind pe punctul de a compromite total demnitatea regelui.

Oştean cu o bogată experienţă de viaţă, **Iablonovski** îi înfăţişează regelui realitatea lucid, prin *vorbe cumpănite şi înţelepte*: „Eu aş zice să lăsăm cetatea aceasta (. . .) şi să ne urmăm drumul înainte. Avem tunuri de câmp, nu de asalt." El cunoaşte bine forţele şi posibilităţile armatei polone, *apreciază realist situaţia*, dar regele este mai sensibil la linguşire decât la un sfat înţelept, atunci când în joc este orgoliul lui.

Omenia şi spiritul de dreptate îl determină să-i atragă atenţia regelui că „plăieşii nu şi-au făcut decât datoria", o datorie „patriotică şi vrednică de toată lauda".

Deosebit de diplomat, bun cunoscător al celor omeneşti, îi măguleşte şi el vanitatea regelui, atunci când vrea să-l determine să-şi schimbe hotărârea în privinţa plăieşilor: „(. . .) au avut norocul de a câştiga făgăduinţa marelui Sobieski că vor fi slobozi şi nesupăraţi."

IV. **Din punct de vedere stilistic,** se remarcă în întreaga operă, în primul rând, faptul că, muind „pana în culoarea unor vremi de mult trecute" *(Eminescu)*, Costache Negruzzi foloseşte o limbă cu un *pronunţat iz arhaic*. Este prezentă toată gama de arhaisme: fonetice („pre", „horopsită"), gramaticale („carii", „puşce"), lexicale („leah", „plăieş", „hatman", „sâneaţă", „metereze" etc.) şi semantice („a tăbărî"- *a aşeza tabăra*; „a avea cuvânt"- *a avea dreptate*, „boambe"-*ghiulele* etc.). Prin toate aceste expresii şi cuvinte vechi, unele ieşite din uz, scriitorul creează culoarea epocii înfăţişate, atmosfera timpului istoric descris. În al doilea rând, observăm că Negruzzi stăpâneşte *o artă desăvârşită a*

Scanned with OKEN Scanner

îmbinării modurilor de expunere. Naraţiunea este bine închegată şi puternic tensionată, contribuind la susţinerea firului epic până la momentul final. Dinamismul este sporit de un dialog dens, solemn, cuprinzând adevărate maxime şi contribuind din plin la evidenţierea trăsăturilor caracteristice ale personajelor. Descrierea ocupă un loc nesemnificativ în economia operei, în înfăţişarea locurilor, a armatei polone şi a personajelor. Ea este rareori plasticizată cu câteva epitete („oastea *ticăloşită*", *„fioroasă* pustietate", „mergea *încet şi gânditor*") sau cu enumeraţii („trăsuri, bagaje, pedestraşi" etc).

De reţinut este şi *unitatea compoziţională* a povestirii caracterizată prin simetrie, căci începe şi se sfârşeşte cu imaginea armatei polone mergând spre cetate şi plecând apoi către ţara de baştină.

V. **Valoarea** de netăgăduit a acestei opere literare constă în *profunzimea sentimentului patriotic* pe care-l exprimă, fiind o convingătoare lecţie de patriotism şi o dovadă a faptului că „istoria este cea dintâi carte a unei naţii. . . , căci într-însa îşi vede trecutul, prezentul şi viitorul." *(Nicolae Bălcescu)*

Valoarea acestei naraţiuni este pusă în evidenţă şi de faptul că ea a *constituit izvor de inspiraţie* pentru alţi scriitori români. Astfel Vasile Alecsandri a scris o dramă istorică în trei acte, intitulată „Cetatea Neamţului" sau „Sobieski şi plăieşii", iar George Coşbuc a creat balada „Cetatea Neamţului". Numai datorită calităţilor ei multiple, valorii ei artistice deosebite, a putut servi ca punct de plecare unor opere de factură diferită: dramă istorică şi baladă cultă.

SCRISOAREA III

de Mihai Eminescu

Planul comentariului

I. Date despre autor şi operă

1. Mihai Eminescu a realizat o creaţie poetică fără egal în literatura română, care ne dă măsura geniului său.

2. „Scrisoarea III" a fost concepută în timpul studenţiei la Viena şi Berlin, fiind publicată la 1 mai 1881 în revista „Convorbiri literare" şi reprodusă la 10 mai, în acelaşi an, în ziarul „Timpul".

II. Conţinutul fragmentului

1. Poezia *are două părţi şi înfăţişează în antiteză* trecutul glorios al poporului şi prezentul decăzut din vremea poetului, patriotismul înaintaşilor şi lipsa de patriotism a contemporanilor lui Eminescu.

2. Fragmentul din manual *reînvie o pagină glorioasă* din trecutul de luptă al românilor: bătălia de la Rovine, din octombrie 1394.

Scanned with OKEN Scanner